ANTON PANN

POVESTEA VORBII

EDIȚIE NOUĂ COMPLETĂ ȘI ILUSTRATĂ

CU INTRODUCERE DE

Dr. M. GASTER

Membru Onorar al Academiei Române

1 9 3 6

SCRISUL ROMANESC

CRAIOVA

37.826

ANTON PANN

NĂSCUT LA 1797, DECEDAT LA 1854.

PRECUVÂNTARE

Printr'o fericită întâmplare, m'am întâlnit la Londra anul trecut, cu Domnul Profesor Cartojan. Era lucru firesc ca să discutăm despre literatura populară românească, mai ales că în cursul celor cincizeci de ani ce au trecut de când am publicat cartea mea, n'am încetat a mă tot ocupa de dânsa şi de a aduna tot felul de material pentru o altă ediţiune, dacă s'ar fi prilejuit.

Intre altele veni vorba şi de Anton Pann şi scrierile lui şi atunci Domnul Profesor N. Cartojan mi-a propus ca să scot o nouă ediţiune a scrierilor lui Anton Pann, începând cu „Povestea Vorbii". Eu am primit această propunere cu toată bucuria, în ciuda vâstei mele înaintate şi a ochilor mei întunecaţi, cu toată lipsa de ajutoare literare, în afară de cele pe care le am în biblioteca mea, căci mai nimic nu se află în biblioteca uriaşe dela British Museum. Totuşi chiar şi aşa, m'am pus pe lucru.

Am apucat alte drumuri decât acele care au fost bătute de către cei care au scris înaintea mea. Mi-am croit cărări noi. N'am dat crezământ legendelor care s'au cristalizat în jurul vieţii şi scrierilor lui Anton Pann. Am căutat răspuns la întrebările ce se grămădeau: De unde a venit? Cum a crescut? Prin ce mijloace a trăit? Cum a ajuns în Ţara Românească? In ce fel? Şi aşa înainte, tot firul vieţii: când s'a însurat? Unde a învăţat şi ce a învăţat? Şi mai ales de unde el, ca autodidact, care n'a trecut prin nici o şcoală regulată, deodată a devenit autor; ce l-a îndemnat şi de unde a luat pilda? De ce fel de

izvor s'a slujit? Şi aşa, mai departe am săpat adânc prin rădăcina vieţii şi activităţii lui; şi aci dau cititorilor rezultatul cercetărilor şi muncii mele, care a început de mai bine de cincizeci de ani, căci eu am început dela 1877, să mă ocup de dânsul.

Se poate ca în lucrarea de faţă să nu fi eşit la capătul dorit; rog deci pe cititori să judece cu duhul blândeţii şi al îngăduinţei şi să ierte greşelele ce vor găsi, căci lucru omenesc fără greş nu se poate.

Eu din parte-mi voiu primi cu zmerenie orice îndreptare ce mi s'ar face:

Mă simt dator să mulţumesc mai întâiu Domnului Profesor N. Cartojan, atât pentru îndemnul cât şi pentru ajutorul fără preget ce mi l-a dat, şi Domnului E. Jarovici care cu multă râvnă şi dragoste a lucrat mult timp pentru mine.

Iar pe tine „Povestea Vorbii" te trimit pe caicul şubred al opiniei publice, ca să treci luciul mării bătut adeseori de vântul aprig al criticei părtinitoare şi peste talazurile furtunoase ale patimilor omeneşti şi să ajungi nevătămată la limanul dorit, în mâna acelora care, ca mine, au iubit şi iubesc tot ce ese din inima şi sufletul poporului.

M. GASTER

In preajma anului al optzecilea al vieţii mele, în Iulie 1935, în casa mea, 193 Maida Vale, London W. 9.

C U P R I N S U L

Introducerea

1. Pildă, parimie, proverb XIII
2. Vechimea proverbelor XIV
3. Viaţa lui Anton Pann XXI
4. Activitatea lui Anton Pann XLV
5. Izvoarele lui Anton Pann LVIII
6. Literatura comparată LXIX
7. Calendarele LXXVII
8. Limba lui Anton Pann LXXXIV
9. Cele două ediţiuni şi alte colecţiuni . LXXXVII
10. Influenţa lui Anton Pann XCI

	Pag.
I. DESPRE CUSURURI SAU URĂCIUNI	5
1. Trandafiri fără spini	6
2. Adevărul dela alţii	7
II. DESPRE PEDANŢI SAU COPILĂROŞI	9
3. Contovăroşia	10
III. DESPRE VORBIRE	12
4. Cântec de plată	13
IV. DESPRE VORBIRE IARĂŞ	16
5. Muerea înblânzită	18
6. Sluga flecară	21
V. DESPRE MINCIUNI ŞI FLECĂRII	23
7. Doui mincinoşi	23
8. Cizmarul astrolog	24
VI. DESPRE MINCIUNI IARĂŞ	40
9. Altă găscă	41
10. Ţiganul la ceapă	41
11. Dracul şi papucii babei	42
VII. DESPRE NĂRAVURI RELE	47
12. Cei trei marţafoi	48
VIII. DESPRE NĂRAVURI RELE IARĂŞ	52
13. Pielea în argăseală	53

Pag.

IX. DESPRE FRICA LUI DUMNEZEU 54
14. Spovedania ţiganului 55
X. DESPRE FRICA LUI DUMNEZEU IARĂŞ 58
15. Ologul pedepsit 59
XI. DESPRE PROSTIE 59
16. Neghiob fără cap 61
XII. DESPRE PROSTIE IARĂŞ 62
17. Ginerile neghiob 63
XIII. DESPRE NEROZIE 64
18. Măgarul zburător 65
XIV. IARĂŞ DESPRE NEROZIE 67
19. Căţelușul mai mare 67
XV. DESPRE NEROZIE IARĂŞ 68
20. Eu îl lau şi el se rade 68
XVI. DESPRE NEROZIE IARĂŞ 69
21. Căscatul şi nerodul 70
XVII. DESPRE NEVOIAŞI 70
22. Nevoiaşul şi bâta 71
XVIII. DESPRE LENEŞI 72
23. Ţiganul leneş 73
24. Leneşii arşi 73
XIX. DESPRE BEŢIE 74
25. Ciungul, ologul, orbul şi golanul 75
XX. DESPRE BEŢIE IARĂŞ 76
26. Ungureanul beat 76
27. Beţivul şi măgarul 78
28. Povestea poamelor şi a legumelor 79
XXI. DESPRE MÂNCARE 86
29. Hanul zgârcitului 87

Pag.

XXII. DESPRE SĂRĂCIE 88
30. Adevărata cucernicie 90
XXIII. DESPRE NENOROCIRE 95
31. Răbdarea 96
XXIV. DESPRE LUCRARE 97
32. Povața muerii 99
33. Nevasta leneșă 102
XXV. DESPRE SĂRACUL MÂNDRU 103
34. Junele lăudat 105
XXVI. DESPRE INVĂȚĂTURĂ 108
35. Învățătura înfrumusețează 109
XXVII. DESPRE INVĂȚĂTURĂ 112
36. Fiul de împărat și ursul 113
XXVIII. DESPRE INVĂȚĂTUĂ IARĂȘ 120
37. Ucenicul și lulelele 121
XXIXI. DESPRE VIRTUTE (FAPTĂ BUNĂ) 124
38. Triumful virtuții 125
XXX. DESPRE VIȚIURI SAU FAPTE RELE ȘI HOȚII 128
39. Meșteșugul dracului 131
XXXI. DESPRE STĂPÂN ȘI SUPUS 131
40. Din rău în mai rău 103
41. Spânzurătoarea și țeapa 134
XXXII. DESPRE STĂPÂN ȘI SUPUS LA NEGOȚ 136
42. Argații necredincioși 136
XXXIII. DESPRE SUPUS SAU SLUGĂ 137
43. Pupăza și cucul 139
XXXIV. DESPRE SLUGĂ ȘI STĂPÂN IARĂȘ 140
44. Trestia și copacul 141
45. Prea mulți domni 142

Pag.

XXXV. DESPRE STĂPÂN ŞI SLUGĂ IARĂŞ 144
46. Pisica moştenire 147
XXXVI. DESPRE SLUGA ŞI STĂPÂN IARĂŞ 149
47. Bărbatul şi lucrul femeiei 150
XXXVII. DESPRE NEGOŢ 153
48. Vânzarea nesocotită 153
49. Ieftin şi scump 154
XXXVIII. DESPRE NEGOŢ ŞI TOVĂRĂŞIE 155
50. Banii în apă 156
51. Pofte deşerte 160
XXXIX. DESPRE NEGOŢ IARĂŞ 162
52. Comoara în pământ 165
XL. DESPRE AMOR SAU DRAGOSTE ŞI URĂ 167
53. Străinul îndrăgostit 168
XLI. DESPRE AMOR ŞI URĂ IARĂŞ 168
54. Arţagul şi pârţagul 169
55. Mâhnirea 174
XLII. DESPRE CĂSĂTORIE 176
XLIII. DESPRE CĂSĂTORIE IARĂŞ 178
56. Necazurile căsătoriei 179
57. Pacostele singurătăţii 180
58. Invoiala dracului 184
59. Inghite aur 186
60. Banul şi cusurul 187
61. Bărbatul samar 190
62. Norocul şi amorul 192
63. Mireasa neroadă 96
64. Fata isteaţă 198
65. Om şi neom 202
66. Lapte afumat 204
67. Oraşul şi satul 207
XLIV. DESPRE NEUNIRE ŞI NEÎNŢELEGERE 210
68. Mângâerea răbdării 212

Pag.

XLV. PROVERBURI, TURCEŞTE ŞI ROMÂNEŞTE 215
XLVI. DESPRE VIZITE SAU CERCETARI 216
69. Soacra 217
70. Cartea tovarăşă 218
XLVII. DESPRE CONVERSAŢII SAU PETRECERI ŞI GLUME 218
71. Surzii 220
XLVIII. DESPRE IUŢEALĂ, MÂNIE ŞI POSACIE 222
72. Necazul 223
XLIX. DESPRE IUŢEALĂ ŞI MÂNIE IARĂŞ 224
73. Postul prostului 225
74. Arţăgoasa înnecată 226
L. DESPRE AMICIE ŞI PRIETENIE 226
75. Ursul şi călătorii 227
LI. DESPRE PIZMĂ, VRĂJMĂŞIE ŞI URĂ 228
LII. DESPRE CEARTĂ ŞI NEÎNVOIRE 229
76. Creierii ţăranului 231
LIII. DESPRE PRICINI DE JUDECĂŢI 231
77. Cucul cântă zapciului 233
78. Cotoiul şi caşul 234
LIV. DESPRE RUŞINARE ŞI NERUŞINARE 235
LV. DESPRE OBRĂZNICIE ŞI CALICIE 236
79. Obraznicul 237
80. Impărăteasa cerşetoare 239
LVI. DESPRE MOJICIE 240
81. Nici salcia pom, nici mojicul om 241
LVII. DESPRE MOJICIE IARĂŞ 247
82. Pâra mojicească 248
LVIII. DESPRE FRICĂ ŞI VITEJIE 250
83. Insurătoarea cotoiului cu vulpea 251

Pag.

LIX. DESPRE VICLENIE 259
84. Talerul cu două fețe 259
LX. DESPRE POCAIRE SAU FAȚĂRNICIE 260
85. Calul namilă 260
LXI. DESPRE LĂCOMIE ȘI NEECONOMIE 262
LXII. DESPRE ECONOMIE 263
86. Paraua ridicată 265
87. Povestea împăratului 267
LXIII. DESPRE CUMPLITATE SAU ZGÂRCENIE 268
88. Cine se scumpește mai mult păgubește 269
89. Banii zgârcitului 272
LXIV. DESPRE CUMPLITATE IARĂȘ 279
90. Căciula pomană 279
91. Disputa între mâini, picioare și pântece 280
LXV. DESPRE LĂCOMIE IARĂȘ ȘI NEMULȚUMIRE 283
92. Măgarul dă de gol. 284
93. Barba căruntă 285
LXVI. DESPRE LAUDE 286
94. Țiganul și geambașul 287
LXVII. DESPRE IMPRUMUTARE ȘI PLATĂ 288
95. Sacul împrumutat 290
LXVIII. DESPRE CEI CE PLÂNG DE COPII 290
96. Cele trei sfaturi 291
LXIX. DESPRE FĂGĂDUELI ȘI DARURI 295
97. Pescarul și sultanul 296
LXX. DESPRE SĂNĂTATE ȘI BOALĂ 313
98. Gâlceava boalelor 316
LXXI. DESPRE TIMP ȘI VÂRSTĂ 320
99. Soacra de ipsos 321
100. Toate trec 323
LXXII. DESPRE TIMP ȘI VÂRSTĂ IARĂȘ 324
101. Bătrânul și moartea 325

INTRODUCERE

Pildă, parimie, proverb. Aceste trei cuvinte reprezintă cele trei straturi ale limbii româneşti, aşa cum s'a desvoltat în trei sute de ani. Dintre acestea, *pilda* este cuvântul cel mai vechiu. Il întâlnim deja în Evangheliarul lui Coresi dela 1560. Acolo însă, pilda înseamnă mai mult o povestire cu înţeles moral sau o parabolă. Cu încetul însă, cuvântul şi-a pierdut însemnarea dela început şi a ajuns, după diferite stadii de desvoltare să însemne numai „exemplu", aşa ca în expresia „de pildă" care înseamnă „de exemplu".

Paremia este un cuvânt introdus din greceşte şi întrebuinţat de traducătorii Bibliei din 1688, când au tradus cartea lui Solomon, zicându-i „Parimiile lui Solomon". In Evanghelie însă, când este vorba de parabole, cuvântul „pildă" a fost reţinut de către traducători. Ei au înţeles atunci foarte bine deosebirea dintre aceste două cuvinte. „Paremiar", cu alt înţeles însă, este titlul unei cărţi tipărite de Dosofteiu la 1682, care nu conţine nici pilde, nici parabole, ci numai părţi din Vechiul Testament, care se citesc în Biserică la vecernie şi au un înţeles cu totul liturgic. Şi într'un manuscris al nostru, se găsesc de asemenea astfel de tâlcuri sub titlul de „Parimiile Sfântului Ioan Stâlpnicul".

Când Samuil Clain a scos a doua ediţiune a Bibliei, afară de alte schimbări pe care le-a introdus din punctul de vedere al catolicismului, a lepădat cuvântul „parimie", făcând poate parte din cuvintele „întunecoase", cum le intitulează în prefaţă şi vedem că acum, titlul cărţii lui Solomon este: „Pildele lui Solomon".

Proverb, reprezintă stratul cel nou, şi, dacă nu mă înşel, a fost întrebuinţat pentru întâia oară de către Paris Momuleanu. Oricum, acest cuvânt s'a înrădăcinat în limbă şi s'a întâmplat cum se întâmplă de obiceiu, când un cuvânt nou este introdus. Rezultatul este sau că acel cuvânt care este mai vechiu, piere, cum s'a întâmplat cu „parimia", sau cum s'a întâmplat cu cuvântul „pildă", care şi-a schimbat înţelesul, după cum am arătat mai sus.

Noi aci, în această introducere, ne vom folosi numai de cuvântul proverb, pentru a nu da loc la neînţelegeri.

Până acuma, mulţi s'au încercat să dea o definiţie mulţumitoare proverbului. Ce înseamnă un proverb? Vom încerca a da aci o definiţie, care ni se pare destul de potrivită:

Proverb este o expresie înţeleaptă, filosofică sau didactică, care merge din om în om. Se propagă mai ales prin viu graiu şi este anonim. Nu este vorba cutăruia sau a cutăruia, al cărui nume se pomeneşte, a cutărui înţelept sau a cutărui filosof, ci într'adevăr, cum şi scrie Pann: „Vorba ăluia", oricine ar fi el; indiferent de unde se naşte şi de unde vine, care este obârşia, cum s'a desvoltat în cursul vremurilor; când ajunge proverb, toate acestea sunt de mult şterse. Singurul semn caracteristic este nuanţa populară, căci proverbul reprezintă mentalitatea, modul de a vedea şi a înţelege al poporului la care se găseşte şi unde se întrebuinţează.

Vechimea proverbelor.

N'ar fi de nici un folos să urmărim vechimea sau răspândirea proverbelor. Nu este popor vechiu sau nou, cărturar sau necărturar, care să nu aibă o seamă de astfel de zicătoare, pline de haz, pline

de înţelepciune, pline de observaţii fine asupra vieţii omeneşti, asupra stării lucrurilor, asupra purtării oamenilor, mai sus sau mai jos puşi. Este o filosofie populară foarte sănătoasă şi curată, nu iartă pe nimenea şi nimenea nu scapă de dânsa.

In Biblia dela Bucureşti din 1688, capitolul întâiu al pildelor lui Solomon a fost tradus în chipul următor:

Paremiile lui Solomon.

„Paremiile lui Solomon, fiul lui David, carele a împărăţit în Israil. Ca să cunoască înţelepciunea şi învăţătura şi să socotească cuvintele înţelepciunei şi să priimească întorsurile cuvintelor şi deslegările cuvintelor întunecoase, ca să socotească direptatea adevărată şi judecata a o indirepta. Pentru ca să dea la cei ne rei măestrie şi la copilul tănăr sîmţire şi cugetare. Pentrucă, auzind acestea înţeleptul mai înţelept va fi. Şi cel socotitor ocărmuirei va căştiga şi va pricepe pilda şi intunecosul cuvânt şi graiurile înţelepţilor şi ghicitorilor."

In Biblia lui Samuil Clain dela 1795, vedem că el întrebuinţează cuvântul „pildă", după cum se vede din fragmentul de mai jos:

„Şi cu adevărat de vom ceti această carte cu loare aminte, precum se cuvine, mai nimica întru toată filosofia şi învăţătura obiceiurilor vom afla, care întru această carte să nu să afle, ori de vom socoti viaţa cea de osebi a fieştecui, nevoinţa spre faptele ceale bune, fuga de păcate; ori isprăvnicia, şi ocărmuirea casii; ori ocărmuirea, şi îndreptarea cea politicească.

Iară aceste porunci ale înţelepciunii ceii de măntuire, cu graiu lesne de înţeles, cu minunată osăbire, şi cu frumoase asemănări, aşa le pune inainte, cătă nimica altă să nu poată aduce carea mai multă, şi mai bine să incredinţeze, sau să indeamne şi să mişte pre omu. Şi aciia iaste de cătu toate mai

mare, că aceasta înţelepciunii ceii adevărate temeiuri neclătite pune, slujba cea curată a lui Dumnezeu, frica lui şi smerenia."

Afară de „Cartea proverbelor", mai există în Biblie şi altă carte atribuită lui Solomon şi care se chiamă „Eclesiastis". Este de asemenea o colecţie de pilde, de proverbe şi de cuvinte înţelepte, dar în afară de acestea se mai află şi o a treia carte, dintre acele zise apocrife. Această carte, a lui Isus Sirah, se aseamănă mult cu acele cărţi pomenite mai sus, mai ales că Eclesiastis, în traducerea latină a sfântului Ieronim, se chiamă şi aceea a lui Sirah — „Eclesiasticus".

O schimbare foarte uşoară, numai ca să arate că nu este aceiaşi carte. Toate aceste cărţi ale Bibliei erau punctele de plecare pentru literatura gnomică la popoarele creştine.

Avem, se înţelege, aci afăce mai mult cu literatura scrisă care se leagă de un autor, care reprezintă idealul lui asupra vieţii, concepţia lui asupra purtării omeneşti. Aceste pilde au devenit apoi un izvor nesecat, căci multe din aceste cuvinte înţelepte au devenit proverbe, trecând din literatura scrisă în cea nescrisă.

Nu se poate tăgădui că orice proverb sau poveste, în fapt orice lucrare omenească, să fi avut un început individual. Cineva într'o vreme oarecare şi în împrejurări mai prielnice a rostit un cuvânt înţelept, în batjocură sau în apreciere, şi care apoi a fost prins din zbor, cum spuneau Grecii „Epea pteroenta", adică cuvinte înaripate, care zboară din loc în loc şi dela om la om şi apoi dintr'o ţară într'alta, unde devin cu vremea băştinaşe. Dar atunci, numele autorului s'a pierdut şi acest cuvânt înţelept a devenit proverb, căci a devenit anonim. Aşa s'a schimbat de pildă o poemă epică, lucrul unui poet cu nume, într'o baladă anonimă, cântată de truba-

Casa în care a locuit Anton Pann, strada Anton Pann, București.

duri şi de lăutari, la curţile împărăteşti sau la mesele boereşti.

Tot aşa, cum am arătat în altă parte, de multe ori o poveste romantică dă naştere la un basm, sau la o poveste populară. Aşa s'a întâmplat şi cu proverbele. Pentru multe dintr'însele se poate chiar dovedi originea literară, căci adeseori, un proverb nu este decât rezumatul, pe scurt al unei poveşti sau fabule. Aceasta se poate foarte uşor vedea la proverbele ce se leagă de fabulele lui Esop şi care, deoarece sunt legate unele de altele, se chiamă pildele lui Esop. Este o legătură, ca să zicem aşa, între poveştile sau parabolele îmbrăcate în haine de fiare sau păsări şi morala care se trage din acea fabulă. Este pusă la sfârşit în forma cea mai veche grecească. Această învăţătură sau această morală urmează imediat după fabulă; mai târziu în colecţia lui Phedru, proverbul este înainte şi apoi vine povestea sau fabula. Acesta a rămas tipul pentru alte cărţi şi colecţii de felul acestora, care circulau din vechime şi până în zilele noastre, aşa cum a făcut şi Pann care a pus povestea după proverb cu scop de a-l lămuri şi justifica.

Ar fi de prisos să adăogăm aci o bibliografie, căci ar trebui să îmbrăţişeze o mare parte din literatura didactică, poetică şi teologică a evului mediu. Dar mersul desvoltării proverbelor îl putem urmări aci pe scurt, până când vom ajunge mai târziu la cercetarea izvoarelor de care s'a folosit Pann în alcătuirea cărţii sale.

Pildele lui Solomon au fost, cum am mai spus, un izvor mai ales pentru lumea creştinească. Apoi părinţii bisericii se foloseau adesea, nu numai de aceste pilde pentru cazaniile sau tâlcurile lor, dar ei se foloseau de asemenea de un alt izvor, adică de proverbele care circulau dela vechii înţelepţi greci, aşa numitele *Apophtegmata,* sau cum am zice

noi maxime. Ei, la rândul lor, rosteau de asemenea cuvinte înţelepte, şi urmaşii au cules din aceste scrieri, tot ce li se părea mai potrivit pentru învăţătura poporului.

Aci stă deosebirea între proverbe şi maxime. Proverbul este anonim, maxima sau învăţătura se leagă totdeauna de un nume. In acele culegeri, totdeauna găsim: „Pitagora zice" sau „Platon zice", Aristotel, Solomon sau Sfântul Atanasie şi alţi sfinţi şi filosofi şi aşa s'a alcătuit o grămadă de astfel de colecţii. Nu toate s'au păstrat, dar destule au rămas, ca să ne dea nouă o oglindă adevărată asupra originei şi desvoltării proverbelor, căci iată ce s'a întâmplat. In cursul vremurilor, numele toate au fost înlăturate, culegătorii cei noi n'aveau interes să ştie cine este autorul, ci pe ei îi atrăgea numai înţelepciunea cuvântului, care ştiau că va face plăcere cititorilor pentru care întocmeau colecţia.

Ceeace s'a întâmplat în Occident, nu a avut nici o înrâurire directă asupra Orientului Europei, din potrivă, multe din acele zicale şi proverbe, atât de pe vremea învăţaţilor Greci, cât şi mai târziu, s'au strecurat în culegerile latine şi în celelalte culegeri din Occident şi astfel se poate uşor înţelege asemănarea care să găseşte câteodată între un proverb din Occident şi altul din Orient.

Trebue însă însemnat că o mare schimbare a avut loc când literatura veche grecească a devenit literatură bizantină. Bizanţul, cum se ştie, a fost un pod de trecere către cultura adevărată orientală, asiatică. Prin el a intrat în Europa şi Orientul, care, după cum se ştie, este cel mai bogat în proverbe. Atât în vechea literatură siriacă, cât şi în cea arabă şi persană, precum şi în cea turcească, se găsesc proverbe cu miile şi de curând un culegător din Bethleem a cules 5.000 de proverbe din gura Arabilor din Palestina.

Nu este o carte orientală, oricare ar fi caracterul ei, care să nu fie plină de proverbe. Din astfel de colecţii, a tradus Petrus Alphonsi, pela 1100, faimoasa colecţie cunoscută supt numele de „Disciplina Clericalis", o colecţie de proverbe şi de poveşti, care a avut o influenţă covârşitoare asupra literaturii franceze populare şi a celorlalte popoare unde a ajuns această „Disciplina", o carte populară. El a tradus din limba arabă şi din alte izvoare orientale în limba latină şi astfel, a făcut cunoscută o comoară întreagă de proverbe şi poveşti, Europei medievale. Ba chiar şi în colecţia lui Anton Pann se găsesc paralele la acea colecţie. Cum au ajuns aci, asta este altă chestie — nu dela Apus, ci direct dela Răsărit.

Literatura bizantină a fost mama literaturii slavone şi maştiha literaturii române.

Cum a arătat domnul Iorga, toate popoarele care au stat supt această influenţă, formează grupul intelectual al Sud-Estului european. Psihologia acestor popoare se aseamănă între dânsele atât de mult, încât o adevărată înţelegere a produselor intelectuale a acestor popoare nu se poate căpăta, fără o cercetare paralelă. Toate prezintă un caracter, care se aseamănă unul cu altul foarte de aproape şi toate formează un fel de bloc distinct, care se deosebeşte cu totul de cellalt bloc reprezentat prin Biserică latină.

Krumbacher a atras atenţiunea asupra acestor diferenţe în cartea sa *Geschichte der Byzantinischen Literatur von Justinian bis zum Ende des Oströmischen Reiches — München 1891,* în care a arătat că oricât de mult s'ar părea că se aseamănă proverbele din acest grup cu acele occidentale, totuşi se deosebesc de ele prin unghiul sub care prinde un grec, sau un bulgar, sau un român o înfăţişare a unui obiect, cu totul altfel decât un neamţ, sau un francez; dar toc-

mai în aceasta, constă valoarea specială a proverbelor române, că nu au fost bătute pe calapodul proverbelor occidentale, ci sunt oglinda adevărată a psihologiei poporului român şi a mentalităţii sale, căci chiar dacă aparţin aceluiaşi bloc sud-estic, pe lângă fizionomia generală, au trăsături speciale.

Această schimbare a fost foarte bine descrisă de Krumbacher, în cartea sus citată, care tot aci a dat o bibliografie, mai întâiu a literaturii bizantine paremiologice, adică a proverbelor şi apoi a discutat pe scurt şi pe cele neogreceşti.

O schimbare adâncă s'a făcut în cursul veacurilor, între colecţiile cele vechi bizantine şi cele puţine neogreceşti, care s'au făcut mai apoi. Pe noi ne interesează din aceste din urmă numai una, numită „Melissa" adică Albina. Atât de bine cunoscută ajunge această colecţie care cuprinde şi foarte puţine neogreceşti, dar multe vechi bizantine, încât numele adevărat al autorului a fost uitat şi a fost numită Melissa.

Apoi în ceeace priveşte cele neogreceşti, trebue pomenită aci, colecţia făcută de faimosul Planudes în secolul 13—14. Lui îi datorăm acea bine cunoscută „Viaţa şi pildele lui Esop". El a adunat vreo 250 de pilde, dar nu putem să intrăm aci într'un studiu comparativ care ese din cadrul lucrării de faţă. O astfel de lucrare trebue făcută pe o bază mult mai întinsă, căci ar fi nevoie să se studieze toate colecţiile de proverbe, care au apărut până acum, mai întâiu acele care se află în Orient şi pe de altă parte cele din Occident, până la un punct.

Deocamdată, ne ocupăm numai de colecţia lui Anton Pann, care, cu toate că este bogată, este departe de a fi complectă. Trecem dar la autorul acestei colecţii.

Viaţa lui Anton Pann.

Inainte de a intra în cercetarea vieţii lui Anton Pann, este necesar să aruncăm o privire cât se poate de scurtă, asupra unor laturi din istoria proverbelor, asupra cărora trebue să stăruim cu oarecare insistenţă, căci până acuma au fost trecute cu vederea.

De viaţa lui s'a ocupat mai întâiu Gh. Dem. Teodorescu. El a fost primul care a încercat să lege firele cele puţine din trecutul lui Anton Pann şi să le combine într'o descriere mai completă. Teodorescu nu s'a mulţumit numai să apuce ştiri de ici de colo, aşa cum le-a putut prinde, ci le-a adunat la un loc spre a face o icoană completă a vieţii acestui om. Nu s'a mulţumit numai cu acele puţine ştiri, dar a dat pe lângă aceasta şi o descriere a vieţii politice şi religioase de pe vremea lui.

Gh. Dem. Teodorescu discută pe larg şcolile care erau pe atunci, încercările de a regula muzica bisericească, partea ce a luat Anton Pann la acele încercări şi schimbări, apoi câteva schiţe din viaţa familiară foarte destrăbălată, activitatea lui literară, adică o bibliografie scurtă a cărţilor tipărite de dânsul, el fiind crezut că este autorul multor sau a tuturor şi apoi moartea lui. De toate ne vom ocupa mai pe larg, mai târziu.

Al doilea care a încercat o biografie a lui Anton Pann este V. Gr. P. Această biografie este pusă în fruntea ediţiunii proverbelor tipărită de Cucu în anul 1880. Aci i s'a dat şi portretul. In anul următor, tipograful a scos o altă ediţie, care nu

se deosebeşte de cea dintâi; numai anul pe titlu a fost schimbat. Această ediţie a fost făcută după ediţia întâia, aşa cum am arătat eu deja la 1883, în *Literatura Populară,* nu cum scrie Adamescu că a fost descoperită de Zane.

Biografia aceasta se deosebeşte de cea a lui Gh. Dem. Teodorescu, că este foarte pe scurt, numai de câteva pagini, adăogându-se că a fost dus rob de ruşi şi astfel a ajuns în Basarabia, şi nu de bună voie.

De asemenea un detaliu foarte preţios: că ucenicul lui, anume Dumitrescu, s'a însurat cu una din văduvele lui Anton Pann, şi că a luat tipografia împreună cu dânsa şi s'a mutat la Râmnic. Acolo într'adevăr, a şi retipărit unele din cărţile lui Anton Pann, aşa „Povestea arabică" şi „Spitalul amorului".

Acest V. Gr. P. este fără îndoială Vasile Grigorie Popp autorul „Conspectului Literar". Această carte a fost mult lăudată de autorii care s'au folosit mai pe urmă de dânsa, dar se vede că nici unul n'a băgat de seamă că acest Popp n'a făcut altceva decât, în foarte multe cazuri, să copieze cuvânt cu cuvânt biografiile autorilor care se află în „Lepturariul Român" a lui Arune Puınnul. Arune Pumnul era pe atunci un dascăl la şcoala românească din Cernăuţi. Era unul dintre latinizatorii cei mai înfocaţi. El se ţinea întocmai după şcoala transilvăneană şi poate că o întrecea în dorul lui de a arăta că limba românească nu este decât o limbă latină foarte puţin schimbată. Era acel curent în contra căruia s'au aliat Eminescu şi Slavici, când erau la Viena şi care atuncea a dus la ruptura dintre dânşii şi ceilalţi studenţi din societatea românească de acolo, şi care a ajuns chiar până la prigonirea lor.

Guvernul austriac ordonase ca în toate şcolile

de pretutindenea să se pregătească cărţi de cetire în limba poporului băştinaş, aşezate după diferitele clase gimnaziale pentru băieţii români. Atunci A. Pumnul a fost însărcinat cu pregătirea acestor cărţi de cetire, ceeace a şi făcut cu multă iscusinţă şi cu mare zel, dar nu s'a ferit să pocească limba, adică să o latinizeze, mai bine zis, să o schimonosească.

De aceia se poate uşor explica şi titlul acestor cărţi. Pumnul ştia că din Lac*te*m s'a făcut La*pte* şi din Noc*te*, Noa*pte*, prin urmare din Lec*tu*rarium, trebuia să se facă Le*ptu*rarium, şi fiind consecvent, a şi făcut aşa. In acest Lepturariu se dau bucăţi alese din scrierile autorilor români. Pumnul însă nu s'a mulţumit numai cu atâta, ci el cel dintâiu a încercat cu multă râvnă să găsească şi biografiile autorilor şi numai cu multă greutate a reuşit să le adune din toate părţile şi să le tipărească în fruntea textelor. Este meritul lui cel mare că a fost cel dintâiu care a încercat să facă o biografie a autorilor români.

Legăturile între Bucureşti şi Cernăuţi nu prea erau strânse. Cine ştia în Ţara Românească despre Lepturariul lui Pumnul? Mărturisesc că şi pentru noi, această carte a fost necunoscută multă vreme, până când din întâmplare am găsit-o odată la Cernăuţi, acum vreo cincizeci de ani. Era deci foarte uşor puntru un autor din Ţara Românească să-şi însuşească fără frică şi fără mustrare de cuget munca intelectuală a altuia şi s'o treacă pe numele lui propriu. Aşa a făcut şi Popp şi mare a fost mirarea noastră, când răsfoind această carte am văzut cât de mult a luat Popp din Lepturariul lui Pumnul, fără a-l pomeni.

N'am găsit însă pe Pann, căci pe vremea aceia, la mijlocul secolului trecut, Pann nu trecea ca un scriitor, ci ca unul din „popor", care nu se ridi-

case la nivelul cel înalt al scriitorilor celor aleşi. Totuşi se vede că Popp a mai găsit ceva firicele, şi astfel biografia scurtă scrisă de dânsul are câteva puncte care merită să fie luate în seamă, dar cât priveşte bibliografia, adică lista cărţilor, aşa zise ale lui Anton Pann, este aproape fără nici o valoare.

Mai bine chibzuită şi mai veridică este biografia lui Adamescu în introducerea lui la proverbele lui A. Pann.

El a fost primul care nu s'a mulţumit numai cu cele spuse de alţii, ci a făcut cercetări independente asupra vieţii şi activităţii lui Anton Pann, îmbogăţind cu mult ştirile asupra vieţii lui. Este o lucrare temeinică şi plină de valoare. Pe de altă parte însă, a pus prea multă încredere în datele aproape legendare ce se cunoşteau până atuncea.

Zane, în introducerea la Proverbe, face un rezumat foarte scurt al vieţii lui A. Pann. Nu pot să trec supt tăcere cartea foarte hazlie şi romantică a lui Sergiu Dan şi Romulus Dianu, care, cu multă dibăcie şi cu multă putere de închipuire, au înjghebat o viaţă romantică, mai ales asupra trecutului aproape necunoscut şi s'au mulţumit să ne dea o poveste foarte frumoasă, dar numai o poveste.

Care este însă viaţa adevărată a lui Anton Pann?

Asupra unui punct trebuie însă să ne oprim. Nici unul din aceşti autori n'a atins nici una din problemele covârşitoare din viaţa lui Anton Pann. Adică ce s'a întâmplat, ca de o dată Pann să se schimbe într'un autor prolific şi să scoată cărţi una după alta şi să-şi schimbe cu totul viaţa ce o dusese până atuncea? A doua este întrebarea şi mai însemnată: oare este Pann autorul tuturor cărţilor tipărite de dânsul? Sau s'a folosit el de izvoare

mai vechi, pe care numai le-a schimbat puţin şi le-a dat apoi în vileag.

Care erau cunoştinţele lui Pann? Şi cum s'a folosit el, dacă este aşa, de acele izvoare, necunoscute sau nebăgate în seamă până atuncea?

In cercetarea proverbelor, trebue să ţinem minte un fapt pe care îl au în comun cu toată literatura populară. Nimica nu este statornic şi nimica nu se ţine numai pe locul unde se găseşte, ci toate se schimbă şi toate sunt într'o mişcare veşnică. Nici un popor nu trăeşte izolat, ci este în legătură cu popoarele învecinate. Nici-o barieră nu se poate pune nici gândului, nici vorbii. Când doi oameni se întâlnesc, stau de vorbă. Unul învaţă dela celălalt, unul dă şi celălalt ia, şi aşa cum este viaţa individuală, aşa şi viaţa naţiunilor. Popoarele stau şi ele de vorbă unele cu altele, acelea care sunt învecinate se înţeleg uşor între ele, şi apoi dintr'o parte şi dintr'alta, vorba se rătăceşte, cuvintele înţelepte prind zbor şi aşa colindă din popor în popor şi din ţară în ţară şi precum este cu proverbul, aşa este cu toată literatura populară, care trăeşte în gura poporului independentă de orice literatură, şi astfel şi basmul, şi pilda, şi cântecul şi chiar muzica, arta, toate sunt într'o mişcare veşnică.

De aceia într'o cercetare ca cea a proverbelor, precum şi a întregii literaturi populare, o înţelegere a caracterului adevărat nu se poate căpăta decât printr'un studiu comparativ de acest fel. Dar până când să ajungem la a compara, trebue să ţinem seama de faptul că fiecare popor a stat supt o înrâurire oarecare, mai adâncă sau mai de suprafaţă, şi când această înrâurire sau împrejurare s'a schimbat, atunci şi proverbele au luat o altă formă sau au dispărut.

Intre aceste popoare din Sud-Estul european, care formează un bloc cultural, cum am pomenit mai

sus, trebue să numărăm şi pe Turci, care au jucat un rol covârşitor printre aceste popoare peste 500 de ani. De obiceiu, se crede că era o prăpastie adâncă între Turci şi popoarele pe care le stăpâneau. Această vedere este cu totul greşită. Lăsând la o parte influenţa politică, care se mărginea la o mână de oameni, paşale, bey, care niciodată nu aveau vreo legătură cu poporul de rând, restul populaţiunii trăia adeseori în legături prieteneşti cu Turcii. Adevărat că în câteva balade venite de dincolo, aşa zisele balade eroice sau epice şi haiduceşti, se descrie câteodată lupta între un erou şi Turci, dar în deobşte nu se simte nicăirea în literatura populară, vreo ură sau vrăjmăşie împotriva lor.

Tocmai din contra! Numeroase cuvinte care au intrat nu numai în limbă românească, ci şi în cele balcanice ba chiar şi în limba ungurească, dovedesc că Turcii erau un element cultural şi că poporul a primit dela dânşii multe cuvinte, care arată o civilizaţiune înaltă şi o viaţă mai înlesnită, căci cuvintele noi care intră într'o limbă sunt purtătoarele unor idei noi cu care se îmbogăţeşte limba, şi dacă de pildă luăm o floare, zambila, sau unele din legume, pătlăgelele, sau bamele, ştim că acestea au fost aduse din Orient de Turci şi unele au îmbogăţit grădina şi altele cuhnia.

Imprejurările erau prielnice pentru ca această influenţă turcească să se răspândească pretutindenea. Turcii au o bogăţie, o comoară întreagă, aproape nemărginită de proverbe şi poveşti, de pilde şi de snoave.

Ei au adunat la un loc înţelepciunea arabă cu mii de proverbe şi pe cea persană, tot atât de bogată, cu a lor proprie de origină turanică, adică la un loc înţelepciunea semită cât şi cea ariană

şi mongolă, cele trei neamuri mari ale lumii orientale.

Multe din aceste proverbe, cum am spus, au intrat la aceste popoare, care au stat supt stăpânirea turcească şi au avut prilej să stea de vorbă cu ei şi să înveţe. Cum că legăturile între poporul de rând şi Turci, nu erau vrăjmaşe, dovada cea mai bună ne-o dau proverbele. Rare ori se găseşte un proverb de batjocură sau de ură în contra Turcilor. Câteodată îl ia în zeflemea, cum ia şi alte popoare, dar fără cea mai mică urmă de mânie. Mai mare este ura în contra Grecilor. Poporul în de obşte şi mai ales ţăranului, îi păsa mai mult de zapciu şi blestema numai pe aceia care veneau să ia şapte piei de pe *o* oaie, când se sbătea în ghiarele slugilor stăpânirii fanariote. Dar cu Turcul nu avea nimica şi de aceia se şi înţelege dece la Pann, şi dânsul unul din popor, se găsesc atâtea cuvinte, proverbe, poveşti, de origine turcească.

Dinadins am atras atenţia asupra acestei laturi a literaturii paremiologice române, căci trebue să o luăm în seamă când vom discuta activitatea lui literară şi izvoarele de care s'a folosit.

Insă împrejurările, de atunci şi până azi s'au schimbat, a trecut aproape un veac întreg de când cea din urmă ediţie a *Povestii vorbii* a fost scoasă de supt tipar, toate s'au schimbat de atuncea aşa de adânc, încât de atuncea până acuma Ţara Românească a trecut prin două şcoli de cultură şi mai bine. Concepţia politică, viaţa socială şi economică, limba chiar, scrisul, toate au fost răsturnate. Era necesar în ediţiunea de faţă, să tălmăcesc multe din cuvintele întrebuinţate de Anton Pann care au eşit din graiul poporului, sau s'au mai susţinut în câte un colţ îndepărtat al ţării, neatinse încă de curentul cel nou, şi nu se poate ca aceste multe schimbări să nu fi atins şi proverbele, mai ales toate acele

care s'au născut în alte împrejurări şi au pierit cu dânsele, Să luăm, de pildă proverbele următoare: Tot Turcul plăteşte. Cum e Turcul şi pistolul. Interesul poartă fesul ş. a. Cine din generaţia nouă îşi mai poate da seama de adevărata însemnătate a acestor proverbe. Noi ne-am îndepărtat de dânsele cu desăvârşire şi ca să le poată înţelege cineva, în toată întinderea, ar trebui să fie tâlcuite mai pe larg. Au început să se piardă din graiul poporului şi nu o să mai treacă o singură generaţie, până când se vor pierde cu totul, sau vor rămâne ca nişte elemente învechite, trecute la muzeul limbistic, cum se întâmplă cu hainele care sunt astăzi la modă şi mâine au ajuns vechituri până când se leapădă.

Pe de altă parte, graniţa ţării s'a lărgit, aşa zisa cultură a Apusului a dat năvală, a intrat în ţară ca un val-vârtej şi a contribuit şi dânsa la răsturnarea vieţii de acum învechite. Numai este chestiune numai de o schimbare, ci de o răsturnare desăvârşită. A adus o sumedenie de cuvinte noi, unele s'au înrădăcinat, altele mai plutesc pe deasupra, a adus şi idei noi care se bat cap în cap, a adus şi ştiinţă nouă.

Inainte vreme, ne trebuia cu lunile ca să ajungă o carte din Viena sau Lipsca, unde se tipărea; se aduceau alene, mai ales prin poşta dela Braşov şi ajungeau numai în mâna unora din cei de mai sus şi nu pătrundeau în popor. Poporul nu avea ce să citească. Acum însă tot ce se izvodeşte în Apus, numai cât ai bate din palme sau ai clipi din ochi, a şi ajuns în ţară şi este răspândit în toate unghiurile ţării. Schimbarea cea mai adâncă se poate vedea în limba orăşenilor.

Deocamdată, se deosebeşte adânc de aceia pe care ţăranii au păstrat-o neschimbată. Dar cu încetul se va infiltra în toate păturile societăţii şi

nimic nu poate pune stavilă ca să înainteze, ca şi acum, aşa şi de acum înainte, vorba şi gândul îşi găsesc drumul să se aşeze în mintea şi inima poporului. Adevărat se schimbă, se asimilează, se înpământeneşte şi cu vremea devin obşteşti. Astfel fără îndoială au venit şi o mulţime de proverbe; şi acela care studiază, de pildă, colecţiile lui Zane şi le compară cu aceea a lui Anton Pann, poate să vază începutul acestei schimbări, care de atuncea s'a mai lăţit. Şi aci unul din meritele lui Anton Pann este că stabileşte linia de trecere dela trecut la prezent. Nu că s'a pierdut, că de pierdut s'a pierdut foarte puţin, dar s'a schimbat şi noima şi s'a înmulţit şi numărul.

Din toate biografiile pomenite mai sus, numai un singur lucru se desprinde ca sigur, adică, ziua şi anul morţii lui Anton Pann. In ceeace priveşte naşterea, creşterea, întâmplările prin care a trecut, cum şi în ce fel a ajuns în Rusia, data când a plecat de acolo, cum a ajuns în Bucureşti şi ce a făcut până la 1828, toate acestea sunt mai mult sau mai puţin legendare şi se aseamănă foarte mult cu „Viaţa şi pildele lui Esop", dar într'o formă mai modernă.

Tot ceeace se ştie despre dânsul, este ceeace ne spune chiar dânsul, ceeace se poate spicui din scrierile lui, din nota care se află în diată şi aiurea. Dar toate acestea se pot tâlcui într'un fel sau altul. Se vede că Anton Pann singur nu ştia ce vârstă avea. Intr'o diată din anul 1849 are o vârstă, şi într'alta, făcută cinci ani mai în urmă se vede că a îmbătrânit numai cu trei ani. Gh. Dem. Teodorescu, care a observat aceste date, a crezut că poate să desluşască deosebirea spunând că el, deoarece a luat a doua nevastă legitimă, n'ar fi vrut să afle că era un om înaintat în vârstă; asta s'ar înţelege dacă s'ar fi arătat mai tânăr înainte de a se fi însurat,

dar ca să caute să se facă mai tânăr cu puţină vreme înaintea morţii, sau după ce a trăit cu a doua nevastă atâţia ani, mi se pare cam târziu. După ce trecuseră un număr de ani, în care a trăit cu nevasta, ce bunătate să se arate atunci mai tânăr? Adevărul pare a fi că nici el n'a ştiut câţi ani a avut şi nu este mirare, dacă ne aducem aminte că el s'a născut într'un orăşel din Bulgaria, pe la sfârşitul secolului al XVIII şi că a trecut prin multe şi la sfârşitul vieţii era greu să nu se încurce în socoteala anilor. Chiar acum, câţi din poporul de jos ar putea spune câţi ani au, cu toate că au fost trecuţi în registrul stării civile? Oamenii necărturari îşi aduc aminte numai de un eveniment care s'a întipărit în mintea lor. Aşa întrebaţi-i câţi ani au, vă vor răspunde cum într'adevăr răspund, şi până acum: când au intrat Turcii în ţară, când au venit Tătarii, când a fost un cutremur, sau când a fost un foc mare, dar cât priveşte o dată precisă, exactă, în zadar aşteptăm un răspuns.

Ni s'a întâmplat nouă, că într'o zi, fiind la spitalul Colţea, un ţăran a fost întrebat de doctor câţi ani are. El a răspuns că-şi aduce aminte când au intrat Nemţii cu coadă în ţară. Toţi au râs crezând că le spune una din poveştile populare. Ei n'au ştiut că în vremile de pe atunci, în loc de a tunde părul soldaţilor, ei îl lăsau să crească lung, şi apoi îl împleteau şi făceau cozi şi le legau cu o fundă. Ţăranul acela îşi adusese deci aminte de intrarea Austriacilor în Oltenia. Astfel de exemple s'ar putea înşira cu nenumăratele.

Apoi Anton Pann nu ştia că are să vie o vreme în care lumea se va interesa de trecutul lui, n'a crescut el într'o familie unde se ţinea socoteala de zilele, când s'a născut sau însurat cutare; era un om din pătura de jos, un fel de aventurier şi desigur nici nu se gândea că cineva o să caute să zgândă-

rească trecutul şi să afle toate amănuntele vieţii sale. Şi astfel a trăit el fără să se gândească la vârsta lui că tot n'avea nici un rost să ştie câţi ani are şi cum a trăit el până a ajuns la Bucureşti şi mai târziu. Astfel trecutul lui este acoperit de o pâclă mai deasă şi numai pe ici pe colo se poate dibui ca să găsim puţine date de oarecare valoare.

Chiar dacă viaţa lui era legendară, tot nu este legendă fără un sâmbure de adevăr, oricât de mic ar fi.

Pe acesta vom căuta să-l adunăm din cele ce se ştiu despre dânsul. Se zice deci că s'a născut la Slivin, un orăşel sau mai bine zis un sat în Bulgaria. Că tatăl său a fost căldărar, că muma lui Tomaida era grecoaică şi că el a mai avut încă 2 fraţi. Când şi cum a murit tatăl său nu se ştie, poate pe vremea războiului ruso-turc, sau cu puţini ani mai înainte.

După retragerea Ruşilor, unii zic că a fost rob cu muma lui şi cu cei 2 fraţi şi duşi în Rusia, adică în Basarabia şi alţii că a fost dus prizonier, care tot acelaşi lucru este. Dar de ce să ia Ruşii robi sau prizonieri creştini din Bulgaria? Am înţelege dacă ar fi luat Turci. Şi cum să încarce patru suflete aşa tam-nesam şi să-i ducă acolo în Basarabia? Am înţelege, dacă ar fi luat pe unul, dar o familie întreagă? Adevărul se pare a. fi că cei patru s'au luat de bună voie cu Ruşii şi au plecat din satul lor, poate fiindu-le frică de ceeace vor păţi dela ceilalţi locuitori, după ce s'au retras Ruşii. Se mai spune că el a învăţat bucoavnele, dela un popă din sat şi ar fi cântat acolo în bisericuţa satului. Nu se poate tăgădui faptul că a avut o voce foarte frumoasă de cântăreţ şi poate că a ajutat acolo la cântare. Dar cum îşi poate cineva închipui, într'un sat ca acela, o biserică şi un dascăl care să înveţe pe băiatul unui căldărar sărac ca să cânte?

Despre vârstă vom vorbi îndată. Dar ce fel de locuitori erau acolo în mijlocul cărora trăia şi de ce neam a fost tatăl lui Anton Pann? Nicăerea nu se află vreo informaţie exactă asupra lui. Un lucru este sigur. In satul acela nu trăiau mulţi creştini şi cei ce trăiau erau într'un număr mic, numai Bulgari şi nu Cuţovlahi şi că majoritatea locuitorilor trebuia să fi fost Turci. In toate scrierile lui Anton Pann nu se găseşte nici o urmă de dialect cuţovlah; limba lui era curat muntenească, adică limba mahalalii din Bucureşti cu toate nuanţele, inflexiunile şi formele ei. Nici măcar un cuvânt macedonean nu se găseşte. Şi este imposibil să nu se fi strecurat câte un cuvânt din tinereţea lui în numeroasele cărţi pe care le-a tipărit pe urmă. Pe de altă parte, afară de limba românească în care devenise meşter, singura limbă pe care o cunoştea foarte bine, era cea turcească.

Pretutindenea se vede înrâurirea adâncă nu numai a limbii, ci şi a vieţii turceşti, a literaturii populare şi a obiceiurilor; Nastratin Hogea singur ar fi o dovadă puternică. O sumă de poveşti sunt curat turceşti. Cu un sultan începe povestea întâia şi cu altul se isprăveşte „Povestea vorbii". Cu un sultan începe „Fabule şi istorioare"; şi multe poveşti din Povestea vorbii stau în strânsă legătură cu literatura turcească.

Aşa fiind, se naşte întrebarea, câţi ani a avut Pann când a plecat în Rusia. Nu se poate să fi fost numai un copil mic, de şapte până la zece ani. Mai întâiu, ar fi fost tare greu pentru un copil aşa de tânăr să ia drumul cel lung şi greu din Bulgaria până la Chişinău. Şi apoi cum a putut să înveţe el atât de bine limba şi literatura populară turcească, fiind într'o fragedă tinereţe. Se vede dar că ar fi fost un băiat cu cel puţin zece ani mai bătrân decât cum reese din diata lui. Aşa, uşor

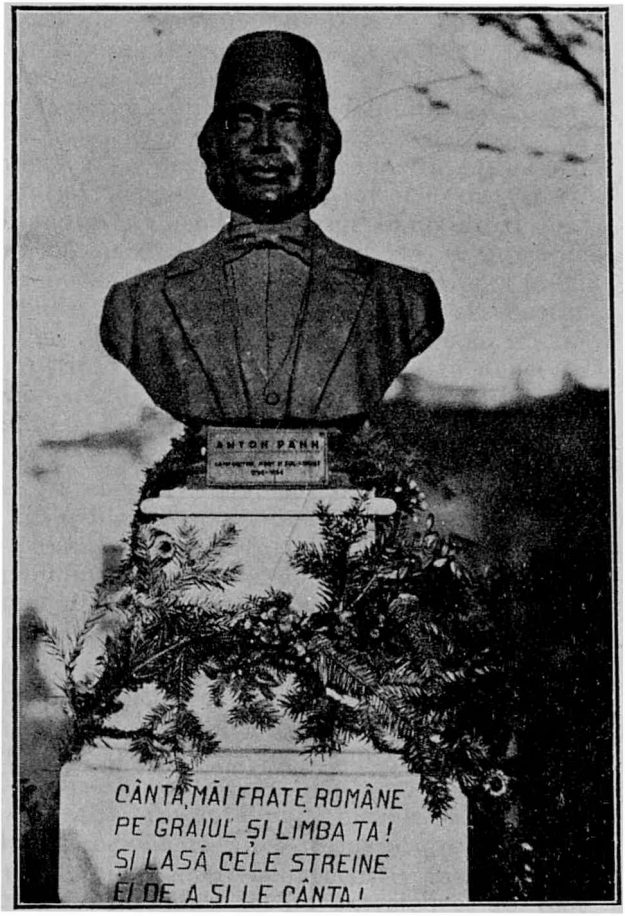

Bustul lui Anton Pann în curtea bisericei Lucaci.

se poate înţelege cum a rămas cu cunoştiinţele turceşti până la sfârşitul vieţii. S'ar putea zice: poate că a învăţat turceşte după ce a venit la Bucureşti; dar acei ce cunosc viaţa şi starea socială în Bucureşti de pela începutul secolului al XIX-lea, ştiu foarte bine că Turcii, care se aflau acolo, se puteau număra pe degete; câţiva abagii, câţiva cafegii. şi puţini negustori, atâta tot. De dregătorii înalţi nu poate fi vorba şi Anton Pann ar fi fost cel din urmă care ar fi îndrăznit să se apropie de dânşii, sau să facă parte dintr'un zaiafet. Limba claselor înalte era numai cea grecească şi contrar celor ce s'au spus de către toţi, Pann nu arată nicăieri cunoştinţa limbii greceşti. Ce a făcut el în „Psaltichie" nu dovedeşte nimica. Când o fi vorba de activitatea lui literară, vom discuta şi acest punct.

Cărţile, pe care le-a tipărit „din greceşte", cum scrie pe titlu, n'au fost traduse de dânsul din greceşte şi chiar el ne mărturiseşte că le-ar fi pus pe versuri, din manuscrise unde a găsit acele poveşti „românite", cum se exprimă el, adică traduse în româneşte din nainte.

Nici chiar printre „Cântecele de lume" nu găsim decât ici colea câte unul din acele cântece populare care se aseamănă cu cântecele populare neogreceşti. A trebuit să le dea o asemănare cu acestea, pentrucă literatura lirică în acea vreme la modă şi care se cânta pela mesele boereşti şi chiar pela alţi ciocoi de rang de jos şi greci de origină, era în felul celei neogreceşti; însă numai forma refrenului şi alte forme exterioare, au fost luate de Anton Pann sau alţi cântăreţi populari, dar altfel n'au nimica în comun cu cele greceşti şi cum am spus numai pe ici pe colea, câte unul a fost tradus, mai mult fiindcă melodia era plăcută şi bine primită de către popor.

Dacă într'adevăr populaţiunea dela Slivin a fost, cum credem, în majoritate turcească şi prin urmare vrăjmaşe puţinilor creştini care rămăseseră acolo, după războiu, uşor se poate înţelege pentru ce Tomaida cu copiii ei s'a luat după armata rusească şi a căutat un azil în Rusia. Pann iarăşi nu ne spune cum s'a hrănit el şi fraţii lui şi cum a susţinut pe muma lui Tomaida până la moarte.

Se spune numai că cei doi fraţi au fost luaţi în armata rusească şi că au pierit într'o luptă, dacă într'adevăr plecaseră cu muma lor şi cu Anton.

După mulţi ani, când a tipărit „Basul teoretic" îşi aduce Pann aminte că a cântat psalmi cu atâţia ani mai înainte în biserica din Chişinău; se poate. Nu încape îndoială că el a avut ureche foarte fină muzicală, că a fost înzestrat cu darul muzichiei foarte înalt şi că a avut un glas foarte melodios, aşa că uşor a putut să intre în slujba bisericii şi să cânte în strană la liturghie.

Dar mult n'a stat nici acolo, ci după câtăva vreme, el singur cu muma lui pleacă din Chişinău, trece graniţa şi cu încetul se furişează prin Galaţi, în Ţara Românească, până când ajunge la Bucureşti.

Până atuncea, el încă nu avusese vreo învăţătură adevărată, nu trecuse prin nicio şcoală; nu era decât un autodidact, cum a rămas până la moartea lui. Şi acesta chiar este meritul lui, căci altfel în loc ca scrierile sale să aibă un caracter natural, ar fi fost meşteşugite şi n'ar fi ajuns să fie cărţile populare de căpetenie care au rămas până acum.

Ioan Ghica în scrierile sale spune că în şcoala Sf. Sava înfiinţată de Gh. Lazăr, se aflau între alţii şi Petre Ispirescu, Filimon şi Anton Pann. Noi, care am fost prieten intim cu Petre Ispirescu între 1877 şi 1885 şi care ne întâlneam cu dânsul în ultimii ani aproape zilnic, deoarece tipărirea *Re-*

vistei pentru Istorie şi Arheologie a lui Tocilescu a fost lăsată în mare parte pe seama mea şi Ispirescu fiind tipograful, am stat deseori de vorbă cu dânsul despre lucrurile din trecut. Intre altele mi-a pomenit de Filimon, gângavul, şi de mulţi alţii, însă niciodată despre Anton Pann. Chiar când l-am înduplecat să ne dea colecţia lui de proverbe, ca să le publicăm în sus numita revistă, el cunoscuse foarte bine colecţiile de cărţi ale lui Pann, şi vorbeam mai ales în legătură cu proverbele; niciodată n'a pomenit de dânsul ca de unul pe care-l cunoştea personal, ceeace desigur că ar fi făcut, dacă ar fi fost în aceiaşi şcoală cu dânsul.

Să nu uităm că Anton Pann a murit la 1854, pe când acestea se petreceau pela 1885. Cel puţin treizeci de ani trecuseră de atunci şi Ispirescu era un om d'abia de 47 de ani şi nu se poate ca el să fi fost la şcoală înainte de a se fi născut. Astfel se poate vedea că memoria lui Ghica trebuie să fi fost puţin cam întunecată. Dar nici Pann însuşi nu pomeneşte niciodată de acea şcoală.

După socoteala noastră nici n'ar fi putut să fi intrat în acea şcoală, fiindcă ar fi fost pe atunci un bărbat de mai bine de 25 de ani.

Cu cine s'a întâlnit şi cine l-a luat supt protecţia lui?

Talentul său muzical a fost îndată recunoscut de către toţi acei meşteri cântăreţi care trăiau atuncea în Ţara Românească. Gh. Dem. Teodorescu ne dă un număr foarte însemnat de oameni aleşi care s'au ocupat cu muzica bisericească şi au căutat un fel de armonizare între sistemul oriental şi cel occidental şi mulţi dascăli au încercat pe vremea aceia să introducă acele sisteme, care se schimbau

unele după altele foarte des în liturghie. Pe atuncea se cânta în deosebi în greceşte, dar cu încetul cântecele bisericeşti au fost înlocuite prin texte româneşti.

Se zice că Anton Pann le-ar fi „pus pe românie" pentru întâia dată, însă lucrul acesta nu este adevărat. Toate cărţile bisericeşti existau de mai bine de un veac în limba românească. Cărţile cele noi, ce se pregăteau atuncea, nu aveau nevoie de o nouă traducere, ci numai de substituirea cuvintelor româneşti în locul celor greceşti supt nota respectivă. Greutatea, care însă s'a simţit dela început, era că nu se potrivea bine silaba şi vocala românească şi adeseori notele nu se potriveau aşa de bine cu rânduiala cuvintelor şi a silabelor, cum era în cele greceşti.

Între dascălii de frunte, era Petre Efesiul. Se vede că el a fost cel dintâiu care l-a luat pe Anton Pann de l-a învăţat meşteşugul Psaltichiei. El nu era, cum spune Teodorescu, un director, ci numai un cirac care a învăţat meşteşugul şi a trecut multă vreme — cel puţin douăzeci de ani — până când a ajuns să fie meşter tipograf în ale muzichiei.

Pe vremea aceea, a făcut cunoştiinţă cu Zamfira şi se însură cu dânsa. Dar el ducea o viaţă cam liberă şi nevasta se lua după exemplul dat de dânsul. Era o căsătorie ciudată, frământată de patimi şi desfrâu. Ca unul care a pribegit prin lume, el se învăţase să trăiască cam fără cumpătare morală.

Atâta a durat această viaţă fără căsnicie adevărată şi dacă am crede pe unii biografi, multe ţipete se auzeau venind din casă, când bărbatul îşi mustra nevasta, când cu biciul, când cu palma şi ea de partea ei îi răsplătea cu vârf şi îndesat.

In ce priveşte această însurătoare, se naşte o

nedumerire, mai ales asupra datei, pe care nu o putem uşor rezolva. Intre cărţile cele dintâiu, pe care le-a publicat, se află şi „Hristoitia". Ediţiunea întâia se pare a fi dela 1834. Exemplarul nostru din nefericire nu este complect. Lipseşte mijlocul, câteva foi dela început şi vre-o două dela sfârşit. In această Hristoitie a publicat o listă a prenumărătorilor, destul de interesantă. El chiamă un exemplar „trup" şi arată câţi au fost prenumărătorii şi câte „trupuri", adică exemplare, a luat fiecare. Mai întâiu feţele bisericeşti, care au luat atâtea şi atâtea „trupuri", apoi mai mulţi episcopi, arhimandriţi şi alte feţe bisericeşti.

Apoi o listă a boerilor. Aceasta este cu mult mai scurtă decât a capilor bisericii. Intre cei care au prenumărat, sunt: Marele căminar Ştefan — Marele Păharnic Constandin Olăneseul, Pitarul Ioniţă Bâţcoveanul — Vistierul Toma Cernovodeanul—Polcovnicul Mihalachi.

Nici un fanariot, toţi români neaoşi. Aceasta arată punctul de vedere al celor pentru care limba şi literatura românească era limba şi literatura mojicimii. Dacă mai învăţau încă o limbă pe lângă cea grecească, era cea franţuzească, pe care o învăţau de cele mai multe ori cu emigranţii din Franţa care se pripăşeau pe aicea.

Apoi vine o listă a prenumărătorilor din clasa negustorilor, meseriaşilor şi altor oameni de rând, fiind mult mai lungă decât celelalte două. Intre prenumeranţi se află: cofetari, zugravi, profesori — Bojinca şi Gorjan, şi Ioan Eliade Rădulescu. Din nefericire lipseşte o foaie la mijloc.

In ediţiunea doua din Craiova, lista prenumăranţilor a dispărut şi textul a fost tipărit cu acea ortografie ciudată, care pe atuncea stăpânea lumea învăţată.

Intre acei prenumăranţi se află şi unul Lazăr

Pann. Se ştie că din prima căsătorie a avut un băiat Lazăr Pann. Nu este uşor de crezut că a mai existat pe acea vreme încă şi un alt Lazăr Pann, căci acest nume Pann, era o prescurtare din Pantelimon, pe care el singur a născocit-o. Câţi ani putea să aibă Pann la 1834?

Dacă tot ceeace s'a scris până acuma despre data când s'a însurat Pann cu Zamfira, ar fi adevărat, atunci băiatul lui, Lazăr, trebue să fi avut cel mult 12—13 ani. Astfel, o altă dată devine îndoelnică, şi, pe de altă parte, întăreşte presupunerea noastră că atunci când Pann a venit la Bucureşti era într'o vârstă mai înaintată şi nu în vârsta unui tânăr, care trebuia să fie trimes la şcoală.

Cum viaţa casnică între Anton Pann şi nevasta lui era proastă şi unul şi altul căutau numai petrecerea în afară de casă, lesne se înţelege dece cei dela Mitropolie nu s'au grăbit să dea curs cererei de despărţenie a lui Anton Pann. Pe vremea ceia biserica care lega, era singura autoritate care deslega, şi numai la scaunul Mitropoliei putea el să cate despărţenia. Precum spune el singur, a trebuit de multe ori să urce dealul Mitropoliei. Autorităţile bisericeşti ştiau că nu era una numai aguridă şi alta miere şi de aceia nu se grăbea să dea despărţenia, dar însfârşit Anton Pann a izbutit.

Dar viaţa pe care o dusese cu nevasta întâia şi cea de mai târziu o descrie el singur în „Povestea vorbii", după cum se vede în fragmentul de mai jos:

POVESTEA VORBII.

Fragment din „Pacostele singurătăţii" pag. 138.

Cu Dumnezeu înainte îmi iau inima în dinţi,
Mă 'nsor, cunună părinte, şi zică-mi toţi că n'am minţi;
Cunoscut şi ştiut este că am mai fost căsătorit,

Am ţinut două neveste şi niciuna n'a murit,
Una mă lăsă pe mine, pe una o lăsai eu,
De am trăit rău sau bine, să ne ierte Dumnezeu.
Şapte ani trăii cu una şi mereu m'am judecat ;
Gâra, mâra, totdeauna, dar însfârşit am scăpat.
Cu a doua făcui casă şi al zecilea an,
Vrând să se mai facă mai grasă, mă urî şi'mi fu duşman.
Sărace fuseră toate, săracă şi acum iau,
Cu doar, ce-o fi, şi cu poate peste mai bine să dau.
Dar însă deloc nu-mi pasă orşicum de-oi nemeri,
Unde o eşi să iasă, sunt deprins a suferi.

In ceeace priveşte băiatul său Lazăr, vom aduce vorba despre el mai târziu.

Este un lucru ciudat că nu se ştie cum a trăit şi cum s'a hrănit, cât a câştigat şi cum a putut să aibă destul pentru petrecerile sale şi susţinerea mumei sale Tomaida.

Apoi chiar în ceeace priveşte însuşi numele lui propriu, se zice că cel adevărat era Pantelimon, sau după alţii Panataleon, apoi l-a schimbat în Pandele şi de aci ar fi ajuns la Pann.

Se vede că el adunase în jurul său un număr de prieteni de felul său şi astfel a putut el petrece, poate pe cheltuiala altora, cum îi plăcea mai bine.

De atunci încă el începuse să facă versuri, cântece care au devenit populare, nu atât prin cuprinsul lor, cât mai mult prin melodia pe care se cântau. Aceasta este o problemă de care ar fi bine să se ocupe acei care studiază cântecele populare şi melodia lor.

Este un fapt bine cunoscut de cei care s'au ocupat de această chestiune că şi melodiile se răspândesc din popor în popor, din om în om, din ţară în ţară, şi în fapt, că nu este conţinutul unei poezii care o face populară, ci este numai melodia cu care a fost purtată; şi astfel se întâmplă că sunt mai multe poezii populare care se cântă pe aceiaşi melodie.

In cartea lui Sabin Drăgoiu, care a publicat mai mult de trei sute de cântece populare, autorul ne arată că o seamă din aceste cântece populare se cântă toate pe aceleaşi melodii.

Pann a adus acele cântece din satul în care a trăit şi unde le-a învăţat dela Turcii de acolo; apoi desigur a surprins câte o notă din tarafele lăutarilor unde chefuia şi fiind inspirat şi el, a fost în stare să desvolte dintr'o notă o melodie întreagă. Fiind foarte dibaciu în Psaltichie, el a fost în stare îndată să transcrie aceste melodii cu note bisericeşti, cu care se îndeletnicea cu atâta meşteşug.

Nu se ştie dacă viaţa pe care o ducea era pe placul sprijinitorilor lui, mai ales a demnitarilor bisericii şi de aceia se poate că l-au trimes afară din Bucureşti, ca să-l scoată din ispitele Bucureştilor şi l-au pus dascăl de Psaltichie la Seminarul din Râmnicul-Vâlcea.

Un duh neastâmpărat cum era el, nu s'a mulţumit numai cu atâta; şi a mai căpătat atunci şi postul de dascăl de Psaltichie la mânăstirea de maici Dintr'un lemn, de lângă Govora.

Trebue să fi stat acolo câtăva vreme, dar apoi a ademenit pe una din maici, cea mai tânără, anume Anica, nepoata stareţei Platonida şi într'o bună dimineaţă amândoi au dispărut. El îi adusese în taină haine bărbăteşti, apoi îi tunsese părul şi amândoi au luat drumul peste munţi.

Câteva cântece, care se află apoi în Spitalul Amorului, au fost izvodite de dânsul când se afla pe cale spre Braşov şi unele din ele au fost populare pentru o vreme. De asemenea a făcut un acrostih cu numele Anicăi şi se vede că încă de atunci era foarte îndemânatec la facerea versurilor. Iată acest acrostih:

Ah, o păsărică
mult odihna'mi strică:
tot pricini îmi face,
nu mă lasă'n pace.

Nu ştiu ce gând are
cu-asta ei urmare,
că prea îmi arată
faţă'namorată.

Ivindu-se, vine
aproape de mine
şi îmi ciripeşte
de mă 'nebuneşte.

Când s'o apuc, sboară
când stau, se coboară:
nici va să se ducă
nici nu se apucă.

Astă păsărică,
ce liniştea 'mi strică.
altfel nu se prinde.
decât laţ a'i tinde.

Din Poesii deosebite sau Cântece de lume, Bucureşti 1831 t., 1, pagina 63.

La Braşov, a fost primit cu braţele deschise şi pentru o vreme oarecare cânta în biserica Sf. Nicolae din Schei. Dar „băiatul", de care spunea că este fratele sau nepotul lui, nu şi-a putut ascunde adevăratul sex pentru multă vreme; şi minciuna ameninţa să se dea pe faţă şi aşa a fost nevoit să plece.

Se spune că înainte de a se întoarce în ţară ar fi luat drumul la Buda; şi nouă ne vine a crede că faptul acesta ar fi adevărat, căci, precum vom vedea, din momentul acela, Anton Pann s'a schimbat cu desăvârşire şi din omul fluturatec, destrăbălat, a început să devie un om mai aşezat; şi de unde până atuncea nu publicase mai nimica, publicaţiunile lui încep să curgă şiroiu.

El însă nu o ia pe Ana de nevastă. A trăit cu ea vreo şapte ani până când ca şi data trecută, poama s'a schimbat în aguridă. Unde la început nu ştia cum să cânte frumuseţea şi dulceaţa ei, mai târziu nu găseşte cuvinte destul de aspre, de pline de ură, cum le-a întrebuinţat faţă de nevasta tânără pe care o înşelase şi apoi o lăsase.

Şi de data aceasta îi dedică un acrostih, însă cu mult deosebit de primul:

Anii care îi trăişi
împreună cu mine
nu cred şi acum să-i ai
tot cu acelaşi bine...

Nu zic că şedeai pe bani
şi umblai cu caleaşcă
sau te slujai de Ţigani
muştele să-ţi gonească

Nu că eu singur am fost,
cu dragoste la toate,
Bărbat slugă şi rob prost,
slujindu-ţi cât se poate,

Iar tu *doamnă* te numiai
şi a casei stăpână;
orice doriai şi poftiai
îţi erea şi în mână.

Care e dar alt neajuns
o nemulţămitoare,
te-a rănit şi te-a pătruns
să te faci vânzătoare?

Ah, Iudo (şi) Dalila
de interes orbită,
vai, amar seama vei da,
aspidă otrăvită!

Adaos la Erotocrit, tom. IV, pag. 149.

Din această căsătorie s'a născut o fetiţă, Ecaterina. După ce s'a despărţit de Pann, Anica s'a măritat din nou, după un altul şi Pann iarăşi a rămas văduv.

Au trecut încă câţiva ani, până când a găsit o altă fată săracă cu care s'a căsătorit. Cu aceasta a trăit până la moarte, dar dela dânsa n'a avut nici un copil.

Cât timp a locuit în Bucureşti, se muta dela o biserică la alta şi se ocupa mai mult cu tipografia. Mai întâiu cărţile lui fuseseră tipărite la Sibiu, Braşov, Bucureşti; apoi cu încetul şi-a făcut el singur o tipografie unde tipărea cărţile sale, dar în aceeaşi vreme când tipărea cărţile sale, tipărea, de pildă, calendarele la altă tipografie.

In ceeace priveşte Psaltirea, el a fost în stare să tipărească în teascurile sale acele cărţi bisericeşti după sistema pe care o adoptase el singur, adică de a prescurta, de a romaniza, dar nu trebue să credem, cum spun alţii, că el ar fi tradus aceste cărţi din greceşte în limba românească. Noi am pomenit deja mai sus că aceste cărţi existau în limba românească, dar ceeace a făcut, a fost numai să substitue cuvinte româneşti deja în fiinţă

în locul celor greceşti, cum se întrebuinţau în bisericile de atunci, mai ales de capii bisericii care erau toţi greci. Este curios că el mai niciodată nu pomeneşte pe cei care l-au ajutat. Pe Macarie Ieromonahul, care a tipărit gramatica muzicală la Viena, nu-l pomeneşte niciodată.

S'a bucurat de sprijinul Mitropolitului Grigorie şi mai ales al lui Dionisie Fotino. Acesta din urmă a scris „o istorie a Ţării Româneşti" în greceşte care s'a tradus în româneşte. El la început era dascăl de limba grecească în casa boerului Dinicu Filipescu, a fost secretarul lui Caragea, a luat parte la alcătuirea condicii de legi din 1817 şi în sfârşit a transpus în greaca clasică Erotocritul lui Kornaros. Aceştia l-au ajutat pe Anton Pann mai întâiu în ceeace priveşte poziţia de cântăreţ de biserică şi apoi l-au mai ajutat la tipărirea cărţilor bisericeşti.

Băiatul său Lazăr crescuse mare şi atunci el l-a popit, la început l-a urât ca pe un duşman, dar apoi, înaintea morţii, se vede că s'au împăcat, căci i-a lăsat lui cărţile tipărite şi poate că şi tipografia. Dăm aci un fragment din diata lui din 1854:

„Toată starea mea este o tipografie numai, care cu mari economii şi cu ajutorul multor prea cuvioşi archimandriţi, igumeni şi stareţi ai osebitelor monastiri, începând-o dela anul 1843, cu încetul-încetul abia am adus-o în starea (în) care se află astăzi, adică cu două teascuri... şi cu cinci rânduri de slove — de stempi şi matrice, dimpreună cu un instrument de turnatul slovelor, două instrumente de linii mici şi o maşină de tăiatul slovelor, care toate mă costă aproape o mie de galbeni".

A treia nevastă îi făgăduise că se va călugări, dacă el va muri înaintea ei şi mi se pare că tipografia i-a lăsat-o ei, căci în loc de a intra în mânăstire, s'a măritat cu Oprescu, un ucenic al lui

Anton Pann, cu care se zice că a avut legături prieteneşti deja înaintea morţii lui Anton Pann.

Acest Oprea Dumitrescu a luat tipografia şi s'a mutat cu nevasta la Râmnic, unde a mai scos câteva cărţi tipărite de Anton Pann, ca „Spitalul amorului", „Poveste arabică" şi altele, după cum am arătat şi mai sus.

Se vede că ajunsese la adânci bătrâneţi; singur nu mai ştia câţi ani avea. El călătorea prin ţară ca să vânză diferite cărţi pela biserici şi mânăstiri, şi într'una din acele călătorii a răcit şi a murit de pneumonie. El avusese grije să-şi scrie singur epitaful, însă nimeni n'a ţinut seama de dorinţa lui. A murit şi fu îngropat în ziua de 4 Noembrie 1854; şi în loc să fie îngropat la Biserica Olteni, unde a petrecut mare parte din viaţa lui, a fost îngropat la Lucaci. Abia după mulţi ani dela moartea lui, i s'a pus o piatră la căpătâiu, dar pentru renumele lui nu mai avea nevoe de un astfel de epitaf, mare sau mic, căci şi îşi înscrisese numele în inimile tuturor care acum se răsfăţau cu cărţile lui.

Epitaful lui scurt şi simplu sună astfel:

Aici s'a mutat cu jale,
în cel mai din urmă an,
celce în cărţile sale
se subt-scrie *Anton Pann*
Acum mâna 'i încetează,
ce la scris mereu şedea:
nopţi întregi numai lucrează,
la lumină cărţi să dea.
Implinindu-şi datoria
şi talantul ne 'ngropând,
şi-a făcut călătoria
dând altor în lume rând.

După ce am descris în trăsături generale viaţa lui Anton Pann, aşa după cum am putut-o culege din puţinele fărâmituri de date exacte care s'au ivit în cursul cercetărilor, trecem acum la activitatea lui Pann care este mai însemnată, mai ales „Povestea vorbii" şi celelalte cărţi tipărite de dânsul.

Activitatea lui Anton Pann.

Inceputul activităţii lui Anton Pann este tot atât de întunecos ca şi începutul vieţii sale. El era un autodidact, adică un om care n'a fost prin nici o şcoală şi limbile pe care le cunoştea, le-a învăţat prin experienţa vieţii.

Cum şi ce fel s'a apucat să tipărească cărţi, ce l-a îndemnat să se apuce de activitatea literară, nu s'a cercetat până acuma. Dacă într'adevăr a tipărit el pela 1820, o cărticică de cântece de stea, acest fapt nu este însă sigur. Până acum n'am descoperit nici o asemenea carte. Cel mai vechiu text de astfel de cântece este de pela 1830 şi cum a ajuns să tipărească o astfel de colecţiune, se va vedea mai târziu, când vom discuta mai pe larg îmboldul, care l-a indus să se apuce de tipărirea cărţilor sale.

Un autor nu pică din cer. El este legat de trecut, câteodată în mod vădit, câteodată în mod mai subtil, dar dela sine însuşi nu s'a ivit niciodată un om cu care s'ar părea că începe lumea.

Oricare ar fi autorul, el este numai o verigă într'un lanţ şi ţinta studiilor literare este de a căuta să urmeze sau să destrame firele care apoi s'au înnodat şi să caute pe cât se poate să dea de obârşia activităţii literare.

De asemeni un autor nu poate fi judecat decât după nivelul în care a trăit, creşterea, împrejurările în care s'a desvoltat, căci în el se oglindeşte

într'o formă mai perfectă năzuinţa poetică a celor cu care a stat în legătură mai intimă, ceeace gândeau în sinea sau mintea lor, găsind într'însul cuvântul de scăpare. El formulează ceeace mişcă adânc sufletele oamenilor în mijlocul cărora trăeşte.

Dacă încercăm acum să judecăm pe un autor, sunt mulţi factori care trebue să fie luaţi în consideraţie, dar mai vârtos ce fel de viaţă a avut în frageda copilărie.

S'a dovedit cum că impresiunile pe care le capătă mintea încă necoaptă a unui copil, fac dâră în mintea lui, care se adânceşte cu vremea şi rămâne neştearsă. Mai târziu acestea ies la iveală şi sunt îndrumători ai activităţii omeneşti mai puternici decât ceeace se învaţă la şcoală. Şcoala nu face alta decât să desvolte unele şi altele din trăsăturile adânci şi să trunchieze altele. Dar la urma urmelor, ceeace este înnăscut în firea omului, aşteaptă numai scânteia ca să ia foc închipuirea sau talentul şi astfel un scriitor se înalţă deasupra nivelului său, prin aceste însuşiri naturale şi prin influenţa mediului în care trăeşte şi se desvoltă.

Dacă studiem activitatea lui Anton Pann, mai de aproape, vedem că firea lui naturală era de a prinde aproape în zbor cântecele pe care le auzea în jurul lui şi apoi să făurească şi el pe cioplite sau necioplite, cântece populare care se potriveau cu gustul păturii în care se mişca.

Prindea uşor acele cântece neogreceşti care se cântau pela mesele boereşti şi la chefurile populare şi era meşter în a turna versuri cu mare uşurinţă.

Dar ca autor nu-l cunoaştem până după aventura romantică, care l-a dus peste munţi şi l-a aşezat în Braşov, pentru puţină vreme. In Ţara-Românească nici n'avea de unde să înveţe. Icoana vieţii intelectuale, aşa cum se petrecea pe vremea aceia,

ne-o dă oareşicum Iorga în trăsături generale.

Toţi erau supt influenţa grecească, toţi scriitorii, poeţii, toate feţele bisericeşti, toate şcoalele, toate erau numai greceşti. Toţi aceia care făceau parte din Arhontologhion care îmbrăţişa cele patru clase boereşti, dispreţuiau atât limba cât şi literatura românească, pe care de altfel nici nu o ounoşteau.

Este un gol absolut dela 1750 până la 1830; totul era numai paragină.

De asemenea, din când în când numai, câte un preot mai copia câte un manuscript, dar rare ori se vedea şi prin mâna unor mireni cărturari. Este destul să pomenim că Ioan Eliade Rădulescu a trebuit să se ascundă în podul casei părinteşti, când a voit să citească Alexandria în româneşte, care se tipărise dincolo de munţi, fiindcă îi era frică să nu fie prins de părinţi citind o carte scrisă în limba mojicilor.

Dar mai tare şi mult mai luminoasă este icoana decăderii culturale în Ţara Românească în prefaţa lui C. Radovici din Goleşti la „Adunare de pilde bisericeşti şi filosofeşti" din anul 1826, tipărită la Buda, pe care o reproducem în întregime:

Copie din „Adunare de pilde bisericeşti şi filosofeşti" de Constantin din Goleşti... Buda. 1826.

Iubite cetitoriule,

Cartea ce ţii în mână, adunată în zilele celor mai învăţaţi sfinţi părinţi şi mai vestiţi filosofi, dată in tipariu greceşte, am văzut-o de mult tălmăcită, şi tipărită, in limba noastră, supt titlul pildele filosofeşti. Ştiind însă micşorimea ei, şi rărimea in care au ajuns această carte, (din pricinile care au rărit şi tot binele in neamul nostru, şi

au amorţit precum puterile cele sufleteşti, aşa şi tipografia făcătoarea de bine a omenirii, şi izvoditoarea înlesnirii, cei mai indemnate spre răvărsarca luminilor intre naţiile cele poliite); acum alegănd din toate cele mai cuviincioase spre folosul învăţăturii copiilor, de iznoavă o am tălmăcit de pre limba grecească in strămoşasca mea românească, mai sporind şi altele tot spre folosul învăţăturii celor de mai mare vărsta copii, tălmăcindu-le tot de pre limba grecească, din cărţile dascălului mieu, Chirie Ştefan Comita, ce şi sfinţia sa are adunate dela alţi mai vechi scriitori şi aşezate pentru intrebuinţarea învăţăturii, ca nişte citiri scurte ce pot face plăceare şi folos prin pildele lor, căştigarea bunelor năravuri.

Cum şi alte invăţături din cartea franţozului anume M. H. Lemeru, ce o numeşte luminoasa pildă, sau „noao adunare de fapte istoriceşti şi anecdote" foarte vrednice de a înpodobi mintea tinerimii, care săvărşaşte fericirea şi slava omului cum grăieşte in adunarea politicească, tălmăcită in limba grecească, de dumnealui Alexandru Racoviţa ginere mieu, şi de mine tălmăcită in limba românească cu oareşcare alegere de cele mai trebuincioase in viaţa omului.

Aceste toate date in tipariu ca să le aduc dar celor de un neam cu mine, nu pentru de a-m arăta puterea condeiului, căci imi cunosc uşurimea, ci ca să nu lipsească cu totul o carte atăt de folositoare, nu numai spre invăţătura copiilor; ci de ar fi cu putinţă şi tot omul, de orice vărstă şi stare şi de orice treaptă să nu o aibă depărtată, fiind aducătoare aminte pentru toate datoriile omului, de cum să naşte, şi pănă cănd călătoreşte din această viiaţă, adecă şi ca să-mi arăt şi eu, pre căt imi este prin putinţă osărdia in binele obştesc, ce'l aşteaptă neamul din inţeleptele măsuri ce intrebuinţază ocărmui-

rea, spre răsipirea luminilor, prin aşezarea de scoale, la care ocărmuieşte Chir Eufrosin Poteca Ieromonahul profesorul Filosofii.

Primeşte dar cu dragoste o cetitoriule! şi căutând nu la micşorimea, ci la coprinderea ei, cea folositoare, şi la răvna mea, roagă-te din preună cu mine tatălui luminilor să le reverse şi in patria noastră, cea acoperită de norul cel intunecos al ne invăţăturii, ca să putem şi noi cei rămaşi in urma tuturor naţiilor zărind lumina cea adevărată, să fim fii luminii şi slăvind pre acela ce ne'au arătat'o, să vedem pacea pe pământul nostru şi bună voire intre oameni.

Astfel stând lucrurile, mirarea este şi mai mare, cum deodată a răsărit Anton Pann ca autor. Pentru a deslega această enigmă trebue s'o luăm foarte de departe, tot ţinând în minte că această schimbare s'a întâmplat după ce ajunsese la Braşov şi stătuse acolo mai multă vreme.

Indată ce a trecut munţii, el s'a găsit într'o viaţa cu totul nouă; tot ce vedea acolo era neobicinuit şi ca un om simţitor şi aprig de a învăţa, se vede că a fost adânc influenţat şi îşi începe o viaţă nouă.

Dar ce fel de viaţă culturală era aceia care l-a izbit de îndată ce a trecut munţii? Cum am spus trebue să începem de departe!

Pela începutul secolului al XV-lea feudalismul începe să decadă şi să dispară. Cu dânsul dispar asemenea şi epopele eroice mai bine cunoscute supt numele de ciclurile lui Artur şi Charlemagne, şi apoi ale cavalerilor adevăraţi şi închipuiţi, ale căror izbânzi se cântau de barzi sau trubaduri, pela curţile cavalerilor, ducilor, împăraţilor.

Pe vremea aceia, încep şi straturile populare să se emancipeze de supt înrâurirea aristocraţiei şi să

caute să-şi întocmească o viaţă a lor independentă. Au dispărut privilegiile aristocraţiei. O literatură însă nu dispare, ci se schimbă şi se asimilează cu condiţiile cele noi şi aşa multe din aceste epopei, scrise mai întâiu în versuri, au început să fie scrise în proză.

Eroii cei vechi au început şi ei să coboare din înălţimea curţilor împărăteşti şi din castelele baronilor şi să ajungă cu încetul în casele negustorilor, preoţilor şi dascălilor, şi cu vremea, mai ales în secolul al XVI-lea, acele poveşti destul de lungi la început s'au scurtat. Poporul nu avea vreme să stea să asculte la poveşti lungi, îi plăcea mai mult aventurile şi poveştile cele scurte şi aşa s'a născut o literatură care a pătruns până la cele din urmă strate ale poporului. Atât poveştile orientale cât şi cele eroice au devenit cărticele mititele, croite după talia cititorilor naivi şi astfel s'a născut literatura populară de care am pomenit mai sus.

Această mişcare a luat naştere în Franţa şi a pătruns îndată în Italia şi Germania şi de aci uşor şi-a luat mersul către Orient.

Pe lângă poveşti s'au mai adăugat şi alte cărticele de folos poporului şi prognostice astrologice, reţete populare, fel de fel de calendare şi alte de acelaşi caracter simplu, naiv şi popular.

Clasa aristocratică a tratat această literatură cu acelaş dispreţ cu care cărturarii latini îşi băteau joc de literatura scrisă în limbile vulgare. Ei tratau această literatură ca aceea a mojicilor, precum tratau şi cântecele populare, care nu erau decât crâmpee din epopeele vechi şi acele epopee reduse la ultima expresie, cu care poporul se desfăta. Pela mijlocul secolului al 18, s'a ivit în Germania o mişcare extraordinară, în frunte cu Herder. O literatură originală nemţească nu se desvoltase încă; pe atunci era un fel de literatură clasică.

Literatura veche grecească şi latină îşi pierduse până la un punct farmecul şi interesul pentru popor şi atunci s'a început acea mişcare literară, cunoscută supt numele de romantică.

Nu mai era vorba acuma de a se ocupa numai de un singur popor, dar înălţându-se deasupra istorii mai mărginite, locale, s'a căutat să se găsească şi ceeace este mai frumos şi mai poetic la toate popoarele. Dar ceeace exprimă într'un mod mai plastic sufletul poporului, era poezia şi literatura aşa zisă populară.

Herder a cules „Vocile tuturor popoarelor" (Die Stimmen aller Voelker), balade, cântece epice, lirice ale multor popoare.

In Englitera de asemenea, episcopul Percy a adunat faimoasa colecţiune de balade cu care a început într'adevăr literatura epică modernă populară. Apoi s'a întovărăşit la această mişcare Brentano, Schlaegel, fiecare cu culegerile şi studiile lor şi încă alţi mulţi.

Dela balade şi cântece populare s'au întors apoi şi la cărţile populare din Evul Mediu, acele cărticele mici, care se vindeau şi s'au vândut încă şi de atunci pe un preţ mai de nimic pela toate bâlciurile şi iarmarocurile din Germania, cărticele de vre'o 16 pagini sau mai puţin, tipărite fără an, câteodată cu nişte xilografii foarte rudimentare pe foaia de titlu.

Goeress a fost cel dintâiu care le-a cules supt titlul „Die Teutschen Volksbuecher" la anul 1807— Heidelberg.

Acolo le-a retipărit titlul, câteodată chiar şi chipul xylografic, şi la unele da tot conţinutul, la altele numai un rezumat, a mai adăugat câteva notiţe istorice şi literare, despre obârşia şi vechimea lor. Aci găsim şi poveşti şi romane şi cântece populare şi cărţi de vise şi calendare şi poveşti, cărora le-am

spune haiduceşti şi superstiţii populare şi fel de fel de lucruri care circulau prin popor şi care erau bine gustate de dânsul. Astfel s'a născut un interes special, nu numai pentru aceste cărţi care s'au înmulţit şi s'a împărţit în toată întinderea ţărilor unde se vorbea nemţeşte, dar au şi trecut graniţele şi au fost traduse în limbile popoarelor învecinate.

Cu aceasta începe mişcarea cărţilor populare sau cum le chiamă Nisard, „Le livre du colportage", în Englitera „Chapbooks sau The Book of the running brethern", sau cum s'ar zice pe la noi „Cartea iconarilor", care pe lângă icoane tipărite pe o singură pagină, cu conţinut diferit, mai vindeau şi astfel de cărticele mărunţele.

Această mişcare a crescut din ce în ce mai mult până în vremea fraţilor Grimm care pe lângă literatura scrisă, au scos la iveală pela 1816 faimoasa colecţiune de basme populare.

Nu vom căuta aci, să vorbim de istoria acestor colecţiuni, de importanţa ce au avut-o pentru literatura basmelor, în toată lumea; trebue să mă mărginesc numai a pomeni grandioasa lucrare a lui Bolte şi Polivka, care au adunat în cinci volume supt titlul de „Anmerkungen zu den Kinder-u. Hausmaerchen der Brueder Grimm", mii şi mii de paralele la colecţiunea basmelor lui Grimm.

Un lucru însă trebue pomenit, că de acolo a pornit îmboldul pentru cea mai veche colecţie de basme româneşti care au fost adunate de Saşii din Transilvania, mai întâiu de fraţii Schott 1845, cu o introducere scrisă cu totul supt influenţa ideilor fraţilor Grimm. Apoi mai este o altă colecţiune de basme româneşti în nemţeşte, pela anul 1850, făcută de Franz Obert, pe care Schullerus le-a publicat toate, pe scurt la Sibiu, în 1925.

Dacă pomenim aceste fapte, nu este numai pen-

tru a da aci o indicaţie a colecţiunilor de basme românești, cele mai vechi, dar de a arăta că noul îndemn pornit din Germania nu numai că a pătruns până în Transilvania, dar că sămânţa adusă de acolo a dat roade frumoase.

Se vede deci o legătură între cele ce se petrec în Apus cu ceeace se petrecea şi în Transilvania. Elementul nemţesc a stat totdeauna în legătură intimă cu viaţa culturală germană. Işi trimeteau tinerii la universităţile din Germania şi aceştia, când se întorceau acasă, aduceau cu sine roada învăţăturii lor.

Dar şi studiul literaturii populare scrise, sau al cărţilor populare capătă un avânt neaşteptat prin faimoasa introducere la Panciatantra de către Theodore Benfy. Alături de traducere, a publicat un volum întreg în care a cercetat legătura poveştilor şi literaturii populare indiene nu numai cu basmele cunoscute în Europa, dar şi cu acea literatură ambulantă de care am vorbit mai sus.

Dar să reluăm firul cercetării şi să ne oprim la sfârşitul secolului XVIII. N'au aşteptat cei din Transilvania ca să le vie îmboldul pentru culegere de basme, dar acolo prin bâlciurile şi târgurile din Transilvania circulau şi dinainte multe din aceste cărticele populare. Unele în nemţeşte, altele desigur traduse în ungureşte şi deodată vedem răsărind acolo şi o literatură aidoma românească.

Au început să şteargă praful de pe manuscriptele cele vechi şi cei cunoscători de carte au găsit între dânsele şi poveşti care se asemănau în totul cu cele din limba nemţească sau ungurească şi aşa vedem că se tipăreşte acolo Alexandria, apoi Floarea Darurilor, apoi Syntipa, Bertoldo, Viaţa şi pildele lui Esop; şi tipografiile din Cluj, Sibiu, Braşov şi Buda, n'aveau nevoie să ceară traduceri, găseau materialul gata, n'aveau decât să tipărească.

Dar aceasta nu era decât un crâmpeiu din viaţa intelectuală şi culturală care se desfăşura acolo pe acea vreme. Valurile civilizaţiunii apusene se revărsau asupra Transilvaniei în diferite chipuri, ajungea până pela poalele Carpaţilor, dar nu le treceau. Nu era nimeni care să se intereseze de civilizaţia apuseană, nici limba, nici biserica nu era prielnică pentru astfel de aventuri, dar când a ajuns Anton Pann acolo, el se văzu de odată aruncat într'o mare în care a trebuit să înveţe să înnoate. Dar mişcarea literară nu se mărginea numai la acele cărticele; între 1750 şi 1830, nu numai la Viena, Sibiu, Cluj şi Braşov, dar mai ales la Buda care era un focar de viaţă intelectuală românească, s'au tipărit o mulţime de asemenea cărţi.

Tot ce era de valoare s'a tipărit acolo. N'avem decât să pomenim nu numai operile lui Şincai, Clain, Maior şi ale altora, dar şi alte literaturi de un caracter mai mărunt, între care am putea să numărăm ca ceva mai de seamă, cartea lui Constantin din Goleşti, apoi calendarele de diferiţi, sau Biblioteca Românească a lui Carcalechi şi multe altele de tot soiul şi tot felul. Câtă deosebire între ceeace ştia Anton Pann din Ţara Românească şi ceeace vedea el, acolo. Dar mai avem să pomenim despre doi autori şi poeţi de pe vremea aceia care se vede că şi dânşii au avut o oarecare înrâurire asupra lui Anton Pann: Vasile Aaron şi Ioan Barac.

Aceşti doi autori şi poeţi erau contimporani de ai lui Anton Pann, şi trăiau, unul din ei la Cluj şi altul la Braşov. Amândoi erau fii de preoţi şi au avut o creştere aleasă, cum era obiceiul la preoţii Bisericii Unite.

In seminarii, se învăţa şi literatura clasică şi limba ungurească şi mai ales cea nemţească. Amândoi erau mai întâiu hotărîţi a deveni preoţi, dar după aceia au devenit advocaţi. Barac căpătă postul

de translator la Braşov. Din scrierile lor se vede că aveau cunoştinţe foarte întinse, nu numai de latină, italiană şi franceză dar mai ales de nemţească şi ungurească. Amândoi scriau în versuri mai mult sau mai puţin populare. Opera de frunte a lui Aaron a fost Patima lui Isus Hristos, de aproape zece mii de versuri, pe când cea de frunte a lui Barac a fost Risipirea Ierusalimului. Cu toată lungimea lor şi până la un punct monotonia, s'au bucurat de o popularitate foarte mare, aşa că au apărut în mai multe ediţiuni.

Se vede că aceste scrieri au arătat lui Pann, cum se poate mânui limba românească într'un stil limpede şi popular şi cum se poate de frumos pune în versuri. Dar mai presus de toate s'a bucurat văzând cărticelele mici ale lui Vasile Aaron. La 1797, Iordache Slătineanu tipări la Sibiu traducerea românească a povestei Sofronim şi Harita. De aci se vede că a luat-o Aron şi a versificat-o tipărind-o la Sibiu la 1821 şi de atuncea s'a retipărit de mai multe ori; apoi povestea Piram şi Tisbe la Sibiu în 1807, asemenea Anul cel mănos, probabil influenţat de Eglogile lui Virgil tipărit la Sibiu la 1820; apoi vine un cântec humoristic, Leonat din Longobardia şi nevasta lui Dorofata, la Sibiu la 1815. Toate aceste cărţi se retipăreau de multe ori şi se răspândiră pretutindenea, prin toată Transilvania.

La rândul lui, Barac, contemporan mai tânăr al lui Vasile Aaron, a mai scris în versuri afară de Risipirea Ierusalimului, mai multe traduceri după drame clasice franceze şi poate că şi o parte din Odysseia din nemţeşte, apoi şi o traducere a Halimalei tot din nemţeşte. Popularitatea sa cea mare însă, o datoreşte poemei sale Arghir şi frumoasa Elena, scoasă dintr'o veche legendă ungurească, unde regele mitic Lel joacă acelaşi rol ca şi Arghir, dar

şi aceasta la rândul ei se vede că fusese scoasă dintr'o poveste italiană. Arghir şi frumoasa Elena au fost apoi identificaţi cu Traian şi Dacia şi acestui basm în versuri i se dădu un tâlc patriotic care se potrivea cu năzuinţa politică de pe vremea aceia şi a făcut din această poveste în versuri, o poemă simbolică şi patriotică.

Am dat aci numai în trăsături generale spiritul care atuncea stăpânea pe Românii din Transilvania, nivelul cultural la care se ridicaseră şi legăturile pe care le aveau cu Apusul, de care nimeni nici nu visa în Ţara Românească.

Ce mirare deci, dacă toate acestea au făcut o impresie foarte adâncă asupra lui Anton Pann şi l-au îndemnat să ia calea pe care i-a arătat-o literatura cea nouă de care a aflat pentru întâia oară şi să urmeze pilda dată de către poeţii populari Aaron şi Barac. Acuma se poate înţelege dece s'a schimbat cu totul Anton Pann şi cum şi-a găsit el cărarea pe care trebue s'o ia de acum înainte în viaţa lui, mai ales când după toate cele ce s'au petrecut la Braşov; a trebuit să se întoarcă în ţară.

Se dusese sărac şi se întoarse foarte bogat şi aduse cu dânsul parte din comorile literaturii populare şi acum în tarapanaua minţii lui, va bate galbenii culturii pe care îi va împrăştia în popor.

Izvoarele lui Anton Pann.

După ce ne-am lămurit oareşicum asupra acestei schimbări atât de adânci a lui Anton Pann, să aruncăm o privire cât se poate de scurtă asupra izvoarelor de care s'a folosit. Trebue să repetăm că era autodidact, adică învăţat dela sine, fără şcoală şi n'a putut să traducă dintr'o altă limbă cum au făcut cei de dincolo, Vasile Aaron şi Ioan Barac.

Pe de altă parte însă, el s'a luat după exemplul învăţat dincolo de Carpaţi şi dacă se spune că înainte de a se întoarce în ţară, s'ar fi dus şi la Buda, nouă ne vine să credem că într'adevăr s'a dus să vază literatura română cum se tipărea acolo.

Chiar şi literile cu care a tipărit el cărţile sale nu se aseamănă cu cele cu care se tipărea în ţară, ci se vede că au fost aduse tot dela meşterii tipografi din Transilvania şi mai ales din Buda; chiar şi unele cărţi ale lui au fost tipărite dincolo şi se vede că el a stat în strânse legături cu scriitorii şi tipografii a cărora cunoştinţă a făcut-o pe când era la Braşov.

Ce a făcut el atunci?

S'a luat după pilda ce i-a fost dată, s'a apucat să tipărească scrierile cele vechi pe care le găsea în manuscript. Nu putem să intrăm aci în toate amănuntele pe care trebue să le ţinem pentru acel volum, în care se vor tipări şi celelalte scrieri ale lui

Anton Pann, ajunge însă de a arăta aci, în câteva cuvinte, că el nu este autorul nici uneia din cărţile publicate de dânsul, doar numai că multe dintre ele au fost versificate de dânsul. Aşa este chestiunea cu Hristoitia, care, precum spune singur, a găsit-o în limba românească în diferite traduceri, Anton Pann s'a folosit — după cum dovedeşte d-nul D. Russo într'un studiu admirabil — de o traducere făcută după textul grecesc al lui Dapontes. Prototipul acestor Hristoitii este, precum a arătat d. Russo în studiul său aprofundat, o operă a lui Erasm *(Studii şi critice,* Bucureşti, 1910).

Tot astfel este cazul cu Erotocrit, o poemă de origine cretană. Problema care a preocupat învăţaţii mai bine de un secol în ceeace priveşte originea Erotocritului, a fost acum desluşită într'un studiu definitiv, mai presus de orice laudă, de către D-l Prof. Cartojan. D-sa a descoperit că Erotocrit nu este altceva decât o transformare a unei vechi poeme franceze *Paris et Vienne.* Ea s'a bucurat de o popularitate foarte mare în diferite ţări, a fost tradusă chiar în limba judeo-germană în secolul al XVI şi a devenit acum o cărticică populară italiană, după cum a arătat şi d-l Cartojan, şi din care un exemplar se află şi în posesia noastră.

Cât priveşte Archir şi Ánadam, a copiat-o deadreptul din manuscripte, cu mulţi ani mai vechi decât dânsul şi din care am retipărit şi eu părţi în Chrestomatie.

Cât priveşte Calendarele, se vede că s'a luat după tipicul calendarelor şi Cărţilor de Mână, care s'au tipărit la Buda, mai ales acele ale lui Carcalechi şi Ştefan Neagoe dela 1828 încolo.

Cântecele de stea le-a copiat din manuscripte cu mult mai vechi, cum am arătat eu şi aiurea. Nastratin Hogea este luat deadreptul dintr'o carte popu-

lară turcească; rămân deci numai Povestea vorbii şi Şezătoarea la ţară din care cea din urmă este şi cea mai nimerită. Tot astfel poveşti care se află acolo au fost scoase din alte părţi, de asemenea şi multe din poveşti care se află în Povestea vorbii se află în manuscripte cu mult mai vechi decât Pann: aşa Povestea poamelor; şi astfel urmărind una după alta vom vedea că el a lucrat ca toţi autorii cărţilor populare...

Chiar în „Spitalul amorului" el nu se sfieşte ca să introducă poezii dela alţi autori contemporani şi mai vechi, fără ca să le pomenească numele, de pildă Bolintineanu şi alţii.

Caracteristica la această literatură populară este că sunt anonime, sunt floarea câmpului pe care oricine poate s'o desrădăcineze şi s'o răsădească în grădina lui. Sunt adunate de prin lume, adică de prin câmpii şi răzoare şi iar la lume date prin tipar, adunate la un loc ca un mănunchiu.

Autorii cei mari au trecut această literatură cu vederea, ei se uită mai bine la trandafirii înfloriţi şi la crinii cu mireasmă, dar nu se uitau la busuioc şi nici la viorelele care creşteau la tulpina pomilor din pădure. Dar aceia care au înţeles frumuseţea şi mireasma acestora n'au mai stat la îndoială să le culeagă.

Cât priveşte însă pildele, Anton Pann a avut un material foarte bogat, de unde a putut culege, aduna şi îndrepta.

Când am scris despre literatura paremiologică în cartea mea, *Literatura populară română* (1883), am pomenit atunci numai vreo două, trei cărţi tipărite: Pilde Filosofeşti şi Floarea Darurilor despre care m'am ocupat într'un capitol întreg (p. 138 şi urm.).

In ultimii ani a apărut admirabila lucrare a d-lui Cartojan asupra Florii darurilor, un studiu aprofundat, unde autorul nu numai că a cercetat toate edi-

ţiile acestei cărţi, dar a arătat că este una dintre cărţile cele mai vechi ale literaturii populare, intrată în limba română din secolul XVI-lea şi nemulţumit cu aceasta a mai urmărit şi izvorul acestui text, până la obârşia cea mai îndepărtată a originalului italian: *Fiore di virtù* din secolul al XIII. A studiat apoi cât se poate mai complet şi textul care s'a tipărit la 1700 şi astfel a contribuit la cunoştinţa noastră cu un capitol foarte important, lămurind filiaţiunea acestei cărţi în toate ramurile ei. S'a dovedit astfel că Floarea Darurilor a fost una dintre cărţile cele mai mult citite şi că a trebuit să aibă o înrâurire foarte adâncă asupra spiritului popular, îmbogăţindu-l cu multe poveşti alese şi proverbe care au devenit autohtone.

Cărţile cele vechi se vede că au dispărut cu vremea, fiind tipărite un număr foarte restrâns, şi s'au pierdut cum se pierd toate cărţile populare.

Abia la 1807, s'a retipărit „Floarea Darurilor" la Braşov. Dar în ceî mai bine de 100 de ani care trecuseră de când au fost tipărite aceste cărţi pentru întâia oară, ele au fost copiate în manuscripte de către călugări sau dascăli. Vremea nu avea nici o valoare pentru dânşii. Era cu mult mai eftin să copiezi o carte decât s'o cumperi şi de aceea în biblioteca noastră şi a Acádemiei, am găsit un număr însemnat de copii din Floarea Darurilor şi mai ales din Pilde Filosofeşti. Atât de rare ajunseseră, încât Constantin din Goleşti s'a văzut nevoit să retipărească încă odată Pildele filosofeşti; se vede că se pierduse cu desăvârşire, că în loc ca să retipărească cartea veche s'a apucat şi le-a tradus din nou din greceşte.

Dacă ar fi căutat, poate că ar fi găsit mai multe manuscripte şi dânsul din Pildele cele vechi tipărite la Târgovişte, asemenea şi manuscripte din

Floarea Darurilor, tipărite la Snagov în anul 1706.

S'a întâmplat însă că într'un manuscript al nostru de pela 1702, au fost legate două foi din Floarea Darurilor, care sunt mult mai vechi decât acest an şi care se deosebesc de cartea sus pomenită, prin aceia că avem aci un fragment dintr'un text românesc cu original slavonesc alături, aşa că nu este tradusă din greceşte ci din slavoneşte; deoarece este foarte caracteristic, reproduc aci acele puţine rânduri pe care le-am găsit:

Inca muiare când are învăţătură, să luminează de minte supţire ce are muerea ce grăescu rău de mueri ce stă săntu...

Solomon zisă că nu estă nici un rău mai [mare] de veninul şarpelui, aşijderea iaste şi măniea muerii şi mai bine să ste inaintea leilor şi inainte zmeilor decât unii mueri mănioase.

Şi... ... ... de întru mueri veniră păcatele întâiu şi deîntr'aceia toţi murim. — Soloman zisă de intr'o mie de mueri nu veri afla nici una bună, iar de într'o mie de bărbaţi, mulţi voiu afla buni. Pănza face molii, iar muerea răutatea. — De vrea avea muerea domnie, multă răutate vrea fi bărbaţilor. — De vrea avea muerea domnie multă răutate, vrea fi bărbaţilor (este repetat în text). — Zisă unul inţăleptu că trei lucrure săntu de scos, omul de în casă; fumul şi casa neacoperită şi muiarea cea vitleana. — Ipocratu zisă unei mueri ce trecea cu foc a mănă: foc ţine pre alt foc şi mai ardea muerea decât focul. — Şi să nu scoatem mincinoase cuventele lui Solomon ce zice din... ... că nu văzuiu nicăire vreo muere bună, că Solomon avea vrajbă spre dănsele, drept aceia a zis că nici muiare bună nu văzuiu, căci au scris aceia ce in batjocuralia... ... de mănie ci avea spre iale scrise aşa. Şi spune in cărţile vechi că Solomon, când era la învăţătură, el intră intr'o muiare ce să inchina idolilor şi de dra-

goste ci avea cu ele s'a făcut dă să lepădă de Dumnezeu lui şi să inchină dimonilor. Şi alt talc aduse cumu-l inbrăcă şi în haine mueresti şi-l facu de torcea ca muerile şi-l purta unde vrea ca un cocon mic... ... şi pentru darul libovului, grăescu că inpăratul din Răm Dionisie vra să tae capul unii mueri; număle ei o chiema Ficotia (?), iar ia ceru să-i pue soroc 10 zile ca să-şi mearga acasă şi să-şi tocmească lucrul ei şi să-şi facă carte feciorilor. Şi acia, riga Dionisia i-a zis să-i dea pas ce cerea di va avea om să-i pue chezaş, ca de nu va veni ea, să tae capul aceluia in locul ei. Şi Ficotia trimesă un voinic ce-l chiama Amon, ci avea libov cu dănsa; şi el veni şi o luă in chezăşie ca de nu va veni pan'la soroc, să'şi piarză capul lui in locul ei..."

Se vede că avem aci nişte pilde cu poveşti. Limba asta e foarte arhaică şi se vede că aparţine aproximativ secolului al XVII-lea.

Astfel de manuscripte trebue să se găsească şi în alte părţi şi fără îndoială că au fost şi la îndemâna lui Anton Pann, la alcătuirea colecţiunii sale.

Cât despre Pildele filosofeşti, scriitorii cei vechi români nu s'au mulţumit numai cu ce era în cărţile tipărite, ci au alcătuit şi alte colecţii de pilde care se deosebesc de cele de mai sus. Dăm aci unele exemple din unele manuscripte care se găsesc în colecţia noastră:

No. 81. Trei lucrurî se cunosc la trei întâmplări: vetejie la războiu, înţelepciune la mânie şi prieteşugul la nevoie.

No. 87. Inceperea mâniei este nebunia, şi sfârşitul ei este căeala.

No. 92. Cel ce grăeşte multe, urmează să grăiască minciuni şi lucruri nefolositoare.

No. 93. Cel ce foarte să grăbeşte, pe urmă să căeşte, pentrucă numai cu răbdare să facă toate lucrurile.

No. 104. Incepătura cinstii: smerenia, şi sfârşitul smeriniei: bunătatea.

No. 119. Cela ce scrie şi nu socoteşte cele ce scrie, îşi pierde vremea, jumătate a vieţii sale, aşijderea şi cela ce ceteşte şi nu înţălege ce ceteşte.

No. 120. Tăcerea conteneşte pricinile ce aduc supărare.

No. 129. Socoteşte-te ce grăeşti şi în ce vreame grăeşti.

No. 129. Cu răbdarea să căştigă bogăţia şi cu tăcerea scapă neştene de primejdie.

No. 158. Slobod este acela carele nu pofteşte nemica şi rob este carele nădăjdueşte acelea ce pofteşte.

No. 165. Lăcomia aduce sărăcie şi numai acela este bogat carele nu pofteşte nemică."

Un autor iscusit ca Pann, uşor a putut să facă dintr'o pildă, două sau trei, să facă o teză şi antiteză şi astfel avea un material destul de bogat pentru a înjgheba cartea lui.

Nu se poate îndoi nimenea că el a trebuit să aibă astfel de colecţiuni la îndemână, căci întocmai după cum a tipărit celelalte cărţi din manuscripte mai vechi, aşa de sigur s'a slujit în mare parte de astfel de manuscripte la alcătuirea „Povestei vorbii".

Mai adăugăm aci şi „Povestea arabică" care, precum arată titlul, nu putea fi decât de origină orientală. Intr'adevăr în manuscriptele noastre, în unul în care se află şi Viaţa şi pildele lui Esop, din care am scos câteva învăţături pe care le publicăm aci, apoi şi Bertoldo, se mai află şi un număr de poveşti care se aseamănă întocmai cu „Povestea arabică" în caracterul lor oriental, şi aşa nu este mirare dacă într'un astfel de manuscript s'o fi găsit şi Povestea arabică pe care a tipărit-o el.

Cât priveşte „Spitalul Amorului" a adunat de unde a găsit nu numai de-ale lui, dar şi dela alţi

Epitaful lui Anton Pann dupe crucea din zidul bisericei Lucaci din București.

scriitori contemporani a căror poezii ajunseseră populare.

Insfârşit, „Cântătorul Beţiei" se aseamănă într'atâta cu poemul lui Aaron, Leonat din Longobardia şi nevasta lui, Dorofata, încât n'ar fi de mirare dacă Anton Pann, după obiceiul lui, a apucat acel cântec şi l-a cam schimbat în aşa fel ca să se potrivească cu felul lui de a scrie.

O singură carte se pare că a fost lucrată de dânsul, dacă şi aci nu s'a folosit de lucrările înaintaşilor săi, adică „Basul Teoretic şi Practic". L'a publicat cam târziu, când toţi aceia dela care învăţase nu mai erau în viaţă; dar o cercetare asupra activităţii sale în ceeace priveşte cântările bisericeşti, trebue s'o lăsăm altora mai bine pregătiţi pentru o astfel de lucrare.

Nu trebue uitat că s'a folosit şi de ucenici şi tocmai în această carte găsim o listă întreagă a celor care l-au ajutat la tipărire. Intr'un calendar, de care vom vorbi mai târziu, s'a publicat o lucrare întreagă a unui ucenic a lui Anton Pann. Apoi mai ştim şi despre un alt ucenic, care după moartea lui Pann s'a însurat cu văduva lui, pe care-l chema Oprea Dumitrescu.

Aşa dar chiar în lucrarea această tipografică, alţii erau zeţarii şi lucrătorii la maşină, însă acestea toate nu scad nimic din meritul lui Pann.

Pe lângă acestea mai trebue să pomenim aci pe Archir şi Anadam, în care Archir dă nepotului său Anadam nişte poveţe la sfârşit, care nu sunt altceva decât proverbe cu tâlcul lor.

Nu mai puţin s'a putut sluji de Hristoitie de unde a putut scoate multe cuvinte isteţe şi proverbe, iar Esop era pentru dânsul o mină bogată de a scoate material.

O cercetare amănunţită a acestor cărţi în comparaţie cu „Povestea Vorbii" va dovedi că o mare

parte cel puţin se datoreşte acestor izvoare de care s'a folosit Anton Pann. O astfel de cercetare trebue întreprinsă înainte de a încerca o comparaţie cu proverbele popoarelor învecinate, dacă nu voim să dăm greş, mai ales cu popoarele îndepărtate cu care Anton Pann n'a stat în nici o legătură. Mai aproape ar fi să căutăm prin Paterice şi alte cărţi cu poveşti de folos.

Încercări teoretice făcute cu o tendinţă oarecare părăsesc drumul ştiinţei absolute şi dau o greşită îndrumare studiilor independente a căror ţintă este de a căuta adevărul.

Intre alte cărţi de care s'a folosit, trebue să pomenim şi cartea lui Constantin Radovici din Goleşti, precum am arătat mai sus, unde am retipărit introducerea care ne arată icoana vieţii sufleteşti din Ţara Românească. Constantin din Goleşti a tradus din nou Pildele filosofeşti din greceşte în româneşte, astfel aducând la îndemâna lui Anton Pann, o comoară de proverbe de tot felul, dar apoi a mai adăugat un număr însemnat de mici poveşti, care toate stăteau în legătură cu unele dintre proverbe sau o zicală a unui înţelept grec. Astfel Anton Pann a putut uşor culege din cartea tipărită şi mai ales din manuscripte însuşite, multe proverbe pe care le înşiră în cartea lui.

Dar cartea lui Golescu ridică o întrebare destul de interesantă pentru a fi atinsă aci. Vom lăsa altora ca să dea un răspuns hotărîtor, adică legătura în care stă cartea lui Constantin din Goleşti cu a lui Iordache Golescu. Amândouă conţin atât proverbe cât şi poveşti şi este o asemănare atât de mare între dânsele, încât o astfel de întrebare este cât se poate de la locul ei. Data tipăririi nu dovedeşte nimica, căci Constantin din Goleşti a scris şi cules materialul cu mulţi ani înainte, aşa că dacă Iordache ar fi mai vechi, asta n'ar dovedi nimica.

Cam în ce legătură stătea, cine era Constantin şi cine Iordache?

Cartea lui Iordache conţine 855 de proverbe, din care însă numai un mic număr sunt proverbe adevărate.

Nu încape nici-o îndoială că există o asemănare între aceste două cărţi. Amândouă au o seamă de proverbe, apoi un număr de pilde şi fel de fel de poveşti. Manuscrisul vornicului Iordache este mult mai bogat; afară de aceste pilde, poveşti şi proverbe mai conţine învăţături, ghicitori şi alte elemente din literatura populară. O parte au fost reproduse în monumentala colecţiune de proverbe, pilde, zicale a lui Zane, orânduită după grupări, aşa după cum le-a aşezat autorul acestei colecţiuni.

Dacă însă cercetăm conţinutul amândorura mai de aproape, împotriva aparenţelor este o deosebire fundamentală, mai întâiu în ceeace priveşte data alcătuirii. Constantin din Goleşti a tipărit cartea lui aproape cu 20 de anî înainte de vremea în care s'a apucat Iordache să adune proverbele, poveştile şi toate zicalele şi să le aştearnă pe paginele manuscriptului său.

Intâietatea deci aparţine fără îndoială lui Constantin şi nu ne îndoim că vornicul Iordache s'a luat după pilda dată de predecesorul lui. A mai înbogăţit, a mai adaus, a mai cules, dar deosebirea merge şi mai departe. Pe când Constantin din Goleşti a luat mai tot materialul din literatura grecească, vornicul Iordache a luat o mare parte din materialul lui din literatura apuseană... Precum a arătat Zane, izvorul de căpetenie erau cărţile franceze, pe când Constantin a luat cea mai mare parte din greceşte şi numai foarte puţin din franţuzeşte; la vornicul Iordache este tocmai deandoaselea. După cum a arătat Zane, a luat cu duiumul

proverbe franceze şi a încercat să le dea o formă românească fără însă a destăinui izvorul.

Astfel, acei ce n'au avut prilejul să cerceteze manuscriptul lui mai de aproape, lesne ar fi fost duşi în eroare să creadă că acele proverbe sunt băştinaşe româneşti.

La Constantin, o astfel de greşală nu s'ar fi putut întâmpla, căci el spune deadreptul, cum se vede din introducerea publicată mai sus, cum a lucrat şi de unde a luat materialul şi în ce fel l-a introdus în româneşte.

Cum că Pann n'a putut să se folosească de colecţiunea vornicului Iordache, nu încape nici o îndoială, pentru că acea lucrare a rămas necunoscută până după moartea lui Anton Pann şi apoi fiind un singur manuscris care pe atuncea se afla undeva în Rusia, nu putea să-i fie atâta la îndemână ca o carte tipărită.

Acel manuscript aparţine mai mult bibliografiei proverbelor române şi-şi are importanţa într'atâta că, precum se va vedea mai târziu, a fost întrebuinţat de Ispirescu pentru colecţiunea lui şi apoi a devenit un factor însemnat în colecţiunea lui Zane.

Se vede însă că pe vremea aceia era, ca să zicem aşa, în aer dorinţa de a culege proverbe. Această dorinţă a fost mai bine simţită şi înfăptuită de către Anton Pann.

Cartea de faţă conţine şi o seamă de poveşti care merită un studiu deosebit. Aci intrăm de-adreptul pe tărâmul literaturii comparate, însă trebue să ne mărginim numai la câteva exemple.

Literatura comparată.

Ceeace dă acestei cărţi un caracter cu totul special şi popularitatea pe care cu drept cuvânt a meritat-o este numărul poveştilor pe care Anton Pann le-a introdus ca un tâlc la proverbe. Câteodată se potrivesc, altă dată însă nu prea. Dar aceste poveşti, mai mult încă decât proverbele, ne duc deadreptul la literatura populară universală.

Un proverb se poate naşte uşor ca un cuvânt înţelept ce ese din gura unui om cuminte, dar o poveste este un roman sau o nuvelă în forma ei cea mai primitivă. Diferite incidente se leagă unele de altele şi astfel nu pot fi altceva decât alcătuiri meşteşugite ale unui povestitor iscusit. De asemenea un proverb se poate naşte şi rămâne băştinaş pe când poveştile ca şi basmele călătoresc dela un popor la alt popor şi trec dintr'o literatură în alta.

Benfey, cum am pomenit mai sus, a fost întâiul care a arătat legătura între poveştile indiene şi cele care au fost răspândite în Europa, pela începutul secolului al zecelea.

Ca să pomenim aci numai una dintre cărţile populare româneşti, ajunge să numesc Syntipa sau povestea celor 7 înţelepţi. Această cărticică conţine nu mai puţin de 14 poveşti şi a fost adusă

din Orient în Occident unde se traduse în toate limbile europene şi chiar în cea românească. (Vide Gaster: *Istoria literaturii populare,* unde am arătat istoricul acestei cărţi).

Dar nu numai cărţi întregi, ci şi poveşti răsleţite s'au răspândit aşa, şi este foarte greu în acest caz, de a arăta izvorul imediat de unde un autor a scos acea poveste.

Multe dintre ele se află prin manuscripte şi prin cărţi vechi, însă pe de altă parte multe din ele s'au răspândit şi prin viu grai. Nu avem loc aci de a cerceta izvoarele fiecăreia din cele 100 de poveşti care sunt coprinse în Povestea vorbii. Aceasta va face obiectul unui studiu separat pe care îl pregătim de multă vreme, în care vom arăta paralele în orice limbă şi în orice ţară se vor găsi. Dar tocmai această parte este de cel mai mare interes din punctul de vedere al Folclorului general şi de aceia nu vrem să trecem cu totul supt tăcere această latură atât de importantă a cărţii. Este foarte greu de zis de unde le-a luat Anton Pann.

Unele, precum am arătat mai sus, au fost luate deadreptul, cum este Povestea poamelor, dintr'un manuscript mai vechiu, altele îşi au izvorul lor în Vicleşugurile lui Bertoldo, iar altele le-a luat din Nastratin Hogea, câteva din ziarele timpului, cum de pildă *Foaia Duminecii* a lui Barac, sau *Foaia pentru minte, inimă şi literatură* a lui Bariţu, sau *Curierul românesc* al lui Eliade Rădulescu.

Apoi chiar din *Floarea Darurilor* şi din *Pildele lui Constantin din Goleşti.* Afară de aceste izvoare a mai adunat încă multe din auzite şi astfel ne-a dat o colecţie care într'un fel s'ar putea numi „Cento Novelle" cum se chiamă faimoasa carte italiană, însă cu adausul de Antiche.

Deocamdată ne vom mărgini a aduce aci paralele numai la câteva din poveşti pentru a arăta univer-

salitatea lor, pentru a arăta problemele ce ni se prezintă în studiul acestor poveşti, precum şi cât de greu ar fi ca să limpezim totul.

De aceea să luăm mai întâiu povestea cu Pisica.

Această poveste se găseşte în multe chipuri şi în multe alte literaturi, însemnate în volumul II pag. 73 la Bolte-Polivka, din care extragem cele următoare.

Dar înainte de toate, şi aci tocmai este curiozitatea cea mare, această poveste este una din cele mai faimoase legende din Anglia. Din secolul al XVI-lea, chiar s'a răspândit această legendă care este legată de numele unui Lord Mayor Wittington, şi spune că el ca băiat sărac a venit la Londra, (unde s'a pus o piatră care se găseşte acolo, chiar până astăzi), şi de unde desnădăjduit a pornit să se întoarcă îndărăt; însă pe drum s'a părut că aude clopotele din City sunând: Lord Mayor Wittington, Lord Mayor Wittington, întoarce-te. Cum a auzit aceste cuvinte, s'a simţit reînviat şi s'a întors. Ajungând la Londra, se băgă slugă în bucătăria unui negustor bogat, care într'o vreme încărca o corabie cu marfă ca s'o trimeaţă în ţări îndepărtate, ca să facă acolo negoţ. Atunci a întrebat şi pe slugi dacă ar avea şi ei ceva de vânzare ca să facă acolo negoţ şi să se aleagă cu vre-un câştig. Wittington trimite o pisică. Corabia ajunge într'o ţară năpădită de şoareci unde nu se cunoşteau pisicile. Pisica face moarte în şoareci şi ei o vând cu un preţ foarte mare. Intorşi acasă, Wittington ajunge om bogat cu banii pe cari îi apucase pe vânzarea pisicii, se apucă de negoţ, se căsătoreşte cu fata stăpânului şi la urmă devine şi Lord Mayor.

Precum se vede, această poveste se leagă de nişte persoane bine cunoscute în istoria Londrei şi ar fi foarte firesc să se creadă că ar fi de origină engleză, locală. Adevărat e că s'a tradus în

secolul al XVIII-lea în diferite limbi, dar cercetându-se lucrul mai de aproape s'a găsit că deja în secolul al XII-lea, se cunoştea o poveste aidoma de origină veneţiană.

Acolo trăiau doi fraţi, unul bogat şi altul sărac. Cel bogat pleca cu marfă în ţări streine şi săracul, neavând alt ce să-i dea, i-a dat o pisică şi cu ajutorul ei scăpă pe nişte locuitori dintr'o ţară îndepărtată de pacostea ce dăduse peste ei din cauza şoarecilor şi vânzând pisica, el deveni bogat.

Apoi în secolul XVI-lea, se găseşte o altă variantă şi aşa se poate urmări această poveste prin diferite literaturi şi colecţiuni de basme, mai prin toate ţările Europei; pretutindenea aceiaşi poveste, aşa în Franţa multe variante, în Germania altele, Bulgaria, Serbia, Macedonia şi în Rusia în diferite provincii.

Miezul povestei, adică pisica cu şoarecii, este acelaşi la toate; ea aparţine mai întâiu unui sărac care prin vânzarea ei devine bogat. Se spune pretutindenea cu oarecare nuanţe care îi dau un caracter local. Nu numai la noi în Europa, dar şi în Persia şi în Africa este cunoscută această poveste.

Răspândirea acestei poveşti este o taină pe care studiul Folcclorului caută să o desluşească. Dacă punem de o potrivă povestea românească cu celelalte, uşor vom vedea cum se deosebeşte de dânsele. Este într'un fel mult mai duioasă, are un caracter moral, nu este ca în alte poveşti un fel de întâmplare prin care un om se îmbogăţeşte, ci aci este o răsplată pentru acela care s'a purtat bine faţă de acela care l-a luat ca fiu de suflet, când era bogat şi pe care nu l-a părăsit nici când a sărăcit. Pentru această purtare frumoasă îşi capătă răsplata pe neaşteptate. Pe de altă parte răspunsul pe care îl dă şi modul în care se sperie cumpărătorii şi îşi ard şi casele şi câmpurile şi pădurea

din prostia lor, se găseşte în multe din celelalte paralele.

Vom mai lua încă numai o singură altă poveste prin care se va vedea cât de important este de a studia aceste poveşti din punctul de vedere al literaturii universale.

Este povestea cu „Popa Badea", intitulată „Banii zgârcitului" (no. 89).

Aceasta cu toate că are un caracter local, totuşi după cum se va vedea, aparţine de asemenea unui şir întreg de poveşti din Orient şi Occident. Este vorba de nişte bani ai unui zgârcit, însă de care el nu are parte şi de care se bucură un străin, fiindcă toate încercările de a-şi căpăta banii îndărăt au fost zadarnice. Această poveste o găsim deja în faimoasa colecţiune din sec. XII-lea cunoscută supt numele de „Gesta Romanorum".

Această colecţiune a fost făcută în Anglia şi într'însa se găsesc multe poveşti scoase din multe izvoare, unele de origină orientală, mai ales ebraică. Pe scurt, povestea este următoarea:

Un dulgher foarte zgârcit aduna la bani şi scobind o buturugă de lemn, o umplu cu galbeni, ţinând-o în faţa sobei sale şi zicând că nimeni n'o să creadă că într'o buturugă ca aceasta s'ar fi găsind bani. Insă casa în care trăia era aproape de malul mării. Intr'o noapte valurile au spart zidul casei şi ridicând buturuga de lemn, au dus-o foarte departe, până aproape de pragul unui om darnic care găzduia pe călători şi ajuta pe săraci.

Dulgherul, când văzu că apele i-au luat banii, umblă din loc în loc ca să-şi găsească iarăşi galbenii. Când ajunse la casa omului milostiv intră şi el şi se plânse de pierderea banilor. Stăpânul, care avea milă de dânsul, se gândi că ar fi bine ca să-l încerce dacă într'adevăr avea parte de banii aceia sau dacă soarta era împotriva lui.

Atunci el făcu trei colaci, umplu pe unul cu pământ, pe altul cu oase şi ultimul cu o parte din galbeni. Chemând pe dulgher îi zise să aleagă unul din aceşti colaci ca să mănânce că sunt făcuţi din făina cea mai bună. Dulgherul luă mai întâiu pe acel cu pământ şi găsindu-l greu, îl luă pe acesta şi zise că dacă ar mai vrea să mai mănânce, îl va lua pe al doilea care era cel cu oasele, lăsând gazdei pe acela cu galbenii.

Cum văzu gazda că-l lăsase tocmai pe acela cu galbenii, chemă pe toţi acei ologi, orbi, ciungi şi infirmi şi deschizând colacul, îi arătă că colacul cu banii îi rămăsese tot lui şi prin aceasta se vedea că banii nu-i erau sortiţi dulgherului.

Exemplul cu cei trei colaci a fost luat din faimoasa poveste a lui Varlaam şi Ioasaf care se află şi în literatura română, tradusă din slavoneşte şi joacă un mare rol în drama lui Shakespeare, „Negustorul din Veneţia". Dar dacă ne întoarcem înspre Orient găsim o poveste care se asamănă cu dânsa *Anvar-i-Suhaili* adică „Stelele din zodia Canopus" şi este o prelucrare după o carte indiană. Acolo este unul care pierde bani; găsiţi de un păstor, cu toate că acel care i-a pierdut a alergat după dânşii. Deşi avea banii în mână, aceştia s'au dus la păstor.

Din alte multe variante mai aleg deocamdată tot una din Orient care sună aşa: Un om care îşi pierduse toată averea şi din bogat rămăsese sărac, veni la împăratul care îl cunoştea. Impăratul, vrând să-i facă un bine fără să-l ruşineze, umplu un pepene cu galbeni şi i-l dete. Pe drum vede nişte călători foarte setoşi şi de milă le dete pepenele. A doua oară, tot aşa el dete pepenele la un sărac care-l rugase să aibă milă de dânsul. Şi a treia oară îi cade pepenele în apă pe când trecea peste

un pod şi astfel degeaba încercase împăratul să-i dreagă norocul care îi lipsea.

Intr'o carte medievală ebraică se află o poveste care se asemănă mai de aproape cu cea din „Povestea vorbii". Ea se află de asemenea în *Maaseh Buch* care s'a tipărit la Basel la 1602.

Pe scurt, cuprinsul ei este cel următor:

Un anume dulgher din Ierusalim adunase prin munca lui ceva bani. Un vecin i-a furat, fugind cu ei, însă căzu mort în drum. Un tânăr care trecea pe acolo l-a luat şi l-a îngropat, dar pe când îl ducea la groapă, i-a căzut mortului punga din sân. El o luă cu sine ca preţ şi răsplată că a îngropat pe acel drumeţ necunoscut, însă în timpul nopţii a auzit un glas spunându-i să nu se atingă de bani, că sunt ai altuia dela care au fost furaţi. Tânărul, speriat, scobeşte un trunchiu şi-i bagă într'însul. Noaptea, apa râului se revarsă şi duce trunchiul până când ajunge la satul dulgherului şi locuitorii văzând trunchiul atât de frumos l-au luat şi l-au dus dulgherului. Tânărul acela din întâmplare veni şi se băgă ucenic la dulgher, şi văzând trunchiul, spuse că i se pare că este la fel cu acela în care a ascuns banii, şi într'adevăr când l-au tăiat au găsit banii înăuntru.

Dulgherul, auzind cele ce i s'au întâmplat, a vrut să-l pue la încercare şi atunci făcu un colac foarte frumos umplut cu galbeni şi l-a trimes cu el în alt sat. La poartă, îl întâlneşte zapciul şi-i cumpără colacul pentru câţiva bani mărunţi, cu gând să-l trimeaţă prinos dulgherului care în ziua aceia făcea nunta fiicei sale.

Dulgherul, cum primi colacul îndărăt, se miră şi-l puse la o parte, până când se întoarse tânărul. Apoi îl întrebă ce a făcut cu dânsul, şi, în faţa lui tăie colacul şi-i arătă că era plin cu galbeni şi tâ-

năruł îşi dădu seama că n'are noroc la bani. (Vezi M. Gaster: *Exempla of The Rabbis No. 423).*

Las la o parte alte variante; acestea ne ajung ca să arătăm răspândirea acestor poveşti mai ales prin Asia şi Europa şi tot aşa se poate zice de marea parte a poveştilor care se află în cartea de faţă a lui Anton Pann.

Calendarele.

In legătură cu aceste poveşti, calendarele pe care le-a scos Anton Pann, au jucat un rol destul de mare, dar până acuma nebăgat în seamă. Şi în această privinţă el a făcut o schimbare adâncă între cele ce au fost înainte şi cele din urmă.

Calendare au existat în limba românească de multă vreme. Ele se apropiau de acele calendare care au fost bine cunoscute încă din antichitate şi care s'au păstrat într'o formă sau alta până în ziua de azi. Nu erau calendare vremelnice, trecătoare, făcute numai pentru un an, şi după sfârşitul anului se prăpădeau, ci erau aşezate pe mai bine de 100 de ani. Afară de lunile şi de zilele cu sfinţii, ele conţineau şi o materie de prognostice şi magice care se trăgeau din vremurile de demult. Prevestirile astrologice scoase din cursul stelelor şi al studiilor în legătură cu crugul lunii şi al soarelui, Trepetnice şi Gromovnice, despre cutremure şi alte oracole de felul acestora. Cu totul altfel se prezintă Calendarele lui Anton Pann.

Acestea nu mai sunt aşezate pe cursul stelelor, nici o urmă din elementul astrologic şi oracular. Calendarele lui Anton Pann sunt cu totul deosebite; afară de zilele lunilor şi însemnarea sfinţilor, tot restul a dispărut. In locul elementului astrologic, el a introdus poveşti şi cântece. Aci se dovedeşte

încă şi mai vârtos cât de mult a învăţat şi cât de mult a luat dela dascălii lui din Transilvania. El a urmat întru totul tipicul acelor calendare răspândite atât de mult în vremea aceia, atât nemţeşti cât şi ungureşti, în care de asemenea s'a adăugat o parte literară şi o parte curat calendaristică.

El n'a avut nevoie să se ducă la Nemţi sau la Unguri ca să înveţe ce să facă, ci s'a luat după aşa zisa „Carte de mână" a lui Carcalechi şi după numeroasele calendare tipărite la Buda de către Ştefan Neagoie, care au rămas după cum mi se pare, necunoscute în Ţara-Românească.

Toate aceste calendare erau aşezate pe un an. La fiecare an nou venea altul, şi aşa se explică cât de greu este acuma de a mai găsi acele vechi calendare. Mai nimenea nu avea grija să păstreze un calendar de care nu se mai putea folosi, şi-l ţinea poate numai pentru poveştile ce le conţinea, şi nici în cazul acesta nu erau mulţi care să-l mai păstreze.

Noi am fost destul de norocoşi ca să adunăm calendarele lui Anton Pann dela 1850 până la 1854 şi acestora merită să li se facă un studiu separat. Mai întâiu fiindcă au fost tipărite într'un format mic, întocmai ca şi toate celelalte cărţi ale lui Anton Pann care s'a luat tocmai după tipicul de dincolo; şi aci este taina cum s'au putut desface toate aceste cărţi atât de uşor.

O cărticică mică se vinde uşor şi eftin, o pune cineva în buzunar sau o duce cu uşurinţă în mână, aşa cum era cu toate cărţile populare tipărite până atuncea. Unele mai măricele, altele însă mai mici, dar toate sunt într'un format destul de mic şi din această pricină s'au şi pierdut atât de uşor. Dar pe de altă parte, aci mi se pare că era izvorul bogăţiei sale, că de unde până unde a putut el câştiga o mie de galbeni ca să-şi cumpere tipografia, pre-

cum spune în diata din anul 1854 şi pe care o lasă mai apoi fiului său Lazăr.

Caracterul adevărat al unui astfel de calendar se poate bine vedea dintr'un titlu pe care îl reproduc aci:

Calendar cu prevestirile adevăratului astrolog antic Cazamia.

cel până acuma Cazamia în greceşte şi româneşte, nu e cel adevărat, cum se va vedea în vorbirea despre aceasta pentru anul 1855 Calculatu cu accorateţă după modernul sistem solar şi aplicat cu schimbarea timpului în fiecare pătrar a luminilor după gradele şi temperatura Ţării Româneşti, a Moldovei şi a toată antica lor întindere, de I. G. Gorjanu, Librariu-editoriu G. Ioanide, Bucureşti, tipografia lui Ferdinant Om.

Se vede de departe cât este de pretenţios în limbă cât şi în coprins şi departe de a fi o carte populară cum erau calendarele lui Anton Pann.

Nu putem să trecem cu vederea că publicarea acestora a dat loc la vrăjmăşia dintre Anton Pann şi Gorjan, care şi dânsul, se vede că, îndemnat de pilda lui Anton Pann, a publicat mai întâiu o Halima, tot precum mi se pare dintr'un manuscript vechiu, cum este şi acela care se găseşte la Academia Română şi din care am dat nişte extrase în „Chrestomatie", apoi calendare „Cazamia". Dar Gorjan nu s'a mulţumit numai cu cărticele mici; calendarele lui sunt cărţi întregi, îmbăcsite cu alte articole lungi istorice şi chiar şi cu ilustraţii.

Această ceartă dintre dânşii a dat naştere la o poemă satirică a lui Anton Pann, publicată într'un calendar, privitoare la făcătorii de calendare, pe care o reproducem aci, şi straşnica denunţare a lui Gorjan, care îl denunţă pe Anton Pann chemându-l un plagiator în arta de a face calendare, tot supt acelaşi titlu de Cazamia, din care dăm aci câteva extrase:

Acest calendar fiind cel mai accorat intru toate materiile astronomice cuprinse într'însul, după care s'a şi lucrat, iar nu s'a copiat ca toate celelalte in ţara noastră, se reprezentează cu mai mult coraju pe scena publicului, şi tot-de-odată se declară indreptătorul a calendariştilor noştri, dovedind pe cel până acuma calendar Cazamia că nu este cel adevărat, ci numai un nume falsu....
....Aşa dar calendarul cel până în anul încetat supt nume de Cazamia, e numai o plăsmuire amăgitoare a speculanţilor, poate că şi plătiţi de cei ce se interesează şi doresc înfricoşatele catastrofe şi cruntele vărsări de sânge ce se prezic într'însul.

Calendarul pe 1851 al lui A. Pann.

CALENDARUL

pag. 59.

Un dăscălaş oarecare
Făcător de calendare
Bolnăvindu-se prea greu,
Până avu gură vie
Chemă fiul său să vie
Şi îi zise: fătul mieu!
Eu nu am vr'o bogăţie
După moarte să 'ţi las ţie
Că am fost un dăscălaş
Care de azi până mâine
Imi câştigam biata pâine
Cu câte un calendaraş.

pag. 60.

Deşi vre o mană
N'aveam din a sa vânzare
Spre traiul meu din destul
Ce brumă scoteam dintr'însul
Mă hrăneam şi eu cu dânsul
Intre flămând şi sătul.
Luam pâine, carne, poame,
Pe cât minţeam biata foame,
Dar de saţiu nu mâncam,
Am purtat tot sărac nume,
Sărac mă şi duc din lume,
Dar de foame nu muream.
Şi mă bucur c'avuiu parte
Să te 'nvăţ puţină carte
Şi mâna lui Damaschin,
Să poţi şi tu prin urmare
Să scrii să faci ca orcare,
Calendare cel puţin.

pag. 61.

Apoi, tată, el răspunse,
Eu nu-s cu simţiri ajunse
Şi n'am pân'acolo dar
Ca să mă puiu cu condeiul
Şi să scriu cu tot temeiul
Din capul meu calendar.
Ii zise el la aceste
Văz, fătul meu, aşa este,
Ai drept la ceia ce-mi zici
Dar poţi să înveţi îndată
Cum ţ'oi arăta odată
Chiar acum cum stai aici.

КАЛЕНДАР

ПЕ АНЪЛ ДЕЛА ХРІСТОС

1854.

Каре конпінде ын сіне Прогностічіле Бабелор ші Превестіріле лор

КАЗАМІА.

Ші

Арътареа сервъторілор де песте Ан, чітіреа Евангелій ші ръсъріреа ші апъпереа Соарелуй.

Ші

Кътева Повещі сав Анекдоте десфътътоаре, кът ші кътева Кънтече че се кънт акът.

БЪКЪРЕЩІ.

Ын Тіпографіа луі Антон Панн.

Anton Pann, Calendar pe anul de la Hristos 1854.

Gândeşti că e lucru mare
Să te pui în calendare
In rând între autori ?
Cei procopsiţi ţie-ţi pare
Şed şi fac la calendare
Şi se numesc ştiutori ?

pag. 62.
Nu, fătuí mieu, să ştii bine,
Nu ei, ci ca d'alde mine
D'aşa lucru se apuc,
Cei învăţaţi scriu la alte,
Fac cărţi cu ştiinţi înalte
Şi altă cinste şi aduc.
Ce fel tată ! fiul zise,
Calendarele sânt scrise
Aşa de fie ce om ?
Spunem drept, zău ! [lasă gluma,
Eu gândeam până acuma
Că le face astronom !
Zise el : Fără 'ndoială,
La această n'ai greşală,
Aşa e după cum zici.
De astronomi sânt făcute
Din veacurile trecute
Ş'încă nu de oameni mici.

pag. 63.
Unul, în hronologie,
L-a făcut, dupre cum scrie,
Cesarul Iulian,
Altul iarăş dupre dânsul,
Care schimbă ceva 'ntrânsul
E papa Tribonian.
Ei zilele cumpăniră
Şi în ceasuri le'mpărţiră,
Ei toate în el le-au pus,
Crugul lunii regulară,
Eclipse ne arătară,
Nimic n'a lăsat nespus.
Fiul său se grăbi 'ndată
Şi îi zise : bine tată,
Dacă este aşa dar,
De ce astăzi văz pe unii
Bagă 'n gura altor pumnii
Dacă scriu vr'un calendar ?

Paz. 64.
Il fac că e lucru mare
Şi că : nu poate or'care
Să-l facă ca ei de bun,
Indrug laude de dânsul
Defaim p'al altor într'însul
Iar la al lor coarne pun ?
Răspunse el : nimic nu e,
Lasă ce o vrea să pue
Tu să n'aibi nici un habar
Nu te pune în dispute,
Lauda de sine pute,
Se defaim ei însuşi chiar.
Aşa lucruri cine scrie
Ii curge tot din prostie.
Nu din niscai procopseli,
Că el gândind să'şi dea nume
Se zugrăveşte în lume
Cu fel de fel de văpseli.

pag. 65.
Că, dragul meu, cel cu minte
Nu scrie aşa cuvinte
Ci cel ce'nvaţă trei buchi,
Care cu un fir de aţă,
Cu mintea lui cea isteaţă,
Tae caşu'n patru muchi.
Că învăţând puţintele
Şi dacă pe lângă ele
Mai află câte ceva,
Or-că dă peste cărţi scrise,
Care el nu le citise,
Or aude de undeva.
Să face el înţeleptul
Şi ia al altuia dreptul
Puindu-se aflător,
Până când dă peste unul
Şi-i întoarce în gură pumnul,
Ca la un trăncănitor.

pag. 66.
Imi veni 'n gând o poveste
Potri(vi)tă la aceste
Şi ascultă să ţ'o spuiu,
(Insă dacă oarecine
O va şti-o şi mai bine,
In pricină nu mă puiu:)

Nastradin Hogea o dată
Cârpind cămaşa spălată
Aţa în vârf n'o'nnoda.
Pentru că nici nu cârpise,
Nici pân'atunci auzise,
Nici s'o 'nnoade gând îi da,
Ci când aţa cu'ntâmplare,
Fiind răsucită tare,
De sine s'a înodat,
Şi văzând atunci că-i vine
Cu'nnodătură mai bine
La cârpit şi la lucrat.

pag. 67.
O gândi de'nţălepciune,
Şi'i se păru minune
Ca când n'ar şti cinevaşi
Şi ca a sa născocire,
Îngâmfat de procopsire
Puse pristav prin oraş.
Sa auză fiecare
Dela mic până la mare
Şi să ştie că întâiu,
După moda de el scoasă,
Aţa, când va vrea să coasă,
S'o'nnoade la căpătâiu.
Asta s'o ştie or'care
Că e o nouă aflare
Insuşi de mintea lui chiar,
Şi d'o trăi prin urmare,
După mintea lui cea mare,
Va născoci ceva iar

pag. 68.
Dar d'o muri toţi să ştie
Că în lume n'o să fie
Atât de procopsit alt,
Vor pierde o bogăţie
Şi o mare avuţie
Sau un prea scump diamant.
Unul ce sta de o parte,
Cam cu urechea 'ntr'o parte
Şi la el gura căsca,
Luă o mână de sare
Ş'alergă la el mai tare
În gură a-i arunca,
Zicând: Te-am auzit bine,
Dar află şi dela mine
Ca să ştii şi alt mijloc,
Cască gura să-ţi săr vorba,
Că n'are gust, ca şi ciorba
Ce nu-i pui sare deloc?

pag. 69.
Aşa e şi cel ce scrie
Slove negre pe hârtie
Cu fală că are dar
Şi că ca el lumea toată
Nici de cum nu o să poată
Să mai facă calendar.
Se îngâmfează cu dânsul
Şi defăimează într'însul
Pe ceilalţi tipăritori,
Umblând şi el cu nimica
Să'şi laude cărticica,
S'aibă mulţi cumpărători.
Dar...!
Vrând să mai deschiză gura
Să-şi sfârşască'nvăţătura,
Semn de sfială făcu,
Văzând pe înger gata
Inaintea sa cu spata,
Tot de o dată tăcu.

Dar să revenim la rolul pe care l-au jucat aceste calendare în legătură cu „Povestea vorbii". Precum am pomenit, Anton Pann lua adesea dintr'o carte şi băga într'alta. Iată acum ce a făcut cu calendarele. In cele cinci sau şase calendare pe care le avem, se află câte una sau două din poveştile pe care apoi le găsim şi în Povestea vorbii.

Calendarele se desfăceau uşor şi astfel poveştile prin mijlocirea calendarelor se răspândeau mai uşor şi se împrăştiau prin popor şi au devenit astfel literatură populară orală. Nimenea nu-şi aducea aminte de ele, şi aşa, el putea să le retipărească în cartea sa.

Din cântece iar a luat câte unul sau altul şi apoi le-a băgat în „Spitalul Amorului". Din aceste cântece el scotea o ediţie separată cu note muzicale şi în acestă formă au fost introduse în „Spitalul Amorului". Cât priveşte însă cel din urmă Calendar dela 1853, n'a mai avut vreme; moartea l-a răpit înainte. Se vede că-l isprăvise după ce terminase cu tiparul ediţiei a doua, căci nu conţine nici una din poveştile din ediţia a doua, ci dimpotrivă este în totul material nou. Am avut de gând să adăogăm în ediţia de faţă, acele poveşti, care se aflau în calendarul dela 1854 şi pe care dacă ar fi trăit, desigur că la o altă ediţie, le-ar fi introdus şi el dar proporţiile pe care le-a luat volumul acesta ne-a silit să renunţăm la ele, rămânând să le tipărim ulterior, în alt volum.

Limba lui Anton Pann.

In cursul veacurilor s'a făurit limba cărţilor bisericeşti, când supt înrâurirea tipicului slavon, când supt înrâurirea celui grecesc, totuşi a eşit o limbă cât se poate de puternică şi bine determinată. Toţi care au scris mai ales cărţi bisericeşti s'au slujit de această limbă; şi cărturarii de frunte de asemenea s'au ţinut de ea.

Nu era însă aşa şi limba norodului. Aci s'a păstrat, sau s'a desvoltat alături de limba bisericească şi acea limbă populară cu însuşirile ei pe care le numim dialectale, unele mai răspândite, altele mai puţin şi deoarece limba muntenească se aseamănă mai mult cu cea bisericească, deosebirea nu este prea mare. Cu toate acestea atât în fonetică cât şi în morfologie, nu mai vorbim de sintaxă, se arată deosebirea destul de interesantă din punct de vedere filologic.

Astfel limba lui Anton Pann în deobşte este limba mahalalei din jurul Bucureştilor. O limbă simplă, curată, curgătoare, fără multe meşteşuguri, neîngreunată de cuvinte străine puţin înţelese. Ea ar merita un studiu special şi mai ales felul în care o mânuieşte Pann, căci cu toate că multe din cărţile lui sunt copiate din manuscripte mai vechi, totuşi el le-a dat lor o întorsătură specială.

Dar mai ales se poate vedea firea proprie a lui Pann în Fabule şi Istorioare, şi tot aşa în Povestea vorbii, mai ales în ediţiunea întâia.

Tot pe acea vreme, s'a născut un alt curent care

nu stătea încă supt influenţa scriitorilor de dincolo de Carpaţi şi încă nu se apucase de obiceiul de a schimonosi limba cu idei de latinism închipuit şi exagerat. Era mai întâiu o luptă a alfabetului, adică încercarea de a schimba vechea formă de alfabet cirilic şi de a întrebuinţa un alfabet care se apropia mai mult de cel rusesc şi apoi cu schimbarea din ce în ce mai mare, schimbând câte o literă slavonă rusească cu o literă latină şi aşa mai departe.

Istoria luptei alfabetului formează un capitol special în desvoltarea culturii din secolul XIX-lea.

Dar mai tare era curentul adevărat cultural care începe mai ales după vremea când Anton Pann devine autor.

Occidentul a început să năvălească în ţară şi începe o ruptură covârşitoare cu trecutul. Nu mai era chestiunea numai de a schimba alfabetul, dar idei noui cu totul necunoscute înainte, au fost aduse în număr din ce în ce mai mare din ţările Apusului.

Tineri ca Poteca, Gr. Pleşoianu şi alţii, au fost trimeşi la Paris ca să înveţe la şcolile înalte de acolo şi când se întorceau în ţară nu veneau cu mâinile goale. Pe lângă cele învăţate au mai adus şi o grămadă de cărţi şi atunci începe o epocă de traduceri din cărţi franceze de tot soiul.

Clasele de sus se lepădară de cărţile greceşti şi de cultura grecească, de poeme nesăbuite şi de cântece linguşitoare care creşteau ca ciupercile. Incepură acum să guste din ce în ce mai mult literatura franceză. Atât autorii cât şi traducătorii se loveau de o greutate mare în lucrarea lor.

Unde să găsească cuvinte româneşti pentru ideile cele noi?

Atunci unii ca Eliade Rădulescu sau alţii, căutară să îmbogăţească limba prin cuvinte italieneşti, dar cei mai mulţi, care au avut creşterea în Franţa, în-

trebuinţau din plin cuvinte franţuzeşti şi le introduceau în operile lor, băgându-le în limba românească.

Dar un cuvânt străin, adus astfel într'o altă limbă, nu se asimilează îndată, nu se mistueşte îndată, trebue frecat, pilit, şlefuit ca să se potrivească cu forma şi obiceiul, ba chiar şi cu firea limbii şi cu încetul să-şi capete caracterul de cuvânt românesc.

Dar franţuzismele erau atunci la modă. Multe din ele au rămas, altele au pierit că nu s'au putut asimila, dar şi cele care au rămas au trebuit ca să se schimbe şi să se potrivească mai mult cu limba vorbită de popor.

Anton Pann a căzut şi el victimă acestui curent franţuzist, a fost tras şi el de şuvoiul franţuzist şi astfel găsim în Povestea vorbii o seamă de cuvinte de origină franceză, dar într'o formă atât de schimonosită, încât astăzi ne apar ca nişte grozăvenii filologice.

Dăm aci câteva din aceste cuvinte spicuite din *Povestea vorbii,* dar mai ales din ediţiunea a doua.

Culmea franţuzismelor cărora nu putem să le spunem decât caraghioase, a ajuns-o în povestea no. 38, pe care nu ştim încă de unde va fi luat-o. Trebue să o fi luat cu toptanul cum a găsit-o undeva; fără să se gândească la cât era de supărătoare şi caraghioasă prin mulţimea cuvintelor franţuzeşti care covârşesc aproape pe cele româneşti. Dăm aci lista cuvintelor:

inita, retira, moadă, trateze, premiei, abundenţă, rezonul, servicea (în înţelesul de servitoarea), providenţă, bezele, braţet, cluburi, pansion, galantom, eminent, lucsoase, duel, conversaţii şi încă multe altele care de atunci încoace au devenit populare poate că chiar prin mijlocirea lui Anton Pann.

Cât de mult a fost influenţat de acest curent, se poate vedea din Calendarul dela 1852. Acolo a pus

pe ucenicul său, care se întitulează Gh. Ucenescu, Ucenic al Dumnealui Anton Pann, ca să facă o „traducţie slobodă" din povestea franţuzească intitulată „Victor şi Camila". Pe când în alte calendare, când se vede că neavând destul material, publica viaţa sfintei muceniţe Evdochia sau povestea Sosanei din apocrifele biblice.

Lăsând aceste caracteristice ale limbii la o parte, ne oprim pentru un moment tocmai la această parte a cărţii în care se arată cuviosia foarte cucernică cu frica lui Dumnezeu, povăţuind pe cititori să urmeze calea dreaptă, mai ales supunerea la stăpânire, pedepsirea greşelilor şi cinstea omului curat la suflet, bun, darnic şi drept credincios.

In nici una din cărţile sale nu se găseşte nici urmă de politică. El nu se amestecă în cele ale dregătoriei, aşa chiar cum este firea poporului, mai ales a acelor cu care etrecea el, sau a oamenilor bisericii, sau a oamenilor care îşi caută de treabă şi care nici habar nu aveau de politică.

Şi astfel Anton Pann, a alcătuit o carte care cu toate greşelile şi lipsurile de care nici o lucrare omenească nu este lipsită, este totuşi, în felul ei, unică.

Cele două Ediţiuni.

Astfel după o lungă pregătire şi după ce tipărise mai multe cărţi populare, puse supt tipar volumult intitulat *„Povestea vorbii"*.

Era o carte mică, într'un singur volum şi acolo a adunat un număr de proverbe pe care le-a orânduit în diferite grupuri cu titluri se-

parate şi în fiecare grup publică o sumă de proverbe, iar la sfârşitul fiecăruia, adăogă o poveste, povestea vorbii, cu multă iscusinţă şi cu o înţelelegere adevărată a tot ce plăcea poporului. A produs o carte unică în felul ei.

După câţiva ani el publică o a doua ediţiune, care se deosebeşte de cea dintâiu din foarte multe puncte de vedere: pe când în ediţiunea întâia avea numai capitole şi poveşti, toate într'un singur volum, de astă dată s'a mărit într'atât, că i-au trebuit trei volume pentru tot materialul.

In această a doua ediţie a băgat tot ce a fost în ediţia întâia şi a mărit numărul poveştilor şi capitolelor, până când a ajuns la 100. Materialul cel nou cu care a îmbogăţit această ediţie nu se ridică însă la acelaş nivel ca acela din ediţiunea întâia.

Se vede că n'a avut destul material de felul celui dintâiu şi a luat de unde a putut, numai ca să mărească volumul.

Astfel supt titlul de „Povestea vorbii", se află aci un număr de cântece populare care nu au mai nimic comun cu proverbele. Apoi însăşi titlurile nu se potrivesc cu conţinutul acelor grupuri şi nu se poate vedea nici o sistemă în materii.

Cu toate că la început se vedea că a fost influenţat în gruparea materialului ca în Hristoitie, aci s'a depărtat cu desăvârşire de acel tipic, şi a mai adăugat multe snoave care nu sunt poveşti.

Dar se mai deosebeşte încă de ediţiunea întâia şi prin felul cum a schimbat multe din proverbe. Din firea lui, el avea simţul ritmului şi atunci nu

s'a mulţumit numai de a ţine cumpăna între cele două părţi ale unui proverb, care poate să fie foarte prozaic şi adese ori a introdus rima; aşa şi între proverbe care urmau unele după altele. Forma neregulată a hemistihurilor se aseamănă cu proza rimată care aduce cu „macamele" adică poveşti şi proverbe rimate aşa de mult răspândite şi mult preţuite în literatura arabă — mai ales se poate cita macamalele lui Hariri din secolul al XI-lea şi printr'aceasta se deosebeşte de celelalte poveşti şi proverbe din literatura europeană. In englczeşte se zice *assemblies,* care ar fi corespunzător cu „şezătoarea" românească, însă termenuul francez „séance" este cu mult mai apropiat.

Pentru a arăta şi mai bine deosebirea dintre cele două ediţii, reproducem aci două pagini, una faţă în faţă cu alta, şi aşa cititorul singur va vedea uşor deosebirea dintre una şi alta, întru atât cât se poate vedea din două pagini, care mai mult sau mai puţin au acelaşi conţinut.

In mai mare măsură se poate vedea însă în ceeace priveşte limba din ediţiunea întâia şi a doua şi mai ales în părţile cele noi adăugate în ediţiunea a doua, dar şi în alte schimbări pe care le-a introdus dealungul cărţii.

Dăm aci numai pe scurt schimbările pe care le-a făcut Anton Pann între ediţia întâia şi a doua din Povestea vorbii.

Ediţia întâia.	Ediţia doua.
I.	I
Lipseşte sau urâciuni proverbele nu sunt la fel lips: pov. no. 2.	1, 2,
IV.	II
Proverbele cu unele adăugiri Pov. no 6, numai.	3.
VI.	4, 5,
Proverbele cu o mică adăogire Numai poveştile 9, 10. 11.	
VIII.	III
la fel; numai povestea no. 13.	6,
X. 15.	IV, 7,
XII.	V.
In rândul 17 în loc de *neghiob* este *nerod*	
XXVII.	VI
Proverbul din penultimul rând, în loc de rămâne este ajunge. pov. no. 35. In penultimul rând: în loc de: *ţânţaru'l trâmbiţar,* e: *Trâmbiţa'l ţânţar*	
VII.	
Prov. penultimului rând în loc de: *rămas* este: *ajunge.*	

Precum se vede, ediţa doua, este o desăvârşită prelucrare din ediţia întâia, în care mai toate sunt schimbate.

Influența lui Anton Pann

Este foarte greu de zis în ce fel și cum Povestea vorbii a avut o influență asupra scriitorilor care au urmat, dar un fapt nu se poate tăgădui, și anume, că el a fost cel dîntâiu care a ademenit poporul să citească cu plăcere.

Chiar dacă a scos cea mai mare parte a materialului său din manuscripte vechi, totuși merită toată lauda și mulțumirea noastră pentru acest fapt, căci ce bunătate era dacă toate aceste povești rămâneseră acoperite cu praful veacurilor sau rămâneau închise în dulapurile posesorilor.

Chiar dacă acești din urmă, le-ar fi citit, ei trebuiau să fie cărturari care se îndeletniceau cu citirea slovelor vechi și atunci numai ei singuri știau ce se află în manuscripte, iar pentru toată obștea erau moarte.

Anton Pann le-a înviat; și prin învierea lor a dat norodului un mare imbold pentru citit, adică acelora care până atuncea nici nú știau ce posedă și care încă nici nu aveau mijlocul de a citi sau nici dragostea pentru citit.

Nu trebue să repet ceeace am zis mai sus; cu toată lipsa de orice creștere a poporului de rând și mai ales disprețul în care se ținea limba românească și literatura, Anton Pann, mai ales prin cărticelele și calendarele sale, a creat gustul și plăcerea pentru citirea cărților.

Așa se explică de pildă cum a ajuns Gorjan să tipărească Halimaua, și tot luându-se după Anton

Pann să scoată la lumină o sumă de calendare care au fost şi cauza certei dintre dânşii, de care am vorbit mai sus, şi încă şi alte cărticele de mulţi alţii, menite să satisfacă noua cerere de cărţi populare.

Apoi şi în alte publicaţiuni, ca ale lui Fundescu şi Ispirescu, se găsesc unele dintre proverbele şi snoavele din Povestea vorbii. Le-or fi luat ei deadreptul din cartea lui Anton Pann sau poveştile din cărţile lui Anton Pann deveniseră atât de populare încât le-or fi putut culege din auzite? Astfel în multe direcţiuni se poate vedea influenţa activităţii literare a lui Anton Pann, care, fiind atât de mult plăcute de popor, au trebuit să fie retipărite de atâtea ori.

De asemenea este important de a vedea că unele din poveştile lui Anton Pann se găsesc în unele colecţiuni de basme populare care au fost adunate acuma de curând. Problema este aceiaşi: Sunt ele mai vechi decât Anton Pann, sau se datoresc influenţei lui? Este o problemă pe care trebue s'o lăsăm deocamdată fără răspuns. Ea aparţine unui ciclu de cercetări cu totul deosebit.

Nu trebue să-l uităm pe Hinţescu, un tipograf neamţ din Braşov, care şi el a scos la iveală o colecţie de proverbe româneşti. Mai pomenim acuma şi colecţiunea lui Ispirescu. Mai mult sau mai puţin, eu sunt răspunzător pentru această colecţie. Eu eram în legături de prietenie cu el, care pe vremea aceia era tipograful Academiei şi mai tipărea şi *Revista pentru Istorie, Arheologie şi Filologie* a lui Grigore Tocilescu. Mai toate articolele erau îngrijite de mine, şi astfel trebuia să viu foarte des la tipografie. Noi eram deja prieteni din 1877, când am scris despre unul din basmele lui în *Columna lui Traian* a lui Haşdeu. El se iscălea „culegător tipograf" şi scosese cărticele mici de basme. Pe

atunci manuscriptul lui Iordache Golescu, despre care am pomenit mai sus, tocmai ajunsese la Academie, şi ştiam că Ispirescu adunase un material foarte bogat de proverbe. Atunci l-am îndemnat ca să publice în paginele revistei lui Tocilescu, care şi dânsul era cu totul de părerea mea. Dar Ispirescu dintr'un simţământ cât se poate de delicat îmi zicea: Cum se poate ca eu să public de-ale mele în revista pentru tiparul căreia eu sunt plătit? Eu îi dădeam mereu zor şi îi spuneam că asta n'are nimica aface şi că dacă Tocilescu şi eu suntem de aceiaşi părere şi suntem bucuroşi de a avea această comoară, este treaba noastră şi nu a lui. Cu multă greutate s'a învoit pe urmă să ne facă pe plac şi astfel s'a întâmplat ca să apară colecţiunea lui mai întâiu în paginele revistei. De unde şi cum le-a adunat nu ştiu, dar nu se poate să nu fi stat şi el supt influenţa directă sau indirectă a colecţiunii lui Anton Pann şi dacă acuma este vorba să mă mai spovedesc, trebue să mai adaug că tot eu sunt de vină că el a publicat colecţia cea mare de basme, însă numai cu una nu m'am învoit la ea: a tipărit-o cu litere prea mărunte. Imi spunea însă că numai atunci când lucrătorii aşteptau corecturile şi nu puteau să se apuce de nimica nou, numai atuncea îi lăsa să culeagă literile pentru colecţia lui de basme, ca să nu piardă vremea de geaba, şi zicea: e păcat de hârtie.

Tot pe vremea aceia, Cilibi Moise scotea la fiecare an nou câte o cărticică de proverbe şi de cuvinte înţelepte pe care le ducea boerilor plocon, care începuseră să-l cunoască bine ca un om hazliu şi totdeauna se întorcea dela ei cu un frumos dar.

In diferite reviste cum este „Şezătoarea" dar mai ales „Ion Creangă" s'au publicat în fiecare an câte un număr de proverbe, care, fără îndoială, sunt în acest chip cărţi populare, fiind adunate

deadreptul din gura poporului. In sfârşit mai pomenim aci colecţiunea numită „Proverbe agricole" alese de S. Teodorescu Kirileanu şi publicate în editura „Cultura Naţională" la 1923, orânduite în ordine alfabetică, toate, în număr de 733. Dânsul le-a cules din scrierile lui Zane, Hinţescu, Ispirescu şi desigur că multe şi din Anton Pann.

Cartea cea mai însemnată, care a apărut dela Anton Pann încoace, este enormă colecţiune a lui Iuliu Zane. Nimeni nu poate tăgădui meritul acestei lucrări în care autorul a adunat tot ce se poate găsi ca proverbe, zicale, frânturi de limbă în literatura scrisă. Se înţelege că tot ce este la Anton Pann se află şi la Zane orânduit într'un sistem admirabil. Toate proverbele sunt orânduite în grupuri şi în fiecare grup sunt orânduite alfabeticeşte. Nu-i lipseşte nimica din ce i s'ar putea cere din punct de vedere ştiinţific. Este desigur o carte cu totul ştiinţifică şi în nici un caz una populară; şi numai acela care ar vrea să studieze proverbele române din toate punctele de vedere şi al răspândirii lor în literatură, va găsi în cartea lui Zane o comoară nesecată. Sunt unsprezece volume mari.

Insuşi autorul a recunoscut că o publicaţiune atât de voluminoasă nu poate să ajungă în mâna cititorilor de obşte, şi atunci cu învoirea lui, librăria Socec a scos o ediţie mai mică numai într'un singur volum. Această ediţie numită spre deosebire de cea mare — ediţie populară, — publicată la anul 1907, conţine numai 5040 proverbe, adunate şi ele în grupuri, însă în grupuri cu o însemnare cu mult mai largă şi multe dintre proverbe fac parte din mai multe grupuri, aşa că în cursul cărţii se repetă de mai multe ori. Cercetarea lor devine tot atât de grea ca şi a altor colecţii în care proverbele sunt adunate unele lângă altele şi formează un şir nesfâr-

şit fără schimbare, mai mult ca un dicţionar decât ca o carte populară.

„Povestea vorbii" a lui Anton Pann este o carte care se aseamănă cu multe altele, dar totuşi se deosebeşte de dânsele prin acel joc între tact şi paratact. Prin forma lor hazlie care fără a fi descrisă aşa, totuşi se desfăşoară, adusă într'o formă ce se desleagă isteţ, sprinten, cuminte şi îşi păstrează un caracter unic.

Incepând dela colecţiunea veche de poveşti şi proverbe „Disciplina clericalis" a lui Petrus Alphons, până la cele din urmă colecţiuni de cărţi de felul acesteia, nici una nu arată acest caracter vioi.

Ele sunt grele de cetit, pe când „Povestea vorbii" se poate citi cu cea mai mare uşurinţă, plăcere şi cu mult haz, aproape din scoarţă în scoarţă, fără ca nici o clipă cititorul să se simtă obosit sau plictisit.

S'au mai făcut apoi şi alte colecţii de proverbe presărate chiar cu poveşti aranjate foarte sistematic, dar ele se citesc cum am spus mai sus, mai mult ca un dicţionar. Aceleaşi proverbe se repetă dese ori şi devin foarte monotone. Sunt foarte importante pentru aceia care vor să cerceteze forma în care proverbele se găsesc în literatura românească, dar nu sunt decât dicţionare, pe când cartea lui Anton Pann este într'adevăr o poveste dela început până la sfârşit. Nu este de mirare deci, că „Povestea vorbii" s'a retipărit atât de dese ori.

O PREFAȚĂ [1])

Către cititori,

Domnilor! Aceste fabule și istorioare, nu sânt decât numai auzite. De vor fi vre unele tipărite în alte limbi, nu știu, că n'am învățat nici o limbă din cele poleite. In anii cruzimei mele, de ar fi fost școli ca acum și de învățam vre o limbă din cele lăudate, nu era să mă joc cu astfel de lucruri mici, ci era să traduc osebite cărți, care să mă folosească și pe mine și pe alții. Cu toate acestea crez că și istorioarele acestea nu vă vor fi spre vătămare, de și multe din ele puteți să le știți și multe să nu le știți. Eu mă mulțumesc că am putut face și atâta, în ceasurile mele vacante, decât să le petrec nimica făcând.

De veți găsi vreun cusur în stil, nu aveți drept să mă osândiți. fiindcă m'am dezvinovățit, spuindu-vă că eu altele n'am învățat decât din mica copilăria mea mi-am bătut capul că să ajung desăvârșit în meșteșugul muzicei bisericești, în care am și isbutit. După ce am învățat Canoanele și ortografia acestui meșteșug, m'am zăbovit a români și a lucra pe note cărțile cele mai trebuincioase, care sunt: Anastasimatarul Serdariului Dionisie Fotino, Docsastarul

1) In fruntea broșurei sale de *Fabule și istorioare* (București 1841), Anton Pann tipărește aceste șire explicatoare, pe cari le găsim potrivite și pentru volumul de față.

dimpreună cu Triodul şi Pendicostarul, Heruvico-Kinonicarul, Catavasierul şi altele multe, care nedându-mi mâna să le tipăresc, şed pe fundul lăzii de vre-o douăzeci de ani. Şi nu vor ieşi la lumină, până nu se va găsi un patriot care să ştie preţul asemenea osteneli şi să jertfească un ce pentru tipărirea lor.

Aceasta am învăţat, Domnilor, şi de poate cineva să găsească vreun cusur asupra acestui meşteşug, ruşinea mea va fi (după cuvântul ce am zis că din mica mea copilărie mi-am bătut capul cu dânsul), că de a mă lăuda singur nu'mi este de folos.

Iar după ce am isprăvit cărţile de mai sus numite, şi văzând că osteneala îmi este zadarnică, m'am apucat a aduna şi a face câte o carte din cele politiceşti, încet, încet învăţându-mă singur, una ca să'mi treacă de urît şi al doilea socotind ca să trăesc. Precum am şi tipărit întâi „Calendarul lui Bonifatie Setosul", al 2-lea „Cântările de stea", al 3-lea „Cântările de lume" al 4-lea „Indreptătorul beţivilor", al 5-lea „Hristoitia", al 6-lea „Erotocritul" şi al 7-lea acestea „Fabule şi istorioare". Intr'aceste cărţi, Domnilor, puteţi găsi destule cususuri, căci după cum am zis: dascăl mi-am fost singur, pentru care nu mă sfiesc de D-voastră, care cunoaşteţi şi ştiţi poezie ce va să zică, ştiind că cei înţelepţi niciodată nu defaimă, ci mă tem de aceia ce măsoară rândurile cu compasul sau cu beţişorul şi zic că un rând este mai lung decât altul, că asemenea oameni nu sunt nicidecum ertători, imputez', defaim', cum le vine la gură.

Cu toate acestea eu tot nu mă opresc a tipări şi a nu le da în critică şi altele, pentru că m'am obicinuit a nu şedea fără lucru: şi, scriind câte ceva, mi se pare că-mi petrec vremea foarte dulce. Şi pentru ca să fac şi Dumneavoastră asemenea petrecere cu critica lucrului meu, cu toată dragostea vi-l pui înainte, şi — citiţi sănătoşi.

ANTON PANN

I. Despre cusururi sau urâciuni

Aideţi să vorbim de geabă
Că tot n'avem nici o treabă.
Fiindcă,
Gura nu cere chirie,
Poate vorbi orice fie. — De
[multe ori însă
Vorba, din vorbă în vorbă
Au ajuns şi la cociorbă[1]).
Ş'atunci vine proverbul:
Vorba pe unde a eşit
Mai bine să fi tuşit.—De
[aceia:
Când vei să vorbeşti, la gură
Să aibi lacăt şi măsură. —
[Adică:
Vezi bârna din ochiul tău
Şi nu vorbi p'alt'de rău. —
[Spre pildă:
Când vei vorbi de mucos
Nici tu să fii urduros.
Că nu e mai urît când cineva
Face pe frumoş, că e ponevos,[2]
Şi pe cel urît că e aurit. —
[Altul iar,
Trânteşte cuvântul tronc,
Ca cloşca când face cloanc.
Şi se pomeneşte vorbind:
Frumoasă nor'[3]) dobândişi
Dar se uită cam piezişi. —
[Şi că
După ce e neagră, o cheamă
[şi neagă;
După ce e mută apoi e şi
[slută. — Sau
Urît meşter a croit-o,
Rău ciocan a ciocănit-o.—Sau,
Bun ciocan te-a ciocănit,
Că frumos te-a potrivit.—Şi
Urît tată a avut,
Să-i semene la făcut. — Sau
Fă-mă tată ca să-ţi seamăn,
Ca frate cu frate geamăn. —
[Dar însă,
A semănat castraveţi
Şi au răsărit scăeţi. — Sau că,
Tata avea armăsar,
Dar el a eşit măgar. — Şi aşa,
Cu vorbe înbolditoare
Îl atinge unde-l doare. — De
[aceia nici odată,
Chelului despre chelie
Să nu-i spui vreo istorie.— Şi
Cu pleşuvul când vorbeşti
Tigvă[4]) să nu pomeneşti. —
[Şi nici,

1) Vătrai de lemn (explicaţia lui Pann).
2) Miop.
3) Noră.
4) sau tidvie; dovleac cu gâtul lung, golit şi uscat pentru păstratul apei.

Să nu râzi de măgar cum-va.
Ca poate-l încaleci când-va.—
[Totdauna,
Gura care e'mpuțită,
Altui e nesuferită. — Că dacă
Mie îmi miroasă a floare
Dar altuia a putoare. — Și în
[scurt,
Noi râdem de unul, doi,
Și patruzeci râd de noi. —
[Pentrucă
Nu este răsur[1]) să n'aibă
[cusur.

[TRANDAFIR FĂRĂ SPINI]

1. Povestea vorbii

Primăvara 'ntâia oare rozele[2]) când înfloresc[3])
C'un fir merse la 'mpăratul grădinaru 'mpărătesc
Care cu plăcere multă 'n mâna sa cum l-a luat,
Tot d'odată fără veste la un deget l-a 'nțepat,
Și întâia sa plăcere ce asupră-i o avea
'I s'a 'ntors în supărare, cu acel gust n'o privea:
Cum și către grădinarul zise: — Iată un cusur
Care n'ar fi cuviință ca să-l aibă un răsur;
Tu cam te pricepi la multe măestrii grădinărești
Ș'astă roză ghimpi să n'aibă n'ai putea s'o altuiești?
— Ba, se poate, împărate, grădinarul a răspuns.
Și grădinăria are câte un secret ascuns!.
— Nu știu, împăratul zise, asta este treaba ta,
Fă-l ca să-i lipsească ghimpii și un dar vei căpăta.

Grădinarul dar se duse, puse'ndată, altui.
Să se prindă și să crească îndestul se nevoi:
In sfârșit el cu secretu-i a văzut c'a izbutit
Și mergând la împăratul duse un *fir înflorit*;

1) Răsură.
2) Pann scrie: «roazele».
3) Imfloresc

Care 'n mâna sa luându-l foarte bine 'i-a părut,
C'a putut să-l altuiască după cum a fost cerut,
Dar la nas când [el] îl duse, zise către grădinar:
— Cu fel? acum văz că n'are cel mai mic miros măcar?
Grădinarul îi răspunse: — Impărate, să trăeşti,
Orice lucru firea-şi schimbă când vei sta să-l altuieşti.
Şi nimic iar nu se poate ca să n'aibă vr-un cusur,
Arbori, plante, flori şi oameni, astfel şi acest răsur.
Care ori ca 'ntâi să 'nghimpe şi să fie cu miros,
Ori nici un miros să n'aibă şi [să] fie neghimpos.
Fiecare poartă câte un răvaş în spate.
Pe al altuia îl vede şi pe-al său nu-l vede.
Fiecare să ţine mai cuminte decât altul.
Fiecăruia i se pare că copilul său e mai frumos,
[d'ar fi cât de urâcios. — Şi
Ce e frumos poartă şi ponos.[1])
Fiecare trage spuză pe turta lui.
Lesne a judeca pe altul. — Că
Nu te pricepi să împarţi un pai, la doi boi. — Şi că
Cu ce dascăl lăcuieşte
Aşa carte-alcătuieşte. — Aşa e lumea asta:
Râde om de om şi dracu de toţi.
Dracu râde de porumbe negre şi pe sine nu se vede.
Gura lumii numai pământul o astupă.
Fiecare se leagă unde îl doare.

[ADEVĂRUL DELA ALŢII]

2. Povestea vorbii

Spun c'a fost odată un crai oarecare
El avea din fire un nas foarte mare:
Şi îşi vedea bine cusurul ce-l are,
Dar tot gândea cum că poate i se pare.
Supuşii şi alţii, [pe] cari îi întrebase,

1) Nume rău.

Că îi şade bine îl încredinţase.
Căci cine 'ndrăzneşte la unul mai mare
Să-i spue de faţă cusurul ce-l are?
Tot pe acea vreme şi'n acea cetate
Era ş'o cocoană gheboasă în spate.
Ce o amăgise lingăii[1]) să crează
Că ea e în lume cea dintâe rază,
Cu poezii, versuri o încorunase
Ş'a se ţinea zână o înfumurase.
Aceasta se duse la craiul odată,
Cu alt oarecine având judecată.
Şi văzând că craiul hatâr ei nu i face
Să vorbească 'n parte-i după cum îi place,
Prerumpând cuvântul, zise cu mirare:
— Va-a-ai de mine ce [mai] nas ai mare!
Pe craiul cu astă vorbă îl împunse,
Dar deocamdată nimic nu răspunse.
Ea însă părându-i că nu auzise
Intre alte vorbe, iară îi mai zise.
Craiul şi aceasta o 'nghiţi cu noduri.
Ea nu înceta însă de a-i da iar bolduri,
Şi mai zise iarăşi: — Ce ciudat îmi pare!
N'am mai văzut încă astfel de nas mare!
Se înăspri Craiul şi zise: — Cocoană!
Ştii că eşti cu totul ciudată persoană!
Ce îmi tot spui mie că-mi e nasul mare
Şi nu-ţi vezi cocoaşa ce-o porţi în spinare?
Cusurul cel mare nu ţi-l simţi din spate
Şi judeci p'al altui, el ţi-e greutate.
Plecând ea să meargă şi eşind în tindă,
Zice craiul iară, privind în oglindă;
— „Nu a fost minciună ce a zis neştine;
Că greu se cunoaşte cineva pe sine!"

1) Linguşitorii — parasiţii.

II. Despre pedanţi [1]) sau copilăroşi

Pomul se cunoaşte din roadă[2])
Şi omul din mintea neroadă.—
[Că el
Nici în cap ce nu-ţi pocneşte
A vorbi se pomeneşte. —
[Şi trânteşte vorba
Hodoronc, tronc, ca o roată
De la o moară stricată. — Şi
Tot înşiră la gogoşi [3])
Spuind despre moşi păroşi.
[Şi
Vorbeşte neisprăvite,
La 'nşiră-te mărgărite. —
[Adică:
Să ni se arate va
Că ar fi ştiind ceva. — Dar
[se cunoaşte
Omul prost din vorbuliţă
Şi nuca din uşurinţă. Pen-
[trucă,
Judecata-i e oloagă
Că-i lipseşte 'n cap o doagă.
Om în trup destul-de mare
Şi minte de copil are.
Ştie vorbe să îndruge —
Parcă tot la ţâţă suge.
Ştie ca calul prost
Să ia hamul de rost.
E bătut la cap,
Tocmai ca un ţap.
Ştie sfătuiri să dea,
Cât ştie şi baba mea.
Ar vrea să facă şi el,
Dar nu ştie în ce fel.
Şi el rosti de se plăti. —
[Povestea ăluia:
Zile înşirate, fire încurcate.
Pânză rău ţesută, şi vreme
[pierdută.
S'o lovi, nu s'o lovi,
Na'ţ-o frântă că ţi-am dres-o
Unde chiorăşte şi unde lo-
[veşte.
Cel copilăros totdeauna,
Gândeşte în mintea-i adâncă,
Numai el pâine mănâncă,
Şi alţii mănâncă paie
Ca vitele, din copaie. — Dar
[însă,
Vorba 'n colţuri şi rotundă.
Fără cercuri se înfundă.

---

1) Cel ce face paradă cu ştiinţa sa — aci însă este întrebuinţat greşit; se vede că a făcut o legătură cu grecescul παῖς - παιδός = copil.
2) Fruct.
3) Minciuni umflate

[CONTOVĂROȘIA]

3. Povestea vorbii

Doi precupeți tineri se 'ntovărășiră
Și după negoțu-și prin țară ieșiră.
Colindând prin sate în lunga lor cale,
Odată 'nserară la un sat p'o vale,
Și să mâie noapte [a] au tras împreună
La o casă care le-au părut mai bună:
Unde 'n bătătură [1]) le eși 'nainte
Un bătrân de treabă și foarte de cinste.
Ii primi bine, îi băgă în casă,
Și ei îi cerură întâi și'ntâi masă,
Zicându-i: Tătuță! sântem flămânzi tare,
Fă bine 'ngrijește de ceva mâncare.
Bătrânul le zise: — Ședeți, fiți în pace,
Că despre mâncare, vom face ce om face,
Până când dar masa, mioșul să le puie,
De vr'o veste nouă întreabă să-i spuie.
Vorbind una alta cu toți'mpreună,
Ca și unii alții cândva când s'adună:
Eșind din ei unul afară la treabă,
Moșul găsind vreme pe cel'lalt întreabă,
Zicându-i: Jupâne! voi frați sunteți poate.
Că vă văz prea bine semănând la toate?
Tovarășu-i zise, cu scârbă într'insul:
— Aș! n'aș mai vrea frate să am și ca dânsul,
Că atât' doar are, chip și trup ca omul,
Dar poți să-i dai paie ca și la tot boul.
Vorbind ei, sosește cel eșit afară
Și îndată vorba între ei schimbară.
Puțin dacă trece și acestlalt ese,
Moșul iarăși care curios fusese,
Asemeni și acestui face întrebare:
— Jupâne! zicându-i, frați sânteți îmi pare,

1) Curte.

Că semănați, uite, la chip cu 'ntregime,
Potriviți întocma și la înălțime.
Ș'acest iar răspunse: — Ai greșală tată,
Să-mi fie el frate, n'aș vrea nici odată,
Că e măgar mare, care nu mai simte.
Să-i pui să mănânce tărâțe 'nainte.

Auzind bătrânul aceste cuvinte,
Către unul altul nedându-și ei cinste,
Se scoală îndată, caută [o] copaie [1]),
Merge și o umple până sus cu paie;
Mai ia încă una, se duce cu dânsa,
Apucă și pune tărâțe într'însa,
Și cu amândouă intrând el în casă,
Le puse 'nainte pe pat fără masă.
Ei văzând aceasta, îl întreb d'odată:
— De ce ne pui astea înainte, tată?
— Poftiți, el răspunse, că vă dau cu încă,
Boul și măgarul de astea mănâncă.
Iar ei începură 'n ochi să se privească
Și unul de altul fața să-și roșască.
Bătrânul atuncea gura-și întremează, [2]),
Și învățătura astfel își urmează,
Zicând: — Copii tineri! rău să nu vă pară.
De această glumă ce-o fac astă-seară,
Că cât are omul în lume viață,
Tot mereu învață și nu se învață;
Și voi de aceasta aveți trebuință,
Numai de ați lua-o cu bunăvoință.
Dar tot pot a zice două, trei cuvinte.
De sânteți tovarăși ori frați, eu n'am treabă,
Cum vreți, puteți zice la cine vă 'ntreabă,
De cât zic, e bine, că omul vr'odată,
P'alt să nu defaime, să-i pue vr'o pată,
Și mai mult p'acela care-l însoțește,

1) Albie mică.
2) Își recapătă gura

Sau altfel cu dânsu 'mpreună trăieşte.
Că cine-i de treabă, cu prost nu s'adună,
Cinstea cu ocara nu pot fi 'npreună;
Cine îşi defaimă contovărăşia,
Işi arată însuşi necuviosia.
Că fieştecare cu cin' se 'nsoţeşte,
Ca el prin urmare lumea-l preţuieşte:
A umbla pe sine mai bun să se facă.
Defăimând pe altul, nu poate să placă.
Că e o zicală mai de toţi vorbită:
Omul la om trage şi vita la vită.
Atunci luând moşul copăile date,
Le puse 'nainte pâine şi bucate,
Şi îi cinsti bine, după cuviinţă,
Făcându-i el astfel greşala să-şi simţă,
Care cât trăiră tot îl pomeniră,
Şi aceasta înşişi ei o povestiră.

III. Despre vorbire

Imbucătura mare să 'nghiţi
Şi vorba mare să nu o zici. — De şi
Imbucătura cea mare
Se 'nghite cu'necare. — Căci
Vorbele celor mari sunt ca zmochinele de dulci,
Iar vorbele celor mici sună ca nişte nuci;
Zice un înţelept:
Sau taci sau zi ceva mai bun de cât tăcerea! — Şi
Dacă vrei [1]) să trăieşti liniştit, să nu vezi, să n'auzi, să taci.
Vorba-şi are şi ea vremea ei,
Iar nu să o trânteşti când vei.
După proverbul turcesc:
Sioileesem sioz olur, zioilemecsem dert o lur, — Adică:
De voi zice vorbă să face, de nu voi zice venin se face. —
[Şi cum zice Românul:

1) Pann: vei.

Limba vacii este lungă,
Dar la coadă-şi tot n'ajungă. — Şi iarăşi,
Sarea-i bună la hiertură,
Insă nu peste măsură. —
Unde este vorbă multă,
Acolo e treabă scurtă [1]) — Totdeauna
Cine are limbuţia
E mai rea decât beţia. — Unul ca acela
Parcă se pune la cioarbă
Una'ntr'alta tot să soarbă,
Astfel nu-ţi dă pas de vorbă.
Până-şi găseşte să-i zică,
Stăi că nu-ţi-e gura chioară, [2])
Ţine rândul ca la moară.
Aici la râşniţă nu e
Care, când o vrea să puie — Limbutul
N'are cine să-l asculte —
Şi el spune 'ndrugă multe. — Şi
Silă de vorbă îşi face,
Tot să troncănească-i place. — Parcă
A mâncat picioare de găină
Şi-l tot râcâe la inimă. — De aceea
Săracul n'are nici haină,
Nici la inimă vr'o taină; — Totdeauna
Vorbele cele ferite
In piaţă [3]) şi'n moară's vorbite.

[CÂNTEC DE PLATĂ]

4. Vorba ăluia

Intr'un oraş oarecare,
Ca şi Bucureştiul de mare,
Unde lumea în piaţ ese
Şi 'ncoaci incolo să ţese,
Pintre cei ce vând producte
Şi fel de fel de fructe,

1) Nota lui Pann: puţină.
2) Stai şi nu vorbi atâta.
3) Pann: piaţ.

Unde răsună haznale,[1]
Trântindu-se pe tablale.[2])
Unde unii iau, dau, numără,
Alţii încarcă, braţ, mâini,
[umăr,
Unde glasuri şi guri multe
Nu stau să se mai asculte,
Vorbind or ce'n gura mare,
Altul de ei habar n'are.
Unde mulţi casc'guri de geabă
Şi de sănătăţi să 'ntreabă,
Aci şi eu ca lumea toată,
Intr'o zi umblând prin gloată,
Ş'ascultând cum vorbeau unii
Cu glasuri mari, ca nebunii,
Văzui doi inşi se 'ntâlniră
Şi cu zâmbet se opriră,
Căciulile îşi luară
Şi astfel se salutară:
— Bună ziua, măi Ne-avere!
— Iţi mulţumesc, dragă vere.
— Ce mai faci, cum îţi mai
[pasă,
Sunt toţi sănătoşi p'acasă?
— Tari, mari Ne-avere, ca
[piatră,
Mănânc cenuşe pe vatră.
Dar tu măre, dragă Vere,
Ai de mâncare, de bere?
Cum o duci cu sărăcia?
Ce-ţi mai face calicia?
— Sănătos, voinic sunt, Vere,
Şi trăesc după putere,
De sărăcie nu-mi pasă,
Că şade supt-pat, acasă,
A ouat ş'acum clocește,
Ce o vrea Dumnezeu, spo-
[rește.
Şi de multă datorie,
Umblu beat de bucurie.
— Ba ca să zici, măi Ne-avere,
Vesel eşti, or am părere?
— Dar or nu vezi? ce pustie?
Tu o să mori în prostie.
Apoi, te uită la faţă
Şi mă 'ntreabă de viaţă.
— Ba te văz cu faţa vie
Şi de deochi să nu-ţi fie,
Eşti la piele ca curcanul,
Galben de gras, ca şofranul.
Dar ce mănânci de-ţi e bine,
Şi eşti numai os şi vine?
Ce bucată îţi prieşte,
Aşa de te'ngălbeneşte?
— Şi asta mă întrebi încă,
Nu ştii omul ce mănâncă?
— Negreşit, nici fân, nici pae.
Nici bea apă din copae:
Ci mămăligă cu ceapă
Ş'un căuş,[3]) [sau] doi cu apă.
— Ba, ba Vere, mă cam iartă.
Că nu ţi-e fasole hiartă,
Eu am mâncat, ce să chiamă,
Un mezelic de pastramă,
Cu un dumicat de pâine,
De sunt patru zile mâine,
Şi uite pe loc mă dete
La o pustie de sete,

1) Pann: haznalele — aci în înţeles de bani.
2) Tejghea.
3) Vas de băut apă.

Nu faci tu vre'un fleac de cinste
Ca să-mi ud măcar un dinte?
— Bucuros, cu voe bună,
Dar în buzunări nu sună,
Că croitorul, Ovreiul,
Mi le-a cusut cu temeiul, [1])
S'au spart pân' la săptămâna
Făr'să bag într'înşii mâna,
Punga, care n'o am iară,
S'a bolnavit d'astă vară
Ş'a ajuns într'o slăbire,
De nu'şi poate veni'n fire.
Şi dintr'asta, cum se vede,
Îţi spui dreptul de m'ai crede.
De când n'am văzut paraua
I-am uitat cum e turaua. [2])
— Tpiu! la dracu pentr'o pungă,
Ţinuşi un ceas vorbă lungă,
Aci în mijloc de cale;
Nu intrăm colea în vale,
La acea ospătărie,
Unde pe perete scrie:
„Azi bem şi mâncăm bucate
Pe parale peşin [3]) date,
Şi mâine fără cârteală,
Ospătăm pe cicăleală."
Astfel, zicând, se'nbiară [4])
Ş'a se ospăta intrară.
Mă făcui şi eu cu treabă
Şi 'ntrai după ei, în grabă,
Să văz ce-o să se urmeze
Şi cum o să ospăteze.

Şezând dar eu deoparte,
Şi ascultând de departe,
Văz, ei după ce cerură
Mâncare şi băutură
Şi se săturară bine
De toate, cum se cuvine,
Au venit să-i socotească,
Ospătul ca să-şi plătească.
Ne-averea se scoală'ndată
Şi pe perete arată,
Zicând: — Domnule, azi scrie
Ca să bem pe datorie,
Fiind că eri fuse anul,
De când trântii colea banul,
De-ţi plătii cum se cuvine
Şi te-ai mulţumit de mine.
— Domnule, birtaşul zise,
N'ai înţeles cele scrise,
Ia mai citeşte odată
Şi vezi zice ş'azi cu plată
Şi iar ca eri mai la vale
Că, mâine fără parale?
— Jupâne zise Ne-averea,
Zi or cum ţi-o fi plăcerea,
Şi sporeşte cât de multe
Cui o vrea să te asculte.
Nu trebuia să-mi scrii mie
Vorbe cu iconomie,
Că fiecare cap n'are
C'al dumitale de mare,
Să judece cele scrise,
Că sunt, după cum zici, zise,
Ci pe şleau le înţelege,
Fără să le mai deslege.

---

1) Mi le-a cusut bine.
2) Inscripţia de pe monedele turceşti.
3) Numerar
4) Se poftiră.

Iacă eu unul sunt care
N'am înțeles ce tâlc are,
De aceia, nici n'am vină,
Dumneata ești de pricină,
De venii făr' de parale
După scrisurile talè.
Că-mi este urît, nu-mi vine
Să port parale la mine,
Ba nici acasă, în ladă,
Nu'mi plac bani să văz grămadă,
Ca și acum, bunioara,
Nu e în ea, para chioară;
Dar cântecul dumitale
Fiindcă cere parale,
Și eu, iar deocamdată,
'Ți oi cânta ceva drept plată.
— Ce spui? birtașul îi zise,
Strigând: (cum se necăjise)
Să-mi cânți cântece pe plată?
Bani, că te 'ncaier îndată;
Eu am dat bani pe bucate,
Nimeni nu'mi dă pe cântate,
Haide, zic, parale scoate,
De nu, te despoi de toate.
Ne-averea sfecli [1]) de frică,
Gândi, hai, îl ia de chică,
Și începu cu binișorul
Să moae pe negustorul
Zicând: — Jupâne, mă iartă,
Aici, nu încape ceartă,
N'am plecat pe uș'afară,
Ca să mă iei la ocară;
Stăi, aici e învoială,
Noi să facem o tocmeală,
Să-ți cânt, și dacă nu îți place
Atunci fă-mi ori ce-mi vei face,
Iar de-ți va fi pe plăcere,
Atunci n'ai nimic a-mi cere;
Am un cântec s'auzi numa,
E nou, făcut chiar acuma,
Ia să încep și ascultă,
Că nu e cu vorbă multă.
Așa, el tuși d'odată
Și'ncepu să cânte 'ndată:
„Toată vara fără treabă,
O pierdui, ca un nerod,
Câți umbla 'nhăitați [2]) de geabă,
Eu eram cu ei pe pod.
Dacă mi se făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
Dela supă păn'la poame
Inchinam și chef făceam.
Câte basne firoscoși [3])
Undeva spunea 'n vileag,
Și eu ca năbădăioșii [4])
Alergam s'ascult cu drag.
Dacă mi se făcea foame, etc.
Imi plăcea la cântecele
Să ascult, când auzeam,
Frunză verde trei lalele,
Alți cântau, eu chiuiam.
Dacă mi se făcea foame, etc.
Nu-mi venea să șez în casă,
Nici de lucru să m'apuc,
Lumea, unde sta mai deasă,
Mă grăbeam, iar să mă duc.

1) Se făcu roșu ca sfecla.
2) A se întovărăși (în sens rău).
3) Filosofii.
4) Furioșii.

КЪЛЪДОРЪ

АЪ

ПРОВЕРЕХРЇ

ОЛЪ

ПОВЕСТЕА ВОРВІЇ

Ае прїи лъме адънате
ші тарзїї ла лъме дате

АЪ

АНТОН ПАНН.

БЪКЪРЭЩЇ.
Ан Тіпографіа лъї А. Панн.

Dacă mi se făcea foame, etc...
Câțiva bani ce-aveam în ladă,
Să-i păstrez, nu mai gândeam;
Tot luam des din grămadă,
Cheltuiam, galant eram.
Carne cumpăram și poame
Și acasă le duceam,
Dacă mi se făcea foame,
Beam, mâncam și chef [făceam.
Vreme bună pe cât fuse,
Eu, la iarnă, n'am gândit;
Când din pungă, tot se duse,
Iacă și ea a sosit.
Dacă mi se făcea foame,
Privesc masa când mă duc,
Nu e supă nu e [!] poame,
N'am odată să îmbuc.
Es pe poduri, viu acasă,
Văz că și afară-i frig,
Nu e pâine, nu e masă,
N'am ce să fierb, ce să frig.
Nevasta acum îmi strigă:
— „Bărbate, lemne, mălai,"
Pruncii: —„Pâine, mămăligă,
Imi zbier toți și'mi fac alai."

Sfârșind cântecul, Neaverea
Intreabă să'și dea părerea,
De 'i-a plăcut cântecelul,
Iar de nu, să-i schimbe felul.
Birtașul îi zise iară:
— Bani, banii și curând afară,
De cântec nu'mi pasă mie,
Plătește'mi cu omenie,
Iar de nu, eși cu necinste,
Ai înțeles de cuvinte?
Scoate colea pungulița
Fă-o să-și caște guriță,
Să verse din gât dulci glasuri,
Soprani, secunde și basuri [1])
Să vezi, cum mă'mpaci cu ele,
Iar nu cu seci cântecele.
Ne-averea nu zăbovește,
Ia punga ș'o descrețește,
Binișor cu două degte,
Cântând vorbele aceste:
— Deschide-te punguliță,
Cască dragă a ta guriță,
Răsună frumos din corde,
Ale tale dulci acorde.
Și scoate acele glasuri
Soprani, secunde și basuri,
Birtașului cum îi place,
Ca cu mine să se 'mpace.
El încă nu isprăvise,
Dar birtașul sărind, zise:
— Ha, vezi; ăst cântec îmi [place,
Asta, pentru mine face,
Dar nu d'alde pierde-vară,
Fir'ai cu el de ocară.
La aste vorbe, Ne-averea
Sare îndată cu Verea
Ș'apucă pe uș'-afară
Zicând: — Ne plătirăm dară.
Este o zicală:
Boul se leagă de coarne și [omul de limbă.

1) Subțiri, de mijloc și groase. (N. lui Pann).

IV. Despre vorbire iarăși

Din vorbă în vorbă, vorbă se deschide.
Din vorbă în vorbă, ese adevărul.
Din vorbă, se face fapta și din faptă vorba.
Cuvântul e ca vântul: nu să ajunge nici cu armăsarul,
[nici cu ogarul.
De multe ori limba taie mai mult decât sabia.
Limba oase n'are și oase sfărâmă. — De aceea,
Pune-ți frâu la gură și lacăt la inimă. — Căci
Gardul are ochi și zidul urechi.
Vorba rea se duce ca glonțul.
Ce să naște p'întuneric trebue să se vază la lumină.
Și boul are limbă mare, dar nu poate să vorbească.— De aceea
Taci să-ți fie casa, casă și masa, masă.
Glumele să-ți fie ca sarea 'n bucate. Ca să nu-ți zică cineva:
Vorbe bune, dar nesărate,
Nu e meșteșug a găti mâncare, ci e meșteșug a o potrivi din sare
Limba îndulcește, limba amărește,
Cu râma mică, se prinde peștele mare.
Vorba dulce mult aduce.

[MUEREA INBLÂNZITĂ]

5. Povestea vorbii

Doi călători, într'o vreme, merindele isprăvind
Și lângă un sat, p'o vale, cu caii lor poposind,
Zise unul: — Tu șezi vere și mai ia seama de cai
Că eu mă duc l'acea casă, să cer o pâine încai [1]).
Că d'alde alte bucate crez că aici nu găsim.
Ci cu ce vom putea astăzi, să ședem și să prânzim
Mergând el, vede muerea în mâini cu un *făcăleț* [2])
Stând, judecându-și bărbatul cu răstiri, cu grai semeț:
Iar bărbatu-i se vârîse pe sub pat, de frica ei

1) Cel puțin.
2) Băț sau lopățică scurtă și groasă pentru mestecat mămăliga.

Și se bocea cu glas mare, ca pruncii cei mititei.
Călătorul, de la ușă această scenă privind,
Intre multa lui mirare, zise muerii grăind:
— Ucigă-te crucea drace! (și se închina mereu),
Ia stăi femee, așteaptă, ce faci pentru Dumnezeu!
Cum poți tu să-ți bați bărbatul? Oae e el, vacă, țap,
Au nu știi că el îți este dat ție, să'ți fie cap?
— Tocma d'aceia, ea zise, de-mi voi bate capul eu
Cui ce-i pasă? Că pociu face ce voi vrea cu capul meu:
De-l voiu lovi de perete, or de vreun bolovan,
La aceasta n'are treabă să mă judece Nan, Bran;
Dar tu ce cauți aicea, ia cară-te din ăst loc,
C'apoi încarc făcăletul în spinarea ta pe loc.
— Am venit, el îi răspunse, ca să te rog de ceva,
Să ne dai turtă, or pâine, de vei fi având cumva.
Că am isprăvit merindea ce o aveam pentru drum,
Nici ață n'am tras prin gură de aseară pân'acum.
— Piei d'aci, zise muerea; dacă ai fost cerșetor,
Ce-ai venit la casa mea să te faci judecător?
Și cu zicerea aceasta asupra-i se repezi
Ca să-l facă mai cu poftă în acea zi a prânzi,
Care de nu fugea 'ndată, precum venea ea să dea,
Vr'o câteva făcălețe în spinare-i grămădea.
Ducându-se el în fugă și la cel'alt ajungând
Câte i se întâmplase le spuse toate pe rând:
Iar tovarășul său râse și-i zise: — Geaba trăești!
Nu știi să te porți, frățe, cu firile omenești:
Și cu tine mor de foame! Dar șezi tu, eu să mă duc,
Și să vezi acum îndată bucate cum îți aduc.
După ce zise el astfel, plecă, ș'acolo mergând
Găsi pe muerea încă pe bărbatu-și judecând,
Stând el și privind din ușă zise: — Ba prea bine zău!
Ești bună de-l lași să plângă și'ngădui să-ți stea buzău,[1])
Dar nu ca la satul nostru, când îl vede sub pat tras
Ți-l îmboldește și-l bate până nu mai scoate glas:
Ba încă îi poruncește și îi zice hotărît

1) Bosumflat.

Să-i cânte şi cocoşeşte cum stă colo vârit.
Cum îl auzi muerea lăsă acel făcăleţ
Şi 'ncepu să-l îmboldească cu un băţ mai lungueţ,
Dând şi strigând către dânsul: — Dar nu taci mă, n'auzi tu!
— Nu tac fă, nu, el răspunse, către ceea ce-l bătu,
Că nu-s muere ca tine, ci-s inimă de voinic
Bate-mă or cât îţi place că asta eu tot o zic.
— Iartă-l, îi zise streinul, e sărmanul nătărău!
Nu ştii că este o vorbă, de giaba baţi fierul rău!
Tu îi zici rasă, el, tunsă, şi nici odată nu poţi
Prostia cea din născare din capul lui să o scoţi.
Pe când zicea el aceasta, femeia stând ş'ascultând,
Se 'ntoarce către bărbatu-i şi-i zise cu cuvânt blând:
— Ai văzut tu om de treabă, cu minte şi înţelept?
Ai auzit vorbe bune? Asculţi cum judecă drept?
De ce nu avusei, Doamne, parte d'astfel de bărbat!
Să mă las el să mă bată, iar nu eu să stau să-l bat;
Văzând streinul acuma că femeia s'a 'mblânzit
Socoti că este vremea să-şi capete de prânzit.
Şi-i zise; — Te-aş ruga, dragă, de-ţi se 'ntâmplă cumva
Vr'o bucăţică de pâine, or turtă or altceva,
Să-ţi faci pomană cu mine, că ş'aseară n'am cinat,
Am avut ceva merinde dar cu drumul s'au mâncat.
— Bucuros, ea îi răspunse; şi scoase turta pe loc,
Ii dete tot de odată şi friptura de pe foc;
— De vei, urmă ea a-i zice, aici să şezi să prânzeşti.
Iţi dau lapte dulce, acru şi smântână de poftești.
— Ba, ba, destul, el îi zise, şi îţi foarte mulţumesc,
Calu-mi este la păşune ş'acolo merg să prânzesc,
Aşa el de la femeie prânzuleţul câştigând
Şi la tovarăşul care îl adăsta[1]) ajungând,
— Iacă prietine, zise, dacă ştii cum să te porţi.
Bucăţica, chiar din gura lupului, poţi să o scoţi.
— De aceia zice:
Cu o lingură de miere, mai multe muşte prinzi de cât [cu o butie de oţet.

1) Ed. Bibl. p. toţi: aştepta.

Nu te amesteca nepoftit în vorba[1]) altora. — Că:
Nepoftitul scaun n'are.
Unde nu-ţi fierbe oala nu-ţi băga lingura.
Nu te amesteca ca mărarul în toate bucatele.
De multe-ori gluma înjură muma. — Şi
Gura aduce ura.
Nu vorbi pe dintregul ca baba chioară, că se găseşte vre-unul
De-ţi umflă ceafa de pumni şi spatele de ciomege. — Şi
Pân' la împăratul rabzi încăeratul. — Ş'apoi
Bătaia şi ocara nu se întorc nici odată.
Şarpele, până nu-l calci pe coadă, nu să'ntoarce să te muşte.
Furnica cât e de mică şi tot, dacă o calci pe picior, capul
[îşi ridică şi te pişcă. — Însă
Să vorbească şi nea Chilom că şi el e om. — Dar
Toată pasărea pe limba ei piere.

[SLUGA FLECARĂ]

6. Povestea vorbii

O slugă flecară pe unde slujise,
Toţi tot îl bătuse şi tot îl gonise,
Incât dintr'aceasta prea rău ajunsese,
Hainele pe dânsul toate se rupsese.
Un negustor astfel, portul prost văzându-i,
Odată 'ntâlnindu-l, l-a 'ntrebat zicându-i,
— Ce o fi pricina de nu-ţi merge bine?
Că eu te ştiu încă de copil pe tine,
Beţiv, curvar nu eşti, cărţi nu joci, îmi pare
Cum putuşi ajunge 'n aşa proastă stare?
De ce nu-ţi vâri capul la vr'un om de treabă
Şi tot umbli razna pe drumuri de geabă?
— Jupâne, el zise, nu 'mi-e alta vina,
Decât căci spui dreptul e toată pricina.
Minciuna nu-mi place, vorbesc adevărul,
D'aceia or unde mă pisez ca mărul

1) Ed. amintită: ciorba.

Şi mă dau îndată pe poartă afară
De nu-mi găsesc locul şi pacea în ţară.
Îi zise lui omul, auzind aceste:
— Că spui adevărul nici un rău nu este,
Aşa slugă mie chiar îmi trebueşte
Şi de vei d'acuma vin' de te tocmeşte.
Se tocmiră 'ndată şi se învoiră,
In două trei vorbe zapis[1]) întăriră.
Deci îl luă omul ca să-l procopsească,
Şi plecă cu dânsul ca să târguiască.
Cumpără, îi dete un codru, slănină
Şi într'o hârtie puţină făină,
Zicându-i: — Na, du-le aceste acasă
Şi zi să gătească ceva pentru masă.
El, dacă se duse la a sa stăpână,
Se uită la dânsa dându-i-le 'n mână,
Şi văzând că cată cam pieziş din fire
Incepu să-i zică ei şi să se mire:
— Aoleo! cum cauţi chiar ca o găină,
C'un ochiu la făină ş'altul la slănină!
Ea cum îl aude, luând furca sare
Şi-l încarcă bine cu ea pe spinare,
Strigând: — Auzi vorbă! auzi fleac odată!
Tocma un' ca tine de mine joc să-şi bată?
Afară! afară! slugă blestemată,
Să nu-mi calci în curte, că-ţi sparg capu'ndată.
El fugind pe poartă, în drum se opreşte.
Iacă şi stăpânul său îl întâlneşte.
Il întreabă: — Ce e? — Că l-a gonit, zise,
Scărpinându-şi locul unde îl lovise.
— Dar din ce pricină? stăpânul întreabă,
Pe bună dreptate, or aşa de geabă?
— Văz eu. el răspunse, e cum se vorbeşte:
Cine spune dreptul, loc nu-şi mai găseşte.
Auzind stăpânul din ce 'i-a fost plânsul,
Incepu să zică astfel către dânsul:

1) Contract.

— Ba nu-ți e, sărmane, nimenea de vină,
Ci gura-ți flecară este de pricină;
Să spui adevărul alta se'nțelege;
Nu de unul ș'altul omul să se lege;
Gura ta te bate ș'o să te mai bată,
Dacă ea îți este flecară odată.

V. Despre minciuni și flecării

Omul care e flecar,
Troncăneşte ca un car.
Il auzi numai:
Hodorog, tronc, vorba'ndată
Ca moara când e stricată.—El
Pentr'un şoarece se'noadă
Şi jură că n'are coadă. — Şi
Încornorează ţânţarul
De 'ţi-l face cât măgarul. —
[Sau
Vei, nu vei, el cu d'asila
Face musca cât cămilă. — Şi
Purecile când îi place,
Cât un elefant îl face[1]). —
[Dar însă
Cu minciuna or prânzeşti or
[cinezi,
Pe amândouă nu le înche'-
[bazi.[2]) — Că i
Vremea cu încetul poate
Să le descopere toate. — Şi
[mai vârtos
Minciuna şi ea pe unde se
[trece.
Povestea ăluia:
Umblă la grădinar, castraveţi,
[să vânză.
Şi lui de dânşii, îi este acră
[rânza.
Minciuna ca glonţul în apă
[se afundă
Şi îndată ca frunza ese'n
[undă. — Şi
Sulița ori și unde
Nu se poate ascunde. — Dar
[însă
Mincinos pe mincinos nu
[poate înşela.

[DOI MINCINOŞI]

7. Povestea vorbii

Un mincinos stând odată zice altui mincinos:
— Prietine, vezi tu turnul acel 'nalt şi luminos?
Da. ácesta îi răspunse; şi iar îl întrebă el:

1) Fildiş; turceşte însă se zice numai fil, însă nu şi diş, căci diş va să zică dinte. de aceea şi-i zic pieptine de fildeş, adică pieptene de dinte de elefant. (Nota lui Anton Pann; lipseşte din ediţiile mai nouă).
2) Imperechezi.

Dar vezi tu tocma în vârfu-i cum umblă un şoricel?
— Ce mai minciună cu coarne, zise prietenul său,
Că eu abia zăresc turnul, necum şoricelul tău;
Însă îl auz prea bine, cum umblă'n tropot, în cât
Parc'ar bubui o toabă ş'ar avea clopot la gât.
— Te crez, acel îi răspunse văzându-se înfundat,
Fiindcă nu-şi găsi omul cu miniciuni de înşelat.
După proverbul ce zice:
A umblat cât a umblat,
Dar acum i s'a 'nfundat.

[CIZMARUL ASTROLOG]

8. Povestea vorbii

Un împărat mare către Răsărit,
Care în vechime a fost prea vestit,
Având moştenire de la moşi strămoşi
Un inel în deget din cei mai preţioşi,
A căruia piatră făcea la minuni,
Tămăduia boale, vindeca nebuni,
D'aceea împăratul purtându-l cu drag,
Şi fiind în toartă[1]) puţintel cam larg,
Jucându-i în deget într'o zi căzu,
Cine ştie unde, şi el nu văzu;
După ce'n palatu-i cătând obosi
Şi nu fu putinţă de loc a-l găsi
Puse om îndată cu un trâmbiţaş
Ca să publiceze, strigând prin oraş,
Cum că împăratul pe uliţi umblând
A perdut inelul, din deget căzând,
Şi acela care îl va fi găsit
Cu 'mpărăteşti daruri va fi dăruit,
Ii va da şi aur, or cât va voi,
Şi cu'n palat mare îl va dărui.
Acestea pristavul[2]) pe când le striga

1) Cercul inelului.
2) Strigătorul public.

Şi lumea s'auză spre el alerga,
Un cârpaci de cisme prea sărac fiind,
Care aci'n piaţă sta 'ntr'un colţ cârpind,
Şi copii o spuză[1]) împrejuru-i stând,
Precum şi nevasta-i cu dânşii şezând,
Aşteptau să vie niscai vechituri
Şi să ia parale după cârpituri,
Ca să nu mai ţipe, să cumpere pâini.
Auzind atuncea pre pristav strigând.
Şi'mprejur copiii de foame plângând.
Le dete o gură să tacă din plâns.
Să'nţeleagă: lumea, pentru ce s'a strâns?
Şi'n urechi sunându-i că publicuesc
De inel şi darul cel împărătesc,
Incepu să strige: — Nu mai publicaţi.
Eu îl ştiu inelul, nu'l mai căutaţi.
Ei cum aud gura'i cu toţii-l apuc
Şi la împăratul cu toţii îl duc!
Iubita-i nevastă 'n urma lor se ia,
Se roagă să-l lase, zicând, vai de ea!
— N'ascultaţi la gura-i, nu credeţi de el.
Că nimic nu ştie de acel inel!
Ei însă la vorbă-i nici n'au ascultat.
Ci la împăratul l-au înfăţişat,
Zicând că acesta a mărturisit,
Precum că inelul el l-ar fi găsit.
Iar cârpaciul care era cu aceşti,
— Impărate! zise, mulţi ani să trăeşti,
Nu că-l ştiu inelul, nici l-am găsit eu,
Ci'l pot ghici numai cu zodiacul meu:[2])
Să ţi-l spui anume cine l-a găsit
Din minutu'n care din deştiu ţi-a lipsit;
De cât nu se poate să-ţi ghicesc pe loc
Ci patruzeci zile cer să-mi dai soroc,[3])
Şi pe toată ziua să-mi dai şi tain,[4])
Adică pe lângă pâine, rachiu, vin

1) O mulţime.
2) Carte de zodii.
3) Termen.
4) Mertic.

Ş'un gâscan pe varză gras, fript la cuptor,
Atât d'o-cam-dată îţi cer ajutor,
Şi'n sorocul care îl orânduesc
Cu încredinţare hoţul ţi-l ghicesc.
Aceste dar cereri care le-a propus,
Porunci 'mpăratul şi'n faptă s'au pus,
Rândui pe unul regul'a păzi
Să'i ducă merticu'n ficare zi,
Şi mergând cârpaciul la bordeiul său
Incepu nevasta să-l ţie de rău
Zicând vai de tine! ce-ţi veni să laşi
Să ţipe de foame bieţii copilaşi?
Să sari ca nebunii în nevoi să'ncapi,
Să-ţi răpui viaţa şi mormânt să-ţi sapi,
Că'n urmă veniră muşterii vr'o trei,
Având să-şi cârpească, parale să ici.
El, curmându-i vorba: — Ci ia taci, i-a zis:
Cine ce-o să tragă la cap îi e scris;
Taci de cârpăcia cu al ei venit,
Sunt sătul de dânsa, ea m'a 'mbătrânit;
De azi înainte nu-mi suna 'n urechi
Ca să-mi câştig pâinea din cărpituri vechi:
Cârpaci nu-mi mai zice, ci zi-mi ghicitor,
C'o să mănânci gâşte fripte la cuptor;
Că 'n toată viaţa am muncit mereu
Ş'un gâscan cu varză n'am mâncat şi eu.
Dar cum zisei astăzi că ştiu să ghicesc,
Câştigai merticul cel împărătesc:
Patruzeci de zile soroc am cerut
Să ghicesc inelul care l-a pierdut.
Ii tăie ea vorba. — Da ce, nebun eşti?
Şi de unde naiba ştii tu să ghiceşti?
Tocma pe 'mpăratul s'amăgeşti te pui,
N'ai gândit că viaţa o să ţi-o răpui?
— Tocmai chiar d'aceia, îi răspunse el,
Voi să-mi fie moartea prin acel inel,
Că ce mi-e folosul dacă am trăit,

Alt de cât necazuri, ce am dobândit?
Ca sărac necazuri iarăşi o să strâng
Ştiu că nu voi râde, ci tot o să plâng:
De cât s'am viaţă patruzeci de ani
Jinduit[1]) de toate, ca un fără bani,
Patruzeci de zile mult mai mult plătesc,
Când vor fi trăite după cum doresc;
Aşa dar vr'o jale n'o să am că mor,
Mâncând fripturi grase, ca un ghicitor.
— Şi pentr'o mâncare, îi răspunse ea.
Te lepezi de suflet, laşi dracii să-l ia?
Pentru o friptură pe Dumnezeu laşi
Şi, fără de milă, pe ăşti copilaşi
Să umble pe drumuri flămânzind, sărmani.
Şi să te blesteme cât vor avea ani?
— Ia lasă, nevastă, îi răspunse el,
Poate se va 'ntoarce roata în altfel,
Patruzeci de zile avem la mijloc.
Câte nu se schimbă până la soroc?
Tatăl meu în viaţă când or ce făcea,
Il auzeam numai că asta-şi zicea:
„Când va vrea norocul să'şi întoarcă pasul,
Nu aduce anul ce aduce ceasul".
Aşa dar (zic, poate) va da Dumnezeu
Cumva să'l găsească, şi iacă scap eu.
Când vorbea cârpaciul cu nevasta sa
Şi gândea la gâşte fără a-i păsa.
Vizirul atuncia prea era'ngrijat
Pentru ghicitorul care s'a aflat,
Căci găsind inelul, unul din slujbaşi
Au putut să-l vază şi alţi vr'o câţivaşi,
Mai pe urmă ş'altor dacă l'arătat
Mergând la vizirul cu toţii l-au dat;
Patruzeci la număr fiind toţi aceşti,
Supt vizir ai curţii cei împărăteşti.
Indată vizirul la toţi daruri dând

1) Poftind toate.

Ii şi sfătuise, către ei zicând:
— Să tăceţi ca muţii dintr'acest minut,
Cin' vă'ntreabă, ziceţi: „nu ştiu, n'am văzut"!
Pentru că inelul, după cum era,
Să-l mai dea din mână-i nu se îndura.
D'aceia vizirul era prea'ngrijat
Pentru ghicitorul care s'a aflat,
Nu cumva să spue că acel inel,
Slujbaşii găsindu-l, e ascuns de el.
Şi aşa vizirul la întâia zi
Rândui dintr'înşii a se repezi
Un slujbaş d'aceia l'acel ghicitor,
Să-i ducă gâscanul cel fript la cuptor
Şi să vază dacă zice vr'un cuvânt,
Căci nu-i venea parcă, să dea crezământ,
Că va fi cârpaciul vreun ghicitor,
Trenţăros văzându-l, ca un cerşetor.
Mergând dar trimisul, cel dintr'acea zi,
Cum intră pe uşe alt nu auzi
De cât zise numai: iacă'n căpătâi
Ne veni pe uşe, numărul întâi.
Şi pân'la patruzeci numărul bătrân
Trei-zecimi şi nouă, încă ne rămân.
Adică cârpaciul asta o zicea
Numărând gâscanii cari-i aducea.
Dar trimisul altfel vorba i-a'nţeles,
Ca cel cu pricina fiind mai ales;
Şi mergând îndată foarte îngrozit
Vizirului spuse că a auzit
Zicând: eu sunt unul ce ştiu de inel
Şi trei-zeci şi nouă încă ştiu de el,
Şi că din aceşti toţi care mai rămân,
Tocma cel din urmă este mai bătrân.
Auzind vizirul pe acel trimis,
Cum că ghicitorul în astfel a zis,
A crezut îndată cum că negreşit,
Ghicitorul este Mag desăvârşit;

Şi cuprins de groază, stând, tot se gândi
Ce-o să se întâmple, de s'o dovedi,
Cum că împăratul pe el şi pe toţi
O să-i pedepsească ca pe nişte hoţi.
Socotind acestea, se înfiora
Şi în neodihnă prea mare era,
Dar ca să se'ncrează şi mai cu temei
A doua zi, altul trimise din ei,
Să ducă gâscanul cel fript la cuptor
Şi să fure vorba dela ghicitor.
Deci mergând trimisul şi'n casă intrând,
Auzi îndată cârpaciul zicând:
— Ei, iacă nevastă şi numărul doi
C'a venit cu cinste în casă la noi:
Din patruzeci dară dacă îi scădem,
Treizeci şi opt tocmai încă mai avem.
După ce se'ntoarse şi acest trimis
Vizirului spuse: — Iacă ce a zis:
Că am rămas tocmai treizeci şi opt noi
Ş'am intrat în casă-i pân' acuma doi.
Auzind vizirul şi acest cuvânt,
Şi fără 'ndoială, dându-i crezământ,
După proverbul ce zice;
„L-a mai îngrozit o toană", [1]).
„I s'a făcut faţa ca pământul".
„A 'ngălbenit ca turta de ceară".
C'acel care
„„Să ştie cu cuiul la inimă". Zicând:
„S'a îngroşat gluma".
„Şi de este glumă dar nu e bună", Deci,
Hotărî vizirul ca a treia zi
Să vază şi însuşi ce va auzi,
Şi de gânduri multe tot fiind muncit,
Toată nopticica de loc n'a dormit:
Iar de ziuă 'ndată cum s'a luminat
In necunoscute haine s'a schiimbat,

1) puţin

Şi luând gâscanul cel fript la cuptor.
Se duse cu dânsul, el la ghicitor.
Ghicitorul iarăşi, ca şi pân'aci,
Cum intră vizirul, capul îşi suci
Şi văzând gâscanul, în gheveci adus,
Aburit, fierbinte şi'nainte-i pus,
Zise: — Iacă astăzi se făcură trei
Şi treizeci şi şapte mai avem din ei,
Pân'o veni vremea sorocului meu
Să ghicesc inelul, bun e Dumnezeu.
Auzind vizirul, negreşit gândi
Că taina ascunsă o va dovedi,
Şi'ncepu a zice: — Jupân ghicitor!
Eu te văz prea bine că eşti ştiutor,
Dar sunt la mirare de ce prelungeşti
Şi nu vrei îndată, lucrul să-l ghiceşti.
— Şi eu mă mir singur, îi răspunse el,
De tăinuitorul acelui inel,
Cum de prelungeşte şi-l ţine ascuns,
Sau cum i se pare că va da răspuns,
Când mâine, poimâine îl voi spune eu,
Oare nu gândeşte că-i va fi cu greu?
Eu n'am vrut d'odată să-l arăt, gândind
Că-l va scoate singur, vremea prelungind.
Iar vizirul care sta ca slujitor,
— Prea bine faci, zise, jupân ghicitor.
Dar dacă, spre pildă, ar veni cumva
Să-şi dea taina ţie 'n vreun fel cineva,
Adică să-ţi spuie că ar fi găsit
Undeva inelul şi l-a tăinuit.
Şi acum de frică ar voi să-l dea,
In vreo pedeapsă spre a nu cădea,
Vreun mijloc ai face, ca să nu-l vădeşti, [1])
Făr'a-i spune faţa şi să-l izbăveşti?
— O doamne! răspunse bunul ghicitor,
Eu o ştiu pricina, frate slujitor,

1) Denunţi — a'l da pe faţă.

Şi tocmai d'aceia vremea prelungesc,
Că îmi este milă lumea să muncesc,
Dar puteam inelul să-l ghicesc pe loc
Şi băgam d'atuncea pe mai mulţi în foc.
Ci crez omenirei, că om sunt şi eu,
Şi greşim adesea toţi lui Dumnezeu,
Dar el ne aşteaptă să ne pocăim.
Nu ne pedepseşte 'ndată cum greşim;
Intr'acest chip nouă, pildă vrând a da,
Că şi noi asemeni să putem răbda,
Şi cu bunătate să ne folosim,
Să nu grăbim rău'n grab ' să-l pedepsim
Umilit vizirul zise către el:
(Scoţând tot d'odată şi acel inel),
— Iată, dar inelul că l-am găsit eu,
Şi mă'ncrez în tine ca în Dumnezeu.
'Ţi-l dau d'acu'n mână făr'să mă sfiesc.
Ş'o pungă de galbeni iacă-ţi dăruiesc,
Să faci cum vei face, să nu mă vădeşti,
Că eu sunt vizirul, cu care vorbeşti,
Şi încă mai multe daruri o să vezi,
Numa'această taină 'n tine s'o păstrezi,
Ii vei da inelul or în ce chip ştii
Şi cu mine d'astăzi prieten să fii.
Ii zise cârpaciul: — Banii poţi să-i laşi
Să mângâi cu dânşii aceşti copilaşi.
Iar inelul ţine-l în păstrarea ta
Şi'n ce chip vom face îţi voi arăta,
Numai de'mpăratul des seamă să bagi
Cam ce fel de lucruri mai mult îi sunt dragi;
Adică ce vite în curtea sa sunt,
Sau ce fel de păsări plăcerea-i încânt.
Răspunse vizirul: — Să-ţi spui şi acum;
Alte la plăcerea-i nu sunt nici decum
Decât în grădină lebede având,
Merge, le priveşte cu drag când şi când.
— Vezi, în ele într'una, îi răspunse el,

Vei băga pe gâtu-i pierdutul inel,
Insă tocm'atuncea când ţi-oi zice eu,
Aproape de ziua ghicitului meu;
Şi făcând aceasta după cum îţi zic
Să nu mai ai grije mai mult de nimic;
Rămâne asupră-mi or şi ce cuvânt.
Te'ncrede pe mine, că copil nu sunt.
Deci plecând vizirul de la ghicitor,
Impăcat de gândul cel îngrozitor,
Păzi ziua, ceasul cel orânduit,
Să bage inelul cum l-a sfătuit,
Şi când fu cârpaciul chemat la palat
Şi la împăratul s'a înfăţişat,
Zise: — Impărate, mulţi ani să trăieşti,
Am ghicit inelul prin zodii cereşti,
Nu e de om însă în vr'un fel aflat,
Ci'ntr'o zi 'n grădină, când te-ai preumblat,
'Ţi-a căzut din deget de nici n'ai simţit
Ş'o lebădă 'ndată de jos l'a 'nghiţit.
Zimbi împăratul, vorba-i ascultând
Şi-l întrebă iarăşi cu blândeţi zicând:
— Prea bine, se poate, să nu fi simţit,
Dar vei putea spune care l-a 'nghiţit?
Răspunse cârpaciul: — Mai mult dintr'atât
Nu pot, împărate, să-ţi spui hotărît,
Căci una cu alta seamănă 'ntr'un fel,
Destul, că la una, e acel inel.
Porunci 'mpăratul să taie de rând,
Şi să le despice în ele cătând;
Tăind slujitorii cum a poruncit
Se găsi inelul care s'a ghicit,
Şi de bucurie, bunul suveran,
Pe cârpaci îndată îmbrăcă 'n caftan,
Şi încălecându-l pe un armăsar
Care şi p'acesta i l-a dat în dar,
Cu cinste, cu pompă, l-au dus omenit,
La palatul care i-a făgăduit.

Deci scăpând cârpaciul de traiul cel rău
Şi trăind domneşte în palatul său,
Cu averi destule şi cu bogăţii,
Se vesti de dânsul l'alte 'mpărăţii,
Cum că 'n toată lumea nu poate fi alt
Ca el să ghicească aşa de înalt.
Tot în acea vreme un alt împărat
Care cu hotarul era 'nvecinat,
Pierduse din pieptu-şi la plimbarea sa,
O cavalărie[1]) şi nu o găsea,
Căruia îndată cum i s'a vestit
Despre ghicitorul cel prea procopsit,
Trimise scrisoare c'un tătar aci,
Poftindu-l să vie şi lui a-i ghici,
Şi pe împăratul rugând a-l lăsa,
Arătând pricina şi paguba sa.
Ajungând tătarul l'acest împărat
Şi pe loc scrisoarea cum i-a 'nfăţişat,
Trimise îndată pe un slujitor
Şi chemă să vie 'naltul ghicitor,
Căruia îndată îi şi porunci
Ca fără zăbavă să mearg'a ghici;
Şi chiar curierul care a venit
Conductor să-i fie la călătorit.
Plecă ghicitorul cu acel tătar,
Dar prea trist cu totul şi plin de amar,
Mirându-se 'n sine cu ce meşteşug[1])
Ş'acolo să 'ntoarcă vre un vicleşug;
Nu contenea ziua, noaptea a gândi,
Ce să facă dacă se va dovedi
Că n'are ştiinţă şi e un om prost
Şi prin viclenie în cinste a fost?
Socotind acestea se călătorea
Şi-şi veştejia faţa de inimă rea;
D'altă parte iarăşi vedea pe tătar

1) Decoraţie.
2) Şiretenie.

Stând şi el pe gânduri şi oftând amar.
Şi i se părea, că lui îi ajuta
Cu dânsul d'odată văzând că ofta,
Şi ca când pe dânsul tot îl tânguia,
Ştiindu-i sfârşitul care o să-l ia.
Astfel împreună ei călătorind
Şi 'n poarta cetăţii aproape viind,
Aci cu 'ntâmplare dând ei printr'un lac
Se răsturnă 'ntr'însul micul lor olac, [1])
Şi se 'nămoliră atât de urît
Incât se umplură mai până la gât;
Acum ce să facă? la o casă trag,
Şi stând se dezbracă de-anteriu, [2]) nădrag, [3])
Pun pe o femee, le spală pe loc,
Le 'ntinde la soare, toate într'un loc.
Le venea să râză d'astfel de voiaj,
Dar de întristare nu aveau curaj,
Se plimbau prin curte cu ochii în jos
Şi el şi tătarul se uita în jos [4]).
Astfel ghicitorul pe când se primbla,
Privind că ciacşirul [5]), vântul i-l umfla,
Incepu să zică: — Ei, ciacşir, ciacşir!
Te plimbi tu acuma, te mândreşti în şir,
Dar te-oi vedea mâine, cum te vei umfla
Şi care răspunsuri le vei răsufla;
El zise acestea, dar bietul tătar,
Ce a fost anume, „Ciacşir" chemat chiar,
Căzu la picioare-i cu amar plângând
Şi cu rugăciune către el zicând:
— O prea înţelepte, jupân ghicitor!
Aibi milă de mine, fii îndurător,
Nu aduce pâră pentru [6]) capu meu,
Că cavalăria am găsit-o eu,

1) Diligenţă de poştă.
2) Haină lungă.
3) Pantaloni.
4) Chioriş.
5) Pantaloni largi cum purtau Turcii.
6) In ediţiile ulterioare — *peste*.

Ş'având pietre scumpe mi-a dat a gândi,
S'o ascunz că poate nu s'o dovedi:
Şi văzând c'acuma pe nume mi-ai zis,
M'ai trezit îndată tocmai ca din vis,
Dându-mi a cunoaşte că giab'o ascunz,
Cum că tu ghicind-o, eu ce-o să răspunz?
Ci îţi fă pomană, nu mă arăta,
Na cavalăria de-azi în mâna ta,
Şi când te va pune ca să-i o ghiceşti
Fă-te că o cauţi cumva ş'o găseşti.
Văzând ghicitorul ce nici n'a gândit
Ii înflori faţa şi i s'a 'nzâmbit,
Zicându-i: — Ciacşire (către curier)
Eu ştiam prea bine chiar d'alaltă-eri
Că cavalăria e în mâna ta,
Dar n'am vrut d'atuncea a mă arăta.
Cu toate acestea bine ai făcut,
De o spuseşi singur şi n'o ai tăcut:
Şi îmi este milă, nu voi să te spui,
Ce-o să-mi folosească dacă te răpui?
Ci numai îmi spune, de vei şti cumva.
De are 'mpăratul amor la ceva?
Insă dintre vite, precum, câini, pisici,
Sau niscaiva pasări, dar mari, nu prea mici.
— Da, el îi răspunse, are un căţel
Şi, de drag ce'i este, umblă tot cu el.
— Aşa dară, zise către curier,
Eu mergând, trei zile soroc o să-i cer,
Şi până atuncea tu, or în ce fel,
Vei pune, prin taină, mâna pe căţel,
Şi cavalăria 'n grab numai de cât
Cu ceva unsoare să i-o 'ndeşi pe gât:
Ş'apoi fii în pace, grije să nu ai,
Că n'ai pentru dânsa răspuns să mai dai.
Isprăvindu-şi sfatul, luând s'a'mbrăcat,
S'au pus în trăsură şi iar au plecat,
Şi unul şi altul, bucuraţi acum,

Sfârşiră 'ntr'o clipă rămasul lor drum,
Şi sosind d'odată veseli la palat,
Mergând la 'mpăratul s'au înfăţişat.
Impăratul, care era doritor
Să vază 'n persoană p'acest ghicitor,
Cum îl văzu 'ndată mult s'a bucurat
Şi-l trimise 'n pompă la un alt palat,
Să se odihnească câtva timp aci
Şi'n urmă să-l cheme lucrul a-i ghici.
Iar tătarul care era îngrijat,
Până să se vază de belea scăpat,
Păzind, găsi vreme pe căţel să-l ia,
Prin salon, în braţe, spre a-l mângâia,
Şi cavalăria el numai de cât
Gura 'n grab căscându-i, i-o dete pe gât.
Dup'aceia 'ndată să duse ca 'n zbor
Şi isprava-şi spuse către ghicitor.
Sosind dară ceasul să fie chemat
Şi adus cu cinste ghicitoru 'nalt,
Cum şi toţi miniştrii într'această zi
Viind, s'adunase, spre a-l auzi,
Ghicitorul nostru gura ş'a deschis
Şi către 'mpăratul în astfel a zis:
— Slăvite 'mpărate, mulţi ani să trăieşti
Şi'n zile senine să îmbătrâneşti:
Iar pentru ghicirea, ce sunt chemat eu,
Ast-fel se arată 'n zodiacul meu,
Cum că ai un câine aici, în palat,
Şi cavalăria de el s'a mâncat;
Care şi acuma e'n stomahul său,
Şi de dânsul poate să vă pară rău,
Că'n alt chip s'o scoateţi din el nu puteţi.
De cât fără milă, de vreţi, să-l tăieţi.
Cât era 'mpăratul mult de bucurat,
Pe atât de tare, acum s'a 'ntristat,
Când auzi 'ndată zicând de căţel,
Că cavalăria se află în el,

Ar fi dat în sumă, ce i-ar fi cerut,
Numai pe cățelul să nu'l fi pierdut.
Că era un câine, care mult făcea;
El știa ca omul or ce îi zicea,
La săltări și jocuri pereche n'avea,
De-aceia 'mpăratul prea mult îl iubea,
Se muncea de gânduri ce a hotărî
A lăsa cățelul, or a-l omorî!
Sta la îndoială, nu se împăca,
Nu crede-așa lucru câine a-l mânca,
Dar se'ntorcea iarăși cu un cuget alt
Că de unde știe cum s'o fi 'ntâmplat,
Și răspunzând, zise către ghicitor,
Cu'n cuvânt statornic și hotăritor:
— Dar dacă în câine nu o voi găsi,
Primești cu moarte a te pedepsi?
— Capu-mi să se taie, îi răspunse el,
De nu vei găsi-o acum în cățel.
Atunci împăratul chemă pe gelat[1])
Și dete pe câinele nevinovat
Să'l junghe îndată, ca p'un mieluțel,
Cum și despicându-l, să caute 'n el;
Care tot d'odată porunca 'nplinind
Și cavalăria într'însul găsind,
Se miră 'mpăratul rămâind uimit,
Pentru ghicitorul cel prea procopsit,[2])
Cum putu el astfel, numa 'ntr'un cuvânt,
Să ghicească lucru tocmai ca un sfânt!
Pentru care foarte mult îi mulțumi
Și bogate daruri dându-i, îl cinsti.
La plecarea-i însă din palat, de sus,
Tătarul atuncea, care l-a adus,
Par'că îi șoptise la ureche drac,
Și o vulpe vie băgând într'un sac,
O puse la scară, ș'în grab alergând
Drept la împăratul, îi spuse, zicând:

1) gealat—călău.
2) învățat.

— Imi pare 'mpărate, c'acest ghicitor
Un prost o să fie şi amăgitor,
Că am pus o vulpe la scară 'ntr'un sac,
Vrând un haz să faceţi, glumă să vă fac,
Şi d'aveţi plăcere, puteţi întreba:
Să vedeţi ghiceşte ce este, au ba?
Impăratul dară fiind îndemnat,
Ca spre o cercare, l-a şi întrebat,
Zicând: — Filozoafe, vei putea ghici
Ca ce lucru este în ăst sac d'aci?
Iar el clătind capul cel de tot prostesc,
Şi-a zis singur lui-şi proverbul obştesc:
„Ai umblat tu, vulpe, pe cât ai umblat
Dar tocmai acuma ţi s'a înfundat!"
— Bravo! împăratul zise către el,
Ai ghicit, aşa e, mergi sănătoşel.
Deci dar ghicitorul la ţara-i plecând
Şi daruri cu sine multe aducând,
Cum sosi îndată la palat s'a dus
Şi la împăratul scrisoarea au dus,
In care scrisese cel-lalt împărat
Despre ghicitorul câte s'au urmat,
Şi-l lăuda foarte că e procopsit,
Cum ş'în ce chip toate frumos i-a ghicit.
D'aci ghicitorul la casa-i mergând
Spuse întâmplarea nevestei pe rând,
Şi şezând cu dânsa la vorbă şi sfat
Işi deteră planul în chipul urmat,
Zicând: — Intâmplarea ne-a făcut bogaţi,
Cu bani, cu avere şi destui argaţi:
Acest noroc însă care l-am avut
Poate să mă surpe numa 'ntr'un minut,
Ba şi să-mi aducă pieire de cap,
Să nu pociu nici starea, nici viaţa să-mi scap;
Că cumva 'mpăratul iar de-o porunci
Ca şi păn'acuma ceva a-i ghici,
Şi n'oi putea lucrul cumva a-l brodi[1])

1) potrivi.

Toat'a mea prostie se va dovedi;
Că acuma uite, cu tremurături,
„Scăpai scurt de coadă, printre picături,"
„Că minciuna poate până la un loc,
Şi ea ca şi toate este cu soroc,
Intâi te ardică ca fulg din gunoi
Şi 'n ûrmă te-aruncă ca glonţu 'n noroi."
Că n'are nici aripi pe sus a zbura,
N'are nici picioare pe jos a umbla,
Ci noi mai 'nainte să ne pregătim
Şi, de rău viaţa să neo scutim.
Chibzuind acestea mult toate pe loc,
Şi'n patru părţi casii îi pun noaptea foc;
Apoi stând la uliţi strig, zbier şi răcnesc,
Că se ard cu totul şi se sărăcesc,
Sare lumea 'ndată, tulumbe[1]) alerg,
Toţi cu mic cu mare ca să stingă merg,
Vine şi 'mpăratul răul a vedea,
Şi la ghicitorul mângâeri să dea.
El iar cum îl vede, se făcu pe loc
Că voeşte 'n grabă să sară în foc.
Strigând: — Vai de mine! sunt stins, sărăcit,
Că'mi arde în casă cartea de ghicit.
Puse împăratul oameni a-l opri
Ca nu'n disperarea-i în foc a sări,
Zicând către dânsul: — Dar ce nebun eşti,
Vrei pentru o carte să te prăpădeşti?
Iar el strigă iarăşi: Dar cum să ghicesc,
Şi în care case să mai locuesc?
Impăratul zise: — N'ai ce să-mi ghiceşti.
Şi-ţi fac alte case să te odihneşti.
Astfel el cu planul care-l născoci
Scăpă şi de grija de a mai ghici.
Şi câştigă iarăşi dar împărătesc,
Palate şi alte câte-i trebuesc.

1) pompe de incendiu.

* * *

Mulţi săraci în lume cred în ghicitori,
Fără să-i cunoască că-s înşelători,
Fiindcă se'ntâmplă cu vre un cuvânt
Ceva să ghicească zicând numa'n vânt;
Dar vor lua pildă din acest cârpaci,
Prin ce unelţire s'a vestit dibaci
Şi să nu mai puie'n ghicitori temei,
In bobi şi cărţi date de proaste femei.

VI. Despre minciuni iarăşi

Câte le zice omul sunt toate vorbe.
Şi minciuna este vorbă. — Dar
Vremea descopere adevărul.
A mânca usturoiu şi gura a nu-ţi puţi, nu se poate. Insă
O minciună bine ticluită [1]) plăteşte mai mult de cât un adevăr.
C'o minciună boerească treci peste graniţa nemţească.
Când vede omul nevoia, vorbeşte ce nu i-e voia. Dar şi
Cine a minţit odată, nu se mai crede când spune şi adevărul.
Işi mănâncă credinţa, ca ţiganul biserica.
Cine se învaţă mincinos, când spune adevărul, se bolnă-
văveşte. — Insă
Cine poartă plosca cu minciunile, nu o duce mult
Işi sparge dracul opincile.
Tigva nu merge de multe ori la apă, că or să sparge or crapă.
Cu gogoşi de tufă [2]) nu se 'negresc sprâncene.
Mai bine şezi strâmb şi vorbeşte drept,
Dacă nu ştii să vopseşti, nu te pune să mânjeşti.
Mai lesne e a vorbi adevărul de cât minciuna.

---

1) potrivită.
2) boabe de tufă.

[ALTĂ GĂSCĂ]

9. Povestea vorbii

Un ţigan furase două gâşte grase
Şi să le ascunză'n dăsagi le băgase.
Gândind întru sine ce minciuni să zică
De-l va'ntâlni'n cale vre un românică.
Merse dar cât merse, îl şi'ntâlni'n grabă
Un român c'o bâtă şi, stând, îl întreabă,
Zicând: — Spune ce ai în dăsagi, ţigane?
El răspunse: — Icea am nişte ciocane.
— Dar dincolo ce ai? El întâi mințise
Dar greşindu-i gura... — Altă gâscă, zise.
Gura păcătosului adevărul vorbeşte.
Şi-a pierdut cumpătul ca găina umbletul.
L-a luat gura pe dinainte.
Minciuna are loc şi ea pe unde se trece.

[ŢIGANUL LA CEAPĂ]

10. Povestea vorbii

Alt ţigan odată a intrat să fure,
Când iată stăpânul în mâni c'o secure.
— Ce cauţi ţigane (ii zise) 'n grădină?
— M'a aruncat vântul, nu sunt eu de vină.
— Te-a aruncat vântul? asta nu te scapă.
Dar ce cată ghiara-ţi înfiptă în ceapă?
— M'apucai de dânsa să nu mă ia vântul.
— De giaba, ţigane, nu ţi-ai găsit sfântul!
Dacă e aşa dar, de ce-ţi umpluşi traista?
— Apoi, românico, vezi asta e asta!
Dracu a mâncat plăcintele şi cărpătorul [1]) stă de faţă,
Minciună negândită.
Minciună cât Colţea de mare.
Minciună cât toate zilele de mare.
Minciuna sparge şi case de piatră.

1) taler de lemn.

[DRACUL ŞI PAPUCII BABEI]

11. Povestea vorbii

A fost o 'nsoţire ce trăia 'n iubire,
In pace, în tihnă şi'n mare unire.
Ei nu ştia ceartă vr'odată în viaţă,
Ci-şi da unul altuia, vorbe cu dulceaţă.
In scurt, într'atâta trăiau aceşti bine,
Incât de poveste era la oricine.
Dracul însă care 'n caznici coada-şi vâră,
Şi face să 'nceapă-între ei, gâră, mâră,
Se sili, p'aceştia cu neîncetare,
După a sa voie să-i aducă 'n stare.
Intinzând el dară cursele lui toate
Şi ca să-i supuie văzând că nu poate,
Căută o babă, auzind că ele
Il întrec pe dânsul la drăcii şi rele.
Ş'a găsit pe una, Vişana anume,
Intâia drăcoaiă dracilor din lume.
Se duce la dânsa, pricina îi spune
Că n'a fost putinţă pe ei a-i supune,
Zicând: — Ştii că este un grai de când vacu,
Că-şi sparge cu vremea opincile dracu,
Ia numai priveşte opincile mele
Că se trenţuiră în mici peticele,
Şi tot nu pot încă să bag între dânşii,
O intrigă mică şi să-mi râz de dânşii;
Dacă dar poţi face mai mult decât mine,
Arată-ţi puterea, te rog, fă-mi un bine!
Ea clăti[1]) cu capul, şi 'ntre rânjitură;
Işi arată colţii cei pociţi din gură,
Zicând: — Ei copile! vezi că e pricina,
Că nu ştii pe unde se udă găina.
Iţi trebue încă, să înveţi la şcoală,
Deşi eşti diavol, dar ţi-e tigva goală.

1) clătina.

O bătrână, astfel cum mă vezi pe mine,
Nici la degetu-mi ăl mic, nu te pui pe tine.
Zise el: — Se poate, pe vorba-ţi se vede.
Dar pân' nu văd cu ochii, nu-mi vine a crede.
— Ei bine, dar ce-mi dai? bătrâna întreabă,
Că pe capul tatii, nu mă duc degeabă.
— Bucuros, răspunde, pe loc voi fi gata
Să-ţi dau o pereche papuci galbeni, plata.
— Nu m'aş fi dus, zise, dar cu aste toate,
Merg ca să vezi numai, Vişana ce poate.
Deci începu baba adese să meargă
La acea femee, căşcioara să-i spargă.
Găsi ea mijloace s'o 'mprietenească,
Cu una cu alta ca să o momească.
Şi precum pescarul undiţa-şi întinde
Şi cu râmă 'nşală peştele ce-l prinde,
Aşa îşi întinse planurile sale,
Spre ea ca s'o tragă cu vorbe morale,
Până când văzu că prinse ea putere
Şi are mijloace ac să bage'n miere.
Aşa 'ntr'o zi, 'ncepe femeii să zică:
— Of! fetica mamii! cum eşti frumuşică,
Cum îţi văz purtarea, cum te văz cinstită
Şi cum eşti de blândă, cu firea tihnită,
Trăieşti încai bine şi cu bărbăţelul?
Or ca pisicuţa (gâr, mâr) cu căţelul?
Dar să nu-ţi prea pese, că toate-şi au leacul,
Eu am meşteşuguri să 'mblânzesc pe dracul,
Să ţi-l fac să fie blândişor ca mielul
Şi să-l joci cum joacă mâţa şoricelul.
— Nu-mi trebue, mamă, tânăra îi zise,
Soarta mea un prea bun bărbat îmi trimise;
Drag mi-a fost şi-mi este, el iar mă iubeşte,
Şi ca noi îmi pare că alt nu trăeşte,
De ceva de-l supăr îmi crede, mă iartă,
Căci maţele în om încă, tot se ceartă.
Sunt prea mulţumită cum trăiesc în viaţă,

Numai sănătate sfântul să trimeaţă,
— Or şi cum, fetico, îi răspunde baba,
Când îl vei supune, altfel merge treaba,
Că usturoi dulce şi bărbat iar moale,
Nu se poate'n lume, el nu poartă poale.
Cât de bun să-ţi pară, tot el ciocan este,
C'aşa li-e ursita bietelor neveste:
N'ai să-ţi deschizi gura să-i dai vr'o poruncă
Că 'ndată asupra-ţi ura îşi aruncă:
Numai a lui vorbă'n seamă să se ţie,
El ca untdelemnul d'asupra să fie,
Să-ţi fac eu un lucru, ascultă de mine,
Să trăeşti cu dânsul încă şi mai bine.
Il îmbrobodeşti, ştii, chiar ca p'o muiere,
Ii pui în cap ţestul, şi rabdă'n tăcere.
Tânăra, aceste auzind, se pleacă,
Ş'ascultaţi pe baba, ce-o 'nvăţă să-i facă:
— Na ăst brici, îi zice, că-i vrăjit de mine
Şi la prânz bărbatu-ţi acasă când vine
Şi când după masă o vrea să se culce,
Tu du-te la dânsul cu firea-ţi cea dulce,
Prefă-te că îl ei, în cap a-i ucide
Şi când vezi c'adoarme şi ochii închide,
Atunci scoate briciul (vai de amăgire!)
Şi crucişi din părul-i taie patru fire,
Şi mai către seară, firele acele,
Mi le vei da mie să le pui la stele:
Apoi să vezi viaţă, să vezi fericire,
Să vezi trai atuncea şi să vezi unire!
Proasta tinerică briciul în sân bagă,
Dorind să se facă soţului mai dragă;
Baba d'altă parte la bărbatu-i merge,
Din ochi îi clipeşte, îl mişcă de haină,
Se face că are să-i spuie o taină.
El, vrând iar să afle ce o să-i vorbească,
Se puse să-i spuie şi ea să-i şoptească,
Zicând: — Dragul mamii, of! ce te aşteaptă!

Ce nenorocire ţi s'a pus în faptă!
Soţia ta astăzi, perechea-ţi iubită,
O să te răpuie cu moarte cumplită:
Că ea cu un tânăr are înclinare,
Pe care-l iubeşte mai de mult, îmi pare,
Şi el un brici dându-i, o 'nvaţă duşmanul
Ca să-ţi taie capul, astfel dându-i planul:
Astăzi când vei merge să prânzeşti acasă,
O să ia să-ţi cate, în cap, după masă,
Şi viindu-i bine mâna o să-şi puie
Ca să-ţi taie gâtul şi să te răpuie,
Şi dac'a mea vorbă necrezută-ţi pare,
Prefă-te că nu ştii de nici o urmare,
Şi-i vedea cu ochii gândul cum îi este
Să zici bogdaproste că îţi dedei veste.
Omul, cum aude, speriat peste fire,
Stă la îndoială şi'n nedomirire,
Se muncea cu gândul, cum a lui soţie
Intr'atât tirană asupră-i să fie!
Şi cum să'ndrăznească la o aşa faptă,
Cu totu'npotrivă şi neînţeleaptă?
— Nu gândeşte urma! nu gândeşte răul!
Şi acel ibovnic al ei, nătărăul,
Cum putu s'o'nveţe ca să mă omoare!
Nu ştie că-i ocnă şi spânzurătoare?
Şi ea, ticăloasa, nu putea să-mi spuie,
Căci dragoste'n silă, niciodată nu e.
Să-mi fi zis: — Eu, frate, mă duc de la tine,
Că nu eşti pe gustu-mi, n'ai nimic cu mine,
Şi-i dam voie însumi să meargă în pace,
Cu el să trăiască, pe unde îi place;
Pe semne păcatul şi aţa îi trage,
Amândoi viaţa în nevoi să-şi bage.
Ce zic, nici eu nu ştiu, aşa e se vede,
„Vorba de rău omul prea lesne o crede".
Deci dar mă voiu duce şi mă voiu preface,
Că nu ştiu nimica, să văz ce se face. —

Judecând acestea, se duce acasă,
Ca şi altă dată, se puse la masă;
Mâncând în tăcere şi'ntristat cu totul,
Se dete p'o pernă, rezimându-şi cotul,
De necaz şi ciudă foc ieşia dintr'însul,
Iată şi nevasta veni lângă dânsul,
Îi aplecă însă şi capul pe genuche,
— Stăi să văz, zicându-i, ai vre-un păduche?
Aşa el se lasă să vază ce-o face
Şi ca când adoarme mijind se preface.
Ea atuncea briciul, încet din sân, scoate
Ş'asupră-şi porneşte urgiile toate:
Că el, cum o vede, în picioare sare,
Îi ia din mâini briciul, zicând cu strigare:
— Tirană muiere, ăsta-ţi este dorul!
Asta-ţi e credinţa, ăsta-ţi e amorul!
Asta-ţi e morala cea afurisită!
Asta-ţi e virtutea cea nelegiuită!
Cum din cer, nu cade, fulger să te arză,
Să te mistuiască, trăznet să te piarză,
Cum nu se despică locul ce te ţine
Şi să te înghiţă de vie pe tine!
Fugi! piei, nemilostivo! nu-mi sta înainte.
Nu ncape'ndreptare, nu ascult cuvinte!
Du-te de trăieşte cu cine îţi place,
Dintr'această clipă pleacă d'aci, drace.
Că mi-ai voit răul, nu-ţi fac răsplătire.
Bogdaproste babii, că mi-a dat de ştire!
Ar fi vrut săraca să-l încredinţeze,
Dar cine-i da pas ei, ca să se'ndrepteze;
Geaba ea acuma, făcea jurăminte
Că cutare babă a scos-o din minte:
Şi-a pierdut credinţa ca şi Eva raiul,
Şi ca pân'aicea nu le-au mai fost traiul.
Care săvârşire văzându-o, dracul
S'a speriat cu totul de baba, săracul!
Atât îi fu frică de acea bătrână,

In cât nici papucii nu-i dete în mână,
Ci i le (!) întinse c'o prăjină lungă,
Ca nici răsuflarea-i la el să ajungă
Şi ca d'o aspidă [1]) să se otrăvească.
Să-l facă în lume să se pedepsească.
Iată dar minciuna ce face în lume,
D'a cărei pricină istorii sunt sume [2]).

VII. Despre năravuri rele

Cu şchiopu'ntr'un loc de şezi,
Te înveţi să şchiopătezi. — Şi
Cine-va când locueşte
Cu măgarul cel trândav,
Or păr din el se lipeşte,
Or că vre-un alt năravu. — Şi
Cu păcurarul când trăieşti
Trebue să te mânjeşti. — Şi
Năravu'nrădăcinat
Nu poate fi vindecat. — Pen-
[trucă
Cine or ce învaţă,
Nu uită în viaţă. — Fic-
[care zice că
Buba cap nu face,
Până nu se coace. — Şi
Rana dacă se deschide,
Anevoe se închide. — Şi de
[multe ori,
Din zgăibuliţa [3]) cea mică,
Bubă mare se ardică. —
[Totdauna
Foc după foc, rău după rău.—
[Dar încă
Toate după neam merg.
La tulpina lor alerg.
Din rădăcina cea rea,
Odrăsleşte smicea [4]) rea. —
[Mulţi zic,
Meserie are bună:
Insă ea nu schimbă firea,
Nici stârpeşte nărăvirea. —
[Pentrucă
Pomul lesne se'ndreptează,
De mic pân'să'ncovoiază. —
[Căci orce
Când odată se strâmbează
Anevoe se'ndreptează. — Şi
Firile când se'ncurcă
Anevoe se descurcă. — De
[aceia
Dă-i să nu se nărăvească,
Nu-l lăsa să se sfinţească.—Şi
Pământul până nu-l calcă
Oale nu poate să-l facă. — Şi
Copilul nepedepsit
Rămâne neprocopsit.

1) Şarpe veninos.
2) Multe.
3) Coajă pentru bubă.
4) Creşte vlăstar.

[CEI TREI MARȚAFOI][1])

12. Povestea vorbii

Povestesc că într'o vreme, dar nu se știe'n ce ani,
Că'ntr'un oraș oare care ar fi fost niște golani,[2])
Bagabonți, crai,[3]) haimanale, ș'alt or cum vreți să-i numiți,
Oameni fără căpătâie, șarlatani neprocopsiți:
Erau de aceia de cari părinții că îi iubesc,
Îi țin tot pe lângă dânșii și la pieptul mumei cresc,
Lăsându-i într'a lor voie, până se fac mari, ștrengari,
Ș'ajung în cele din urmă desfrânaților stegari,
Că în loc să se apuce de negoț sau meșteșug,
Ei p'alți, asemeni cu dânșii găsind, fac prieteșug
Și apuc prin mahalale, împreună înhăitați,
Umblă, miroase pe uliți ca niște înverșunați,
Orce zboară li se pare că îl vor putea mânca,
Intind felurite curse, în mână a-l apuca;
Răsipesc fără de milă, părintescul lor rămas,
Dau, până numai în piele și în cămașe, se las';
Apoi rămâind goi pușcă, or măcar și îmbrăcați,
Neavând ce să mai toace, după cum era'nvățați,
Or se apucă de hoție, or de înșelătorii
Și'n cele din urmă, intră în ocne și pușcării.
De astfel de caractere, era ș'acești trei golani,
Marțafoi porniți spre rele și pe față hoțomani,
A cărora istorie vrem aici s'o povestim,
Care, precum ni se pare, nu strică ca să o știm,
Că vom vedea'n haine bune, niște oameni îmbrăcați,
Umblând cu meșteșugire și 'nșelând lumea, prin piați.
Într'o zi, ei se adună și 'ncep a se întreba,
Cum și ce fel să înșele acum, iar pe cineva?
Așa zice din ei unul: — Eu de pește îngrijesc.
Al doilea zice iarăși: — Și eu untdelemn găsesc.
Iar al treilea răspunse: — Dacă e așa dar,

1) Netrebnic.
2) Om fără căpătâiu.
3) Desfrânat.

КѢЛЕЦЕРЕ

ДЕ

ПРОВЕРБѢРІ

САѢ

ПОВЕСТЕА ВОРБІЇ.

Де прін лѣме адѣнате
Ші пръші ла лѣме дате.

ДЕ

АНТОН ПАНН.

DR M.GASTER

Партѣ 1.

БѢКѢРЕЩІ. 1852.

Ла Типографіа лві Антон Панн.

Eu trebuie să iau pâine, or cum de la vr'un brutar,
— Dar pentru vin ce vom face? întreabă unul din ei.
— N'ai grije, răspunse altul, îţi găsesc cât vrei să bei.
Deci plecând cel pentru pâine, şi trei parale având,
Merge la brutar cu ele şi le dă'n mână-i zicând:
— Poftim aceste parale, datoria să-ţi plătesc,
Şi pentru că avui credit, îţi prea foarte mulţumesc.
Întreabă brutarul: — Ce fel? dator când îmi rămăseşi?
— Nu ştii, alaltă-eri (zice) o pâine când îmi dădeşi?
Ş'asupră-mi ne-având parale de tot, ca să ţi-o plătesc,
Ţi-am zis, mâine sau poimâine, cusurul ţi-l împlinesc.
Brutarul se gândi'n sine: Ce ştiu?... poate i-oi fi dat,
Şi, precum se vede treaba, nu ţiu minte, am uitat;
Dar bravo! om drept săracul, cu frica lui Dumnezeu!
O datorie uitată, plăti fără să-i cer eu.
După ce dete parale acela, chip a-i plăti,
Şi puţin încoaci-încolo după ce se învârti,
Veni la brutarul iarăşi, se făcu a cumpăra,
Fără să aibă în pungă măcar o chioară parà.
Zice către dânsul: — Frate! Eu azi, cu grabă plecând,
Am uitat pe masă punga, nişte socoteli făcând,
Ci te rog iarăşi fă bine şi-mi dă în credit trei pâini,
Şi mâini de dimineaţă îţi dau paralele'n mâini.
— Bucuros, zise brutarul, mă'ncrez la un om cinstit,
Că văz ceia ce uitasem, ai venit şi mi-ai plătit.
Aşa brutarul se'nşală, c'uneltitul meşteşug.
Nu-i da prin gând c'o să-i joace un astfel de vicleşug.
Cel cu undelemnul iară, un mare ulcior luând
Şi pe gură un burete, înlăuntrul lui băgând,
Se duse la băcănie cu dânsul numai de cât
Şi porunceşte să-l umple cu untdelemn până'n gât;
După ce-l umple băcanul, el atunci cu grai semeţ
Il întreabă ca să-i spuie, cum îl vinde? cu ce preţ?
— Preţul, răspunse băcanul, chiar să ştii şi singur poţi,
Trei lei îi este ocaua, precum îl vindem la toţi.
— Trei lei? acesta îi zice, toarnă-l înapoi, nu-l iau,
Cu aşa preţ nici odată n'am cumpărat, nici nu-ţi dau:
Iţi dau doi lei jumătate pe oca, de-l dai să-mi spui.

— Nu poci mai jos îi răspunse, mai bine 'napoi îl pui;
Şi zicând aceasta 'ndată, l-a'ntors cu fundul în sus,
De necaz multe zicându-i, înapoi în chiup[1]) l-a pus;
Atuncea 'nşelătorul, luând ulciorul, s'a 'ntors
Şi spărgându-l, din burete destul untdelemn a stors.
Al treilea, ca şi ceilalţi, în pescărie mergând
Şi la un loc un crap mare, ca de opt oca, văzând,
Porunci (ca un om mare) să-l atârne în cântar;
După ce-l cântări zise: — Acum să faci bine dar,
Să-mi dai un om să mi-l ducă acasă să-i şi plătesc,
Findcă n'am bani la mine, atâţia câţi trebuiesc.
Pescarul: — Bucuros, zise. Şi îi dete un fecior,
Spuind câţi lei să-i răspunză, cel gândit de negustor.
Luând peştele feciorul ş'abia ducându-l de greu,
Merge după el în curtea unuia arhiereu,
Şi aci 'ntr'un loc oprindu-l, îi zise: — Stai puţintel,
Să mă duc să spui în casă, câţi bani să-ţi dea pentru el.
Rămăind sluga afară, el intră la arhiereu
Şi zise: — Venii, prea sfinte, cu un biet frate al meu,
Să-ţi faci pomană cu dânsul, vr'o moliftă să-i citeşti,
Că prea mult se bântuieşte de supărări diavoleşti;
Alte răutăţi nu face, nici nu dă cu bolovani,
Ci tot vorbeşte de peşte, şi se ceartă, cere bani.
Îi zise arhiereul: — Unde e? Adu-l aici.
Şi sluga mea ca să-l ţie să vină 'n casă să-i zici.
Pescarul biet, ca tot prostul, în casă dacă intră.
De câteva vorbe groase ca să-i zică se păstră,
Şi'ndată: — Părinte! zise, hai mai curând de 'mi daţi bani,
Că n'o să stau eu aicea, să vă aştept zece ani!
Ţi-a spus peştele cât face? este tocmai opt oca,
Mi-am rupt mâinile cu dânsul, dar era proaspăt, mişca.
Cuviosul om crezuse, că'n adevăr e nebun,
Şi chiemând doi inşi îndată, iau cu sila, jos îl pun,
Cere 'n grab un molitfelnic şi 'ncepe a-i citi.
Iar pescarul striga tare, peştele a i-l plăti;
Pe care neascultându-l, îl ţinură jos, mereu,

1) Borcan.

Până'i citi o grămadă, bătrânul arhiereu,
Apoi, afară scoţându-l, el iar bani cerând striga.
Iar slugile îi ziseră să tacă că-l vor lega,
Atunci pescarul se 'ntoarse, la scaunul său, necăjit
Şi spuse că pentru plată o moliftă i-a citit.
Iar acel amăgitorul, (sic) luând peştele porni
Şi mergând cât mai în grabă, cu ceilalţi se întâlni,
Sfătuiră împreună cum şi ce fel a-l găti,
Şi vreun meşteşug iarăşi, pentru vin a unelti.
Aşa cu toţii deodată, la un cârciumar mergând,
Îi deteră 'n mână toate, învăţându-l şi zicând
Crapul să-l cureţe bine, să-l cresteze frumuşel,
Să-i puie piper şi sare, ş'undelemnul peste el,
Şi cu o tavă să-l ducă, să se frigă la cuptor,
In loc de apă turnându-i pe deasupra vinişor,
Şi că ei, ceva prin piaţă, până se vor învârti,
O să vie să mănânce, după ce se va găti.
După ce dar s'a fript crapul, câteşi trei s'au adunat,
Şi s'au aşezat în odaie, la un chef îndelungat;
Vin, rachiu, pelin băură, până când n'au mai putut,
Şi când voiră să plece socoteala au cerut;
Stăpânul dând socoteala unui băiat ce-l avea,
Il trimise în odae zicând, atâţi lei să dea.
Dând băiatul socoteala, ei pe loc s'au apucat
Şi fieştecare mâna, în buzunar, a băgat,
Zicând cu toţi într'o gură: — Eu plătesc, ba eu plătesc!
Se fac că unul pe altul, a se lăsa nu voesc:
Sfădindu-se ei, în astfel, ca la un minut de ceas,
Dintr'înşii se sculă unul şi zise cu mare glas:
— De vreme ce fiecare avem poftă să plătim,
Ce trebue, într'atâta, să stăm şi să ne sfădim?
Ci s'aruncăm sorţi mai bine şi pe cine va cădea,
Atuncea toţi să se tragă şi numai unul să dea.
Răspunse altul: — Prea bine, bravo! aşa vom urma,
Să legăm pe cârciumarul la ochi bine c'o basma,
Şi din noi, din trei, pe care mâna îşi va pune el,
Să numere banii îndată şi să plătească acel;

Şi cu 'nţeles se'nvoiră, cum şi făcură aşa.
Când la ochi legat băiatul, prin odaie se 'nfăşa,
Au şters'o toţi câte unul, pe uşă în grabă eşind,
L-a lăsat să dibuiască încoaci, încolo păşind;
Intr'acestea iacă vine stăpânul său după el,
Să vază ce zăboveşte şi nu vine nici un fel;
Iar băiatul, care parcă de-a mijea[1]) umbla jucând,
Puse mâna'n grab pe dânsul: „Tu, tu! să plăteşti" strigând.
Iar stăpânul său îi trase câteva şi îl bătu,
Zicând: — Eu plătii odată ş'acum o să plăteşti tu.
L'această înşelătorie, celor trei li s'a înfundat.
Că în mâna stăpânirii, prinzându-i, legaţi i-a dat
Unde şi de alte multe, cercetând i-a dovedit
Şi prin judecată dreaptă la ocnă i-a osândit.

* * *

Ce nu ar face crăimea 'de n'ar fi stăpânitori!
De n'ar fi temniţe, ocne şi n'ar fi pedepsitori!
De aceea totdeauna, trebue să mulţumim
Stăpânirii cei înalte cării supuşi ne numim;
Căci prin marea sa 'ngrijire privighează peste noi,
Ne apără, ne fereşte ca şi păstorul de oi,
Care-şi îngrădeşte turma cu câini vioi şi'nvăţaţi,
Ziua, noaptea s'o păzească de lupii înverşunaţi.

VIII. Despre năravuri rele iarăş

Năravul din fire n'are lecuire.
Lupul părul îşi schimbă dar năravul nu şi-l lasă.
Ce ese din pisică şoareci mănâncă.
Toate merg după neam.
Peştele de la cap se împute.
Poama nu cade departe de tulpina ei.
Dintr'un răsur ese şi trandafir şi mărăcine.
Copilul e ca maimuţa: ce aude face.
Ce a făcut mamă şi tata, o să facă fiul şi fata.

1) De-a v'aţi ascunselea.

Unde a sărit capra, mai presus sare iada.
Prost se naşte, prost creşte, prost moare.
Cine fură azi un ou, mâine fură un bou,
Cine fură azi un rac, mâine fură un gânsac,
Calul fără căpăstru, cade în prăpăstii.
Unde nu e pisică, şoarecii steag ridică. — Insă
Nelegiuitului îi vine de hac necredinciosul.
Ţiganul, până nu fură, nu se ţine om.
Unde găseşte pus rău, el pune bine.
Ovreiul, până nu înşală, nu mănâncă.
Găseşte sat fără câini, umblă fără ciomag.
Işi ia inima în dinţi şi funia în traistă.
Nu judeca urma, iasă unde o eşi. — Dar
Este ac şi de cojocul lui.
Rău faci, rău găseşti.
Bătaia e din rai — totdeauna —
E răsfăţat înaintea bătăii cu câteva palme. — Că
Unde se găseşte şaua se cere ipingeaua. [1]) — Deşi,
Vinovatul negonit fuge. — Insă
Fuge de ploae şi dă de noroae.
Hoţul fură şi jură. — Dar geaba.
Incotro şovai [2]) tot de belea dai (zisa ţiganului). — Că
De n'ar fi hoţi, n'ar fi nici puşcării, temniţe,
De n'ar fi păgubaşi n'ar fi nici hoţi, adică:
In putina cu argăseală.

[PIELEA IN ARGĂSEALĂ]

13. Povestea vorbii

O vulpe rău stricătoare,
Ducându-se 'n vânătoare,
Intâlni în drum p'o vale,
Pe cumătru lup în cale
Şi-i zise rânjind măsele:
— Cale bună, cumetrele!
— Dar încotro, până unde?
— Ia, pân'aci îi răspunde,
Mă duc pân'la o vecină
Să'ngrijesc de vreo găină,

1) Haină de drum cu glugă.
2) Incet, încet (te duci).

Dar tu ce ţi-ai lăsat casa?
— Am plecat să dau cu plasa
Colea 'n acea coteneaţă [1])
Să văz n'oi vâna vreo raţă?
Zise astălaltă iară:
— Aideţi împreună dară
Şi găini, raţe ori ouă
Le vom împărţi în două.
— Bine, aide! Şi plecară,
Vânară pe cât vânară
Şi după ce împărţiră
Toate câte le hoţiră,
Când cu ele se'ncărcară
Şi pe la case-şi plecară,
Incepură să-şi ureze,
Sănătoşi să ospăteze:
— Noapte bună, cumetrele,
Feri-te-ar sfântul de rele!
— Iţi mulţumesc cumetriţă.
Domnul bine să-ţi trimiţă,
Ne-am folosit astă seară.
— Dar unde ne'ntâlnim iară?
Zise ea: fără greşeală
In putina cu argăseală.

* * *

Drept este şi prea fireşte
Că hoţ cu hoţ se'ntâlneşte,
Mai lesne în puşcărie
Decât în negustorie.
Dar beţiv, cu beţiv unde?
Incă şi el ne răspunde:
— Unde-mi toarnă să-mi ud [gâtul
Şi îmi mai petrec urîtul.
Aşa şi alt, prin urmare,
Mai lesne 'ntâlnirea-şi are
Unde-l trage pe el aţa
Ca să-şi petreacă viaţa.

IX. Despre frica lui Dumnezeu

La orce te pricepe,
Te închină şi începe.
Fă orce în legea ta
Şi la alţi nu te uita,
Omul care e stricat,
Nu se teme de păcat.
Cine înjură de cruce,
Ca ea o să se usuce.
Cine legea nu-şi cinsteşte
Fără lege se numeşte.
Cine'ntr'altă lege sare,
Nici un Dumnezeu nu are.
Omul trebui să cinstească
Legea lui cea părintească.
Fiecare, cum apucă
Astfel trebue s'o ducă.
Crede'n Domnul cinstind [sfinţii,
Cum te-a învăţat părinţii,
Din cele ce-ţi scrie'n carte,
Nu te duce mai departe.
Fă'n viaţa ta tot bine,
Chiar şi legilor străine,
Binele de rău te scapă,
Să-l arunci chiar şi în apă,
Omul d'unde nu gândeşte,

1) coteţ mic.

Binele se răsplăteşte.
Dumnezeu când te ajută,
Plumbul ţi se face plută,
Când Dumnezeu vrea cu tine
Şi dracul cu colaci vine.
Munca când ţi-o cauţi bine
Şi Dumnezeu e cu tine.
Când se trudeşte săracul,
Dumnezeu îi umple sacul.
Cine'n lene se târăşte,
Dumnezeu îl părăseşte,
Când rogi pre Domnul,
[munceşte,
Că atunci te miluieşte.
Mergi, munceşte ca să ai
Şi la un sărac să dai,
Când dai la cei neavuţi,
Pe Dumnezeu împrumuţi.
In bani nu te gurguia, [1])
Că Dumnezeu dă şi ia.

Toată fapta e 'nprumută.
Şi cea rea şi cea plăcută.
Astăzi faci rău cuiva, orce,
Mâine altul ţi-l întoarce.
De faci astăzi cuiva bine,
Mâine dela altu-ţi vine.
Dumnezeu două scări are,
Să suie şi să coboare.
Pe săracu'n nevoi crude
Numai Domnul îl aude.
Urgii asupră îşi chiamă. —
[Căci
Dumnezeu tiran nu este,
Binele la toţi voieşte. — Ci
Roagă-te pentru or cine,
Ca să-ţi dea şi ţie bine.
Când vreun cuget te'nboldeşte,
Intâi la păcat gândeşte.
Scriptura şi sfânta lege,
D'a'ndoasele n'o'nţelege.

[SPOVEDANIA ŢIGANULUI]

14. Povestea vorbii

Mulţi dacă aud cuvinte din scriptură ş'alte cărţi,
După neroada lor minte le strâmbez în alte părţi,
Popa satului odată la biserică'nvăţând,
Şi ţiganul, cum e dată, cu toţi atunci ascultând,
Dacă sfârşi cele scrise din învăţătura sa,
Ca un duhovnic, mai zise şi de ceia ce-i păsa.
Adică: să îngrijească mic şi mare, bun şi prost.
Ca să se ispovedească, (fiind atuncea în post).
După vorbele acestea le mai zise, la sfârşit:
— Şi să ştiţi că iertat este păcatul mărturisit.
Insă pentru tot păcatu-i zece pomeni de va da,

1 Fuduli.

Miluind săraci din satu-i, or de prin alt undeva.
Așa dar țiganul care în biserică era
Și această predicare de la preot auzea,
Gândind, zise întru sine: — Asta nu e lucru greu,
Dacă este așa, bine! împac eu pe Dumnezeu.
Și astfel mergând el face, și milostenii și rău,
Că popii așa îi place, gândind în cugetul său,
Apoi, făcând el acestea, în minte iar i-a venit,
Că păcatul iertat este, dacă e mărturisit.
Așa la preot se duce să-și spuie al său păcat,
Și'n mână ceva îi duce din cele ce a furat,
Zicându-i: Eu, părințele după cum ai cuvântat,
Am făcut bune și rele și crez că voi fi ertat.
— Dar ce ai făcut? îi zise preotul la el privind;
Răspunse el: D'ale scrise pentr'un ca mine mișel.
Că d'o face ceva rele, după cum am făcut eu,
Ș'o da pomeni pentru ele, îl iartă și Dumnezeu.
— Dar ce lucru făcuși, drace? duhovnicul l-a 'ntrebat,
Să văz lui Dumnezeu place cele ce tu le-ai lucrat?
— Apoi să vezi părințele, îi răspunse el tușind.
Odată 'n zilele mele, la biserică viind,
Brodii când citeai p'o carte...—of! Doamne! cum îmi plăceai!
Că eu cum stam, de departe am auzit când ziceai:
„Tot păcatul ertat este, dacă e mărturisit."
După ce zise aceste, stând puțin, iar ai grăit:
„Dar însă să împărtească zece pentru un păcat,
Să dea ca să-l răsplătească și așa va fi ertat."
Eu, biet, pân' la acea vreme furam și nu prea furam,
Că mă temeam de blesteme, să fac pomeni nu știam,
Iar de-atunci pân'acum drept, am furat ș'am hoțit
Și ascultă să-ți spuiu numa ce pomeni am împărțit:
Aci'n sat într'o grădină, văzând un pom pârguit,
Zburai după o albină și sus pe el m'am suit;
Mâncai cât mâncaiu de foame, și apoi m'am apucat,
N'am lăsat pe dânsul poame, tot cu traista le-am cărat.
Și ca vr'o zece din ele la unul, alt împărții,
Insumi cu mâinele mele, cu care le și hoții,

Ca să-mi mântuesc păcatul, după cum am auzit,
Ş'apoi mergând făcui altul şi iarăşi am împărţit.
Popa făcându-şi răbdare, după cum şi trebuia,
Ii zise blând: — Spune-mi care? El însă cam şoviia.
Văzând însă că nu-l lasă şi să spuie îl silea,
Răspunse: — Apoi îmi pasă, să nu dau de vr'o belea.
Popa zice: Nu te teme, eu nu sunt judecător,
Ci Dumnezeu după vreme îţi va fi răsplătitor;
De aceia spune toate, de vrei de păcat să scapi,
Ca să văz eu de se poate în iad, în munci, să nu'ncapi.
Apoi, zise: — Părinţele, găsii un bou rătăcit
Şi văzându-l bun la piele, l-am tăiat şi l-am belit;
Carnea o făcui parale, la alt sat dacă trecui,
Ca stăpân pe ale sale, pielea opinci o făcui,
Şi zece perechi din ele am luat, am numărat
Mai slabe, mai subţirele şi de pomană le-am dat.
— Proclete,[1]) popa îi zice, of! vai de sufletul tău!
Că'nvăţăturile scrise le-ai tălmăcit aşa rău.
Ce ai socotit ţigane, pe Dumnezeu s'amăgeşti?
Amar de tine, sărmane! Iadul o să moşteneşti,
Pentru una să dai zece ai uneltit meşteşug?
Dar să ştii că nu se trece la Dumnezeu vicleşug.
De vreai să furi cui-va bunul, trebuia să înţelegi
Să dai zece pentru unul, nu opinci, ci boi întregi.
Asta-mi era 'nvăţătura în biserică atunci,
Aste mi le-a rostit gura, ca să vă feresc de munci.
N'am zis să furi, să faci rele şi pomeni să împărţeşti,
Ci să te fereşti de ele, să nu te obişnuieşti,
Cu astfel de datorie să nu te însărcinezi,
Că lesne nu o să-ţi fie păcatul să-ţi uşurezi.
— O vai de mine, săracul! Zise el dându-şi în cap,
Cât de rău mi-a şoptit dracul, în mâna lui ca să 'ncap!
Eu când le făceam aceste gândeam că mă folosea,
Dar acum văz fără veste eşind altfel la vopsea.
Sunt rătăcit, părinţele, învaţă-mă ce să fac,
Că pentru faptele rele n'am ce să dau, sunt sărac.

1) afurisit.

Dă-mi un canon cum îți place și eu să mă pocăesc,
Că doar îl voiu putea face, de iad să mă mântuesc.
— Fătul meu! preotul zise, canonul l-ai auzit,
Pe cât citeam cele scrise și tu altfel le-ai sucit.
Dar canoanele mai grele alții ți le vor da, nu eu,
Că or cine face rele, îl dă în cap Dumnezeu.
Stăpânirea temniți are, cum și ocne pentru hoți,
Pe lângă bătaia mare, oe-o dă drept canon la toți.

X. Despre frica lui Dumnezeu iarăș

Ochiul lui Dumnezeu nu doarme.
Dumnezeu nu răsplătește ca dușmanul, ci gonește cu anul.
Pe omul rău îl însemnează Dumnezeu.
Păcatul își caută vinovatul,
De aceia nu asculta la care zic:
Păcatul nu e cât mânzatul,[1]) ca să-l vază tot satul. — Și
Cine crede în cruce, ca crucea se usucă. — Sau
Dece să-mi plec capul sănătos la evanghelie. — Sau
Nici să văz vr'odată drac, nici cruce de el să-mi fac. — Ci,
De oameni răi să te închini și să fugi ca dracul de tămâie,
Fă-ți cruce mare pe sân, că dracul este bătrân,
Dracul nu are treabă, nici nu șade de geabă.
Dracul nu face punți și biserici, ci întinde curse și piedici.
Omul are și moarte și viață.
Moartea nu vine când o chiemi, ci te ia când nu te temi. Dar
Păcatul mărturisit este iertat. —
Nu linge unde-ai scuipat.
Fă ce îți zice popa și nu face ce face el. — Căci,
Se întâmplă să cază în cursă și cine te învață să te păzești
[de dânsa.
Unde e înțelepciune scurtă, și nebunie multă.
Vulpea cât e de vicleană și de multe ori cade în cursă
[cu toate picioarele ei.
Calul e cu patru picioare și tot se poticnește.
Nimenea nu e ușe de biserică.

1) viței de doi ani.

Cine este sfânt, pe aşternut moale nu doarme. — Dar
Cine nu roagă pe Dumnezeu?
Nimenea nu zice: — Ia-mi Doamne, ci: Dă-mi Doamne. —
[Insă
Rugăciunea omului beat Dumnezeu n'o primeşte.
In loc de dobândă se porneneşte cu osândă. — Ş'apoi
Pe lângă lemnul uscat, arde şi cel verde.

[OLOGUL PEDEPSIT]

15. Povestea vorbii

Doi cu picioare oloage mergând ş'ajungând un deal,
Unu 'ncepu să se roage, când se odihnea supt mal:
— Doamne, dacă ai putere să faci minune din cer,
Implineşte a mea vrere la păsul meu ce îţi cer:
Sloboade de sus acuma înainiea mea un cal,
Să 'ncalec pe dânsul, numa până voi sui ăst deal,
Celalt începu să zică: — Ce spui, prietenul meu?
Nu îţi este ţie frică că mănii pe Dumnezeu?
Vai! nu 'ndrăzni frăţioare astfel de vorbă să zici,
Vr'un trăznet să nu pogoare să ne omoare aici.
Tocmai când vorbeau aceste d'odată s'au pomenit
Că 'n spate-le fără veste un înarmat a venit,
P'o iapă slabă că.are, c'un mânz bolnav după ea
Şi îi sili ca'n spinare, pe bolnavul mânz să-l ia.
Dând cu un bici ca mai tare să-l suie pe acel deal;
Ş'aşa în loc de călare, ruga-l făcu pe el cal.

XI. Despre prostie

Prostia şi nerozia
Se rudesc cu nebunia,
Prost din prost care se naşte
E ca vita, doar nu paşte.
Prost trăeşte, fără nume,
Prost se duce şi din lume. — Căci

Din or şi ce lemn îţi place,
Fluier nu se poate face. — Spre pildă:
Fă om dintr'un lemn de tei
Şi îl botează Matei. — Prostul zice:
Tot, tot am numai o minte,
De vară întâi să-mi fie,
Or de iarnă? (ce prostie!)
Prostul uită din natură
De la mână pân' la gură. — Zic unii:
Prea e tânăr, n'are minte,
I-o creşte d'aci 'nainte. — Şi
E tânăr şi s'o mai face
Tivga de i se va coace. — Prostul,
Pune-l să stea să-ţi vorbească
De vrei să te păcălească. — Căci
Or gura or văgăuna [1])
Prostului este tot-una. —
Umblă ca să prinză roiul
Şi-şi întoarce înapoiul. — Şi
Cată traistă să găsească,
Vrând dăsagii să-şi golească. — Şi
Vrea să umple 'n puţ găleată
Cu gaura neastupată. — Şi
Se căzneşte d'adineaură
Să facă în nisip gaură. — El
Nu ştie unde-l mănâncă
Şi zice: — Scarpină încă. — Prostul,
Îl mănâncă 'n altă parte
Şi scarpină în altă parte.
Prostul, cât să-i dai bătaie,
Face capul cât îl taie. — De aceia,
Unde nu te înţelege,
Nu mai umbla să dai lege.
La uşa surdului
Or bate dacă îţi pasă,
Or mai bine fugi, te lasă. — Prostul,

1) Vale îngustă.

Să cumpere carne merge
Şi pecea[1]) vacii alege. Acum
A pornit în cale lungă
Şi va 'ndată să ajungă. — Şi
Ca să scutească din cale,
De cu seară a plecat
Şi în tindă s'a culcat. — Prostul este ca
Orbul când dă de perete
Tocmai aci socoteşte,
Că acum se isprăveşte. — Sau
Tocmai când s'a repezit
Şi lumea s'a isprăvit. — Prostul este:
Ţine capra şi-l împunge,
Iar altul stă şi o mulge. — Adică
El poartă ponosul
Ş'altul roade osul. — Căci
Cine nu se află la nunta-i acasă,
Atunci altu'n locu-i joacă cu mireasa. — Ş'apoi
Lumea prin târg o vorbeşte
Şi el tainä o gândeşte. — Prostul îşi zice singur:
Şi altul are cap, da,
Dar ca al meu ba-ba-ba! — Sau cum a zis una:
Cap d'avea, n'avea, el ştie,
Dar şi-a cumpărat tichie.[2])

[NEGHIOB FĂRĂ CAP]

16. Povestea vorbii

Trei feciori[3]) mergând p'o vale
Şi zărind un urs în cale
Când suia cu grozăvie
Şi intra în vizunie;
Zise unul: — Ai să-l prindem
Şi la vr'un ţigan să-l vindem.
Altul a zis: — Cum se poate
Din vizuina-i a-l scoate?
— Iacă cum, altul iar zise,
Şi îndată se descinse,
Daţi brâele fiecare,
Să facem un' lung şi mare,

1) Carne de rânsă.
2) Căciula de noapte.
3) Neghiobi în ed. I.

Şi legându-mă pe mine,
Cu el de picioare bine,
Să ţineţi strâns cu tărie,
Când voi intra 'n vizunie,
Ş'apucând pe urs d'odată,
Să mă trageţi voi îndată,
Şi apoi d'aci scoţându-l
Facem cu el ce ne-e gândul.
Astfel dacă sfătuiră,
Brâele îşi înădiră,
De picioare îl legară
Şi'n vizunie-l băgară.
Când vru mâna să întinză
Pe urs de urechi să-l prinză
Ursul de cap îl apucă
Şi cu totul i-l îmbucă,
El strigând într'a sa ghiară,
Ceilalţi cum l-au tras afară,
Stau, se uită cu mirare,
Văzându-l că cap nu are,
Se'ntreb, zicând: Frăţioare,
Avutu-au Vlad cap oare?
Unul zise: — Nu ţin minte.
Altul iar alte cuvinte,
Şi nedomiriţi l'aceasta,
Au mers să 'ntrebe nevasta.
Aşa ei pe mortul lasă
Şi mergând la ea acasă.
O'ntreb:—Stano, ia ne spune,
Că vrem să ştim a minune,
Bărbatul tău ce fel fuse,
Acum cu noi când se duse,
Avea cap ca fie-cine
Or nu, că tu ştii mai bine?
Ea gândind puţin în sine,
Le răspunse: — Nu ştiu bine,
Dar la Paşti îmi par' şi mie
Că şi-a cumpărat tichie.

XII. Despre prostie iarăş

Ce mi-e prostul, ce mi-e nebunul!
Ce mi-e Rada Badea, ce mi-e Badea Rada!
Ia pe unul de picioare şi loveşte pe cellalt în cap.
Cine se apucă să înveţe pe nerod, nu se osibeşte de nebun.
Prostu 'nvaţă bărbierie la capul tău.
Ii dai un ban să te radă şi doi să te lase.
Cu nebunul să nu-ţi pui nici în clin, nici în mânică,
El nu ştie ce e lae, nici ce e bălae.
Nebunul nu asudă, nici la vale, nici la deal.
Tu ii faci cu ochiul, el îţi face cu capul. — Prostul este:
Caută Nan iapa şi el călare pe ea.
N'au ajuns la râu şi şi-a ridicat poalele la brâu.
Nu-l primeşte în sat şi el întreabă de casa pârcălabului.[1])
Cine-şi pune mintea cu nebunul, este mai nebun,

1) Primar de sat.

Pe nebunul nu-l aduci la cunoştinţă.
E anevoe să tai pom şi să goneşti om.
Ziua bună de dimineaţă se arată.
Viţelul după baligă se cunoaşte, ce bou o să se facă.
Puica pe creastă se cunoaşte ce neam o să iasă.
La satul ce se vede, călăuză nu trebue.
Din coada pisicii sită de mătase nu se face.
In tigvă seacă cât să sufli, nu poţi să o umfli,
Mintea de ar creşte pe toate cărările, ar paşte-o şi măgarii.
Orbului de geaba îi spui că s'a făcut ziuă.
Prostul face ce vede şi ce aude crede,
Ii pare că câte sbor se mănâncă.
Surdului degeaba îi cânţi de jale. — El este,
— Bună ziua, nea Istrate! — doi boboci de raţă, frate!
— Mă Istrate, tu eşti surd.
— Mai era colea un cârd.
Unde dai şi unde crapă!
Tu ce-i cânţi şi el ce-ţi dăscântă?
Tu îl trimiţi la foc şi el îţi aduce busuioc.
Tu îl trimiţi la surcele şi el îţi aduce floricele.

[GINERILE NEGHIOB]

17. Povestea vorbii

Un neghiob, cu totu'n vremea mai de multă,
Ca să-şi ia nevastă făcând şi el nuntă,
De masă, bucate, în gând îi venise,
Dar cu ce să fiarbă de loc nu 'ngrijise.
Socrul ca şi dânsul, văzând că nu-s lemne
Aleargă la horă pe tineri să 'ndemne,
Strigând: — Cine este mai voinic de ducă?
Să meargă îndată, lemne să aducă?
Ginerele sare, ia car şi securc,
— Mă duc eu, răspunde, şi pleacă'n pădure.
Ajungând se uită la un copac mare...
— Să-l duc întreg, zice, ce de mai haz are!

I-aș face îndată pe toți ca să-mi zică:
— Hop odată măre! ce mai ginerică!
Dar numai el singur în car cum să-l suie!
Și-i veni'n gând, carul alături să-l puie,
Ca tăind să-l culce, drept în car să cază.
Făcând dar el astfel și tăind stejarul
Cum căzu, îndată îi turti jos carul,
Acum ce să facă? Fluieră, privește,
Și'ntr'o parte ș'alta stă și se sucește!
Văzând că nu-s boii, să-i caute pleacă,
Cu securea'n umăr și cu hârca[1]) seacă.
Și nemai găsindu-i, că i-a pierdut crede.
Iacă și'ntr'o baltă niște rațe vede.
Nu-i venea prin minte ce o să mai pață,
Asvârli securea să dea într'o rață.
Nu înnemerește, rațele zbor, scapă,
Și securea cade băldăbâc în apă.
Pe loc se desbracă, se aruncă'n baltă,
Negândind nerodu c'o să pață ș'altă.
Pe când el cu totul se da'n afundare,
Să scoață securea din apa cea mare,
Vine oare cine pe ascuns, în taină,
Și-l fură de-l lasă fără nici o haină.
După ce rămase gol numai în piele
Privind împrejuru-și, văzu floricele.
S'a pus să culeagă zicându-și: — Nu-mi pasă,
Cu mâinile goale tot nu merg acasă.
Ș'așa numa'n piele se duse cu ele,
In loc de surcele ducând floricele.

XIII. Despre nerozie

Eu îi cer să-mi dea mie,
Și el îți întinde ție. — Pentru că
Nerodul și cu nebunul
Amândoi sunt frați ca unul. — Sau

1) Căpățână.

НОРОЧІТѢЛ ДН ВІС.

Флѣмѫндѫл Кодрі вісѣзѣ.

Ѧдісе вісѫл ші сомнѫл
Кѫм ціцї, дншалѣ пе омѫл,
Ші маї вѫртос дн тот вѣкѫл
Пѣкѣлцще пе сѣракѫл;
Кѣ єл ҳіоа че гѫндеще
Сомнѫл 'і ле нѣлѫчеще;
Прекѫм днтре алте єсте
Ші ѫрмѣтоарѣ Повесте:

Жоє кѫнд сѣпѫ дн Лѫнкѣ,
Ка ѫн остнніт де мѫнкѣ,
Шеҳѫнд жос Піпа'шї апрінсе
Ші пѫцінтєл се дптінсе
Ла ѫмбрѣ кам пе орѫнѣ
Ші фѫма. кѫ Піпа'н мѫнѣ,
Кѫцетєле'л аромірѣ
Пѫнѣ кѫнд ла·адормірѣ.

Anton Pann. Pagini din Povestea vorbii.

Unul ş'altul tot un drac,
Amândoi un ban nu fac. — Precum e o vorbă,
S'a întâlnit în drum Păcală
Cu frate-său nea Tândală. Totdauna
Nerodu'ntâiu o croeşte,
Şi'n urmă se socoteşte. — Şi
Nerodul la ori ce fie
Pe loc zice că îl ştie.
Nerodului i se pare
Că toate 'n palmă le are. — El e
Barbă lungă până'n burtă
Şi minte până'n gât scurtă.
Câte le gândeşte,
Rău le isprăveşte.

[MĂGARUL ZBURĂTOR]

18. Povestea vorbii

Un nerod odinioară,
Cu mintea lui cea uşoară,
Se scoală, îşi ia măgarul,
Ii pune 'n spate samarul,
S'aruncă 'ndată pe dânsul,
Dă cu nuiaua într'însul
Şi pleacă către pădure
In mână cu o secure,
Ceva lemne să doboare
Din copaci crăngi, uscăcioare.
Pădurea din întâmplare,
Se afla pe un deal mare
Şi jos în poalele sale
Spumega un râu la vale;
Aci el dacă se duse
A privi pe sus se puse
La toţi copacii d'arândul,
Pironindu-se cu gândul,
La toată învârtitura
Belia ochii, căsca gura.
Ca să vază crăngi uscate
De proprietar iertate:
Fiind verzile oprite
C'obiceiuri legiuite.
Deci privind el spre o parte
Văzu'n vale, nu departe,
Un copaci gros la tulpină
Uscat pân' la rădăcină,
Carele crăcile sale
Le pleca spre apă'n vale,
Alergă'n grabă-l priveşte.
Se bucură şi zâmbeşte
Că i-a ajutat norocul
Să-şi încarce dobitocul,
Nu ştie 'ngrab cum să saie,
Să se urce ca să taie.

Cum se urcă sus, îndată,
Craca 'ntâia fu jos dată,
Pe loc p'a doua loveşte:
Apoi se urcă la altă.
Dup'aceia la mai 'naltă,
Taie, nici una nu lasă,
Vrând să le care acasă.
Când lasă lemnul prăjină
Se uită jos la tulpină,
Să vază grămada dată,,
Cum stă la pământ culcată.
Şi uitându-se săracul
S'a închinat ca de dracul,
Văzând că crengile sale
Se duceau pe râu la vale;
Că toate în el căzuse
Şi de apă au fost duse.
Acuma dar ce să facă?
Numai rămăsese cracă,
Trebuia acea tulpină
S'o taie din rădăcină;
Se dă jos şi se gândeşte,
In tot chipul chibzuieşte,
Ce fel să o nemerească,
Nu cumva iar să greşească;
Că vrea el cu vre-o pază
Copacul spre deal să cază,
Căci şi el căuta încă
Spre prăpastia adâncă.
Dar gândirea i-a fost scurtă,
Nu că pierdu vreme multă,
Ci până scobeşti un dinte
Ce să facă 'i veni 'n minte.
Şi luând funia 'ndată
Cea de la samar legată,
Mai ia căpăstrul, brâu scoate,
Leagă una d'alta toate,
Face o funie lungă
Mai departe să ajungă,
Apoi urcă dobitocul
Unde era mai sus locul.
Apucă funia 'noadă,
De samaru-i despre coadă,
D'acolo în copac se suie,
Vrând pe voia-i să-l supuie,
Ţeapăn de vârfu-i o leagă
Şi face o faptă 'ntreagă.
D'aici în grab' se pogoară
Ca o pisică uşoară,
Apucă securea lată
Şi'ncepe să taie 'ndată.
Taie, mii de ori loveşte,
Stă puţin, se odihneşte,
Şi iar ia securea 'n grabă,
Ca un ager l'a sa treabă.
Taie până nu mai poate,
Aşchii peste aşchii scoate;
Când s'apropie să cază
Aştepta spre deal să-l vază,
Dar, unde? copacul mare
Nu vrea să-i dea ascultare,
Ci începând să troznească,
Şi spre vale să pornească
Ridică în zbor măgarul,
Cum era cu tot samarul,
Şi în vederile sale
Il aruncă peste vale.
Iar el, privind la înălţime
Măgaru 'n zbor cu iuţime,
Căzu îndată pe vine
Şi începu să se închine,
Zicând: Ce minune mare,
Din cele în lume rare!

De ce muri bietul taica
Şi nu trăi draga maica
Să vază măgar cum zboară
Ca o pasăre uşoară,
Eri de mueam, Doamne [bune,
Nu vedeam astă minune.

XIV. Iarăş despre nerozie

Nerodul, toată a lui nerozie
E de la părinţi moşie.
Işi pune capul cel sec
Cu 'nţeleptul la întrec.
Tu stai să-l înveţi de bine
Şi el te 'nvaţă pe tine.
C'o ţiu de coarne se uită
Şi tot strigă că e ciută.
Pe nerod la treabă-l mână
Dar s'aibi zburătura 'n mână,
Cu nerodul când vorbeşti
Bastonul să-ţi pregăteşti.
Unde 's ochii 'nţeleptului
Este mâna nebunului.
Şi 'n pat şi cu-ochii pe foc,
I se pare tot un loc.— Nerodul,
Gură are de vorbit
Şi cap n'are de gândit. — El,
Strigă de la munte ca să-l audă,
Şi de la Dunăre va să-i răs- [punză. — Şi zice că:
Este tare de urechi,
Că n'are două perechi. —
[De aceia,
La poarta surdului
Poţi să baţi or cât mult
Că el îţi va şedea mut. — Şi
Nu-ţi încerca vadul cu nero- [dul. — Nerodului,
Zi-i tu lui or cât îţi place
Că el tot ce ştie face. — [După proverbul vechiu:
Să-i dai gură de Târgovişte [— Dar însă
Şi măgarul câte-odată
Binişor şi el se poartă.
Pe măgar la nuntă când îl [pofteşte
Acolo or lemne or apă lipseşte.
Nerodul când e 'ntrebat:
Cine e mai mare 'n sat,
El pe loc răspunde: „Eu!
Că 'ntărît câinii mereu". — [Dar de multe ori
Să găseşte câte-o mână
Să-l scuture de ţărână.

[CĂŢELUŞUL MAI MARE]

19. Povestea vorbii

Lupul flămând, leşinat
Ne 'ndrăznind să intre 'n sat,
Şi vrând să afle, cumvaşi
De are în el vrăşmaşi,
— U! mă! 'ntrebă prin urlat,
Cine e mai mare 'n sat?

Câinele, dulău bătrân,
Cu botul băgat în sân,
Ii răspunde nemişcând:
— Eu nu ştiu, nu ştiu, zicând.
El iar strigă cu urlat,
— Ul cine-i mai mare'n sat?
Bătrânul iar nemişcând,
Răspunde: — „Nu ştiu!" zi-
[când.
Iar javra, căţelul prost,
Sărind de sub adăpost,
Incepe a alerga
Şi: — Eu! eu! eu! a striga.
Lupul auzind astfel.
Netemându-se de el,
Sare asupră-i pe loc
Şi îi rupe din cojoc.
Prostul căţeluş atunci,
Mursicat, [1]) scăpând din
munci,
Fuge strigând: — Aoleu,
Şi:—Nu ştiu! nu ştiu nici eu.

XV. Despre nerozie iarăş

Nerozia are
Cheltuială mare. — Căci ne-
[nerodului
In mâna-i ce pică
Sparge tot şi strică. — Şi
Umblă gură cască,
Până să-ţi vorbească
Inserează
Şi 'nopteză.
Până să zică bou breaz [2])
Vine soarele l'amiaz.
Intreabă ce ai ascuns,
De vei să-ţi auzi răspuns,
Din gura corbului de cât cra!
Şade şi el între noi
Ca măgarul între oi.
La or ce îi sare glasul
Şi râde nebun cu ceasul. —
[Şi încă
Face ceva nerozeşte
Şi fluerând îl priveşte. —
[Zicând:
Eu îl lau şi el se rade.

[EU IL LAU ŞI EL SE RADE]

20. Povestea vorbii

Un chirigiu cu tocmeală,
Incoaci încolo umblând,
Şi luni întregi primeneală
Şi spălare nevăzând,
Cum se întoarse din cale
Şi la casa sa veni,
Porunci nevestei sale,
A-l la [3]) şi a-l primeni.

1) Muşcat de fiară sălbatică.
2) Bălţat—rar.
3) A-l spăla.

Nevasta lui mai în grabă
Căldarea la foc puind
Şi el umblând după treabă,
De caii lui îngrijind;
Işi întrebă pe nevasta:
— Puseşi dragă, ce făcuşi?
Ea îi răspunse l'aceasta:
— Da, da, bărbăţele-acuşi:
Este caldă, mi se pare,
C'am pus-o de multicel.
— Ia-o şi ad-o mai tare,
Strigă către dânsa el.
Ea, scoţând apa afară,
El se dezbracă pe loc,
Se 'nfăşură ca la ţară,
Cu cămaşa pe mijloc,
Se pleacă şi-i porunceşte,
Ca să-i toarne acolea,
(Precum se obişnueşte,
Pe la sate să le lea).
Ea umple oala prosteşte
Ne'ncercând apa de fel,
Şi-i toarnă de-l opăreşte
Tocmai ca pe un purcel.
El, biet, cum era zăpadă,
Tot d'odată alergă
Şi aci într'o grămadă
Capul în grab îşi băgă,
Şi când îl trase afară
Părul în ea i-a rămas,
Ca un brici tăios, de pară
Intr'o clipă fuse ras.
Nevasta la acea'ntâmplare
Incepu a se'nchina,
Zicând cu mare mirare:
— Uită-te acuma, na!
Tot să stai şi să-ţi faci cruce
De poznaşul meu bărbat,
Că prin câte ţări se duce
Vine cu una 'nvăţat!
Eu îl lau şi el se rade,
Cu brici fără să mai dea.
Părul lui de sine cade,
Ce avui a mai vedea!!

XVI. Despre nerozie iarăş

Ne gândind, nici socotind,
Se pomeneşte vorbind. — Că
Cine mi-a umplut izmenele? — Şi
Cine mi-a luat banul din gură?
Tu îl pui să-ţi toarne, el te'ntreabă
— Câţi se spală, toţi prânzesc? — Cum a zis unul:
Unde-l trimet, unde-l mâi
Umblă fără căpătâi. — Şi
Umblă căscând din pom în pom.
Ca căscatul din om în om.

[CĂSCATUL ŞI NERODUL]

21. Povestea vorbii

Un nerod, să zic, sau prost
Că înţelept el n'a fost,
Temându-şi muirea rău,
Ca un neghiob, nătărău,
Intr'o zi un om văzând,
Mergând pe drum şi căscând,
Şi nevasta-i s'a'ntâmplat
In acel ceas d'a căscat,
El intră în bănueli
Că au amândoi tocmeli,
Şi d'aceia a căscat,
Prin căscat răspuns i-a dat,
Astfel necăjit el foc,
Vrând s'o spânzure pe loc,
Făr' a zice către ea,
O funie 'ndată ia,
Şi o chiamă după el,
Zicând: — Ai colea niţel.
Deci împreună mergând
Şi în ogradă intrând,
Din loc în loc o purta
Ş'un pom lesnicios căta;
Ea gându-i necunoscând,
Stând, îl întrebă, zicând:
— Ce mă porţi din pom în pom
Ca căscatul din om în om?
— Dar ce? o întrebă el,
Căscatul umblă astfel?
Zise ea: — Dar au nu ştii?
Geaba dar eşti între vii!
El privind-o a răspuns:
— Aşa?... Bine că mi-ai spus,
Că eu asta n'o ştiam
Şi să te spânzur umblam.

XVII. Despre nevoiaşi

Ţine-mă, Doamne, încai
Dacă vrei să mai mă ai. —
Nevoiaşul este
Slugă oloagă
După dârloagă.[1]) — Sau
Loază 'nbăerată,[2])
Vită încălţată,
Când umblă prin poticele
Parcă e luat din lele.
Te uiţi la dânsul şi parcă
Tot prin strâchini goale calcă.
Umblă parcă treeră la mă-
răcini.
Când te uiţi la el şi trece
Parcă este în chiostece.[3])
Umblarea-i e 'ncovoiată
Ca la pisica plouată.
La o treabă când se scoală,
Parcă are ouă 'n poală.
Pân'a se găti mireasa,

1) curea dela frâu.
2) nerod legat.
3) butuci la picioarele cailor.

Ochii ginerului iasă.
A visat că s'a 'nghimpat
Şi umblă la picior legat. — [Fata mamii,
Şchiopătează mititica,
Că a călcat-o pisica!
Vorbeşte cu mormăitură,
Parcă are mămăligă'n [gură. — Şi
Parcă are orbul găinilor.
Vorbeşte vorba'ngânată.
Parcă i-e gura legată.
Mamă, unde eşti să mă vezi,
Că şi eu am tot ochi verzi?
De-ar muri moşul, să-i apuc [toiagul. — Şi
De-ar muri tata ca să-i iau [briceagul.
De-ar muri socru
Ca să-i apuc locu.
Lă-mă mamă şi pe mine
Şi mă fă frumos ca tine.
Trimite pe nevoiaş
Să-ţi slujească la cevaşi.
Dar pleacă şi după el,
Că nu-ţi face'n grab altfel.— [El este
Câine surd dus la vânat,
Cal şchiop pus la alergat.
Nevoiaşul la toate
Zică că nu poate. — Că uite:
O trag, nu vine, o 'mping [nu merge.

[NEVOIAŞUL ŞI BÂTA]

22. Povestea vorbii

Puind pe săteni la clacă oare care arendaş,
S'a 'ntâmplat în ei să fie şi un leneş nevoiaş.
Care de-l punea la sapă, adormea în mâini cu ea.
De-i da coasa să cosească, nu ştia cum să o ia,
De-i da securea să taie înnopta până să dea,
Abia stând şi ardicându-şi cioarecii [1]) cari cădea.
Văzând, gândi arendaşul, că nevoiaş cum era,
Doar o să poată din curte nişte gunoi a-i căra;
El chiemă, îi dete roaba, el o luă, se uită,
Ş'ncepu să o încarce, după cum îi arătă,
Dar văzându-l arendaşul, că'n mâini după ce o ia,
O ţine'n loc încărcată şi stând se uită la ea,
Incepu la el să strige, ca să care mai curând;
Iar nevoiaşul răspunse, către arendaş zicând:

1) pantaloni ţărăneşti.

— Apoi uite-o trag nu vine, o'mping nu merge.
Atunci puind arendaşul asupră-i un dorobanţ,
Tot sărind o ducea roaba, ca când parcă juca danţ,
Zicând: — Vezi ce uşor merge, ajutat de bătul meu?
— Apoi, zise nevoiaşul, aşa cu rău, ştiam eu.

XVIII. Despre leneşi

Lenea e cucoană mare
Care n'are de mâncare.
Toţi copacii înfrunzesc,
Dar mulţi din ei nu rodesc.
Plopul e destul de mare,
Dar pe dânsul poame n'are.
Pe nevoiaşul şi leneşul
Cu o funie să-i legi
Şi p'amândoi să-i îneci.
Parcă-i gura 'ncleştată
Şi de ielele luată. [1])
De lene ochii'şi închide
Şi buzele îşi deschide.
I-e lene să şi vorbească;
Dar încă să mai muncească;
După cum a fost sădit
Ast-fel a şi răsărit.
Umblă drumurile'n rând,
Podinile [2]) numărând.
Toţi pretutindenea sapă,
El duce câinii la apă.
Parcă, pentr'o vorbă vie,
[gura îi cere chirie.
Rumegă vorba, ca oaia iarba.
Leneşul fuge de danţ
Ca şi câinele de lanţ.

De lene şi de urît
Tocma supt pat s'a vârît.
Aşteaptă îmbucătură
Să o dea mură în gură.— Insă
Mai bine ar tot mânca
Decât ceva ar lucra. — El
Joacă danţ pe mămăligă,
Şi-i ajunge cât câştigă.
Când în cea după urmă
La o pomană'nghesuit
Băut, sătul a murit,
A mâncat până încât
— I-a venit până la gât. —
[Leneşul
Are gura 'mpiedicată
Dar taina o spune 'ndată.—Şi
De vrei sfat la vre-o treabă
Mergi, pe leneşul întreabă.—
[El
Altora le dă povaţă,
Dar pe sine nu se'nvaţă. —
[Leneşul zise:
Mamă, zi să vie nenea
Ca să-mi mai scuture le-
[nea. — Sau
Ast lucru l-aş face 'ndată,
Dar n'am cine să mă bată.

1) paralizată.
2) scânduri de duşumea.

[ȚIGANUL LENEȘ]

23. Povestea vorbii

Căldura după ce trece
Și începe vântul rece,
Țiganul ușor în pene
Dar lenea tot, iar nu-l lasă;
Acum vede că îi pasă,
Dar lenea tot iar nu-l lasă;
Iarna iar nedându-i pace,
Ia și el, un plocon face
Și'n sat la zapciu [1]) se duce,
Grăbind din somn să-l apuce;
Când el în mâini cu ploconul,
Iacă eși și coconul.
— Ce vrei țigane? îl întreabă,
— Te rog, cocoane, d'o [treabă
Dă-mi un dorobanț, fă bine,
Ca să stea astăzi de mine,
Cum o ști să nu-mi dea pace,
Un bordei până mi-oi face.
Deci luând el dorobanțul,
Jucă într'acea zi danțul
Că, când începu a-l bate,
Cu gârbacele pe spate,
Bordeiul gata îi fuse
Și în el copii'și puse,
Zicând: — Bog-da-proste, [frate,
Mă cam burdușișI în spate,
Dar îți mulțumesc de casă,
Că acum de frig nu-mi pasă.
[— Dar însă,
Lenea când este mai mică
Tot știe și ea de frică.
Dar când este lenea mare,
Vede arzând pe el casa
Și i-e lene ca să iasă.

[LENEȘII ARȘI]

24. Povestea vorbii.

Să zice că oare unde, un împărat curios
Vrea să afle 'n ce chip este omul cel mai lenevos,
Și porunci să-i adune câți-va din ținutul său,
Insă de cei mai de frunte, ce se leneveau mai rău.
După ce dar îi găsiră și după ce i-au adus,
Tocma 'n marginea cetății să șază 'ntr'un loc i-a pus.
Câtva timp așa ținându-i, fără să facă nimic,
De la curtea împărătească le da bucate, mertic,
Si întrebând împăratul, cum petrec ei și ce fac?

1) sub-prefect.

Ii povestiră slujbașii, cum că toată ziua zac,
Și când le dă de mâncare o mănâncă răsturnați,
Le-e lene gura să-și cașce, parcă 's niște leșinați.
De aceasta împăratul auzind, la ei s'a dus
Și de la ușe privindu-i, să dea casii foc a pus,
Ca să vază ce vor face, vor ședea tot nemișcați?
Sau văzând focul, îndată o să fugă toți speriați.
Dar văzând că privesc focul și nu se mișcă din loc,
Puse un slujbaș să strige: — Eșiți, că ardeți în foc!
Iar unul din ei răspunse: — Nu ți-e lene să vorbești?...
Și așa să prăpădiră, arzând în foc, toți acești.

XIX. Despre beție

Popa toacă și îi chiamă
La biserică să meargă,
Ei la cârciumă aleargă.
Cu oala de dimineață
Să tămâie 'n toată viața.— [Și apoi
Poruncește și-i aduce
Atât cât nu poate duce.
Bea, pipota[1]) își îneacă,
Altul ca să nu-l întreacă.
Erî vinu-l bătu la spete
Ș'azi iar merge să se 'm- [bete. — Căci
El și-l bate și-l mângâie,
Merge iar să se tămâie.[2])
Beat dintr'o cârciumă ese,
Intră 'n alta, fiind dese.
Umblă pe drum beat
Ca câine turbat. — Pen- [tru că
Omul d'ar fi cât de bun,
Vinul îl face nebun.
Omul bețiv nu știe
Ce face la beție. — Sau
El ce face la beție
Se căiește la trezie. — Insă
Beția o vindecă sapa și lopata.
Noaptea când însetoșează
Sticle și oale visează.
Se pomenește strigând:
— Mai dați cu udătura
Că mi s'a uscat gura. — In [adevăr
Beția este ușa tuturor răută- [ților.— Precum vedem că
Cine bea vin își bea punga și [mintea, ca și sănătatea. — [Bețivul
De mic și mare în sat,
E cu degetul arătat. — [Uite-l, zice,
Privește la el

1) stomacul paserilor.
2) să se înbete.

Şi-l scrie la fel,
Fluieră în bute, şi suge cep.
Mustăţile îi caută a oală.
A suflat în fundul oalei.
S'a afumat cu luleaua,
L-a bătut cărbunii la cap.
Picioarele nu-l mai ţin
Şi tot strigă: — Adu vin!
Il atârnă într'o parte. — Sau
A pus mai mult de o parte.
Nu i-e destul că-i cu mintea
[neroadă.
A luat şi purceaua de coadă.
[— Dar însă
De la nebun şi de la beat
Adevăru-i lesne de aflat. —
[Căci
Ce e 'n inima treazului
E în gura beatului.
Singur se dă de gol,
Fără să-i dea ocol.
Beţivul când este beat
Ii pare că-i împărat.
Când e plosca la mijloc,
Mare, mic e cu noroc.
Ţine fine, na şi ţie,
Cât p'aci să-mi dea şi mie.
Satul mic şi rotocol
Ii dau şi curând ocol. — Sau
Satul mic îl ajunge pod-
[voada[1]) des.
Dar cum zice un învăţat:

— La butucul viţei trei vlăstari cresc, unul al sănătăţii, altul al veseliei şi altul al turburării.
De multe ori îţi vine acru de el.
Povestea ţiganului, acr-u-u-u de la naşu. — Şi
De roşu, roşu; de acru, acru, de Ploeşti,
Ploeşti! chef nenai. — Cu un cuvânt,
Vinul face pe săraci bogaţi, pe ciungi cu mâini, pe ologi cu picioare şi pe orbi cu ochi.

[CIUNGUL, OLOGUL, ORBUL ŞI GOLANUL]

25. Povestea vorbii

Ciungul, ologul, orbul şi golanul ce-l purta,
La o cârciumă 'mpreună, bând pân'a se îmbăta.
Orbul ardică paharul, faţa vinului privind,
— U-iu, ce floare frumoasă! zise tare chiuind.
Ciungul, necăjit de vorba-i: — Ei, (zice), mă 'nebunesc!
De unde vezi floarea tu, măi! or vrei să te pălmuiesc!

1) bir în natură.

— Ci nu sta, zise ologul, ia-l cu mâinele de păr,
Să ţi-l calc eu sub picioare, să-l pisez să ţi-l las măr.
Iar golanul ce sta faţă, văzând că se necăjesc,
— Daţi mă! zise către dânşii, că ce-o fi eu împlinesc. —
[In sfârşit,
Omul se îmbată şi de inimă rea şi de inimă bună.
Dar de multe ori necazul îmbată mai rău de cât or ce
[băutură. — Insă
Beţia tinereţii întrece pe a vinului. — După proverbul ce zice:
Cine umblă pe drum cu gândul acasă, îşi pierde căciula,
[în târg. — De aceia,
Să fii treaz nemâncat, de-ţi va zice lumea că eşti beat,
[mergi de te culcă.

XX. Despre beţie iarăş

Cine bea în cinste or în dator, se îmbată de două ori. — Că,
Una gândeşte cârciumarul şi alta beţivul. — Cârciumarul zice:
— Băutura e unde e, mâncarea e fudulie.
Apa nu e bună nici în cizmă.
Vinul e pentru noi, nu e pentru boi.
Cu vinul şi cu somnul uită grijile omul.
Vinul e toiagul bătrâneţelor şi nebunia tinereţelor. — Insă
Vinul bun şi nevasta frumoasă sunt două otrăvi dulci la om.
Tu îl bei pe dânsul şi el te bea pe tine.
Tu îl bagi în maţe şi el ese 'n faţă.
Cât să dai ocol, tot te dă de gol.
Mergi pe cărare lină şi dai drept în tină.[1])

[UNGUREANUL BEAT]

26. Povestea vorbii

Un ungurean oarecare
Ce n'a prea avut umblare
Şi nici vie nu văzuse,
Nici vr'odată vin băuse;
Şi văzând odată vie,
Bând şi vin păn' la beţie,
P'alt ungurean întâlneşte
Şi cu el astfel vorbeşte:

1) noroiu.

— Măi soaţe, văz't-ai tu ghie?
— Am văz't, măi, (zise) ş'o [mie.
— No da cum îi? de-ai văz't [spune.
— Da au îi măi, v'o minune?
— De n'ai văz't cred poat' să-ţi pară.
— No mă, să-ţi spun cum [îi dară,
Ii albă şi stă 'n chicioare
Răscrăcănată la soare.
— No! minţ' tu, că n'ai văz't [ghine,
Să-ţi spun io, cată la mine:
Ghia ae'i p'un deal pusă
Tot cu ţepi pin ea împunsă,
Şi cochile, voinici, tună
Poama ei de i-o adună,
Şi supt chicioare împarcă
Să-ı cure zcama, o calcă.
Apoi p'acea zeamă dragă
O botez ghin şi o bagă
In o scorbură întinsă,
Cu bete d'alun încinsă,
De-aci mere o boreasă,
Ce îi zic cârciumăreasă,
Şi chiamă ghinul pi-o boartă,
Ţinând o cofă cu toartă,
Şi ţi-l dă de-l beai cu oala.
Mă, da-i şelău ghinul ala!
Că când îl beai te îmbună,
Până banii ţi-i adună
Şi se duce, nu-i mai pasă,
Cu punga goală te lasă;
Şi să vezi cum nu m'ascultă
La hiclenia-i a multă;
Io beui din el odată
O oală ghine'ndesată,
Şi pân' grăii trei cuvinte,
Mă luă un chic de minte,
Când plecai să meriu pe cale
Drumul oblu-mi părea vale.
Că el se ţinea de mine
Şi-mi da ghes să caz pe vine;
Io dam pe poteca lină,
El mă da'n lături prin tină.
Dac'am văz't că joc îşi face
Vrui să-l ghirui, să-mi dea [pace,
Dar' el m'o trântit în tină
Şi mă dete pe hodină.
Când m'o deşteptat o tuse
Mă uit, să vezi ce-mi făcuse!
La gura-mi se băligase,
Banii din pungă-mi luase
Şi se duse la dracu
Şi unde i-o fost lui placu.

Vinul, ţuica cui îi place, n'are cu ce să se 'mbrace:
Beţivul când trece pe punte, închide ochii să nu vază apa.
Arama omului la beţie se arată.
Hoţu 'nvaţă la hoţie şi beţivul la beţie.
Să bei pân' ţi-o eşi părul prin căciulă şi cămaşa prin [izmene. — Dar
Cine se ia după muscă ajunge la bălegar. — Că

Cine bea pân' la 'mbătare, nume bun în lume n'are. — Şi
Decât să-ţi iasă nume rău, mai bine ochii din cap.
Spune-mi cu cine te'nsoţeşti, ca să-ţi spun eu cine eşti.
Cine te vede intrând în cârciumă, nu zice că ai intrat să
[te 'nchini.
Omul a intra în baie şi a nu se 'mbăia, nu se poate.
Omul este ca oaia, lesne se ia după altul, nu judecă nevoia.

[BEŢIVUL ŞI MĂGARUL]

27. Povestea vorbii

Un grec oare care, din sate plugar,
Plecă şi se duse c'un al său măgar,
Până la o rudă ce-i era cumnat
Şi avea şederea departe l'alt sat.
Cumnatu-său, care prea mult îl iubea,
Şi'n casă-i văzându-l odată abia,
Il primi vesel, cum i s'a căzut,
Şi seara la cină cu el a şezut,
Cu vorbe, cu glume tot s'a îndemnat.
Ş'a dat cu paharul pân' s'a îmbătat.
Culcându-se astfel şi dormind ceva
A doua zi capul grozav îi urla,
Ii părea mai mare de cum era 'ntâi
Şi-l trăgea să-l puie iar pe căpătâi;
Il punea, şi geaba, or cum nu-i trecea,
Il atârna, parcă, locul nu-i plăcea,
Necăjit se scoală, greaţa a-şi scuipa,
Vrând şi dobitocul a şi-l adăpa,
Şi dacă se duse în sat la ceşmea,
Fluieră din buze, silindu-l să bea.
Dobitocul însă dacă a băut,
Işi ridică capul şi 'n loc a stătut.
Deci văzând ţăranul pe al său catâr,
Că la fluerarea-i nu face hatâr,
Şi de îmbiere n'are nici habar,

Ca o picătură să'nghiță măcar,
Zise: (clătind capul) — Hai dobitoc, hai!
Tu mai multă minte decât mine ai!
De făceam aseară ca tine și eu
Nu era să-mi fie astăzi așa greu.
Fiindcă și următoarea poveste este a rădăcinci
[beție, o alăturăm aici.

[POVESTEA POAMELOR ȘI A LEGUMELOR]

28. Povestea vorbii

Când a fost odată pre pământ alcasă,
Nobila Gutuie poamelor crăiasă,
Dând oblăduire[1]) și peste legume
Celor ce se află în întinsa lume,
Tronul își pusese sus la înălțime,
Intinzându-și cortul în acea lățime
Sta înconjurată ca crăiasă mare,
De destule poame până'n depărtare,
Iar în jos, pe vale, sta în șir supt coaste
Feluri de legume drept vitează oaste.
Astfel dar regina, nobila Gutuie,
Vru în rândulală tronul ca să-și puie
Și după talente ce ea cunoscuse,
Pe vestita Chitră, cap a fi, o puse;
Rodiă alese, cum și pe Lămâia,
Piersica, Naramza[2]) pentru treapta 'ntâia:
Iar a doua treaptă rândui pe Părul
Cu Cireașea, Vișina, Zarzăra și Mărul;
Iar pe supt aceștia Coarna și pe Pruna,
Cum și d'o potrivă Nuca și Aluna;
Cu aceștia dară împlinindu-și suma
Despre toată poama și despre leguma,
Sta din înălțime, se uita în vale,
Răspândind la toate poruncile sale,

1) stăpânire.
2) portocala.

Prin Migdalul tainic ce îi sta la spate
Şi-i avea credinţă a păzi dreptate.
Deci bubosul Strugur ce-şi avea şederea,
Pe lângă crăiasa cu apropierea,
Pârcălab să fie cinste avusese,
De această slujbă vrednic s'alesese,
Insă el, zavisnic[1]) către celelalte,
Care ocupase slujbe mai înalte,
Incepu cu ură multe pâri să facă,
Socotind reginei ast-fel ca să placă,
Şi pe d'altă parte poamele sărace
Nu aveau de dânsul nici odată pace:
Nu 'nceta în lături tot să se întinză,
Să se mai lungească, loc să mai coprinză;
S'atârna de une, sugruma pe alte.
N'avea păs în sine de porunci înalte.
Bătăios, sburdalnic dintr'a sa natură,
Supăra pe toate prea fără măsură,
Ii plăcea să-ş bată joc de fie care,
Ameţea o lume ca cu fermecare;
Intr'aceste ş'alte cu semeaţă faţă,
Infoiat în haine, răsucind mustaţă,
Plin de nebunie, cu arţag în sine,
Se ardică 'ndată, la crăiasa vine
A aduce pâră despre celelalte
Şi'ntr'acest chip zise cu strigări înalte:
— Mă închin, stăpână, cu supus raport;
Cum am şi poruncă 'n slujbă să mă port,
Eu umblând cu toate'n bun prieteşug
Am aflat în ele mare vicleşug,
Multe din legume rele uneltesc,
Rânduelii bunii se împotrivesc:
Mai cu seamă Varza cea'ngâmfată'n foi.
Umblă să aducă'n toate mari nevoi,
Ceapa cea bărboasă d'altă parte iar,
Ea înlăcrămează prunci şi mume chiar

1) invidios.

Prazul iar, mojicul, cu obrazul tras,
Are niște fumuri de rup, parcă, nas,
Când e Usturoiul, el și mai grozav,
Turbură văzduhul cu al său năravu,
Aști potrivnici dară n'au de tine păs,
Ci pre celelalte toate le apăs;
Eu acela care am puteri de mac
S'amețesc simțirea ca un tiriac, [1])
Ei mă venineză cu spirtosul duh,
Și pe loc m'apucă tusea cu năduh,
Despre care astăzi veste ți-am adus,
După datorie ca un mic supus.
Auzind crăiasa vestea cea adusă
De mustosul Strugur, sluga-i cea supusă,
Zice către dânsul: — Ai tu mărturie
Ca să stea dovadă după datorie?
— Am, el îi răspunse, și nu o dovadă,
Ci îți pot aduce chiar și o grămadă,
Nu persoane proaste, ci de cinste'n lume,
Și mă rog ascultă să le spui anume:
Am întâi dovadă pe Piperul, care
E la fie-cine prea de cinste mare.
Am și după dânsul pe Enibaharul,
Chimenul, Molotrul, Cimbrul și Mărarul,
Capera, Măslina care sunt de frunte,
Și întâi poftite la oaspeți și nunte:
Pe lângă acestea am și pe ciuperca
Și cu prea cinstita sora-i Mânătârca,
Mazărea, Năutul, cuvioasa Linte.
Care tot-dauna e la mulți în cinste,
Bobul stingătorul de or ce duhoare,
Postnica Fasole cea prea umflătoare:
Am și pre cinstitul verde Castravete
Agreșele, cum și Coacăzele fete,
Și ghebosul Roșcov cel supus poruncii,
Cu Zmochina care lesne'mpacă pruncii

1) leac împotriva veninului.

Am şi pe Curmaua cea în sâmbur tare
Cum şi pe Castana cea cu mezul mare,
Am şi pe Stafida soru-mea cea mică,
D'o fi primită la ceva să zică,
De voeşti, aceştia gata sunt să vie
Ca să stea să spuie care or ce ştie".
Cum simţi aceasta Ceapa, totd'odată,
Cum e din natură foarte veninată,
Se'mbracă îndată, iute, cu mânie
Două-spre-zece haine puse de dimie,
Şi cămăşi atâtea albe subţirele,
Imbrăcând binişul roşu peste ele,
Pieptănând şi barba-şi albă şi bătrână,
Scuturând-o bine de pământ, ţărână,
Pleacă necăjită'n toat'a ei putere,
Veninând văzduhul de catran şi fiere,
Pe pământ târându-şi barba sa cea lată,
Sus în deal ajunse la crăiasa 'ndată;
Cum intră de faţă gura îşi deschise
Şi cu îndrăzneală într'acest chip zise:
— Să trăeşti, stăpână, pe înaltu-ţi tron,
Să ne fii la toate pururea patron,
Să 'nfloreşti ca măru 'n fie-care an,
Aibă-ţi chipul vesel faţa de şofran,
Rog cu plecăciune până la pământ,
Multa-ţi bunătate, pentru crezământ,
Mincinosul strugur multe ne-a pârît,
Că 'ntr'a noastră slujbă ne-am purtat urît,
Dar aceste toate câte le-a vorbit
Insuşi de la sine el le-a născăcit,
Te încrede mie, adevăru-ţi zic,
Că am barba albă, nu sunt copil mic:
— Pot să-ţi fac îndată orce jurământ,
Spre a te încrede la al meu cuvânt,
Când porni din gură Ceapa jurământul
Zgudui îndată toată frunza vântul,
Cât de groază multă jos se scuturară:

Pasările 'n aer de prin crăci zburară.
Ascultați și ce fel fuse jurământul
Care cu un ritor și-a urmat cuvântul:
— Jur cu dreptu-mi cuget să n'am parte eu,
Intr'această lume, de tot neamul meu,
Și să nu mă bucur ca d'acel noroiu
De al meu iubitul frate Usturoi,
Cum și în osândă să ajung să caz
Ca să plâng de moartea socrului meu Praz:
Să se stingă neamul cuscrului meu Hrean,
Să-l mănânce vermii viu chiar în ăst an,
Să îngrop în viață și să tânguesc,
Fiicele-mi Ridiche care le iubesc,
Cum și al meu unul ginere Ardei,
Praf să se prefacă 'n fie-ce bordei,
Să ajung eu însumi unchiului meu Nap
Și mătuși-mi Sfecla groapa să le sap,
Nici să am în lume parte 'n ochii mei
De nepoții Morcovi și de Pătrunjei.
Să se rătăcească 'n lunci și prin câmpii
Verele-mi drăguțe Broajbe și Gulii,
Și să n'am iar parte de Cartoful văr,
De nu spui de față dreptul adevăr;
Și bubosul Strugur de n'o fi mințit
Moartea mea să fie de tăios cuțit.
Cum și să mă facă 'n mici bucăți pe loc
Și să mă prăjească în tigăi pe foc;
Rog dar ca să fie Strugurul adus,
Ce-a bârfit de mine și minciuni a spus,
Voi prin judecată, ca or eu or el,
Să ni se aleagă dreptul la un fel;
Voi aci acuma la 'ntrebări să stea
Și minciuna spusă 'n față să se dea.
Auzind Crăiasa aste jurăminte,
Porunci Salatei ce-i sta înainte,
(Zic) către Marulă și către Lăptucă
Că aci de față legile s'aducă,

Şi sobor s'adune 'ndată prin chemare,
Frunte stând Dovleacul cel cu capul mare,
Pepenele verde lângă el să şează,
Şi slujbaşi să aibă împrejur spre pază,
Pe Păţlăgele 'n roşu îmbrăcate
Şi pe cele 'n vânăt, ce sunt veninate:
Bamiile încă, Loboda şi Ştirul
Să se afle faţă, să 'mplinească şirul.
Deci acestea toate cum se adunară,
Pe mustosul Strugur îl înfăţişară,
Cumpăna, balanţa, aducând porniră.
Şi pe cele spuse drept le cumpăniră,
Ast-fel dar pe Strugur l-au găsit de vină,
Şi că însuşi numai este de pricină,
Iar vinosul Strugur începu să plângă
Şi ceru din parte-i mărturii să strângă,
Dar şi fură 'n spate-i trei ce îl iubiră,
Şi să-i pârtinească singure veniră:
Pepenele galben, Piersica, Caisa,
Dar nu ascultară a acestor zisa,
Ci îl osândiră toţi ca dintr'o gură,
Cum şi hotărîrea dintru 'ntâi făcură.
Pepenele care pârtinire puse
Se crăpă 'n două c'auzit nu fuse,
Piersica asemeni şi Caisa iară,
De necaz şi ciudă 'n loc se despicară:
Iar Urzica care sta aci zbârlită,
Vrând să ias'afară iute necăjită,
Urzică 'mprejuru-i pe câţi îi atinse
Şi dintr'asta mare zarvă se aprinse,
Dar crăiasa foarte 'n sine supărată
Cu urgie mare se porni îndată
Pe sărmanul Strugur prea greu să-l blesteme,
Şi asupră-i toate relele să cheme, zicând:
— Tu în a ta viaţă, ca un blestemat,
Tot de lemne 'n lume să fii spânzurat,
Soare să te arză, să te bată vânt,

Şi să nu-ţi ajungă trupul de pământ:
Ochii ciori să-ţi scoaţă ş'alte păsări mici.
Şi de bruma toamnei în bucăţi să pici,
Şi apoi în urmă prin cuţit tăios
Trupul tău să fie dat d'acolo jos,
Şi să n'ai pe nimeni a se umili
Ca să-ţi tragă clopot sau a te jeli.
Ci cu râs, cu cântec a te arunca,
Cum şi sub picioare 'n danţ a te călca.
După ce dar astfel, cum zisei te calci
Şi în mici fărâme dacă te prefaci
Sângele să-ţi stoarcă, trupu-ţi tescuind,
Şi să-l bea voinicii veseli chiuind:
Cu strigări şi jocuri a se bucura,
Cu oalele bându-l, bunuri a-şi ura,
Grijile să-şi uite în acel minut,
Să se socotească cei mai cu avut;
Unii iarăşi limba a-şi împletici,
Iar neîndrăzneţii a se 'nvoinici,
Alţii iar, tăcuţii, când îl vor gusta
Filozofi la vorbe a se arăta;
Alţii când dintr'însul ceva vor sorbi,
La arţag să prinză 'n certuri a vorbi;
Alţii iar să meargă pe două cărări
Câinilor pe drumuri dând întârâtări,
Cum ca şi nebunii vântul ocărând,
Să se tăvălească în noroi căzând;
Alţii iar, cei lacomi, or pe unde mân'
Indărăt să-l toarne şi să-l verse 'n sân;
Alţi cu nerușine a se desbrăca,
Şi golaşi piperul 'ntr'alţii a juca,
Să se bolnăvească şi să zacă 'n pat;
Insă toţi aceştia când se vor trezi
Stând să se căiască în cealaltă zi,
Să se ruşineze chiar de fapta lor
Ne'ndrăznind să-şi scoată faţa la sobor." [1])

1) adunarea fruntaşilor.

Astfel dar blestemul fuse 'n acel ceas,
Care până astăzi îl vedem rămas. — De aceia
Vinul e dat să-l bea voinicii, iar nu toţi nevoiaşii. — Că
Toată lumea bea vinul, dar nu-şi bea mintea.
Işi înnoată gura în vin până dă dintr'însul.
Gândeşte să nu mai lase în bute. — Şi
Umblă cu ochii logodiţi.
Pe unul îl vede ca doi. — Ci
Dacă nu eşti vrednic să-l duci, nu te încărca peste măsură.
[— Cum a zis Ţiganul;
Dacă nemai puterinţă la ce chichirezi gâlceava? Iar nu
Toarnă, umple foalele,
Până-şi udă poalele. — Şi
Vede că nu mai încape
Şi toarnă până să crape. — Ardică paharul strigând:
Dumnezeu să-l înmulţească
Ca şi pe piatră să crească.

XXI. Despre mâncare

Omul trăieşte cu ce bagă în gură.
Pântecele omului n'are fereastră ca să-i vezi ce a mâncat.
Pâine cu sare — e gata mâncare.
Dintr'o ridiche patru feluri de mâncări se fac: rasă, şi
[nerasă, cute şi felii.
Cine caută gurii i se dăzgoleşte turii.
Cine mănâncă puţin mănâncă mai de multe ori.
Cine mănâncă mult mănâncă mai de puţine ori.
Omul nu trăeşte să mănânce, ci mănâncă să trăiască.
[De aceia,
Mâncarea de dimineaţă lasă-o pentru seară, şi
Lucru de seară nu-l lăsa pentru dimineaţă.
Gura omului e iad, cât să-i dai tot zice ad'.
Astăzi să mănânci cât un bou, mâine ceri să mănânci
[cât doi. — Insă
Şi un nebun mănâncă nouă pâini, dar e mai nebun
[cine i le dă.

Orce lucru, când e mai puţin, se pare mai cu gust.
Găina când se vede în grămadă, râcâie cu picioarele.
Păduchele, când se satură, ese în frunte. — Iar
Flămândul codri visează şi vrabia mei.
Posteşte robul lui Dumnezeu dacă nu găseşte tot mereu.—Că
Cine poate oase roade, cine nu, nici carne moale.
Cine are bea şi mănâncă, cine nu, stă şi se uită.
Omul care este harnic totdauna are praznic,
Iar nevoiaşul şi prostul şi în ziua de Paşti postul. — Că
Astăzi când are parale mănâncă zaharicale, şi
Când se cată mâine, n'are cu ce să-şi ia pâine.
Azi are, satură zece şi mâine flămând petrece.— De aceia
Gândeşte de astăzi şi pentru mâine.
De ai venituri mititele, mai opreşte din măsele.

[HANUL SGÂRCITULUI]

29. Povestea vorbii

In Ţarigrad este un han (auzim)
Căruia turceşte-i zic: Sanchi-edim:
Fiindcă acela care l-a făcut
Prea sărac fusese, cu nici un avut;
Făr' de venit mare, cu câştig puţin,
Işi ţinea vieaţa ca toţi cum şi-o ţin,
Decât pe nimicuri bani nu cheltuia,
De şi-i zicea gândul ce vedea să ia;
Dar cu înfrânare mai mult petrecând,
Işi stăpânea pofta în sine zicând:
— Pe cutare lucru atât o să dau;
Când pot făr de dânsul, pentru ce să-l iau?
Ia să pui eu banii bine ce-i de dat
Şi să zic în gându-mi că l-am cumpărat.
Când mergea în piaţă şi vedea vânzări,
Pometuri, dulceţuri şi alte mâncări,
Intreba de toate cu cât se vindea,
Şi numărând preţul ce era să dea,

Intr'o altă pungă băgând îl strângea,
Şi-l lăsa într'însa, nu-l mai atingea,
Zicând întru sine: — Iată că luai
Şi zic (sanchi-edim) ca şi când mâncai.
Astfel el tot strânse până grămădi
Şi'n Ţarigrad hanul, cum am zis, clădi.

XXII. Despre sărăcie

Decât toată bogăţia
E mai scumpă sărăcia,
Că până nu-şi va da toate
Să o capete nu poate.
Sărăcia când ţi-e 'n vatră,
E ca o stană de piatră.
Sărăcia pretutindenea
Se întinde ca pecingenea. [1])
Necăjita lui viaţă
Se ţine într'un fir de aţă.
De sărăcie nu scapă,
N'are după ce bea apă.
De foame-i se lungesc urechele.
De sărac nici unghii n'are
La vreme de scărpinare.
N'are cer, n'are pământ,
Şade ca într'un mormânt,
Trage neîncetat
Vetrela pe uscat. [2])
E îmbrăcat ca un nap,
Din călcâie pân' la cap. — Haina lui
Mai mult aţă de cât faţă
De la cel ce e de milă
N'ai ce lua nici cu silă.
Într'un hambar gol şi şoarecele să cază
Capul o să-şi spargă.
N'are casă, n'are masă.
Unde înserează, acolo doarme.
Casa săracul o are
Toată ca melcu 'n spinare.
Işi ia ouăle şi cuibul.
N'are în lume săracul
Unde să-şi plece nici capul.
S'a ars, s'a stins într'un ceas,
Numai cu deştul a rămas.
L-a luat sărăcia după urmă,
Ca o oaie rătăcită din turmă.
Şi făină şi-aluat
Tot împrumut le-a luat [3]),
Dacă moare juncul [4]) se răpune jugul.
Se rupe zagazul, îi stă şi sfârleazul;

1) boală de piele.
2) Unii zic: «trage verde pe uscat», însă nu e bine, ci vetrela, care se înţelege pânza corăbiei.
3) Lipsesc în ediţia «Bibl. pentru toţi».
4) taur tânăr.

I-ai luat apşoara, a stătut şi [moara.
Ii zmulgi aripioara d'aci nu [mai zboară.
De foame se învârteşte,
Sub călcâi locul găureşte.
Arzând numai doi tăciuni,
Nu se pot face cărbuni;
Numai într'un tăciune,
Nu se face mămăligă,
Nici poate ceva să frigă.
Herghelie de-o iapă ciufă [1])
Şi branişte [2]) numai de-o tufă.
Nu se face niciodată.
Murătură din mură nu se [face. — Insă
Când n'are cu ce săracul,
Răbdarea îi este leacul.
Se strânge ca melcul în [coaja lui.
Când îmbrăcat, când despuiat,
Când mâncat când nemâncat,
Inghite la noduri cât pumnul,

Şi suferă în nas fumul. — Cum a zis un copil:
— Tată! noi n'avem pâne nici o coajă
Şi câinii umblă cu covrigii 'n coadă.
Găina curătură [3]) visează, şi vrabia mei. — Altul a zis iarăşi:
Melcii îi frig pe cărbuni
Şi ei cântă ca nebuni. — Aşa şi săracul,
Cu necazul se hârşeşte, ca unul ce cu el creşte. — Că
Arapul de n'ar vedea pe tatăl său şi pe moşul său negru, [el s'ar omori.
De aceia şi săracul îşi cântă singur:
Tu foamete lungă unde ai iernat?
La săracul în pungă şi mai mult sub-pat. — Insă:
Cei mici vor multe şi de toate. — Dar
Sărăcia învaţă pe om să fie econom. — Sau
Dăscăliţa sărăcie 'nvaţă pe om meserie.
Că dacă n'ai ce să mănânci, munceşti până cazi pe brânci.
Sărăcuţa lelea plăteşte cu pielea!
Calul râios se scarpină de copacul scorboros.
Ochii săracului sunt în mâinile bogatului.
Bogatul se scarpină şi săracul socoteşte că caută să-i dea.
După toată sărăcia, îl mai mănâncă şi râia.
Dacă-ţi moare calul, îţi vezi pe jos halul.

1) ciufulită.
2) pădure.
3) rest dela grâu cernut.

E destul de rău dacă n'ai al tău.
Un bordei să ai cât de rău, numai să fie al tău.
Te răsfață într'al tău ca ariciu 'n cuibul său. — Căci
Ajungi în casa altuia, nu poți ședea cum îți place.
Ajungi la masa altuia, nu mănânci după cum ți-e gustul.
Ajungi în patul altuia, nu poți dormi după cum ți-e voia.
Tot câinele iese din iarnă, dar numai pielea lui știe.
Că
Ori cât de mică piatră, e mai grea într'a sa vatră. — Și
Tot cocoșul pe gunoiul său cântă.
Din pumni străini, nu te saturi când bei apă.
Mâna altuia nu te scarpină cum îți place.
Dacă nu te saturi mâncând, dar lingând niciodată.
Albina vrednică însă d'orce floare face strânsă.
Dintr'o muncă cât de mică
Dacă nu curge, tot pică.
Acul este mic, dar scumpe haine coase.
Surdul n'aude dar le potrivește. — Tot omul
Are ochi, mâini și picioare,
Poate munci cu sudoare. — Dar
Vara cine își câștigă,
Iarna nu se încârligă. — Săracul de ce e sărac! Că
Nu crede ce e în carte,
Ci crede 'n lucruri deșarte,
N'are nici ce să îmbrace
Și șade, sărbători face.

[ADEVĂRATA CUCERNICIE]

30. Povestea vorbii

O femeie sărăcuță, c'o roche pe ea, capot,
Veche, ruptă, peticoasă și cârpită peste tot,
Mai mult ață de cât față, se vedea în al ei port,
De cânepă, in și lână și de tot felul de tort, [1])
Fiind astfel îmbrăcată, nici mai bine, nici mai prost;

1) Mănunchiu de fire toarse.

S'a dus să se spovedească la un duhovnic în post,
Şi mai întâi de cât alte începu acest cuvânt,
Zicând: — Cinstite părinte! Nu căci mă vezi precum sunt,
De săracă sunt săracă, dar or pe unde am fost
M'am păzit ca de otravă şi n'am spurcat sfântul post.
Ba şi în zile de dulce lăsate de Dumnezeu,
Neavând să-mi cumpăr carne, am postit iarăşi mereu,
De cât numai câteodată când îmi dau oameni străini,
Şi când prinz vreo găină venită de la vecini,
Atunci dau şi eu de dulce, atunci mănânc mai pe plac.
Atunci îmi este Crăciunul, atunci Paştile îmi fac.
Dar tot, cinstite părinte, greşii odată şi eu,
Care păcat ca un ghimpe îl port în sufletul meu.
Că 'ntr'o zi, mergând în piaţă şi prin pescării trecând
Imi veni la îndemână şi un cosăcel furând,
Uitai că e sfânta lunea şi fiindcă nu mănânc des,
Cum mersei pe loc acasă, pornii pe gură să 'ndes,
Vai! când mi-am adus aminte, că chiar sfânta luni a fost,
Cât m'am căit părinţele, că am spurcat sfântul post!
M'am ucis în cap cu pumnii, am băgat degetu 'n gât
Şi să ierţi, toată mâncarea o turnai numai decât.
Apoi mai o săptămână zăcui de inimă rea,
De părea că toată carnea şi oasele mă durea.
Aşa cinstite părinte, păcatu-mi mărturisesc,
Şi or cum ştii rânduieşte-mi canon să mă mântuesc,
De alte sărbători iarăşi nu ştiu de le-oi fi păzit,
Sânt în iad şi de acestea, d'o fi cum am auzit:
Că este o văduviţă, cu care mă 'nvecinesc,
Bogată şi milostivă, mai mult de la ea trăesc.
Şi nu-i fac vr'o slujbă mare, ci nimic să zici de vei:
Mă trimite să chem numai câte-un prieten de-al ei,
Şi alte ori mă pune de departe să 'ngrijesc,
Când va fi să vie altul, să mă repez să-i vestesc.
Apoi îmi dă mălai, pâine, bucate, rachiu şi vin.
Cu'n cuvânt mult bine face la câţi în casa ei vin.
Şi este evlavioasă, să ferească Dumnezeu,
Nici călugăriţă'n lume ca dânsa n'am văzut eu.

Că nu o văz niciodată lucru în mână luând,
Ci orcând mă duc în casă-i, o găsesc în pat şezând,
Gătită, împodobită; hainile ei ochii-ţi ia
Ferice de bărbăţelul ce-o avea parte de ea!
I-am zis odată: — Fetico! fă bine a mă ierta,
Să te 'ntreb, pentru ce oare azi nu lucrezi dumneata?
Or este vr'o sărbătoare şi ţii pentru vre un sfânt?
Spune-mi, mă rog, că ştii carte şi toate de pre pământ.
Ea îmi răspunse, zicându-mi: — Mamă, dacă vrei să ştii,
Peste toată săptămâna găseşti sărbători să ţii,
Că luneа sunt sfinţii îngeri, marţeа sfântul Ioan,
Carii şi în alte zile se prăznuesc peste an.
Mercurea e ziua Crucii, d'aceia şi post mâncăm,
Şi furca fiind mai mică'nainte-i n'o ridicăm,
Joia sunt sfinţii Apostoli, cum şi sfântul Nicolai,
Vinerea e sfânta Vineri, s'o ţii chiar să n'ai mălai;
Sâmbătă facem colivă şi de răposaţi vedem,
Duminica'ncai să ştie că trebue să şedem.
Asta e, mamă, pricina lucru'n mâini de nu iau eu,
Că sânt prea evlavioasă şi mă tem de Dumnezeu;
Iar tu, mamă, eşti săracă şi nu-ţi dă mâna să şezi,
Cu voie şi fără voie, trebueşte să lucrezi.
Ş'aşa cinstite părinte, ca o săracă ce sunt,
Nu le-am putut ţinea toate tocma dup'al ei cuvânt:
Ci alte sărbători numai, a vr'o câţiva mai mari sfinţi
Dintr'a mea copilărie, de când eram la părinţi,
Cum am văzut de la dânşii, le-am ţinut şi le-am păzit,
Chiar şi când n'am avut pâine, să lucrez n'am îndrăznit.
Vinerea n'am tors cu furca, Pilipii toţi i-am ţinut,
Nouă Marţi şi Răpotinii i-am păzit cum am putut.
Joile pân' la Rusalii, eu nu m'am atins de fus,
Şi la Circovii Marinii mâna pe nimic n'am pus.
Cum şi alte ca aceste, după cum am apucat,
Le-am prăznuit, mi-a fost frică să nu caz în vr'un păcat,
Căci, după ce sunt săracă, să n'ajung să mă slutesc,
Să pierz vr'un ochi or vr'o mână şi să mă ticăloşesc,
Şi cu nădejde, părinte, că doar (acestea păzind)

Voi scăpa de sărăcie, să nu umblu flămânzind,
Dar văz că şi cu acestea nu pot să mă procopsesc,
Nu pricep ce o să fie, pentruce nu izbutesc.
Aşa, cinstite părinte, stau şi mă mir ce să fac.
Că'n loc să-mi meargă'nainte, îmi sporeşte ca la rac.
Nu pot deloc să leg două, c'una mă bălăbănesc,
Mai mă rup, şi mă sparg, încă, în loc să mă mai cârpesc.
— Fiică! duhovnicul zise, în felul ce te privesc
Puteam fără d'a'mi mai spune, acestea să le ghicesc.
Chiar portu-ţi mărturiseşte şi te arată curat
C'ai ţinut sărbători multe şi nimica n'ai lucrat.
In deşert dar ţi-e mirarea şi în zadar te ciudeşti
De ce nu-ţi merge'nainte şi de ce nu procopseşti,
Că tocma pentru aceasta, cum zici, toate îţi lipsesc,
N'ai haine, n'ai pâine'n casă, şi'alte nevoi te'mbulzesc,
Fiindcă atâtea zile, de sărbători ce le crezi,
Le-ai petrecut în şedere, dormind fără să lucrezi,
Care putea să-ţi aducă îndestul spor şi folos,
Ţi-a pricinuit tot lipsă şi aşa trai ticălos,
Căci, Dumnezeu porunceşte şease zile să munceşti
Şi'a şeapta zi, Dumineca, din lucru să conteneşti.
Biserica iar opreşte să se ţie osebit.
Nişte sărbători alese, ce praznice s'au numit.
Aste trebue creştinii a le numi sărbători
Şi cu evlavie bună a le păzi sunt datori.
Iar nu Răpotini şi Pilipi să ţii şi să prăznueşti.
Or Marţi, Joi, Vineri şi Circovi, sărbătorile drăceşti.
Care le ţinea norodul în vremile păgâneşti,
Şi să închina la idoli, la Dumnezei elineşti.
Lepădaţi, zic, rătăcirea, dacă credeţi în Hristos,
Intoarceţi-vă-ţi la lumină, fugiţi de drumul noptos.
Lăsaţi credinţa deşartă, depărtaţi acest năravu,
Apucaţi-vă de muncă şi goniţi traiul trândav.
V'aţi învăţat tot în lene şi vă place să şedeţi,
Iar lipsa şi sărăcia d'asupră-vă n'o vedeţi.
V'aţi deprins în toată vremea la clopote s'ascultaţi
Ca să tragă în trei rânduri din lucru să încetaţi.

N'a mai rămas om să moară, că clopot cum auziți,
Indată de sărbătoare sunetul îi socotiți.
Apucă-te, zic, de muncă și nu umbla haimanând
Și ușile unei-altei înverigând și păzind.
Tu zici că nu faci păcate și de loc nu socotești,
Că greșești de o potrivă, altei când îl înlesnești,
Imi spui că ții curat postul și apoi furi la găini,
De pe la pescării pește, ș'altele de la vecini,
Post curat nu se numește când furi și faci rău mereu,
Ci spurcat scârnav[1]) cu totul și urît lui Dumnezeu.
Post zicând nu se 'nțelege numai de a nu mânca,
Ci și poruncile legii să ții a nu le călca.
Nemâncând și făcând rele, nu te poți tu mântui,
In zadar numai cu postul Raiul vei nădăjdui.
Postind și făcând păcate, pe Dumnezeu nu-l împaci,
Că dracii'n veci nu mănâncă și nu se mai schimb din draci,
Ci când postești, fă și bine, nu amăgi, nu fura,
Nu pizmui, nu ucide, nu ocărî, nu jura;
Nu face nici tu păcatul, nici altui nu-l înlesni,
Și a băga în nevoe pe niminea nu 'ndrăzni.
Nu râvni la păcătoase 'n trai mai bun de le vezi.
Ci să-ți aperi cât poți cinstea și sufletul să-ți păstrezi,
Nu cădea ca oaia'n râpă văzând p'altele sărind,
Nu face ce face altul, ci îți fă cruce fugind.
Cu al tău te mulțumește, d'al altuia nu dori,
Inima-ți de vr'o plăcere n'o răni când vei zări.
Să vorbești tot adevărul, minciuni să nu limbuțești;
Fugi de fleacuri și de vorbe nebune și nerozești.
Cinstește pe fiecare, pe niminea nu urî,
Iartă greșelele altor, cu vorbe nu-i amărî,
C'atunci postul îți ajută și atunci te mântuiești,
Atunci poți fără'ndoială creștină să te numești.
La praznice și Dumineci la biserică s'alergi,
Dacă nu te iartă lucrul și'n alte zile să mergi.
In sărbători mititele, în care poți să lucrezi,
Repede-te de te'nchină și mergi de treabă să-ți vezi;

1) murdar, rușinos.

Că sfântul nu se cinsteşte cu şedere, nelucrând,
Ci cu păzirea de rele şi cu bunătăţi făcând.
Sfântul nu îţi porunceşte să dormi şi să stai pe brânci
Când îţi lipseşte în casă şi nu ai ce să mănânci.
Sfântul nu va cuiva răul, ci va binele la toţi,
Şi nu cere de la tine peste aceia ce poţi.
Suflet curat totdauna Dumnezeu şi sfinţii cer
Şi, or'ce faptă vei face, să gândeşti întâi la cer...
O asemenea povaţă ascultând ea s'auzind
Şi lacrămi de pocăinţă din ochii ei şiruind,
Cu o inimă înfrântă şi cu suflet umilit
Când a plecat să se ducă, într'acest chip a vorbit:
— O! cât de întunecată şi rătăcită am fost!
O! cât mi-am petrecut anii şi viaţa fără rost!...

XXIII. Despre nenorocire

Cui i se croeşte rău,
Rău îi merge tot mereu.
După ce pomul îl bate grin-
[dina,
Il bate şi omul dându-i cu
[prăjina.
Când e omului să-i vie
Vreun rău fără să-l ştie,
Or zăboveşte
Până-l soseşte,
Or dă fugă
Să-l ajungă.
In loc să-l scoaţă din unda,
In vultoare îl afundă.
Fuge de la aoleu
Şi dă peste oleoleu.
A vrut să fugă de Stana
Şi a dat peste Satana.
Se plângea d'o întâmplare
Şi a dat peste mai mare. —
[Căci
Noi unele-adăstăm
Ş'altele întâmpinăm.
Plângând c'a rămas cu una,
Pierdu şi pe cea din mână.
Noi într'un fel le gândim
Şi în altfel le brodim.
Să nu mai dea rele Domnul,
Cât poate suferi omul.—Dar
Cine n'a gustat amarul
Nu ştie ce e zaharul.
Pe mulţi cai (de cei buni
[încă),
Hamurile îi mănâncă;
Pân' nu-i iei şeaoa din spate,
Nu vezi în ce loc îl bate.
Capul, până nu se sparge,
[creeri nu se văd.
Când eşti în luciul mării
[şi tună

Anevoie o să scapi de furtună.
Marea e plină de talazuri
Şi lumea cu feluri de necazuri.
Nimeni nu se vaită de gras.
[— Dar
Se plânge şi ăl de are,
Se plânge şi ăl de n'are. —
[Căci
Totdeauna desfătarea are sor'
[pe întristarea.
Epuroaica fată şi epurile de
[inimă se vaită.— Insă
Nu văita pe sărac de traistă
[şi de sac.
De nevoie trebue să se înveţe
Să mănânce şi pere pădu-
[reţe. — Că
La neploaie e bună şi grin-
[dina.—Căci omul nenorocit
E învăţat ca calul cu pofi-
[lul.[1]) — Şi
E mâncat ca Alba de ham.
[— El
E învăţat cu greutatea jugu-
[lui. — Că
E ros ca ceafa boului de
[jug. — Şi
Trage în greu cât poate, —
[Că nenorocirea
Ii face sac în spinare
Şi el sufere'n răbdare. —
[Mereu
Ii dă necazul de nod. — Şi
Curg belele, rabdă'n piele.
Un necaz abia îl trece
Şi vin în locul lui zece.
Dar el rabdă zicând ca fiecare:
— Asta e pe d'asupra ca
[fuiorul popii. — Şi
Nu ne ajung c'avem două,
Şi ne vin şi alte nouă. —
[Dar însă
La nenorociri săracul,
Răbdarea îi este leacul.—Că
Răbdarea e totdeauna,
La orcine cea mai bună.

[RĂBDAREA]

31. Povestea cântecului

P'a virtuţilor livede trebue în căpătâi
Pomul cel scump al răbdării să se afle mai întâi,
Şi dacă din întâmplare natura nu-l va sădi,
Trebue orcum să facă cineva a-l presădi,
Şi să îngrijească bine ca să prinză rădăcini,
Nu cumva să se usuce de ceva'ncontră pricini;
Ş'apoi vârfurile 'nalte să le taie ne'ncetat,
Ca să se înrămureze şi să fie mai plecat,

1) curea lungă ce trece pe subt coada calului.

Cum şi bine să se'ntinză l'adâncime în pământ,
Ca nu cumva să-l doboare vr'o furtună sau vr'un vânt;
Care şi în timpul iernii să nu poată degera,
De şi toat' a lui verdeaţă sev' atuncea scutura;
Mai vârtos că nici nu trebui l'aşa timp a se mândri.
Ci'n frumoasa primăvară când va'nfrunzi şi 'nflori,
Şi în liniştita vară, vesel stând şi rămuros
Işi va da cu belşug rodul cel prea dulce şi gustos.

XXIV. Despre lucrare

Celui cu meserii multe
Casa îi este fără curte. — Căci
Doi pepeni într'o mână nu poţi ţine niciodată. — Nici
Nu poate omul să şează cu ... în două luntrii. — Ci
Ţine-te numai de una, nu sări din una într'alta. — Că
Decât multe şi tot rele, mai bine una şi bună.
Multe ştie, multe croeşte,
Şi niciuna nu isprăveşte. — Totdeauna,
Croitorul umblă cu haina descusută. — Şi
Cismarul umblă cu cismele sparte. — Insă nu ştie că
Popa cu opinci încălţat
De puţini e ascultat. — Zicând:
De la un calic nu afli nimic. — Că
Ochii înţeleptului văd mai departe. — Pentru că totdeauna,
Lumânarea se aprinde pentru cei ce văd, nu pentru cei orbi.
Omul se uită în faţă
Şi îţi judecă viaţa. — Cum zice oarecine:
Nu ştie bărbatul, pe cât ştie satul. — Că
Nimenea nu întreabă de casa frumosului,
Ci de casa vrednicului.
Vrednicia omului se cunoaşte după port. — Că
Dacă des sărbători faci,
Nu o să aibi ce să 'mbraci. — Deci dar
Munca e blagoslovită,
Când te ţii de ea, ai pită. — Omul
Cel înţelept îşi găteşte,

Incă pân'nu flamânzește. — Să luăm pildă că
Furnica își strânge hrană,
De cu vară pentru iarnă. — Și
Șoarecelui nu-i lipsește,
Că din vreme grămădește. — Iar
Grecrele 'n vremea agoniselii cântă
Și iarna cere să se împrumute. — Așa și omul nevoiaș,
Vara 'ntins la umbră doarme
Și iarna moare de foame.
Când fiertură în oală,
Și când mămăligă goală. — Sau
Când florile rodului,
Când frunzele pomului. — Pentrucă
Cine șeade coada-i cade, cine mișcă el tot pișcă. — Și
La tinerețe cine nu lucrează, la bătrânețe râiază. — De
[aceia zise un înțelept:
Arvunează din vreme pe fericita muncă. — Și
Scoală-te de dimineață și te culcă mai târziu. — Și
Cine pleacă de dimineață departe ajunge. — Pentru că
Un ceas al dimineții plătește cât trei după prânz. — Și
De multe ori nu aduce anul ce aduce ceasul. — Că
De unde nu gândești, d'acolo sare iepurele.
Toate sunt la vremea lor. — Iar nu
Lasă-ți lucrul și-ți ia mucul. — Pentrucă
Vorba lungă e sărăcia omului. — Și
Cine vorbește, lucrul nu-i sporește,
Iar cine tace, mai multă treabă face. — Nu fii
Bun de gură și rău de lucru. — Că
Numai cu vorba nu se face ciorba. — Și
Dă din mâini dacă vrei să eși la liman. — Mereu
Lucrează pe mult și pe puțin. — Că
Mai bine ceva, decât nimic.

32. Povestea vorbii

Doi ţărani, când vrură la lucru să plece,
Nevestele'n casă până a-i petrece,
I-au sfătuit ce fel şi cum să urmeze,
Cum să se tocmească şi cum să lucreze.
Una zise: — Frate, vezi de ţine minte
Şi un'a muerii din zece cuvinte,
Eu nu îţi zic alta decât să ştii cum că
După cum eşti mare şi vrednic de muncă,
Când te tocmeşti, cere să-ţi dea plată bună,
Nu lua îngrabă pe nimic arvună,
Să-ţi pierzi surda vreme şi zilele tale
Şi să vii acasă fără de parale.
Iar cealaltă zise: — Bărbate, ascultă,
Lucrează pe plată puţină şi multă,
Cum ţi se întâmplă, nu după plăcere,
Decât să pierzi vremea degeaba'n şedere.
Deci dar ei plecară amândoi d'odată,
Ştiind fiecare sfătuirea dată.
In oraş intrară, lucru să găsească,
Veniră şi'ndată oameni să-i tocmească,
Cel cu plata mare nu vru jos să lase,
Nevasta acasă cum îl învăţase.
Ăstălalt se duse, lucră, luă plata,
A doua zi iară la alţii fu gata,
A treia zi încă n'o pierdu degeaba.
In scurt, totdeauna se afla în treabă.
Iar celalt tovarăş stând în aşteptare,
Ca să se tocmească tot pe plată mare,
Mai mult a lui vreme era petrecută
Făr'de nici un lucru şi'n deşert pierdută.
Ce lua'n trei zile dintr'o săptămână,
Da pe d'ale gurii odihnind p'o rână... [1])

1) pe o parte.

Ascultă din zece vorbe şi una a muierii. — Dar
Sfatul muierii, muierilor foloseşte.

Deci el cu şederea din zi până'n seară,
Se învaţă leneş prin munca cea rară.
Intr'aceste vine o văduvă'n piaţă
Şi văzându-i trupul şi viteaza faţă,
Zice întru sine: — Ce om voinic, mare!
Asta crez că'n lucru cât trei puteri are.
Şi'ndată cât cere îi dă să nu-l scape,
Il duce la vie şi-l pune să sape,
Ea ca o femee văduvă, săracă,
Se dete d'o parte, bucate să-i facă,
Cugetul zicându-i: plata ca plata,
Pe om întăreşte la muncă bucata:
— Deşi n'am tocmeală să i dau de mâncare.
Dar văzând se'ndeamnă mai mult la lucrare.
Stând însă într'aceast'a ei gândire bună
Ascultă şi vede că sapa nu sună,
Alergă la dânsul.... — Ce şezi? îl întreabă,
— Odihnesc, răspunse, nu şez eu de geaba,
Se scoală 'nainte, începe lucrează,
Şi ea iar se duse mâncarea să vază.
Cum îl lăsă însă stătu totd'odată,
Sărmana femee s'a 'ntors iar îndată.
Incepu să-l certe, zicându-i, ce şade?
Că ea îi plăteşte după cum se cade.
El iar înainte-i începe să sape,
Ea pleacă la oală să-i ducă să crape;
Dar când se întoarse cu strachina 'n mână
Il găsi la umbră culcat pe o rână.
— Ce faci? îl întreabă. El: — Stau după muncă.
— Ia scoal' de mănâncă, ş'apoi iar te culcă.
Că pe trupu-ţi mare te-am ales pe tine,
Gândind să-mi iau bine ş'a fost vai de mine!

Iată omul dară leneş cum se 'nvaţă,

Şi de a sa minte şi de rea povaţă,
Deci când trece vara şi lucru 'ncetează,
Plec şi ei acasă copiii să-şi vază.
Cel cu plata scumpă duse punga goală,
Trist, galben la faţă şi slab ca de boală,
Iar celalt umpluse de sfanţi [1]) chimiraşul
Şi se duse vesel ca trandafiraşul. — De aceia zice un
[înţelept:
Foamea se uită la poarta omului muncitor şi nu
[îndrăzneşte să intre. — Iar cel leneş:
Până se încalţă, soarele se 'nalţă, şi până se găteşte,
[soarele sfinţeşte. — De aceia,
In casa trândavului e sărăcie lucie.
Când mălai are, sare n'are, când sare are, mălai n'are.
Rămâne în sapă de lemn şi în casă fără piemn. [2])
Lenea face pe bogat a i se urî.
Şi pe sărac în nevoe a se târî.
Într'un papuc ş'o opincă, lipa, lipa nea Stănică:
Toată vara cu cojoc şi iarna cu ... la foc.
Se încălzeşte la faţă,
Iar spatele-i înghiaţă. Trăeşte viaţă cârpită cu aţă.
Pică pară pică, dacă-i pica eu te-oi mânca, iar de nu,
[acolo vei şedea.
Umblă cu capul între urechi, cască-gură, pierde-vară.
Răsare unde nu-l semeni.
Unde sunt doi, cu el trei.
Incârduit [3]) cu terchea berchea, trei lei perechea.— Şi
Sărăcia de el se ţine ca pulberea după câne.
Umblă pe drumuri tăind câinilor frunză.
Casa i-e în trei pereţi şi cu uşa p'în pod.
Sărăcia îi roade urechile.
Umblă gol ca un pistol.
Se 'mbracă numai pe dinăuntru.

---

1) monetă veche în valoare de 20 creiţari — zwanzig.
2) făină de porumb gros măcinată.
3) adunat în cârd.

33. Povestea vorbii

Unul avea o nevasta,
Leneșe de tot și proastă
Atât, încât pân' la gușe
Se tăvălea prin cenușe,
Haină nu avea, nici treanță,
Decât o cămașă zdreanță,
Ruptă de tot, prăpădită,
In mii locuri găurită,
Nu se mai ținea pe dânsa,
I se vedea tot printr'însa.
Bărbatul ei ca ea iară,
Umbla capiu [1]) până'n seară,
Mai mult ședea pe o rână
Decât lucra'n săptămână,
Căta tot muncă ușoară,
Numai pentru pânișoară.
Nu-i plăcea trupul să-și
[frângă,
Să lucreze și să strângă.
Amândoi se potrivise
Și la toate se unise,
Câți îi vedea'n astă stare
Zicea de ei fiecare:
— Și-a găsit hârbul capacul,
[tigva dopul și lelea bărbatul.
N'a spart Dumnezeu două
[case.
Deci ăst bărbat, biet, pe sine
Vedea, nu se vedea bine,
Dar văzând nevasta-i goală,
Fără preș și fără poală,
I se păru cu rușine,
Deși ea nu simțea bine.
Și cu grijirile sale
Strângând un leu de parale,
Zise-ai sale neveste:
— Dragă, o zicala este:
„Bogatul mănâncă când voește
[și săracul când găsește.
Paștile săracului este când
[îmbracă cămașe nouă și
[când are pe masă ouă".
Și tu azi dar te gătește,
Te spală, te curățește,
Că merg să-ți cumpăr cămașe,
Ca să lepezi ale fașe.
Deci dar eșind el din poartă,
Ca să se ducă la boltă [2]),
Intâlni în drum pe nașul
Și-i ceru la el sălașul. [3])
Finul acum ce să zică,
Punga-i era ușurică.
De cămașe se lipsește
Și de masă târguește.
Găsește o gâscă grasă,
O ia și pleacă acasă.
Cu nașii săi împreună,
Săltând de părere bună.
Copilul său cum îl vede,
La mumă-sa se repede

1) beat—amețit.
2) prăvălie.
3) gazdă.

Şi de departe o chiamă:
Tata aduce pe naşa!
Ei îi suflă'n urechi vântul;
Strigând vesel: — Mamă!
[maină!
Şi îi se păru cuvântul:
„Tata aduce cămaşa"
Tata cu naşu şi naşa!
Sau cum zice pruncul: maşa.
Şi de bucurie mare,
Pierzându-şi cumpătul, sare
Numaidecât se despoaie
De treanţa ei cea cu soaie,[1])
Ş'aruncând-o 'n foc rămase,
Muma ei cum o fătase.
Şi aşa ca o păpuşe
Ese îndată la uşe,
Să-l adaste[2]), să sosească,
Cămaşa să-şi priimească.
Dar când în loc de cămaşe,
Vede gâscă, naş şi naşe,
Aleargă lipan[3]) s'adune,
Rupe, împrejur îşi pune,
Şi tocma ca papăruda
Viind îşi priimi ruda.
Apucă gâsca mai tare,
Ca s'o facă vr'o mâncare.
Şi până ea să gătească,
Naşu 'ncepu să vorbească,
Zicând: — Rea a fost, nevastă,
Sărăcia'n lumea astă!
Despuiata cum aude,
— Unde aţi văzut-o oare?
Or astăzi în târgul mare?!

* * *

Cui i-e frică să se'nsoare,
Să-şi ia o nesimţitoare.
Ca şi această neroadă,
Şi nu-i va mai cere modă.

XXV. Despre săracul mândru

Umblă pe drum cu alai
Ş'acasă n'are mălai.
Parcă îl scot banii afară din
[casă.
Pe uliţă Chiriţă
Ş'acasă chisăliţă.[4])
După ce are chelie,
Mai are şi fudulie.
S'a văzut cu nişte bale la gură
Şi le socoteşte că sunt untură.
După ce nici n'are de cercei
[urechi,
Umblă să-şi cumpere şi două
[pereclii.
Nu-i ajunge nas că n'are,
Mai e şi cu --- mare.
Se încearcă la zbor,
Ca puii de cocor.

---

1) murdărie de grăsime.
2) aştepte.
3 copac cu frunze late.
4) borş.

Ca cocoşul se roteşte,
Intre găini când se priveşte.
Se umflă în sprâncene,
Ca curcanul în pene.
Se răsfaţă'n haine lungi,
Ca un ban în două pungi,
N'are pe sine nădragi
Şi îşi cumpără dăsagi [1]) —
[Capra
De râie coada îi pică
Şi ea tot sus o ridică.
Şi sărac şi nesupus,

Umblă cu nasul pe sus. — Dar Sărăcia îl întreabă:
— Capră râioasă, unde ai plecat? — La oraş. — Poţi
[merge şi mai departe de te-oi lăsa.
Nu te uita că-i e cămaşa albă, că poate în credet este
[stăpân pe dânsa.
Bună e mâneca lungă,
Dar pânza nu va s'ajungă.
Mielul după ce e slab, are şi coada lată.
S'a înfoiat ca varza şi s'a 'ngâmfat ca barza. — Şi
Sare ca capra neagră din cloţan [2]) în cloţan să meargă.
Săracul mândru se uită la ceilalţi ca la nişte muşte.
Până îi ia cineva musca dela nas. — Il întrebi:
De ce-ţi curg mucii? — De iarnă. — Lasă că te ştiu şi
[d'astă vară.
Ca păunul se mândreşte. — Şi
Tot cu laude trăeşte. — Dar
Lauda de sine pute,
Ca vinul rău din bute. — Căci
Mai credincioşi ochii, decât urechile. — Pentrucă
Alta e a auzi şi alta e a vedea. — Cum a zis una:
— Nu crede, bărbate, ce vezi cu ochii,
Ci crede ce-ţi spui eu. — Săracul mândru zice:
— Nu sunt numai cu deştul în gură, ci cu mâna toată. —
[El este:
Se laudă oala că va sparge căldarea. — Şi
Potriveşte mirosul trandafirului cu putoarea porcului.
Corbule, cum îţi sânt puii?—Frumoşi, pe cât merge înegresc.
Găina când va oua

1) coş deschis la mijloc şi formând două buzunare.
2) aici în înţeles de colţ de stâncă

Aude o mahala.
Prepelița se ține că e cu coadă,
Și ea îi e până la noadă. [1]) — Așa e săracul mândru.
Plată dă la om, anume,
Ca să-l laude în lume.

[JUNELE LĂUDAT]

34. Povestea vorbii

Un june 'ntr'o vreme rugă pe oarecine,
Peţitor să meargă'n satele vecine,
La o fată, care el tot o văzuse
Și'n inimă dragă cu foc îi căzuse.
Peţitorul, care era iarăș june,
Primi să facă acea repejune,
Dar gândi în sine: — De-oi vedea că-mi place,
Vorba pentru mine mai bine voi face,
Acest însă-l roagă și face tocmeală
Că-i dă ce va cere pentru osteneală,
Numai orcum știe mijlociri să facă,
Prin laude multe și el ei să-i placă.
Să zică că este june prea de treabă
Și are de toate, de orice întreabă:
Car, boi, vite multe și holdele sale,
Pe lângă acestea are și parale.
Dar ca să se'ncreză ce o să-i răspunză,
Se'nvoi să meargă și să se ascunză
La spatele casii tocma'n ferestruie
Ș'acolo s'asculte cele ce-o să spuie.
Căci ei împreună mergând cam pe seară,
Și de casa fetii când s'apropiară,
Peţitoru 'ndată în casă se duse,
Iar junele merse 'n fereastră se puse.
Așa peţitorul începu să spue
La părinții fetii. cereri să propuie,

1) ultimul os din șira spinării.

Spuse pentru june că este cu stare,
Cu două guri însă, şi şoptind şi tare,
Când vorbea de bine striga să auză.
Şi când spunea rele, abia mişca buză.
Uite e un june de treabă, cu minte. — Incet: [1])
E un neghiob mare şi om fără cinste. — Tare: [2])
El beţiv nu este, vin, rachiu nu-i place. — Incet:
Bea de se turteşte şi cocă se face. — Tare:
Are boi, vaci, vite, bătătura plină. — Incet:
Ba n'are sărmanul măcar o găină. — Tare:
E chiabur, se scaldă'n averile sale. — Incet:
Ba, l-a păzit sfântul, n'are cinci parale. — Tare:
Incât despre haine portu-i e dovadă. — Incet:
Ce este pe dânsul aceea şi 'n ladă. — Tare:
Ar fi pentru fată cea mai bună soartă. — Incet:
Ba'n mormânt de vie o băgaţi ca moartă. — Tare:
Un ginere astfel nu-l pierdeţi din mână, — Incet:
Mai bine'n fetie să moară bătrână. — Tare:
Chiar să nu vrea fata, să o daţi cu sila. — Incet:
Vă deschideţi ochii, nu 'necaţi copila.
Aşa peţitoru 'n loc să mijlocească,
Işi făcu lui târgul, pe el să-l voiască.
Şi junele, care cu plată îl puse,
Işi perdu dorinţa prin relele spuse,
Când ese afară şi se întâlneşte:
— Ai văzut, îi zise, ce fel se peţeşte?
— Da, el îi răspunse, fără îndoială,
Ţi-aş mulţumi foarte pentru osteneală,
Dacă'n vorba-ţi tare arătai spre mine
Şi dacă în şoaptă arătai spre tine.
Cunosc că peţitul nu ţi se va trece,
Că ai scos din gură când cald şi când rece,
C'acel care suflă să se încălzească
Ş'apoi iarăşi suflă caldul să răcească.
Imi pare rău însă l'această pricină

1) De câte ori lăuda, s'arăta pe sine bătându'şi pieptul.
2) Când defăima, arăta cu degetul către fereastră.

Nu strici tu, ci singur chiar eu sunt de vină.
C'am trimis pe corbul ca Noe strămoşul,
Şi am făcut tocma, cum făcu Cocoşul
Când mână pe Vulpea în partea vecină,
Mergând să-i peţească dorita Găină,
Şi-i arătă însuşi, fără ea să ştie,
Unde să-şi găsească de mâncare sie.
Dar la aşa treabă, d'acum înainte,
Prin a ta urmare, mă învăţai minte.
Lupul îşi găseşte singur demâncare
Şi d'aceia ceafa mai groasă o are.

L-a laudat de l-a procopsit.
A făcut şi Vişa grâu din călcâe pân la glezne.
L-a lăudat de i-a pus coarne.
L-a făcut ca pe dracu.
L-a făcut cu moţ.
A ştiut să-l potrivească.
L-a potrivit cum se cade,
Ii tăie iapa de la gard.
I-a suflat în lumânare.
L-a legat ca pe un dobitoc la gard.
Ii luă turta depe spuză.
A dat burduful cu brânză cu tot pe seama câinelui.
Şi praful nu s'a ales de dânsul.
S'a luat cu amândouă mâinile de păr.
S'a săturat soacra de poamă acră. — Şi acum,
Dă-ţi băcte pintenu şi-ţi bate iapa cu călcâiu. — Şi zi:
Nici n'a avut popa porci, nici nu trebue să aibă. — Că
Şi coada securii face rău pădurii.
Limba taie ca foarfecile. — Iar
Buzele cele multe vorbesc pe tăcute.
Unul cască ş'altul înghite.
De omul rău să fugi mâncând pământul. — Că
Parcă îi şopteşte dracu la ureche. — Şi d'aceia zice:
In şoaptă trebue să fie şi vr'o diavolie. Dar însă
Cine defaimă pe altul înaintea ta, el şi pe tine

[o să te defaime înaintea altuia. — Că
Din gura omului bun, vorbă de rău nu ese niciodată,
Işi pune lacăt la gură. — Iar care
In faţă te cinsteşte şi în dos te vorbeşte,
Işi găseşte moaşă să-l moşească. — Că e o vorbă:
Nu face, să nu ţi se facă. — Şi când o parte începe
[să-i zică:
— Şi asta e cercel la ureche. — Sau
Oi ţinea-o ş'asta minte:
Mi-a făcut-o cât de bună.
A dat Nan de găvan. — Şi
S'a găsit cine să-i taie din obricariţă.[1]) — De aceia,
Nu face nici un lucru după care să fii dator a-ţi
[cere iertăciune. — Şi
Fii la orce în fereală,
Nu da loc de bănueală. — Dacă-ţi zice cineva:
— Unul în dos te-a 'njurat. — In lipsa mea putea
[să mă şi bată.
Cât o vrea lumea să-ţi strige,
Tu să nu fii cum îţi zice. — Că
In urma dijmarilor multe bârfesc babele. — Şi ei
Işi caută de treabă. — Şi
Işi vede de sărăcie. — Ştiind că
Cerul limpede trăznete nu aduce. — Şi
Nu-ţi mai pune mintea cu nebunul. — Că
E mai bine cu binele decât cu răul. — Mai vârtos că
De nebun şi de muiere rea fiece înţelept fuge. — Şi
Nu se înoadă la ceartă ca mojicul.

XXVI. Despre învăţătură

Poartă condei la ureche
Ca să-i zicem, logofete; şi
[când îl iei de scurt zice:
Sunt logofăt să te'nvăţ
Cu cuţit să scrii pe băţ.— Că
Este tânăr ş'o mai creşte,
D'o trăi se pricopseşte. —
[In adevăr,
Nu e nicio îndoială,
Are semn de procopseală.—

1) porţiune de mâncare.

[Dar
S'o procopsi când mi-o creşte
Păr în palmă şi 'ntre deşte.—
[Căci ce folos?
Răsur frumos înflorit
Şi 'ntre spini a răsărit. — Şi
Ştie ce e în carte: slove negre
[pe hârtie albă.— Că,
Iţi citeşte ca în palmă. — Şi
Numai pe deşte
Orce-ţi socoteşte — îndată
[zice:
Una este una, două fac mai
[multe. — Sau:
Una şi cu una fac două.—Sau
Tu ştii una, două, eu ştiu
[pân'la nouă. — Şi
Pe cât poate pâinea-şi scoate.
[— Insă
Tot învăţăm cât trăim
Şi neînvăţaţi murim. — Că
Trăind, omul când şi când
Află ce nu-i dă prin gând. —
[Zicând:
De multe în lume am dat
Şi tot nu m'am învăţat. —
[De aceia
Câte cuvinte le zici, vinzi,
Şi câte le auzi, le prinzi. —
[Că zice un filozof:
Picioarele-ţi să roază pragu-
[rile învăţaţilor. — Că
Şcoala face pe omul om
Ş'altoiul pe pomul, pom.

[INVĂŢĂTURA INFRUMUSEŢEAZĂ]

35. Povestea vorbii

— Ascultă, mamă Marghioală, zise fata către ea,
Ce începuse la şcoală de curând lecţii să. ia.
Ce sânt aste borcănele ş'acele clondire mari?
Ce ai de vânzare'n ele, de stau ca la cârciumari?
— Frumuseţe, măiculiţă, răspunse baba cu haz.
De care şi tu, guriţă, o să-ţi cumperi de obraz;
Vezi tu astă alifie şi acel clondir lucios,
Cei mai urâte stafie îi dă aer drăgăstos.
Copileaţa cea isteaţă de vorba babii râzând,
Cu un glas plin de dulceaţă o'ntreabă iarăş, zicând:
— Dacă dar poţi chipul face din urît plăcut, frumos,
Şi din zmolit a-l preface alb, rumen şi luminos,
Poţi buze largi, destrămate să schimbi, vrând să te apuci
Şi nasuri lungi, borcănate[1]) la măsură să aduci?

1) umflate.

Poţi un chip oarecare slut, de natură greşit,
Să-i dai o dreaptă formare şi să-l schimbi desăvârşit?
Poţi un trup gros c'osebire, crescut trunchi mai mult înalt
Să-l aduci la semuire şi să-l faci mai delicat?
In sfârşit, un cap mare şi lipsit, sec, vreun fel
Poţi să-i dai vreo schimbare, or să bagi creeri în el?
Zise baba: — Copiliţă, vorbele-ţi le 'nţeleg,
Dar nici măcar fărâmiţă să fac d'astea nu mă leg.
Eu ştiu numai de la feţe zbârciturile să trag,
Să dau rumeneli, albeţe şi încolo nu mă bag.
Ii zise copila iară: — După cele ce-mi spui dar,
Drept îţi zic, rău să nu-ţi pară, că toate-ţi sunt în zadar,
Dacă chipul ş'alte toate unui tânăr sau bătrân,
Ca să le schimbi nu se poate, ci tot precum sunt rămân,
Surda ostenești, [1]) tu babă, cu ale tale albeli,
In deşert sânt şi de geaba foiţe şi rumeneli!
Ce folos cu măestrie un perete-l vei spoi,
Dacă nu e din mistrie, neted cum va trebui?
In zadar pierde tâmplarul lucru'n lemn nebărduit,
Că măcar să-i dea cu carul, tot este nerânduit,
Asemenea şi nevasta, or fata, nu va putea
Cu meşteşugirea asta între frumoase să stea.
Nu poate, zic, să se placă numai cu chipul frumos.
Şi pe cineva să-l facă s'o iubească mai vârtos,
Ci dacă ea din natură n'are de frumuseţi talent,
S'aibă 'ncai învăţătură şi lăudat sentiment.
Şcoala, mamă, pe om face să se numească frumos,
Şi ascultă o poveste ce 'n şcoală azi mi s'a spus
Ea pe urît îl preface ca să fie drăgăstos,
Care şi lecţia-mi este şi s'o 'nvăţ de rost m'am pus...
Au fost trei fete odată, care pe rând s'au născut,
Şi d'a lor mamă şi tată pe voile s'au crescut,
Două atât de frumoase, că ar fi fost, se credea,
Incât erau drăgăstoase la toţi de câţi se vedea.
Iar a treia prea urîtă: trup strâmb şi chip slut având,
Necăjită ş'amărîtă trăia în casă şezând,

1) degeaba ostenești.

Căci la vr'un bal câte trele părinții când le scoteau
Numai cele frumușele valsul, jocul învârteau,
Ele erau de minune, pe ele toți le iubeau,
Pe urîta nici un june n'o vedea, nici nu-i vorbea;
Ci sta 'n seamă nebăgată într'un colț a se uita,
Și cu simțirea 'ntristată întru sine a ofta;
Dar unde e urâciune și chip slutit, neplăcut,
Mai multă 'nțelepciune firea să dea s'a văzut.
Așa și această fată, prea înțeleaptă fiind
Și cu bună judecată, socotind și chibzuind,
Ceru să-i facă părinții partea ce i se cădea,
Și împotriva voinții să nu-i facă, ci să-i dea.
Zicând că, cu a ei parte are a se ritera, [1])
Să trăiască într'o parte, fără a-i mai supăra.
Ei știind-o cu minte, bucuros s'a înduplecat,
Și dup' ale ei cuvinte numărând partea i-a dat.
Deci cu a să zestrișoară, profesori buni ea luând,
S'a tras la o moșioară, precum pusese în gând.
Și acolo, într'o parte, îndată s'a apucat
Să învețe limbi și carte, muzică și orice alt.
La care ea cu silință urmând toate le-a pășit,
Și avuta sa dorință în scurt timp luă sfârșit,
Apoi după ce se roade c'o grămadă de științi,
Pe profesori și-i sloboade și se 'ntoarce la părinți.
Cari în astfel văzând-o, în brațul lor o au strâns,
Și pe grumazi sărutând-o, de bucurie au plâns.
Auzind vecinii 'ndată și dorind a o vedea,
Seara fuseră toți gata pentru dânsa bal să dea;
Mergând iaca câte trele la casa ce le-a poftit,
Toți lăsând pe frumușele, la dânsa s'au grămădit.
Iar când îi și auziră vorba și dulcele glas,
Cu gurile în uimire, căscând la ea au rămas,
A da toți laude sume, de ea nu se săturau;
Cea mai frumoasă din lume li se părea că era.
Astfel, mamă, se preface chipul urît în frumos,
Școala pe om, om îl face, și să fie drăgăstos.

1) retrage — francez: retirer.

Că d'ar fi fata născută cât de frumoasă, măcar
Şi n'o fi bine crescută, toate-i sunt într'un zădar,
Degeaba va purta nume unuia chip lăudat,
Dacă nu va şti în lume să trateze un bărbat.
Ce folos că 'ntâi e dragă, când se cunună ş'o ia,
Şi 'n urmă, în iad îl bagă cu scârbele ce-i dă ea.
Cu încetul îl răceşte, ca fierul ars când îl scot,
Şi dragostea îi descreşte pân' o urăşte de tot,
Şi atunci acea frumoasă, ce ca un soare-i părea,
I se face 'ntunecoasă, urită şi cea mai rea.
Neputând să se 'nţeleagă, în veac nu se mai împac,
Ajung judecăţi să tragă, de basmu 'n lume se fac.
Acestea mica şcolară zicându-le către ea,
Se duse la şcoală iară, altă lecţie să ia.

XXVII. Despre învăţătură

Ce înveţi la tinereţe aceea ştii la bătrâneţe.
Omul în copilărie lesne'vaţă orce fie.
Meşteşugul la om e brăţară de aur.
Niciun meşteşug nu e rău, ci oamenii sunt răi,
Cine învaţă la tinereţe, se odihneşte la bătrâneţe.
Calul bătrân nu se învaţă în buiestru. [1])
Cine ştie carte are patru ochi. — Dar
Orice cu bătae de cap se dobândeşte,
Pe drumuri nu se găseşte.
Procopseala nu se cumpără cu bani, ci se câştigă cu ani.
Banii nu aduc procopseala, ci procopseala aduce bani.
Omul cât trăeşte învaţă şi tot moare neînvăţat.
Nimenea nu poate să zică: „Acum le ştiu toate". De aceea,
La orice treabă pe Stan-păţitul întreabă. — Că,
Cine întreabă, nu greşeşte.
Orbul cu întrebarea a nemerit Brăila. — Dar
Nu cere dela prost învăţ şi dela bătrân băţ. — Că
Orb pe orb povăţuind, cad amândoi în groapă.

1) mers repede al calului.

Orbul își caută acul în aria cu paiele, și surdul îl
[povățuiește unde sună.
Nu cine trăește mult: știe multe, ci cine umblă mult:
[știe multe.
Mult trăiești, multe auzi; mult umbli, multe vezi,
Mult trăești, multe pătimești, multe greșești, multe în-
[veți. — Iar,
Găina care clocește, niciodată nu e grasă. — Dar și
Piatra care se rostogolește din loc în loc, nu prinde mușchi.
Toată musca nu face miere.
Toate străchinile nu sunt pentru ciorbă.
Procopseala nu e cârpă să o mototolești și să o bagi
[în sân. — Că
Unde nu e cap, vai de picioare.
A lipsit de acasă nouă ani și s'a întors cu doi bani.
S'a dus bou și s'a întors măgar. — Căci
Omul sfințește locul, iar nu locul pe om.
Toată lumea este școală. — Și
Vremea învață pe aceia ce n'au dascăl. — Adică:
Nevoia învață pe om și nuiaua pe copil.
Ursul nu joacă de voie, ci de nevoie. — De aceia,
Pisica râzgâiată nu prinde șoareci niciodată. — Și,
Copilul nepedepsit rămâne neprocopsit.
Copilul râzgâiat rămâne neînvățat.

[FIUL DE IMPĂRAT ȘI URSUL]

36. Povestea vorbii

Un împărat oarecare neavând niciun fecior
Și fiind la întristare că n'are moștenitor,
Prin rugăciuni și postire Dumnezeu l-a ascultat
Și după a lui dorire cu un prunc l-a mângâiat;
Care cu dragoste mare din ceasul ce s'a născut,
Părinții în răsfățare și'n râzgâieli l-au crescut.
Atât de mult împăratul asupra lui tremura,
Cât strășnicì tot palatul, nu cumva a-l supăra.

Aşa-l lăsă pân' la mare să crească tot în desfrâu,
Pentru orice rea purtare nimeni nu-l ţinea de rău.
Şi când el era într'o parte şi alta, purtat pe sus,
Ca să înveţe şi carte un dascăl i s'au adus,
Poruncindu-i să-l înveţe cu mângâieri şi cu joc,
Să-i vorbească cu blândeţe, să nu-l supere de loc,
Să nu-l silească vr'odată, ori să-l certe'n vreun fel,
Ori să 'ndrăznească să-l bată, c'apoi va fi vai de el.
Aşa dar aceste toate urmate'ntocmai au fost,
Din care un copil poate lesne a rămânea prost.
Câţi-va ani dacă trecură, împăratul a cerut
Să vază ce 'nvăţătură copilul său a trecut?
Şi aducându-l de faţă începu a-l întreba,
Cu mângâeri, cu dulceaţă, ca să citească ceva.
El începu: — Alfa, vita, gama, delta, omicron.
Capa, iota, sigma, tita, pi, mi, ni, csi, ipsilon...
— Bravo! zise împăratul, num'atât ai învăţat?
— Apoi, răspunse băiatul, celelalte le-am uitat.
Impăratu 'ngrijat foarte de al său iubit fecior,
Că-i rămâne după moarte un prea prost moştenitor,
Pe miniştrii săi îngrabă îi adună pentru el,
Cere sfat şi îi întreabă să-l înveţe'n vreun fel,
Ce să facă, din ce parte s'aducă vr'un iscusit,
Ca să-l poată 'nvăţa carte cu vr'un metod osebit.
I-au zis miniştrii, — 'mpărate, e un filozof aici,
Cu ştiinţi prea minunate, la orice vei sta să-i zici:
El ne-a învăţat la carte pe copiii noştri toţi
Şi am vrea să avem parte de el şi pentru nepoţi:
Pe dânsul de vrei îl chiamă să-i vezi duhul cel înalt
Şi dă-i copilul în seamă fără să mai cauţi alt.
Acest sfat dar ascultându-l împăratul a trimis
Şi pe filozof chemându-l de faţă, aşa i-a zis:
— Am auzit pentru tine că eşti om prea iscusit
Şi toţi te vorbesc de bine, toţi zic că eşti pricopsit,
D'aceea cu râvnă mare te chem şi te rog şi eu
Cu asemenea urmare să 'nveţi şi pe fiul meu:
Şi văzând că-i pui silinţa mai curând a isbuti,

Pe cât îmi va fi putința și eu îți voi răsplăti.
— Prea slăvite împărate, filozoful i-a răspuns,
Toate sunt adevărate câte de mine s'au spus,
Dar acum sunt bătrân foarte, nu mai sunt tânăr c'atunci,
M'am apropiat de moarte, nu mai am gust să'nvăț prunci,
M'am dat acum pe odihnă, voi să trăesc liniștit,
Să-mi petrec viața'n tihnă, că destul am obosit;
Fug de sgomot, de nepace, singurătatea iubesc,
Slugă chiar să am, nu-mi place, ca să nu mă necăjesc;
Dar, ca să nu calc cuvântul și hatâru 'mpărătesc,
Voiesc, de va vrea și sfântul, pe cât pot să vă slujesc.
Trimiteți-l dar la mine, rog să nu fiu strămutat,
Că precum v'am spus, nu-mi vine să vi-l învăț la palat.
Impăratul zise: — Bine, fie și așa cum zici,
Să urmeze și la tine, dacă nu te'mpaci aici;
Dar însă îți dau de știre, nu cumva să-l necăjești:
Să-l bați, să-i dai dojenire, or la el să te răsteși,
Ci voiu cu economie învățătură să-i dai,
Toat'a ta filosofie cu bine să i-o predai.
După ce'mpăratul zise către filozof astfel,
A doua zi trimise și pe fiul său la el.
Cum veni îi dete carte, pe-un scăunaș îl cinsti,
Și îl puse la o parte, poruncindu-i a citi.
Nu apucă să-i arate și 'ndată s'a pomenit
Cu câți-va inși din cetate spre vederea-i au venit;
După ce ceva vorbiră, filozoful a voit
Ca, cu ceea ce veniră să puie de gustărit:[1])
(Că pe atunci cum se vede cafea nu obicinuia,
După cum astăzi se crede că n'ar putea fără ea).
Și neavând să-i slujească vreun fecior sau argat
Puse ca să-i poslujească[2]) feciorul de împărat:
Il îndreaptă pe fereastră dându-i în mână un ban
Zicându-i: — Ia, ține asta și mergi colea la băcan,
Să-ți dea mezelicuri, pâine și o carafă de vin,
Cusurul mi-l va da mâine, du-te și mai curând vin.
Deci, după ce le aduce masă, tacâmuri a pus,

1) mâncat.
2) să-i fie slugă.

Stolnic, paharnic le fuse, până mai către apus,
Că ei dacă s'apucară de vorbă şi de lung sfat,
De sluga lor îşi uitară că slujeşte nemâncat.
Şi auzindu-l că plânge la spatele lor de post,
Îi zise: — Vino de strânge şi 'nvaţă să nu fii prost,
Apoi mergi şi tu acasă să mănânci şi să prânzeşti,
Dar să nu spui că la masă te-am pus să ne poslujeşti.
Şi dimineaţa te scoală, ziua pân' nu s'o'nălţa,
Să vii mai curând la şcoală, s'avem vreme a'nvăţa.
Plecând copilul se duce cu plânsete, cu văitat,
Şi pe rând mumă-si-i spuse cum l-a întrebuinţat.
Mamă-sa mâinile-şi frânge spusele lui ascultând.
Merge la'mpăratul, plânge, bocindu-se şi strigând:
— Vai de mine, împărate, alt dascăl n'ai mai găsit,
De l-ai dat să'nveţe carte la un nebun şi lipsit?
— Filozoful 'n grab să vie, împăratul l-a chemat,
Şi l-a întrebat cu mânie, de ce astfel s'a purtat?
— Impărate, ştiut fie, răspunse cel învăţat,
Că azi din filozofie o lecţie i-am predat;
De aceea fiţi în pace, lăsaţi să-l învăţ cum ştiu,
Dacă voiţi şi vă place să aveţi înţelept fiu.
Se domoli împăratul şi îi zise: — Negreşit,
D'aceea-ţi dădui băiatul, ca să-l faci desăvârşit.
Se făcu zahar amarul cu cele ce s'a mai zis,
Şi a doua zi şcolarul la şcoală fu iar trimis.
Filozoful primindu-l iarăş a citi l-a pus
Şi în casă încuindu-l la trebile lui s'a dus.
Prea mare fiind oraşul abia s'a 'ntors pe'nserat
Şi găsi pe coconaşul plângând acasă 'ncuiat.
— Ai, mergi de mănâncă pâine, îi zise, şi prost nu fi
Şi aibi în grije ca mâine de dimineaţă să vii.
Se duse iarăş băiatul plângând ca'ntâi cum am zis,
Aude şi împăratul că l-ar fi ţinut închis,
Se necăjeşte şi chiamă pe filozoful pe loc,
Il întrebă să dea seamă de ce-şi bate de el joc?
El răspunse: — Să nu fie vr'odată eu joc să-mi bat,
Ci azi din filozofie iar o lecţie i-am dat;

Şi împărăţia voastră nu mă socotiţi nerod,
Că filozofia noastră are osebit metod.
Se gândeşte împăratul, ciudate lucruri îi par,
Şi zise către băiatul să meargă la şcoală iar.
A treia zi viind iar feciorul de împărat,
L-a luat şi până seara după sine l-a purtat,
Pe unde avea să meargă sta în loc şi-l întreba:
— Ştii tu astă piaţă largă cum se numeşte, au ba?
Când îi tăcea la'ntrebare, zicea: — Nu fi dobitoc,
Asta e piaţa cutare, ăsta e cutare loc.
Mai mergând, întreba: — Ştii tu cum se cheamă acest pod?
Când răspundea că nu ştie, îi zicea: — Nu fii nerod,
Asta e podul cutare, ăsta e cutare han.
Colea şade un domn mare, iar dincoaci cutare ban.
Acestea zicând intrară într'un loc care i-a spus
Şi pe copilul la scară, ca să-l aştepte, l-a pus.
Unde filozoful iară să şează a trebuit,
Şi tocmai cam către seară ca să plece a eşit;
Bietul şcolar, vai de dânsul, flămând în frig aşteptând,
Il găsi îngânând plânsul, tremurând şi suspinând.
După ce merse acasă porunci către şcolar,
Zicând: Mergi şi tu la masă, dar vezi mâine să vii iar.
Cum se duse iar băiatul plângând mumă-si a spus,
Auzind şi împăratul l-a trimes şi l-a adus.
Il întreabă, ca să-i spuie, de ce l-a purtat astfel?
El răspunse: — Asta nu e decât lecţii pentru el.
— Nu-ţi pot lecţia pricepe, împăratul îi rosti,
Eu ştiu că omul începe întâi dela a citi.
— Şi aceasta o să fie, înţeleptul a răspuns,
Dar la o filozofie cititul nu e de-ajuns.
Am să-i predau şi moralul când l-oi pune la citit
Şi întâi materialul adunăm pentru vorbit.
Se muiè iar împăratul cu câte el i le-a zis
Ş'a patra zi pe băiatul la şcoală iar l-a trimis.
Deci cum sosi el la şcoală dascălul ia o nuia
Şi îi dă pe pielea goală vreo câteva cu ea,
Zicând: — Mai spui altă dată p'acasă câte fac eu?

Mai superi mumă şi tată şi să voeşti răul meu?
Aceste şi altele dară zicând câte i-a plăcut,
I-a dat drumul către seară să se ducă şi bătut.
Pân'aci toate ca toate, împăratul le-a iertat,
Acum să vedem ce poate mintea unui învăţat!
Că, cum auzi 'mpăratul, de cele ce s'au urmat,
Că i-a şi bătut băiatul cu totul s'a turburat,
Şi nici vru'n faţă să-i vie filozoful cel pârât,
Ci porunci'n puşcărie să-l bage numaidecât.
Ca a doua zi să-l piarză judecându-l cu divan,
Să-l spânzure şi să-l piarză ca pe un vrăjmaş tiran.
Aşa a doua zi iară, împăratul poruncind,
Miniştri se adunară ca să-l judice voind;
Deci, întrebă împăratul uitându-se rău la el,
Zicând: — Spune, căci băiatul mi l-ai pedepsit astfel?
— Prea slăvite împărate, astea filozofii sunt,
Şi că sunt adevărate ascultaţi al meu cuvânt.
— Ce fel de filozofie, că, tu chiar cum ai venit,
L-ai pus paharnic să-ţi fie şi stolnic de târguit?
— Impărate, aşa este, eu nu o tăgăduiesc,
Dar i le-am făcut aceste vrând ca să-l înţelepţesc,
Adică: când va ajunge mâine, poimâine'mpărat,
Masa să nu îndelunge şezând la chef ne'ngrijat,
Iar supuşii pe de-o parte flămânzi împrejur să stea
Ş'alţii pe de altă parte împărăţia să-i ia.
— Bine, bine, aşa fie, împăratul iar i-a zis,
A doua zi spune-mi mie de ce l-ai ţinut închis?
— Ş'asta e filozofie, lecţia proastă nu-mi e,
Când va fi 'mpărat să ştie şi închisoarea cum e,
Iar nu pentru'n fir de aţă or d'alt ceva vinovat
Să ţie pe om, toată viaţa, în puşcărie băgat.
— Şi aceasta aşa fie, împăratul a urmat,
De ce ca p'o slugă ţie a treia zi l-ai purtat?
Ş'asta e filosofie, căci prin oraş l-am purtat
Şi poduri ş'altele să ştie i-am spus şi i-am arătat,
Iar nu dacă se va face mâine, poimâine 'mpărat
De-orcare cum îi place să fie de nas purtat.

— Bine, bine, ş'asta lasă, împăratul zise iar,
Intr'atât de mult nu-mi pasă, fie cum zici, n'am habar;
In sfârşit dar spune-mi mie, de ce pricină să-l baţi?
— Ş'asta e filozofie, ce trebue la'mpăraţi,
Ca nu cum îi este vrerea pe vinovaţi a-i munci;
Să ştie ce e durerea, puţine a porunci,
Iar nu ca la jucările să strige: — Daţi şi iar daţi.
Că cinci sute de nuiele lesne-i în spate la alţi.
— Lasă ş'asta la o parte, împăratul iar a zis,
Dar n'o să-l înveţi la carte, prin urmare şi la scris?
— Anevoie, împărate, că prea mult e râzgâiat,
El de vorbă nu se bate, ţine ce a apucat;
Dea cerul să aveţi parte de fiu-va cel iubit,
Dar eu mai lesne'nvăţ carte pe un urs nenărăvit.
Se turbură împăratul auzind acest cuvânt
Şi răcni 'ncât tot palatul s'a clădit pân' la pământ,
Zicând: — Auziţi necinste! Vedeţi, în râs cum mă ia?
Se cade aşa cuvinte să zică 'naintea mea?
Se'ntoarce către el iară şi îi dă acest răspuns:
— De vreme ce tu zici dară, că mai lesne'nveţi un urs,
Să înveţi, iar de nu moarte, aceasta îţi hotărâsc!
Zise el: — Bucuros foarte, v'am spus că eu primesc,
Daţi-mi un urs, dar nu mare, ci să fie mititel.
Şi'n trei luni, cu 'ncredinţare, că dau examen cu el.
După ce aceasta zise, împăratul hotărât
Pentr'un ursuleţ trimise ş'au adus numaidecât;
Cu soroc, cu legătură dădură pe dobitoc,
La a cărţi'nvăţătură şi el îl primi pe loc.
Acasă dacă îl duse, cumpără piei de cizmar
Şi să facă carte puse pentru noul său şcolar.
Făcând aceasta aduce, bagă fleici prin foi de rând,
Şi-i dă ursului să'mbuce foae cu foae'ntorcând,
Ursul, cum e din natură, fleica când vrea să o ia,
Ca cum ar citi din gură căuta şi mormăia.
Mâncarea lui totdeauna din acea carte fiind,
Nici nu împlinise luna şi-l vedeai mereu citind,
Or când flămânzea, de voie cartea în mână luând,
Prefira foac cu foae şi mormăia fleici căutând.

Aşa dar viind sorocul ursul examen să dea,
Se rândui ziua, locul, şi toţi adunaţi şedea,
Iată şi dascălul dară cu şcolarul său cel mic,
Cărui trei zile de vară nu îi dăduse mertic.
Şi din acea adunare la nimeni nu se uita,
Decât la orice mişcare la dascălul său căta.
Impăratul cu mirare la ursuleţ tot privind
Aştepta cu nerăbdare ca să-l vază şi citind,
Şi pravila 'mpărătească având pe masă aci,
Ca să-l puie să citească dascălului porunci.
Ursul pravila cum vede, că e cea cu fleici gândind,
Ca un flămând se repede, o ia'n mâini nezăbovind,
O deschide şi apucă să mormăiască în loc,
Negăsind nimic de bucă,[1]) întoarce foi într'alt loc.
Stă, mormăeşte în carte, nu găseşte iar mertic,
Intoarce şi'n altă parte şi iar nimic, şi nimic.
Răsună de râs palatul d'acest şcolar curios
Şi îi zice împăratul: — Il văz, citeşte frumos,
Dar nu putem înţelege zisele lui nicidecum,
In ce limbă şi'n ce lege ne citeşte el acum?
— In limba lui, împărate, zise dascălul grăind.
Cum scrie aci, curate el le tâlmăceşte citind.
Atunci zâmbind împăratul necazul şi-a risipit,
Şi iertând pe vinovatul, cu daruri l-a slobozit.
Care va să zică:
Mult mai lesne se învaţă un dobitoc simţitor,
Decât să ia de povaţă un neînţelegător.
După proverbul turcesc:
Annaiana bir sivri, sinec sazdâr.
Annamaiana daul, surna azdâr. — Adică:
Celuia ce înţelege, ţânţaru-i e trâmbiţar,
Iar celui ce nu'nţelege, tobe, surle's în zadar.

XXVIII. Despre învăţătură iarăşi

Orce fel de meserie, Meşteşugul vreme cere,
Nu e rău omul să ştie. Şi Nu se'nvaţă din vedere. —

1) îmbucat—mâncat.

[Iar la alte,
Pe tot omul în viaţă
Patimile îl învaţă.— De aceea
[mulţi zic:
De multe în lume am dat
Şi tot nu m'am învăţat.—Dar
Cine a mâncat paparâ [1]),
Ştie dulce-i or amară. — Iar
[cel ce,
Lapte fiert l-a opărit,
Suflă şi'n cel covăsit. — Că,
Cât să-ţi ascunzi glasul gurii,
N'ai ce să mai faci naturii.—
[Cum a zis una:
— Ştiam să cos eu odată
Când eram la mama fată,
Că mama acu'mpungea
Şi mâna mea îl trăgea. —
[Alt prost a zis iară:
— Asta moş Ion o ştie,
Pe el să-l chiemăm să vie,
C'a fost odată la mori
Şi în târg de două ori.— Dar
[nu trebue să rădem că,
Dumnezeu cum i-a plăcut
Şi buni şi răi a făcut.
Olarii dintr'un pământ
Ce tot un fel îl frământ,
Fac şi ulcior şi alt vas,
Tot un fel pe roată tras.
Să nu râzi de oameni sluţi,
De orbi, de şchiopi şi de muţi.
Ci când vezi aşa calici,
„Doamne fereşte" să zici. —
[In sfârşit,
La orce învăţătură,
Nu grăbi peste măsură.—Că,
Cu vreme şi cu încetul
Se face tare oţetul. — Pre-
[cum e o vorbă:
Lucrul bun care îţi place,
Nu'ntrebi în cât timp se face.

[UCENICUL ŞI LULELELE]

37. Povestea vorbii

Odată'n Constantinopol un tânăr vârstnic, voinic,
Vrând un meşteşug să'nveţe, s'a şi băgat ucenic
La un meşter de lulele, a pus soroc, s'a tocmit
In trei ani să-l scoată calfă, învăţat, desăvârşit.
Deci puindu-l să lucreze, pământul a frământa,
Lulele'n tipar să puie, şi la câte-i arăta,
In două, trei luni de zile, învăţând, orce făcea,
Decât nu îi arătase şi în ce chip se cocea;
Tânărul, văzând că poate întru toate a lucra,
Incepu să se gândească şi'n căinţă a intra,
Şi înşelat să se ţie că în trei ani s'a băgat,

1) fiertură pentru copii.

Că el în prea scurtă vreme meşteşugul l-a 'nvăţat:
Dar ca să se 'ncredinţeze mai bine'n părerea sa,
Ar fi vrut şi să le coacă, dar stăpânul nu-l lăsa.
Aşa păzi'ntr'o zi vreme, când era stăpânul dus,
Şi vr'o câteva lulele să coacă'n cuptor a pus.
Dar când se uită şi vede că toate s'au fost crăpat,
Neştiind ce e pricina tot s'a gândit, s'a mirat,
Se mai încercă să coacă încă vreo şapte, opt,
Şi cunoscu c'alt nu este, ci meşteşugul în copt.
Ce să facă? Neştiind el, se împacă d'acest gând,
Şi cu munca, cu răbdarea, anul cel dintâi trecând,
A păzit într'o zi vreme şa zis stăpânului său:
— Jupâne, să-ţi spui o vorbă, dar nu voi să-ţi pară rău,
Iacă s'a împlinit anul de când slujesc ucenic,
Şi încă să coc lulele nu mi-ai arătat nimic.
— Fătul meu! stăpânul zice, doi ani sunt pân'la soroc
Şi când va rămânea unul, ţi-oi arăta cum se coc!
Ucenicul iar începe a lucra ca un supus,
Şi stăpânul iar le coace p'ascuns, cum am zis mai sus.
Al doilea an împlineşte, şi ucenicul văzând
Că gând n'are să-i arate, îi vorbi iarăş, zicând:
— Jupâne, doi ani trecură, mai am un pân' la soroc,
Arată-mi încai acuma, cum trebue să le coc!
— Fătul meu! el îi răspunse, n'o să rămâi ne'nvăţat,
D'a mea purtare de grije să fii bine încredinţat.
Când vor rămânea acum şase luni pân'la soroc,
Să-mi aduci atunci aminte să-ţi arăt şi cum se coc.
Şezând încă ucenicul, cele şase luni trecând
Şi găsind cu prilej vreme aminte i-au şi adus,
Zicându-i: — Jupâne, iacă şase luni mai am să şez,
Doi ani jumătate tocmai trecură de când lucrez,
Şi nu ştiu până acuma lulele cum se coc,
Care, precum mi se pare, o să mă laşi dobitoc.
— Fătul meu! stăpânul zise, lasă, grija o am eu,
Nu rămâi prost, cum îţi pare, când eşti ucenic al meu,
Ci vezi, să-mi aduci aminte la trei luni pân' la soroc,
Şi-ţi voi arăta atuncea lulelele cum se coc.

Bietul ucenic acuma şedea şi se tot gândea,
Că în aşa scurtă vreme ce ştiinţă o să-i dea?
Astfel slujind trei luni încă, — Jupâne, îi zise iar,
Trei luni ani pân' la călfie, învaţă-mă acum dar.
— Fătul meu! el îi răspunse, crez că tu te îndoeşti,
Şi d'aceia tot într'una ca să-ţi arăt te grăbeşti,
Dar pe cinstea mea te 'ncrede, c'o să te învăţ negreşit,
Când va rămânea o lună pân' la sorocul numit.
Slujind el două luni încă şi o lună rămâind,
Şi iar ca şi pân' acuma vreme cu prilej găsind,
Îi zise: — Jupâne, iacă, nu mai ai acum cuvânt,
Pân' la sorocul meu numai o lună de zile sunt.
— Acuma, el îi răspunse, tot mai ai să te supui,
Când va fi o săptămână până la soroc să-mi spui.
Peste trei săptămâni iarăş ucenicul său veni,
Şi-i zise ç'o săptămână are pân'i s'o 'mplini.
Iar stăpânul său îi zise: — Chiar în ziua de soroc
Să vii să-mi aduci aminte să dăm cuptorului foc,
Şi atunci şezând cu tine o să-ţi arăt negreşit,
Ca'ntr'această meserie să te faci desăvârşit.
Rabdă ucenicul iarăş, o zi până a rămas,
Şi-i zise: Jupâne, iacă, mi-e sorocu'ntr'acest ceas.
— Prea bine, el îi răspunse, hai dar lângă mine şezi
Şi să faci şi tu întocmai după cum cu ochii vezi.
Astfel cu dânsu'mpreună la cuptor cum se afla,
Incepu'n lulea 'năuntru pe două părţi a sufla,
Şi suflându-o îndată o băga şi în cuptor,
Pe rând, una după alta, făcând astfel tutulor;
Şi le scotea sănătoase, fără a crăpa cumva,
Care văzând ucenicul începu a-l întreba,
Zicându-i: — Bine jupâne, numai pentru un suflat
Am slujit eu trei ani ţie şi tot mereu ţi-am lucrat?
— Aşa fătul meu! el zise, a sufla, puf! nu e greu,
Dar astfel mă învăţară, astfel te învăţ şi eu;
La orcare meserie e câte un secret mic,
Care, cine nu-l învaţă lucrul lui nu e nimic;
Mulţi numai văzând cu ochii la un meşteşug lucrând,

Nu se supun să-l învețe, în părerea lor zicând:
— Asta este lucru lesne, în scurt timp l-am învățat.
De ce să slujesc cu anii, să muncesc ca un argat?...
Dar la asemenea oameni ce se fac singuri dibaci,
Nu le dau nume de meșteri, ci le zic proști și cârpaci.
Și prin urmare și prețul e decât la toți mai mic.

XXIX. Despre virtute (faptă bună)

Fă bine și-l aruncă'n drum.
[— Că,
A face bine e totd'auna mai
[bine, decât a face'rău,
Binele, zic, nu se face
Numai la cine îți place,
Ci binele este bine
Să-l faci la fieștecine. —
[Chiar și
La cel ce te dușmănește,
Tu cu bine-i răsplătește.—Că
De te latră vreun câine,
Astupă-i gura cu pâine. —
[Știind că,
Orce la nevoile tale
Cu răul nu-l scoți la calc.
[— Iar
Binele pe om îl scapă
Cu vremea de foc și apă.—
[Dar vei zice:
Să ne luăm după lume.—Și
Ce-o face lumea să facem
[și noi. — Insă
Ce avem cu lumea? Lumea
[ca lumea, și noi ca noi.
Alții dacă și-or scoate ochii
[și noi nu o să-i scoatem.
Alții de'or da în gârlă și noi
[nu o să ne înnecăm.
Fiecine ce face, pentru el
[este.
Cum își va așterne, așa va
[dormi.
Cum își va găti, așa va prânzi.
Nu trebue să imităm decât
[p'acei ce-i vedem făcând
[bine. — Că
Setosul bea apă din orice lac.
[— Mulți zic că,
Răul cu rău se gonește și,
Fă-i rău că te pomenește.—
[Dar,
Cât e cerul departe dela pă-
[mânt,
Atât n'are
Asemănare. — Pentrucă,
Omul la rău aleargă cu ar-
[măsarul și la bine merge
[cu carul.
Răul lesne îl face omul, dar
[binele anevoie.— Și,
Cu vreme toate se fac bune.
[— Numai,
Vremea ce a trecut nu se mai
[întoarce. — Dar,
Binele ce-l faci la oarecine
Ți-l întoarce vremea care
[vine. — Vei auzi numai,

Vine binele ca albinele. Şi
[apoi vine bine peste bine,
Când vine e tot mai bine.—Că,
Cine face bine, bine găseşte,
Cine face rău, rău însoţeşte.
[Insă
Totd'auna fapta bună
Este tuturor cunună. — Căci
Fapta bună în viaţă
La nenorocire înalţă. — Şi
Faptele bune în lume
Iţi fac nemuritor nume.

[TRIUMFUL VIRTUŢII]

38. Povestea vorbii

Bogăţia, Desfătarea, Virtutea şi Sănătatea
Disputându-se'ntre ele cui a da'ntâietatea,
Descriind şi una ş'alta bunul său şi fericirea
Ce din parte-şi totdeauna varsă către omenirea,
Şi mândrită fiecare îşi găsea sieşi dreptate,
Că în adevăr ea este, şi cerea întâietate.
Intr'această a lor luptă în cuvinte nepătrunse
Ardicându-se virtutea către dânsele răspunse:
— De voiţi cu mulţumire dreptul să se înţeleagă,
Aideţi la zei şi la oameni, lor să cerem să aleagă,
Şi a căruia problemă li se va părea mai bună,
Ei să-i dăm ăst măr de aur şi a premiei cunună.
Şi alegerea aceasta mai perfectă a se face
Va fi timpul d'adunanţă luptelor olimpiace.
Sfătuirea dar Virtuţii s'a părut prea de minune.
Fiecare sperând mărul, bunul cum îşi va expune.
Deci, când fu'n Olimp mulţime de popoare adunate,
Alergară fiecare ca să ceară 'ntâietate.
Şi'ncepu'ntâi Bogăţia să exprime într'aceste
Că, nemărginitul bine numai ea în lume este,
Pentrucă e dătătoare de orşice fericire,
Desmierdării şi a Faimei şi oricărei norocire;
Fără dânsa orşicine pre pământ se tiraneşte,
Ticălos yiază'n lume şi cumplit se vinuieşte.
— Mărul dar de aur mie (le zice) mi se cuvine,
De se caută rezonul şi dreptatea de se ţine.

Alearga în loc Desfătarea şi răspunde 'n grab cu stimă;
Că-i nedrept ca Bogăţia să ia numele de primă.
— Căci pre dânsa fiecare, după cum şi ştiţi prea bine,
O trimete prin tot locul să mă caute pre mine;
Eu dar în comunitate sunt dorinţa cea centrală
Şi că-mi este ca servicea nu e nici o îndoială.
Pe pământ vieţuitorii ce bun simt numai cu tine?
Alt decât amărăciune gust, când va ei făr' de mine?
Fericirea omenirei nu stă în multă avere,
Ci în ceea ce desmiardă sufletele în plăcere;
De n'aş micì eu în oameni durerile cele rele,
N'ar mai suferi cu anii a răbda necazuri grele.
Unde însă eu m'apropii, izgonesc ticăloşia,
Depărtez durerea 'ndată şi aduc voioşia;
Eu sunt dat tot bunu'n lume îndeobşte la oricare,
Eu sunt dulcea mângâiere celui mic şi celui mare;
Prin urmare dar şi mărul alta să-l ia nu se poate,
Căci eu covârşesc cu bunul pe aceste alte toate.
Cu asemenea cuvinte începu şi Sănătatea
Că prin ale lor probleme n'au drept să ia 'ntâietatea.
Pentru că nici Bogăţia, nici Desfătarea cum spune
Nu pot cu nemărginire s'aibă toate cele bune.
— Că de n'aş fi eu în oameni, ar fi toţi cu neputinţă,
N'ar da folos bogăţia, nici ar fi de trebuinţă,
Şi nici desfătarea poate să stea pe pământ vr'odată,
Dacă nu voiu fi cu dânsa împreună totdeodată.
Când pe pat cineva şade în dureri şi chinuire,
Cine va putea să fie singura lui fericire?
Bogăţia o să strige? Desfătarea o să chieme?
Or pe mine Sănătatea mă cere în acea vreme?
Cel bogat fără de mine nici o simţiciune n'are,
Nici la vreo deşteptare poate s'aibă aplecare,
Căci atuncea mintea, trupul sunt în nelucrare toate
Şi să aibă mulţumire fără mine nu se poate.
Impăraţii, generalii, c'o zicere şi ostaşii
Fără mine-ar fi fiinţe ce nu pot a-şi mişca paşii.
Iar de aş lipsi cu totul în natură şi în nume

Atunci, fără îndoială, n'ar fi pe pământ nici lume.
Eu îmbărbătez pe omul, eu dau curaj, vitejie,
Eu aduc puteri în suflet, eu dau trupului tărie.
Şi când sunt în judecata celui ce mă preţuieşte,
Făr'avere, desfătarea în natură o găseşte.
Socotesc dar că în lume eu întâi sunt trebuită,
Bătrânimei, tinerimei fără tagă [1]) sunt dorită.
Eu sunt bogăţia lumii, eu sunt bunul vieţii,
Eu sunt dulcea desfătare şi cununa frumuseţii.
Bogăţia numa 'n sine este moartă întru toate,
Desfătarea înainte-mi nici cât fir de păr nu poate.
D'aceea ca una ce sunt eu nemărginitul bine,
Darul şi întâietatea să le am mi se cuvine.
Deci c'o manieră sfântă stând virtutea înainte
Incepu să-şi spuie dreptul fără se lungi 'n cuvinte.
Zicând cum că: Bogăţia, Desfătarea, Sănătatea
Deşi dup'a lor părere singure-şi găsesc dreptatea
Şi deşi ficştecare are şi de baz cuvinte,
Dar însă ale lor bunuri sunt pământeşti, iar nu sfinte.
— Nu că nu sunt şi aceste de la Dumnezeu tot date,
Ci de n'aş fi eu cu ele, sunt de lume defăimate.
Eu sunt bunul provedinţii, eu sacrific p'om pe lume,
Eu fac s'aibă muritorii pe pământ glorios nume,
Eu sunt liniştea vieţii, eu sunt calea mântuinţii,
Eu sunt pacea, eu sunt bunul, eu sunt cârma conştiinţii,
Unde nu mă au pe mine, acolo ameninţ rele.
Vin peiri, stricăciuni, patimi ş'alte mari greşeli cu ele;
Eu sunt baz zeeştii lege, dau bun nume omenirei,
Eu sunt povaţa în lume către drumul fericirei;
Bogăţia, Desfătarea, Sănătatea, fără mine
Toate 'n lume omenirii sunt de sine-le ruşine,
Şi nu numai sunt ruşine când lipsesc eu dintre ele,
Ci sunt şi supuse toate pe pământ la multe rele,
Şi d'aceea câţi în lume au fericea astor trele,
Tremur, se turbur adesea, dacă nu sunt eu cu ele.
Aşa dar mărul de aur şi titlul de 'ntâietate

1) Tăgăduială.

Mintea 'nțelepciunii voastre să-l dea cui are dreptate.
Atunci Zeii ș'adunanța oamenilor se întreamă
Și cuvintele Virtuții le iau în băgări de seamă,
Văzând și cu osebire manierele ei toate,
Cu sfat de obște 'mpreună se înalță glasuri gloate,
Strig d'odată că Virtuții se cuvine cu dreptate,
Să ia darul și cununa și titlul de 'ntâietate,
Ș'așa cu sfatul de obște, după hotărîrea dată,
Dându-i mărul cel de aur, fu Virtutea întronată.

* * *

Nimica dară pe omul nu-l poate 'nălța în treaptă,
Decât singură Virtutea, prin alegerea cea dreaptă;
Că ea de comunitate se sacrifică în lume,
Ea și după moarte lasă memorabilul său nume.
Ferice d'acela care știe să o 'mbrățișeze,
Și va putea după dânsa pașii să și-i îndrepteze,
Că este ca diamantul, care și 'n gunoi de cade,
Tot îi zice piatră scumpă și prețu-i de loc nu scade.

XXX. Despre vițiuri sau fapte rele și hoții

Piatra, care nu e bună,
Rău macină totd'auna. — Și
Omul cel nărăvit rău,
Tot la rău e gândul său. — Insă
Cine face tot la rele,
El nu scapă de belele. — Zisa țiganului:
Tot la noi în șatră
Bate vânt și piatră. — Că,
Pe muieri cunoști din rochi
Și pe hoții după ochi. — Povesteaăluia:
— Vulpe, de ce-ți sunt ochii roșii? — Unde mă uit tot [la soare. —
Dar coada de ce-ți zvâcnește? — Că ia, colea, dintr'o cursă, [abia scăpai nemulsă.
Vulpea căzând în cursă, ca să-și scape pielea și-a ros coada cu

dinții, zicând că așa e la moadă să umble fără coadă. — Că
Omul rău, ca toți să-l vază,
Dumnezeu îl însemnează. — Și
Carele a furat stupul
Deși și-a scuturat trupul,
Dar albina din căciulă
E de dovadă destulă. — Hoțul
La intrat, lesne pași,
Dar nu știu cum va ieși. — Că
Cine nu caută și tot găsește pe dracu, dar cine-l caută!...
[Dacă el,
Umblă după secerat
Pe unde n'a semănat. — Și
Adună undo n'a risipit,
Dar nu se sfințește. — Că
Îi scurtează ghiarele lungi. — Și
Îl bagă la umbră (în temniță). — Pentrucă
Oile grămadă merg,
Iar caprele se aleg. — Și
Mălura[1]) din grâu s'alege la râu. — Și
Cei ce multe garduri sar
O să dea cu ... 'n par. — Vine vremea să-i zică:
Tot boul mi l-a belit
Și la coad'a ostenit. — Și
Tot boul mi l-a mâncat
Și la coadă s'a 'necat. — Și
I s'a dus pe gât cu noduri. — Că,
Când cu gândul nu gândește,
Îl prinde și-l ciomăgește. — Și
După ce-l face cam scăpat din mână,
Parcă e cotoiul bătut la smântână. — Strigând:
— Dă-i! mai bine! dă-i de-l lasă! dă-i și pentru mine,
Că și mie 'mi-a mâncat o oală cu unt. — Și după ce-l bat
[mai zic:
— A scăpat scurt de coadă.
A scăpat ca din gura lupului.

1) Boală la grâu.

A scăpat ca câinele de lanţ.
L-a tuns bine, cum se cuvine. — De aceea,
Mai bine să mori de foame, decât să iei pâinea săracului— Şi
Mai bine puţin cu dreptate
Decât mult cu strâmbătate. — De eşti sărac,
Bate şi ţi se va deschide, cere şi ţi se va da, caută şi vei afla.
[Sf. Evanghelie]. — De eşti neputincios,
Mai bine să ceri decât să furi,
Că cerşetorii se miluesc,
Iar hoţii se pedepsesc. — Ş'apoi
Hoţul este numai cu un păcat
Şi păgubaşul c'o mie 'ncărcat. — Căci
Până nu apuci pe cel drept, cel strâmb nu iese.
Caprele dau la ... şi oile pat ruşini.
Unul face şi altul trage. — Insă,
Dreptul de auzul rau nu se teme. Psalm, David. — Că
Dreptatea totd'auna ca untdelemnul pluteşte deasupra
[apei. — Deşi,
Acel cu pricină şade'n odihnă
Şi cel fără vină plânge şi suspină. — Iar
Hoţul fură şi jură. — Că
E drept ca lumânarea. — Dar
E drept ca funia în traistă. — Ca ţiganul când jură:
„Să-i sară iapa cui a văzut ochii". — Şi
Minciuna o are ca în palmă,
Este procopsit la rele,
Ca cârpaciul cu curea de gât,
Ii pune şi pingeaua numaidecât. — Şi
Ca olarul oalele când face,
Pune mânuşa [1]) unde îi place. — Pentrucă
Muma celui omorât doarme, iar ucigaşul priveghează. —
[De aceea zice:

Prinde pe hoţ când îţi vine, Prilejul face pe toţi
Pân'nu te prinde el pe tine. Ca să fie hoţii hoţi.— El
[— Că Ardică lucrul în sus,

1) Mânerul—toarta.

Care nu e de el pus. — Şi
Hoţul zice c'a glumit
Când vede că l-a zărit.—Dar
Vremea descopere toate
Şi pe hoţ de faţă scoate.—
[Că
Nu se poate nicidecum,
Când frigi să nu iasă fum.—
[Insă
Cine e cu mâna lungă,
Pierde şi ce are'n pungă.—
[Căci
Hoţul de unul se prinde
Şi de o mie se'ntinde. —
[Ş'apoi
Plăteşte cu pielea ca lupul.
Ii pune'n saramură trupul.
[— Că
Altuia până nu face,
Nici lui altul nu-i o face.—
[Intrebare şi răspuns:
— De ce-l trânteşte de chică?
— L-a prins cu ocaua mică.
[— Că
Nu se părăsea de rele,
Dar l-a cam strâns în cu-
[rele. — Şi
Dulce i-a fost la mâncare,
Dar acru la scărpinare. —
[Făcătorul de rele
Când cu gândul nu visează
El în cursă o să cază,
Şi atuncea îl pisează,
Şi potecile-i scurtează. —
[Pentrucă
Dracul care îl învaţă,
Ii dă faptele pe faţă.

[MEŞTEŞUGUL DRACULUI]

39. Povestea vorbii

Spun bătrânii de când veacul,
Că trei lucruri poartă dracul:
Sulă, ipingea şi toabă,
Cu care el dă de gloabă;
Cu sula îl imboldeşte
Şi: — Făi făi îi porunceşte.
Că eu, să nu paţi beleaua,
Te'nvelesc cu ipingeaua.
Ş'aşa dacă-l săvârşeşte
Şi el dacă-l înveleşte,
Incepe atunci îndată,
Toba în sbor s'o bată,
Cum şi cu 'naltă strigare,
Zice: — Veniţi mic şi mare,
Şi vedeţi ce stătu dracul
Să'nveţe p'acesta, săracul.

XXXI. Despre stăpân şi supus

Pe cel cu putere multă
Te supune şi ascultă;
Iar pe micuţi stăpâneşte
Legea cum îţi porunceşte.
Până când eşti nicovală,
Rabdă, suferă loveală,

Iar cât eşti ciocan, loveşte:
Fii tată celor buni, şi bici
[celor răi.
Laptele până nu-l baţi,
Smântână nu poţi să scoţi, —
[Căci
Nu se poate cu burete
Să baţi piron în perete. —
[De aceea
Să fii bun şi blând la toate,
Dar până unde se poate,
Decât toată vara cioară,
Mai bine-o zi şoim în vară.
Vulturul stă'n loc, veghează,
Dar el muşte nu vânează. —
[Că
Alţi ochi are vulturul
Şi alţi ochi are fluturul. — Şi

Orcând peştele cel mare
Pe cel mic în burtă-l are.
Toată jigania şi are
Pe lupul ei (spre mâncare).
Cum are naş copilaşul,
Aşa are naş şi naşul. — Şi
Cum are slugă jupânul,
Işi are şi el stăpânul.
Pe ciobanul fără câine,
Lupi-l lasă fără pâine,
Unde nu e cap, (sau Vodă),
Acolo e vai de coadă!
Unde nu este pisică,
Şoarecii vătaf ardică.
Moartea pisicilor,
Bucuria şoarecilor.
Schimbarea Domnilor,
Bucuria nebunilor.

[DIN RĂU IN MAI RĂU]

40. Povestea vorbii

Spun că'n vremea păgâniei ar fi fost un împărat
De carele toţi creştinii se plângeau neîncetat,
Că pe lângă celelalte rele şi cumplite munci,
Dăduse şi'n tot ţinutul foarte straşnice porunci,
Cum că, când vor vrea să 'ngroape creştinii pe ai lor morţi,
Peste gard toţi să-i pornească şi să nu-i scoată pe porţi:
Pentru care toţi cu totul înălţând glasuri, striga,
Dumnezeu să le dea altul, totdeauna se ruga.
Impăratul dar acela cu întâmplare murind
Se bucura fiecare, lui Dumnezeu mulţumind.
Prin urmare s'a pus altul, dar el face şi mai rău,
Că a pus la toţi creştinii prin porunca lui alt frâu,
Că pe morţii lor de obşte, când îi vor duce la gropi,
Tot peste gard iar să-i scoată, dar să nu-i ducă cu popi.

Incepură iar cu toţii la rugăciune mereu,
Ca să se îndure să-i scape şi d'aceasta Dumnezeu.
Peste câţi-va ani ca omul, murind ş'acest împărat
Şi că au scăpat de dânsul mari şi mici s'au bucurat;
Cum se puse şi-altu'n locu-i porni şi el a-i munci
Şi pentru îngropăciunea morţilor iar porunci,
Că pe lângă celelalte ce pân'aci s'au urmat,
Să se facă şi aceasta, care s'a şi publicat.
Că, adică: ei pe morţii să nu-i scoată nici pe uşi,
Ci să-i tragă pe ferestre, iar nu ca până acuşi.
Astfel urmând ei o vreme, li se părea prea cu greu,
Asupra-i striga blesteme şi ruga pe Dumnezeu,
Ca să se milostivească şi d'aceasta a-i scăpa
Şi după cum se cuvine pe morţi a şi-i îngropa.
Dup'o suferinţă lungă, murind ş'acest împărat,
Toţi săltau de bucurie, că şi de el au scăpat;
Dar îndată, cum se puse în locul lui fiul său,
Incepură să se vaite şi să plângă şi mai rău,
Văzând că legi şi mai aspre pentru răposaţi a pus:
Să nu-i scoată pe ferestre, ci pe coş să-i scoată'n sus.
Cum şi la mormânt să-i ducă cu picioarele 'napoi
Şi cu capul înainte, iar de nu cad în nevoi.
O asemenea poruncă când acum au auzit,
S'au spăimântat toţi cu totul şi prea mult s'au îngrozit.
Văzând că mereu le vine dintr'un rău altul mai greu,
Cunoscură că aceasta le e dela Dumnezeu,
Pentru ale lor păcate vrând a-i pedepsi astfel,
Şi'ncepură c'umilinţă să se roage pentru el:
— Doamne, ţine pe 'mpăratul ani mai mulţi a vieţui!
Nu ne mai da altul, sfinte, ş'alt rău a orândui,
Ci după faptele noastre cu astea plătiţi să fim,
Dacă n'am ştiut, stăpâne, cu ceilalţi să-ţi mulţumim!
Prin urmare:
Au făcut ochi cât boul, dar târziu,
N'a ştiut ca să mulţumească lui Dumnezeu.
Totdauna trebue omul să zică:
— Mulţumim lui Dumnezeu

Şi de bine şi de rău.
Orice ne dă Dumnezeu, toate sunt bune. — Că
Taina lui Dumnezeu nimenea nu o ştie. — Noi,
Nu ştim ce cerem dela Dumnezeu. — Căci
Bolnavul multe zice, dar doftorul ce ştie face. — Pentru că
Rugăciunea rău făcută,
Niciodată nu ajută,
Ci cuvinte mai puţine şi zise cum se cuvine. — Cum
[a zis ţiganul:
— Doamne, ştii tu ce gândesc
Şi nu mă mai ţigănesc. — Nu e zisă bine, căci
Omul gândeşte şi rele şi bune.
Gândul omului e iad
Şi un adânc fără vad. — Şi aşa,
N'are nici coadă, nici căpătâi. — Ci la orce rău
Omul să zică în gândul său:
„Doamne fereşte de mai rău!"

[SPÂNZURĂTOAREA ŞI ŢEAPA]

41. Povestea vorbii

Doi inşi, făcători de rele
Căzând sub judecăţi grele
Şi dându-i din închisoare,
Să-i puie'n spânzurătoare,
Când mergeau cu pază bună
In acel drum împreună,
Unu'ncepu să ofteze
Şi moartea să-şi obideze, [1])
Zicând: — Of! of! ce păcate!
Ce soartă am avut, frate!
Cel'alt zise către dânsul:
— Niciun folos nu dă plânsul,
Ci cerului mulţumeşte
Şi stând. zi: „Doamne fereşte
De alt rău, dintr'ăst mai
[mare."
Iar acum, frate, răbdare.
El oftând îi zise iară:
— Frate, vezi moartea amară,
Ţi s'a citit hotărîtu-ţi,
Vezi şi funia de gâtu-ţi,
Ş'apoi nu ştiu cum îţi pare,
De zici de alt rău mai mare!
Abia săvârşi cuvântul,
Şi iată unul ca vântul
Venea după ei călare
Şi striga în gura mare:
— Staţi, nu grăbiţi omo-

1) Plângă.

[rirea;
Că s'a schimbat hotărirea;
Acum s'a găsit cu cale,
De la Paşte şi Agale,
Spânzuraţi să nu-i rapuneţi,
Ci de vii în ţepi să-i puneţi.
Atunci vinovatul, care
Nu gândea l'alt rău mai mare,
Auzind această veste,
Zise: — Adevărat este
Că la câte pate omul,
Să nu mânie pe Domnul,
Ci să zică 'n gândul său;
—Doamne, fereşte de mai rău.

Insfârşit, cum zice un înţelept: Omul este pilda slăbiciunii, jefuirea vremii, jucăria norocului, icoana nestatorniciei, cumpana zavistiei şi a primejdiilor.

XXXII. Despre stăpân şi supus la negoţ

Copaciul când înfrunzeşte
Pe mai mulţi sub el um-
[breşte.— Asemenea şi
Un stăpân avut, când are,
La mai mulţi dă demâncare.
[— Precum vedem că,
Tatăl zece fii hrăneşte
Şi le împlineşte toate,
Dar pe el (de sărăceşte),
Un fiu a-l hrăni nu poate.
[Căci
Copaciul când se sfăramă
Şi p'alţi mici cu el dăramă,
Mulţi copaci de mare vânt
Se văd trântiţi la pământ.
Anevoie s'a 'nălţat,
Şi prea lesne a picat.
Vulturul de aripi smuls,
Nu mai poate sbura'n sus.
Puterea la om sunt anii
Şi aripile lui banii.

Copaciul voieşte
Să tot odrăslească, (să în-
[frunzească),
Dar nu conteneşte
Bruma să-l pârlească.
In loc să mai crească, scade,
Până vezi că de tot cade. —
[Aşa şi la negoţ,
Unul umblă şi străbate
Şi pe alt fericea bate. — De
[aceea
Singur cine îşi găteşte,
El mai cu poftă prânzeşte.
Lupul are ceafă groasă,
Că-şi găteşte singur masă.—
[Şi
Lupul slugă de-ar mâna,
El de foame-ar leşina.—Că
In nădejdea slugii,
Dai de fundul pungii.

[ARGAȚII NECREDINCIOȘI]

42. Povestea vorbii

Un stăpân având oi multe
Ș'argați destui să-l asculte,
Dintr'înșii unul alege,
Îi dă învățături și lege
Cum el să le pășuneze
Și de ele să vegheze;
Iar el cu nepăs în sine,
Ca pe niște oi străine,
Le lasă pe deal, pe vale,
Să pască'n voile sale,
Umblând prin locuri ster-
[poase,
Când flămânde, când setoase,
Laptele, cașul mâncându-l,
Și prisosul l'alți vânzându-l.
Fiind vremea întru care
Stăpânul prin cercetare
Ceru să-i dea socoteala,
Precum cerea rânduiala;
Argatul, care de sine
Purtase grije mai bine,
Cu nepăs și mojicește,
Acest răspuns îi trântește:
— Stăpâne, oile tale
Fiind în stare de jale,
Slabe, cum le vezi, mârșave,
Au fost mai mult tot bolnave,
Și mi-a fost de ele milă,
S'apuc să le mulg în silă,
Și crezi că nu-ți puteam
[strânge
In loc de lapte, nici sânge,
Că n'avea mieii să sugă,
Necum omul să le mulgă.
Stăpânul, atunci îndată
Cu mânie 'nflăcărată,
Gonește din oi argatul
Ș'orânduește pe altul;
Îi dă 'n socoteală turma,
Poruncind ca pân' acuma
De ele să îngrijească,
Să umble și să le pască,
Și strângându-le la stână
Să ia lapte, unt, smântână,
Să facă caș, să le tunză
Și lui să i le răspunză.
Argatul ș'acesta fuse,
Tot ca și cel ce se duse,
Vându laptele, smântâna,
Cașu-l făcu bani și lâna,
Umple punga și-oare unde
O îngroapă ș'o ascunde.
Stăpânul iar dacă vine,
Să vază de e mai bine
Și să-i ceară socoteala,
După cum i-a fost tocmeala,
La cercetare, răspunse
Că nici o oaie nu tunse,
Ci'n Bărăgan pe câmpie,
Nu ar fi mai fost să fie,
Păscând le-a smuls'o ciulinii,
Mai cu seamă mărăcinii;
Nici lapte n'a putut scoate,
C'a fost anul sterp la toate,
Și să crezi că e minune
Cum nu fătară niciune!
Stăpânul văzând p'argații,
Că se port rău, blestemații,

Şi din turma sa cea mare
Nici un folos nu mai are.
Pe argat îl oropseşte[1])
Şi pe fiu'ş rânduieşte,
Judecând, adică, 'n sine,
Că el va 'ngriji mai bine.
După ce în fiu se 'ncrede,
Şi el, stăpân cum se vede,
Nu mai scoase lapte, brânză,
Ci începu să le vânză,
Astăzi una bani a face,
Mâine alta, ca s'o toace;
Taie, în frigare 'nfige,
La mieluşei graşi tot frige,
Nu-i mai pasă lui de turmă,
Nici se gândeşte de urmă,
Nu vrea de nimeni să ştie,
Numai lui bine să-i fie.
Intr'aceste, tatăl vine
Şi când în loc de mai bine,
Vede turma 'nputinată
Şi-l întrebă ca un tată:
— Fiul meu, unde e turma,
Că nu-i pot vedea nici urma?
Iar el zise: — Scumpe tată,
Am păţit ca niciodată,
Lupii oile-mi mâncară
Ş'astea numai îmi lăsară,
Incât ce-am smuls din ele,
Fu spre hrana vieţii mele;
Că atâţia lupi mulţi fură,
Cât ochi-mi nu mai văzură,
Cari şi pe mine iară
Puţin de nu mă mâncară.
Tatăl său în ochi cătându-i
Şi vorbele ascultându-i,
Ii zise cu necaz mare:
— Of! fiul meu, rău îmi pare,
Dar mi-ar fi părut mai bine,
De te mânca şi pe tine,
Să nu m'amărăşti cu caţa[2])
Şi să-mi amărăşti viaţa:
Prin urmare dar:

Cine ţine pâinea în sânul altuia, de multe ori rabdă de foame. — Şi
Cine bea apă din pumni străini, nu se satură niciodată. — Ci
Puncţi nădejdea în Domnul,
Decât s'atârni la tot omul.
Caută-ţi de sărăcie. — Că în alt chip,
Viaţa îţi petreci cu nădejdile seci.

XXXIII. Despre supus sau slugă

Omul, până nu slujeşte, stăpân nu ajunge.
Copilul stăpânului până e mic, nu se osibeşte de slugi.
Nimenea deodată nu sare ca cocoşu'n pridvor, ci se suie pe trepte. — Şi dacă eşti slugă,

1) Goneşte.
2) Bâta ciobănească.

Când te trimete la treabă
Mergi, te'ntoarce în grabă. — Adică
Descalecă iute,
Incalică, du-te, sat nu face.
Nadă nu face'n prieteşug,
Că nada e bună numai la plug. — Că
Cine lucrează şi tace,
El mai multă treabă face.
Care tot mereu vorbeşte
El treaba'şi zăboveşte. — De aceea
Treaba fă-o cum se cade
Şi şezi atunci cum se şade.
Când te apuci la vr'o treabă
N'o lăsa fără ispravă. — Pentru că,
Laşi vreun lucru pe mâne,
Il vezi că aşa rămâne.
Argat vrednic cine are,
Se cunoaşte pe mâncare. — Că,
Când mănâncă îi trosnesc fălcile. — Dar sunt şi mulţi
[de aceea,
La mâncare leu şi la treabă bou. — Care
Nu e vrednic codru să-şi plătească — Şi care
Il blestemă pânea care o mănâncă, — Unul ca acela
Slugă va fi cât trăeşte,
Slugă l'alţi îmbătrâneşte.
Şi slugă se prăpădeşte,
Deloc nu se procopseşte.
Umblă gonind vânturile
Şi măsurând câmpurile.
Se bate ca peştele pe uscat. — Că
Unde nu e socotinţă, socoteala merge rău.
Ii sporeşte ca la raci,
Deşi sunt cu mai mulţi craci.
Aşteaptă ca porcul muchea la cap.—Să nu te blesteme cineva:
Să umbli ca banul din mână în mână. — Insă
Omul vrednic se face luntre şi punte.
Nu-i mai zice stăpânul:

Ochi având ai fost ca orbul.
Te-ai dus, m'ai slujit ca corbul (cel din corabia lui Noe).—Sau,
Vrednicia-ţi mi-e oglindă,
Că m'ai slujit până'n tindă.
Sluga nevrednică stăpânii des îşi schimbă,
Ca pupăza îşi umple cuibul.

[PUPĂZA ŞI CUCUL]

43. Povestea vorbii

Pupăza moţată şi frumoasă'n pene
Gunoindu-şi cuibul din năravşi lene,
Il lăsă şi merse iar în altă parte,
Ş'apucă să facă alt cuib, mai departe;
Dar văzând-o cucul îi făcu'ntrebare:
— Ce faci iar aicea, soru-mea cutare?
— Cuib îmi fac, răspunse; ş'o'ntrebă el iară:
— Dar făcuseşi parcă altul astă vară?
— Mi-am făcut, ea zise, ş'altul după dânsul,
Dar mai mult nu este d'a şedea într'însul,
Că, după cum, poate, e ştiut şi ţie,
L-am umplut cu totul de necurăţie.
Cucul auzind-o zise iar: — Ei bine,
Dar îţi laşi năravul, or îl iei cu tine?
— Cum, ea îi răspunse, un năravdin fire
Poate vreodată s'aibă lecuire?
— De vreme ce, dragă, îi zise ei cucul,
Nu îţi laşi năravul, geaba-ţi este lucrul,
Căci şi de acesta nu o să ai parte,
O să-l umpli iarăşi ca pe celelalte;
Ci întâi năravu-ţi lasă, de se poate,
Ş'atunci o să-ţi fie cuibul ca la toate.

* * *

Astfel e şi sluga cu năravuri rele,
Care nu se poate părăsi de ele,
Or pe unde umblă, loc nu-şi mai găseşte,

Tot schimbând stăpânii nu se procopseşte,
Şi apoi stăpânii zice că's de vină,
Ei la toate strică, ei sunt de pricină,
Iar năravu-şi care groaznic îl apasă,
Tot cu sine-l poartă 'n fiecare casă.

XXXIV. Despre slugă şi stăpân iarăşi

Când stăpânul nu'ngrijeşte,
Starea-i se primejdueşte. — Că
Măgura cea gurguiată [1])
N'o doboară vânt vreodată,
Dar şoareci o scobesc,
Pe dedesubt ş'o găuresc. — Şi
Când vor vrea ciobani'n strungă [2])
Şi pe ţapi pot să-i mulgă,
Dar în loc de lapte, sânge
Dela dânşii ei vor strânge. — Dar însă
Nici o faptă fără răsplată. — Că
Nelegiuitului îi răsplăteşte necredinciosul.
Cine va mânca multă miere,
El o să verse şi fiere.
Cum şi-a gătit, aşa a prânzit.
Cum a semănat, aşa a mâncat,
Capra face stricăciune scumpiei [3])
Şi scumpia îşi răzbună cu pielea ei.
Cine îşi bagă secera în ... o să o scoată cu sânge.
A 'nghiţit un ac şi o să scoată un fier de plug.
Cum e sluga şi stăpânul,
Să-l fi tot căutat. nu l-ar fi aflat.
Şi-a găsit coasa gresia.
Işi nemeri şchiopul coborâşul.
La aşa barbă, aşa răsătură.
La aşa cap, aşa chiulaf. [4])
A căutat cât a căutat,

1) Ţuguiat.
2) Ţarc de vite.
3) Arbust—oţetar.
4) Căciulă turcească.

Dar soacră bună şi-a căpătat.
La tabaci cine slujeşte,
Pielea i se tăbăceşte. — Şi
Vai când ajunge lupul sameş[1]) la oi!
Îi tunde lâna cu piele cu tot. — Pentru că
Şoarecii când au pace cu pisica, se primejduesc bucatele.
Să nu te blesteme cineva
S'ajungi slugă la cai albi
Şi stăpân femee s'aibi. — Dar însă
Capul plecat sabia nu-l taie.
Trestia care se pleacă vântului, niciodată nu se frânge.

[TRESTIA ŞI COPACUL]

44. Povestea vorbii

Un copac bătrân căzuse
De un mare, groaznic vânt,
Şi precum se aşternuse
Cu 'ntregimea-i la pământ,
S'afundase într'o baltă
Din vecinătatea sa,
Unde trestia cea 'naltă
E'n proprietatea sa;
Vede trestia întreagă
Legănându-se de vânt
Şi-i vorbi: — Vecină dragă!
Eu la prea mirare sânt,
Cum, fiind tu subţirică,
Şi fără puteri în trup,
Vânt, furtună, nu te strică,
Vijelii mari nu te rup?!
Iar eu care din vechime
Am crescut puternic, gros,
Vântul cu aşa iuţime
Chiar din rădăcini m'a scos?
Trestia răspunse'ndată:
— Pentru ce eu nu mă stric?..
Că'n viaţă sunt plecată
Şi la vântul cel mai mic;
Cât de mult de-aş creşte
['naltă,
Eu de loc nu mă mândresc,
Şi d'o parte şi de altă,
La orcare mă smeresc.

* * *

Astfel e şi omul care
Nu e mândru, îngâmfat,
Ci'n viaţă la orcare
E supus şi e plecat.

---

1) Casier.

Prin urmare:
Dela copacul căzut
Toți aleargă lemne să strângă,
Ramuri, crăci, din el să frângă. — Precum zice:
Pomul, după ce-l bate grindina,
Iŕ mai bat și cu prăjina. — Tu însă
Nu-ți asmuți câinele
Cui ai mâncat pâinele. — Pe om,
Când îl vezi, la vr'o nevoie
Nu-i mai dă brânci în noroaie. — Că
Nu știi cum se'ntoarce roata,
Azi la mine, mâine la tine. — De aceea,
Cu mai marele tău calul nu-ți alerga,
Nici vreodată cu el în plug nu băga. — Pentrucă
Vai de câinele care latră pe stăpânul său. — Și
Vai de viţelul care'mpunge vaca (pe muma sa), — Și
Vai de boul care-l înjugă și umblă ca să 'mpungă.
Vai de casa unde cotcodăcesc găinile și cocoșul tace! —
[Și iarăși
Vai când ajunge coada cap! — Ci, cum a zis o femee:
— Fie un băţ descojat, tot se numește bărbat, — Că
Tu mare, eu mare, cine să tragă cismele!

[PREA MULȚI DOMNI]

45. Povestea vorbii

Un ţăran viind odată cu treabă la București,
Și trecând de dinaintea bolților bogăsereşti, [1])
Băieții ce stau la uşe și unii pe-alții se 'ntrec,
Ca să cheme și să 'ndemne pe câți pe uliță trec,
Incepură totdeodată a-l striga mai mulți din ei,
— Domnule, ce vrei să cumperi? — Domnule, ce vrei să iei?
Unii îl trăgeau de spate, alții îl trăgeau de mâini,
De i se părea săracul, că intrase între câini,
Unul: — Domnule, poftește! Altul: — Domnule, aici!
Altul: — Domnule, la mine, că am orce-i vrea să zici.

1) Prăvălii de manufactură.

In sfârşit, silit el fuse într'o boltă a intra,
Că, „domnule", astă vorbă prea mult îl îndatora.
Luându-se la tocmeală, din „domnule" nu-l scoteau.
„Domnule", la toată vorba, „domnule" îi repetau;
Care pe el într'atâta de mult l-a îndatorat,
Incât văzu că boltaşul [1]) punga i-a cam uşurat.
Deci scăpând d'aici săteanul, păţind ce n'a mai păţit,
Pleacă şi merse acasă, de „domnule" ameţit,
Zicând pe drum întru sine: „Zău, frumos lucru a fost
A şti omul să vorbească şi a nu fi aşa prost,
Că uite, c'o vorbă numai, te pupă cineva'n bot,
Până când singur, de voe, îmi dedei din pungă tot.
Cum mă voi duce acasă o să'nvăţ copii mei,
Astfel frumos să vorbească către orcine şi ei,
Că nu se poate mai bine a vorbi la cinevaş,
Mai vârtos când se va duce de ceva la arendaş.
Mergând el şi învăţându-şi copiii (precum am zis),
Odată la arendaşul pe unul l-a şi trimis
Să ceară sa-i împrumute-o baniţă de măcinişi, [2])
Zicându-i: — Vezi de vorbeşte după cum mă auzişi.
Băiatul după ce merse, căciula din cap luând,
Ii făcu închinăciune şi'n urmă-i ceru, zicând:
— Tatăl meu, domnia sa, m'a trimis la dumneata
Pe mine, domnia mea, să cer a-l împrumuta
C'o baniţă de făină, or de mălai, ce-i avea,
Şi cum va măcina, 'ndată înapoi o să ţi-o dea.
Arendaşul auzindu-l vorbindu-i în zisul fel,
Cu o seriozitate stând, răspunse către el:
— Greu la deal, măre copil, tată-tău, domnia sa,
Eu, cum zici, domnia mea, tu iarăşi domnia ta,
Cine o să ţie sacul? Cine o să toarne'n el?
Şi cine o să-l aridice?... Că nu-i unul mititel.
Şi aşa s'a'ntors băiatul şi cu sacul gol s'a dus,
Dac'a vrut toţi domni să fie şi nici unul mic, supus.

---

1) Stăpânul prăvăliei.
2) Ceea ce a fost măcinat.

XXXV. Despre stăpân și slugă iarăși

Mai bine e să fii stăpân mic, decât slugă mare. — Căci [poate să zică:
Sluga veche, mascara[1]) bătrână. — Nu fii:
Am plecat să-mi caut stăpân, dă Doamne să nu găsesc.
Bate fierul pân' e cald. — Dar și
Fierul rău cât să-l bați, e degeaba.
Cine de cuvânt nu 'nțelege, nici de ciomege. — Insă
Miluește câinele de vrei să-ți fâțâie coada. — Și
Netezește mâța de vrei să-ți ridice coada. — Căci
Ochii stăpânului îngrașă calul.
Nu-ți asmuți câinele cui ai mâncat pâinele.
Mielul blând suge la două mumi.
Cel băgat fără tocmeală,
Iese fără socoteală,
Dar și drept cine slujește,
Dumnezeu îl norocește.

[PISICA MOȘTENIRE]

46. Povestea vorbii

Mai de mult, din vremea veche, bătrânii ne povestesc
Că dobitoacele toate câte astăzi se găsesc
Domesticite și blânde, cu care se joc și prunci
Nu era 'n fiece țară cunoscute pe atunci,
Ci în urmă, târziu foarte, s'au răspândit pe pământ,
Până când acum aceste în toate părțile sânt.
P'atunci un negustor mare, bogat, în lume vestit,
Umblând prin țări depărtate, cum era obișnuit,
Și tot găzduind adese la un țăran prin câmpii,
Care era sărac foarte și c'o spuză de copii,
Îi ceru să-i dea dintr'înșii pe copilul măricel,
Ca să'ngrijească de dânsul și să-l procopsească el.

1) Paiață.

Țăranul cu bucurie propunerea-i ascultând,
Luă copilul de mână și'ndată l-a dat zicând:
— Tu, fătul meu, pân'acuma ai fost în părintesc sân,
Dar de astăzi o să-ți fie ăsta tată și stăpân.
Să-i fii supus, cu dreptate, să slujești și să-l asculți,
Ca și tu, negustor mare, s'ajungi după ani mai mulți...
Deci pe copilul luându-l acel bogat negustor,
Il duse într'a sa țară și-l crescu ca p'un fecior,
Învățându-l întru toate, după cum lui îi plăcea,
Și isteț foarte văzându-l, adeseori îi zicea:
— Fătul meu, tu cum vezi bine, eu alt pe nimenea n'am,
Rudă, străin și d'aproape numai pe tine te am.
D'aceia de lângă mine nu voi a te depărta,
Că toat'a mea bogăție, prin urmare, e ș'a ta.
După moartea mea tu, singur, ca un copil ce îmi ești,
O să las cu întărire s'o iei, să o moștenești.
Ci să ne sârguim numai să o 'nmulțim cât putem,
Să nu ședem fără treabă și mâncând să o scădem.
Astfel zicând negustorul și gătindu-se ș'acum,
Ca ș'alte dăți cu bani sumă, a plecat iarăși la drum.
Și'mpreună cu copilul mergând iar marfă să ia,
Din alte țări depărtate, după cum obicinuia,
Ii ieșiră înainte o haită de hoți tirani,
Il jefuiră de toate și-l lăsară fără bani.
Neavând acum ce face, a fost silit d'acolea,
La țara lui să se 'ntoarcă, să ia alți bani ce-i avea.
Dar când a ajuns, ce vede?... Alt mai mare nenoroc!
Găsește casa topită de venirea unui foc,
Și nerămâindu-i stare de vr'un negoț să se ia,
Inchirie o căscioară și trăia cu milă'n ea.
Feciorul care-l crescuse de și în vârstă era
Și de și în sărăcia cea mare se strâmtora,
Dar milă îi era foarte pe stăpânul a-și lăsa
Tocmai la acea rea stare și la bătrânețea sa.
Ci îl slujea cu iubire ca și bogat când era,
Pentru dânsu'n toată vremea drumurile treiera.[1])

1) Cutreierà.

Fără a cârti vr'odată şi fără a-i veni greu,
Nădăjduia'n ajutorul şi mila lui Dumnezeu.
Aşa'n cele după urmă, negustorul scăpătat,
Bătrân fiind, dintr'o boală căzu la zăcere'n pat,
Şi văzând că o să moară, sfârşitul său cunoscând,
Chiemă pe fiul de suflet şi-i vorbi astfel, zicând:
— Fătul meu, ştii că-ţi zisesem pe când eram bogat eu,
Că o să-mi las toată starea ţie prin legatul meu,
Dar acuma, cum vezi bine, singur, fără să-ţi mai zic,
Că decât astă pisică alt nu mai avem nimic,
Ea dar numai ţi-a fost partea, pe dânsa chiar ţi-o şi las
Ca să o iei drept simbrie şi drept un bogat rămas.
Ia-o sub a ta 'ngrijire, n'o lăsa, n'o părăsi
Să umble, să rătăcească şi rău a se pedepsi.
Mai vârtos de pomenire s'o ţii dup'al meu sfârşit,
Să-ţi aduci aminte cumcă pentru dânsa ai slujit.
Şi Dumnezeu care'n lume îngrijeşte de săraci,
Să se'ndure şi spre tine, să te'nveţe ce să faci.
Aceasta dar el diată clironomului [1]) lăsând,
A contenit din viaţă şi s'a dus la al său rând.
Deci fiul său cel de suflet, după ce l-a îngropat,
Băgând pisica'ntr'o traistă la ţara lui a plecat,
Ca să se ducă să-şi vază părinţii, d'or fi trăind,
Şi să'ngrijească de dânşii iarăşi ca întâi muncind
Mergând dar el lungă cale, trecând ţări, loc depărtat,
Ajunse'n marginea mării şi găzdui la un sat.
Aci, din bună 'ntâmplare, ei pisici n'au fost având,
Nici n'au fost ştiut de ele, nici nu le-au fost cunoscând,
Ci de mulţimea de şoareci ce în case se'mbulzeau,
Ca de nişte fiare crude cu ciomege se păzeau.
Aşa, fiind el la gazda care l-a fost priimit,
A văzut că puind masa cu câte a trebuit,
Puseră pe lângă dânşii şi câte un ciomăgel.
Fiind şi el la acea masă, puseră şi lângă el.
El necunoscând pricina şi ciomăgelul văzând,
Gândi că în acea ţară obicei o fi având

1) Testament moştenitorului.

Să se bată unii p'alţii după ce s'or sătura
Şi aşa 'ncepu de frică inima a-i tremura.
Dar îndată mic şi mare la masă'n rând cum s'au pus
Ş'au început să mănânce bucate ce au adus,
Pe loc mulţime de şoareci de prin găuri au eşit
Şi din străchini să răpească mâncarea au năvălit.
Mesenii atunci în grabă luând ciomegele 'n mâini
Să se apere 'ncepură tocmai ca de nişte câini.
Oaspele tocmai atuncea şi-a cunoscut gândul prost,
Văzând acele ciomege pentru ce puse au fost.
Şi sculându-se îndată la traista lui alergă,
Şi cu cea mai mare grabă apucând o dezlegă.
Scoase pisica dintr'însa ş'aci, cum o slobozi,
Trânti o sumă de şoareci pe loc, când se repezi.
Şi într'o clipă nici unul cu viaţă n'a lăsat,
Numai aceia scăpară, câţi în găuri au intrat.
Ei văzând acea minune, care n'au mai fost văzut,
Cum şi rămâind în pace la masă cât au şezut,
Il rugară să le spuie şi stând a le tălmăci,
Că ce jiganie este ce a adus el aci?
Oaspetele, proşti văzându-i, într'acest chip le-a vorbit:
— E! nu ştiţi voi ce e asta, e lucru nepreţuit,
Eu am slujit pentru dânsa peste cincisprezece ani,
Căci s'o cumpere neştine, trebue să dea mulţi bani.
— Dar cum se chiamă aceasta, îl întreabă un voinic.
— Ciuma şoarecilor, zise, pe la noi aşa îi zic.
— Ce ceri să-ţi dăm pentru dânsa, un altul a întrebat,
Ca să ne o laşi aicea, să o avem în sat?
El luând din cap căciula şi ţiind-o ca un vas,
— S'o umpleţi, zise, cu galbeni, de vreţi ca să vă o las.
— Mai jos ceva nu se poate? îl întrebară ei iar,
Vrei cu argint să o umplem, că e mult şi aşa chiar?
— Nu pot, zise, scump m'ar ţine, şi nici s'o vânz nu aş vrea.
Să vi-o dau şi cu galbeni destul rău îmi va părea,
Dar pentrucă mă rugarăţi, hatârul să nu vă stric,
Puneţi-mi atâţia galbeni şi atunci nu zic nimic.
Zicând astfel bagă iarăşi pisica în traista sa,

Pricepând el că cu dânsa să plece, nu-l vor lăsa;
Ş'aşa se face că pleacă cu grabnic şi iute pas,
Ca să se ducă la mare să se puie'n vreun vas.
Ei sfătuindu-se în lipsă-i, după el au alergat,
Cu un săculeţ de galbeni şi ca să stea i-au strigat.
El iarăşi scoţând căciula le-a răspuns: — Dacă îmi daţi,
Cum am zis, atâţia galbeni, iacătă-o, o luaţi.
Ei văzând că mai la vale s'o scoată de loc nu pot,
Ii umplu căciula 'ndată şi-o iau cu traistă cu tot.
Deci dacă o duc acasă şi din traistă o slobod,
Cum se uită ea îndată la atât străin norod,
Se sperie şi prin casă începe a alerga
Şi, miau! miau! cu un glas groaznic a ţipa şi a striga.
Ei de spaimă fug din casă, închisă aci o las,
Şi la oaspele aleargă pân'a nu se pune 'n vas,
Ca să'ntrebe ce mănâncă şoareci când nu va găsi,
Nu cumva vr'un rău să pată, în loc de-a se folosi,
Dar ajungând îl văzură că s'a şi fost pus în vas
Şi în adâncimea mării, ca să plece, s'a fost tras.
El cu grămada văzându-i viind ca turma de oi,
Puţintel să se oprească că au ceva a-l ruga.
El cu grămada văzându-i viind ca turma de oi,
Gândi că şi-au luat seamă şi vor să-i o dea'napoi,
Dar fiind de ţărm departe, nu s'a prea înfricoşat
Ţiindu-se foarte sigur că de dânşii a scăpat.
Ei însă stând de departe, începură a striga:
— Jigania ce mănâncă, şoareci când nu va afla?
El le zice cam în glumă: — Mult sunteţi proşti, vai de voi!
Când n'are şoareci, mănâncă carne de puici şi de oi.
Ei fiind foarte departe şi neazind curat,
Coprinşi fiind şi de frică, li s'a părut c'a strigat:
„Când n'are şoareci, mănâncă carne de prunci şi de voi"
Şi d'ar fi fost cu putinţă, i-ar fi dat-o înapoi,
Dar neavând ce să facă se pun pe fugă, alerg,
Ajung în sat şi îndată, în casa lor dacă merg,
Cum era pisica 'nchisă, îi dau din patru părţi foc
Şi-o păzesc, ca să nu scape, găsind pe undeva loc.

Pisica însă, cum vede focul, miuind urât,
Eşi pe coş şi îndată'n altă casă s'a vârît.
Ei de grabă-şi scot copiii, trag uşa şi îi dau foc,
D'aci, iar fugind pisica şi intrând şi în alt loc,
Ei iar alerg de pe dânsa, aprind casa şi aci,
Până când n'a rămas casă şi tot satul săraci.
Iar pisica 'n cea din urmă văzând în tot satul foc
Şi ne mai având acum, să se vâre în alt loc,
Luă de-a lungul câmpia, spre crângul ce văzu ea,
Ei cum o văd, după dânsa desnădăjduiţi se ia,
Cu ciomege, cu topoare, cu vătraie şi frigări
Alerg, o gonesc cu toţii dând chiote şi strigări.
Cum o văd că în crâng intră, îl iau împrejur ocol
Şi apucându-se 'ndată pun foc şi îi dau pârjol.
Arzând crângul, se întinde focul şi prin arături
Şi se 'ntoarseră veseli trecând tot prin pârlituri,
Zicând: — Slavă ţie, Doamne! că de şi am năduşit
A alerga după fiară, dar am scăpat în sfârşit!

XXXVI. Despre slugă şi stăpân iarăşi.

Când vrei să te bagi la stăpân,
Nu te rezima de stâlp putred. — Că
Cine se reazimă de umbră dă'ndată peste cap, tumba. [1])
Să ştii că încă
Sita până e nouă să pune în cui.
Mătura veche ajunge la grajd.
Armăsarul când îmbătrâneşte, ajunge la râşniţă. — Iar
Calul bun se vinde din grajd. — Căci
Mai bine cu un vrednic la pagubă, decât cu un nevoiaş
[la câştig. — Dar
Incarcă-ţi dobitocul până unde e sorocul, [2])
Nu umbla să-i iei pielea de viu.

---

1) De-a rostogolul.
2) Pe cât îi e firea.

47. Povestea vorbii

Unul totdeauna nevasta-şi certa,
O făcea lenoasă şi îi imputa
Căci nu găsea seara gata de cinat,
Ci îi punea masa cât de amânat.
Ea se'ndrepta iară, zicând: — Bine, vezi
Că treburi sunt multe şi trebui să crezi
Pân'aduc viţelul din crâng,
Oaie, raţe, gâşte din drum până strâng,
Până-ţi spăl obielele,[1]) vaca până mulg.
Şi zece mâini încă să am, nu-mi ajung.
— Ba eşti nevoiaşe, îi răspunse el,
Că de-ai fi bărbată, ar fi mai altfel;
Treburile tale, eu mă rămăşesc,[2])
Că într'un ceas toate ţi le isprăvesc.
Ii tăie vorba, zicând: — Prea frumos,
Dacă într'atâta eşti tu inimos,
Rămâi dar acasă, şi'ntâi mâine chiar,
Şi eu merg în locu-ţi cu plugul să ar,
Şi de le vei face toate, precum zici,
Atunci zi-mi ce-ţi place, că eu sunt aici.
Aşa dar l'aceasta amândoi voind,
Ea mergând cu plugul şi el rămâind,
Stătu, gândi ce fel să le ia pe rând,
Să le isprăvească toate mai curând,
Ca viind ea seara să-l găsească sfânt,
Pentru cel mic lucru să n'aibă cuvânt.
Deci având o gâscă ce de mult clocea,
Ii gârâia 'n uşe, strigare făcea,
El, ca s'o împace, merge cu grab pas,
Ia un codru rece, de seara rămas,
Il fărămiţează ş'aruncă să-i dea,

1) Rufele.
2) Mă prind rămăşag.

Şi ce să mai facă mereu se gândea.
Când iacă purceaua vecinului, zi,
La merticul gâştii în grab se repezi.
El, ca s'o gonească, cu un lemn aruncă
Şi'n locul purcelei pe gâscă o culcă,
Foc se necăjeşte şi ia 'ntr'acel ceas
Inchide purceaua să-i facă ispas.[1])
Acum vrând să-şi spele obiala la râu
Ia şi putineiul, şi-l leagă c'un brâu,
Il atârnă 'n umăr cu o mână dând,
Şi'n cealaltă codru, se ducea 'mbucând,
Câte-şi trei odată vrând a isprăvi,
Altfel avea frică că s'o zăbovi;
La râu dacă merse obiala 'nmuia,
O scăpă din mână, apa îi o ia,
Se plecă la dânsa, ea se duce 'not,
Varsă putineiul şi se umple tot.
Se desbracă 'ndată şi ramâne gol,
Hainele îşi spală de lapte, nomol,
Apoi le întinde la soare, de rând,
De necaz şi ciudă mereu înjurând.
Aşteptând şi-acuma pân'a se usca,
Căldura îl trase de a se culca,
Şi prinzându-l somnul, un altul viind,
I le fură toate şi-l lasă dormind,
El, dacă se scoală, numa'n piele gol,
Se uită cu ochii împrejur, ocol,
Şi văzând sărmanul că i-a mers tot rău,
Zise întru sine: Eu sunt nătărău!
Ce-mi trebuia mie, singur să mă bag,
La ce nu mi-e treaba ş'aste să le trag!
Vorbind el aceste la cer s'a uitat
Şi soarele vede că a scăpătat;
Aşa, ce să facă?... Indată s'a dus,
Şi la cuibul gâştii pe ouă s'a pus,
Socotind acuma el a le cloci

1) Foaie de despăgubire.

Şi să nu le lase de a se răci.
Iacă şi nevasta de la câmp sosi
Şi văzând că gata nimic nu găsi,
Începu să zică: — Vezi, bărbatul meu,
Le lasă pe toate să le fac iar eu,
Şi el cine ştie cu cine din sat,
La cârciumă suge şi să-mi vie beat.
Apoi se apucă, ca şi pân'acum,
Vacă, oaie, toate strânge de pe drum,
Aleargă la apă, aduce pe loc,
Şi de mămăligă pune vas la foc,
Merge 'n magazie să cearnă mălai,
Când deschide uşa: aoleo şi vai!
Că purceaua care o 'nchisese el,
Mălai nu lăsase nici un pumnicel:
Vase răsturnase, vărsând şi mâncând,
Cepuri destupase, trupu-şi scărpinând,
Cu un cuvânt, toate stricate găsind,
Eşi, ca să vază ce-o fi mai lipsind,
Şi prin întunerec pe când ea trecea
Pe lângă bărbatu-şi unde el clocea,
O ciupi de haină, deştul legănând
Şi si-si, la dânsa ca gâsca făcând.
Ea deocamdată seamă n'a luat,
Dar ciupind-o, iată la el s'a uitat,
Şi strigă: — Dar asta! ce lucru drăcesc!
El iar: — Si-si! zice, fu-ugi că clocesc!
Auzind ea zise: — Bărbate, tu eşti?
Şi cine te puse aici să cloceşti?
— Taci, să tac, nevastă, nu-mi mai zi nimic,
Că m'am prins cu tine, tu nu, ci eu stric.

Dacă n'ai putere nu întărâta gâlceavă.

XXXVII. Despre negoț

Cine mânecă[1]) de dimineață
Izbutește mai mult în piață; nu-i mai zice cineva:
A ajuns la spartul târgului. — Sau
Au ajuns și ei, săracii,
După ce-a 'mpărțit colacii. — Sau,
Deși biet n'a dormitat,
Dar târziu s'a deșteptat. — Ci îi zice:
I-a cântat cucul astăzi.
Îi umblă plugul bine.
I-a venit apa la moară.
I-a bătut ceasul norocului.
Vițelul nici nu l-a tăiat și mușterii pentru piele au venit.
Vinde pielea ursului în târg și ursul în pădure.
Cumpără câte două și vinde câte nouă. — Că așa e târgul:
Uneori curge și alteori pică. — Și rar omul
Trăește ca în sân de rai. — Dar când
Îl ține norocul de păr, atunci
I-a ouat găina 'n căciulă.
Dă c'o mână, ia cu alta. — Pentrucă
Târgul se face cu bani, și nunta cu lăutari. — Și
Când îi dă Dumnezeu, nici dracu n'are ce-i face. — Dar
Nu vinde ce nu-i al tău,
Să nu-ți vie 'n urmă rău. — Că
E lesne de vândut și anevoe de cumpărat. — Ci mai bine,
Unde n'am trebuință, nici nu vând nici nu cumpăr. —
[Decât să-ți zică:
Vinde via și cumpără stafide. — Sau
Vinde moșia și cumpără sanie.

[VÂNZAREA NESOCOTITĂ]

48. Povestea vorbii

Unul având o moșie,
Tot, tot numai o fâșie,
se apucă și o vinde,
Prinde pe dânsa ce prinde,
Și își cumpără, îndată,
O sanie minunată.

1) A porni de vreme.

Copilul său, cum o vede,
Vesel la ea se repede,
Se urcă, intră într'însa
Şi se bucură de dânsa,
Zicând cu vorbă zâmboasă:
— Of, ce sanie frumoasă!
Tată! dar vom putea oară,
Să umblăm eu ea la vară?
El tăcând nimic nu zise,
Că l'aceasta nu gândise.

Lesne e a zice:
Fie şi un lup mâncat de oaie. — Sau
Doar n'o fi capul lui crai. — Şi
Cu o fâşie tot n'aveam moşie. — Dar pe urmă rămâi,
In mână pungă turcească
Şi în ea sermea (capital) nemţească.
Dacă-şi încurcă iţele, îşi pierde şi minţile. — Şi începe a zice:
Minte am şi bani n'am;
Când aveam cu ce, n'aveam în ce, şi când am în ce, n'am
[cu ce. — Ci,
Ascultă cucul până îţi cântă. — Că
Până nu vine primăvara, nu se face vară. — Şi
Până nu plouă, nu se face ciupercile. — Şi
Cucul până nu vede mugur, nu cântă. — Că
Vremea vinde paiele şi nevoia le cumpără.
Cine cumpără mai scump? — Săracul. — Şi
Când n'ai, cămila de un ban e scumpă.

[IEFTIN ŞI SCUMP]

49. Povestea vorbii

— Tată! zise un băiat,
Uite, strigă la mezat
O cămilă de un ban...
— E prea scumpă, fătul meu,
Ii zice el oftând greu,
Şi poate striga un an.
— Tată! iar veni zicând:
O cămilă în târg vând
Şi cer o mie de lei.
Ii răspunse el zicând:
— Dute fătul meu, curând,
Na, dă banii să o iei.

Fiul său privind la el
Ii zise: — Apoi ce fel,
Intr'un ban n'ai vrut să iei,
Ş'acum scumpă într'atât,
Fuşi gata numaidecât,

Să dai o mie de lei?
O scosei şi o dedei,
C'avui de unde s'o iau.

Zise el: — Nu te mira;
Că ieftină când era,
N'aveam banul să o iau,
Dar acum mia de lei
Când cumperi însă,
Deschide ochii în patru.—Că

Cine cumpără ou de la cocoş, îl găseşte fără gălbinuş. — Şi
Pânză şi nevastă noaptea să nu-ţi alegi. — Ca să nu-ţi [zică cineva:
Ai rupt inima târgului. — Şi
Ţine-te pânză, nu te rupe. — Şi
Ochii au văzut, ochii să-i sară. — Şi când cumperi,
Plăteşte ca popa, tocma pe tocma. — Că atunci nu-ţi mai [zice nimenea:
— Haina asta străină a ta este? — Şi mai vârtos,
Haina împrumutată nu ţine de cald. — Şi
Schimbul nu trăieşte. — Ci,
Pe cât ţi-e pătura, atât te întinde. — La bâlci
Lumea viermueşte şi se grămădeşte. — Că
Unde este stârvul, acolo se adună ciorile. — Şi
Au tăbărît ca furnicele la stejar. — Dar
Câţi merg în târg, toţi nu cumpără. — Că
Unii numai te întreabă
Ş'alţii cască guri degeaba,
Curg muşterii, bolta geme,
Unii târziu ş'alţii de vreme. — Seara însă,
Unul vine să cumpere,
Altul să ceară îndator,
Altul bani calpi[1]) să aducă,
Ş'altu'n tain'ascunzător.

XXXVIII. Despre negoţ şi tovărăşie

S'au întâlnit doi rătăciţi [— Şi
Ş'au hotărât a se duce,
Drumul încotro-i va duce.
S'a 'ntovărăşit râiosul
Cu chelul şi păduchiosul.—

1) Falşi.

[Dar,
Negoţul nu vrea păduchi,
Ci tot d'ăi bătuţi pe mu-
[chi. — Că
Banul face bani şi păduchele
[păduchi. — Totdauna,
Banul bani unde zăreşte
'Colo se rostogoleşte. — De
[aceea,
Numai cu o floare, nu se face
[primăvară. — Şi
C'o ceapă şi c'o ridiche, nu
[se face grădină. — Că
Ce folos să ai minte şi bani
[să n'ai! — Sau
Ce poţi face, dacă ai bani şi
[n'ai minte?—Zice cineva:
Banii pe om îl învaţă
Ce să facă în viaţă. — Şi
Când vei avea'n pungă banul,
El îţi face în cap planul.—Şi
Cu bani poate omul face
Orşice lucru îţi place. —
[In adevăr,
Mulţi tovarăşi totdauna,
Fac mai mult decât o mână.

[— Dar
Cine are cal ticălos,
Jumătate umblă pe jos.—Şi
Cine are tovarăş nerod,
Ajunge din pod în glod.—
[Că
In loc să te scoaţă'n undă,
La mai adânc te afundă. —
[De aceea zice:
Unde sunt moaşe mai multe
Rămâne bietul băiat
Cu buricul netăiat. — Că
Unde sunt două cumnate
Casele's nemăturate. — Şi
Unde cântă cocoşi mulţi, acolo
[întârzie a se face ziua!
Corabia cu doi cârmaci se
[îneacă.—Vorba aluia:
Doi inşi una nu zicea,
Unul: „hăis!" şi altul
[„cea!" — Şi
Unul taie şi creşte
Ş'altul stă şi priveşte. — Şi
[pe urma,
Praful nu se alege de a-
[mândoi.

[BANII IN APĂ]

50. Povestea vorbii

Doi inşi se 'ntovărăşiră cu 'nvoire într'un an
Şi mergând închiriară 'n oraş cârciumă şi han,
Insă unul c'osteneală la vânzare-a stărui,
Ş'altul puind capitalul vin, rachiu a-i târgui,
Deci acel cu capitalul încoace încolo umblând,
Pe la dealuri şi poverne,[1]) vin, rachiuri cumpărând,

1) Fabrici de spirt.

Preţul la fieştecare mai încărcat îl spunea
Şi câştigu'ncurcăturii într'altă pungă-l punea.
Cel din han iar, ca şi dânsul, alte'n folosu-i făcea,
El băga cu doniţi apă în marfa ce-i aducea,
Şi pentru acel adaus din vânzare bani trăgea
Şi'ntr'o osebită pungă îi băga şi îi strângea.
Dar pentru această faptă îi veni a se gândi,
Ca nu prin vreo întâmplare taina a se dovedi,
Şi având în han, la soare, o butie de oţet,
In care tot turna apă şi vindea, încet, încet,
Aruncă pe vrana[1]) buţii banii ce îi tăinuia,
Ş'apoi d'aci înnainte tot mereu punea în ea.
Cel cu capitalul iarăşi se tot gândi ne'ncetat,
In ce loc să puie banii câştigaţi din încărcat.
Tovarăşul să nu-i simţă uneltitul meşteşug
Şi să i se dea pe faţă tainicul său vicleşug.
Într'aceasta văzând butia cea cu oţet, zisă sus,
Socoti că nu se poate alt loc mai sigur de pus,
Şi scoţând prin taină banii într'însa a-i slobozi,
Unde şi cellalt tovarăş punea în fiece zi;
Apoi d'aci înainte amândoi ce câştigau,
Pe ascuns unul de altul tot mereu în ea băgau.

Deci împlinindu-se anul, au luat, s'au socotit
Ş'amândoi, ca să mai fie tovarăşi, nu s'a 'nvoit:
Marfă nu le rămăsese, nici mai mult nici mai puţin,
Decât butea cu oţetul ş'o butie iar cu vin:
La 'mpărţire fiecare butia cu oţet cerea
Şi pe cea cu vin nici unul în partea lui nu o vrea,
Deşi costa mai mult vinul, după cum l-au preţuit,
Dar în butia cu oţetul, era câte s'au hoţit.
Dacă văd şi văd ei cum că, cu certuri nu se împac,
Şi pe oameni d'acest lucru, ca să se mire îi fac,
Începură între dânşii oarecum a bănui,
Şi nu putea unul altui gândul a-şi destăinui.
Unul zicea întru sine: „Poate tovarăşul meu

2) Gaura butoiului.

M'a văzut cumva vr'odată când aruncam banii eu!"
Celălalt își zice iarăși: „Poate că'n ea când am pus,
M'o fi văzut oarecine și ducându-se i-a spus!"
Și ca să se înțeleagă între dânșii prin cuvânt,
Se pun și unul pe altul, se întreb cu jurământ,
Cum că: ce este pricina între dânșii de se cert
Și'n partea sa fiecare cere butia cu oțet?
La 'ntrebările acestea socotind că s'au simțit,
Își spuseră unui altui cum și ce fel s'a hoțit,
Și cum banii tot în butia cea cu oțet îi lăsa,
Socotind fiește care să o ia în partea sa.
Dar de vreme ce secretul între ei s'a dovedit,
Acea butie cu oțetul s'o spargă a trebuit.
Așa dar prin învoire acea butie ei spărgând
Și unul și altul parte deopotrivă luând,
Puseră banii 'n chimire și s'au despărțit pe loc,
Și să-și caute, plecară, norocirea într'alt loc.

Unul dar plecând să meargă la un oraș osebit,
Fiind vară și căldură foarte de nesuferit,
Când veni un râu să treacă, care era foarte lat
Și se vedea apa într'însul ca cristalul cel curat,
El poftind ca să se scalde, să răsufle de zăduf,
Descălecând legă calul la umbra a unui stuf,
Se dezbracă pân' la una, cântând bucurat nespus
Și d'asupra peste haine chimirul cu bani l-a pus.
Când intră ca să se scalde și 'ncepu a înnota,
Îi veni 'n gând să se întoarcă spre haine a se uita,
Când iacă un vultur mare în zbor pe aci trecând
Și zărind chimirul roșu că e vr'o carne crezând,
Se repezi deodată cu un zbor grabnic nespus
Și răpindu-l între ghiare se înalță iar în sus;
El zărind îngrab' din apă alergă după el gol,
Strigând, zbierând, răcnind tare, slobozind și un pistol,
Vulturul de spaimă 'ndată armă, glas, când auzi,
Chimirul care îl luase drept în râu îl slobozi,
Care a săltat prin unde ceva, unde a căzut,

Şi îl petrecu cu ochii până când nu s'a văzut.
El atunci clătind cu capul şi privind spre cer în sus,
Zice: — Din apă veniră şi iar în apă s'au dus.

Cellalt, şi el plecând iarăşi la un oraş depărtat,
Unde trebuia să meargă pe apă şi pe uscat,
Dacă ajunse la mare, pe un vas se îmbarcă,
Şi cu toţii împreună spre acea parte plecă.
Calea fiind foarte lungă, el în oarecare ceas
In corabie d'o parte în singurit loc s'a tras,
Şi îşi descinse chimirul în care banii era,
Ii scoase, îi turnă'n poală şi 'ncepu a-i număra:
O maimuţă, căpitanul corabiei ce-o avea,
Şi din catarg de sus tocma cum sta şi la el privea,
Ii vedea toată mişcarea în acel ceas ce-o făcea,
Şi galbenii în chimiru-i carii frumos strălucea;
Se coborî pe hoţeşte şi de departe pândi,
Până când adună banii, în chimir îi grămădi,
Ş'alăturea lângă sine după ce îl lăsă jos,
Ca să-şi potrivească trupul, să-l încingă mai frumos,
Il răpi din ochi odată şi fugind pe catarg sus,
Cu chimirul împreună. tocmai în vârfu-i s'a pus,
Şi acolo deschizându-l, începu-a scoate din el,
Galbenii care-i văzuse şi a face 'ntr'acest fel:
C'o mână ţiind chimirul, alta cu galbeni umplea,
Şi privindu-i câte unul în mare îi asvârlea.
Rar, numai din doi, trei, unul şi în partea-i arunca,
Care sta cu priveghere să-i adune cum pica.
Astfel tot făcând maimuţa până când a isprăvit,
In cele mai de pe urmă chimirul i-a asvârlit.
El văzându-se săracul, fără veste 'ntr'acest rău,
Şi numărând ce adunase, oftând zise 'n gândul său:
„Banii câţi cu nedreptate, câştigaţi care-i i-am pus,
După cum haram[1]) veniră astfel şi haram s'au dus!"
Astfel e omul,
După ce răstoarnă carul, atuncea vede drumul cel bun.—Că

1) Vai de ei.

Dobândă multă rupe ciochinile.[2]) — Dar însă
Cinci degete sunt la o mână şi unul cu altul nu se potrivesc. —
Roatele se gonesc una pe alta şi nu se ajung niciodată.
Unde e marfa şi paguba. — Ş'apoi,
Buţiile goale mai mult sunet fac. — Şi
Vinovatul mai mare gură face. — Adică:
A mâncat aguridă părinţii
Şi şi-au strepezit copiii dinţii. — Şi
A mâncat urdă cu pusturoi şi cere să-i miroase gura a lapte.
Tovarăş numai la câştig, la pagubă pune cârlig.
Mărgăritarul stă în fundul mării şi mortăciunea pluteşte
[pe d'asupra apei. — Ci mai bine
Dacă-ţi este casa mare
Bagă 'n ea un mărăcine,
Decât pe fieşte-cine. — Că
Cine are străin, are în casă spin. — Dar şi
Dacă vom socoti noi,
Cât intră 'n plăcintă foi, niciodată nu mâncăm. — Omul însă:
Işi încearcă gândul său, or pe bine, or pe rău.
Cârmaciul cu îngrijire bună,
Scapă corabia de furtună. — Totdeauna
Socoteala deasă e frăţie aleasă. — Că
Din grăunţe mărunte se fac gramezi mai multe. — Pentrucă
In oală acoperită, nimenea nu ştie ce fierbe. — Şi
Omul de treabă nu iese din casă cu mâna goală. —
[Mulţi zic că
Nici odată de tot pomul
Nu se poate 'ngrăşa omul.

[POFTE DEŞERTE]

51. Povestea vorbii

Nici o fiinţă în lume
Nu e plăpândă ca omul,
El poartă mai mare nume,
Şi el e tocmai ca oul,
Carele numai căci şade,
In puţin timp se clocoşte
Şi se sparge jos de cade,
Sau de alt de se ciocneşte.

1) Legături.

Omul este ca o floare,
Ce de umbră veştejeşte
Şi de stă la prea mult soare
Se arde şi se pârleşte;
De îi dă mai multă apă
Incet-încet putrezeşte,
Şi dacă iar n'o adapă
Se usucă, nu mai creşte.
Mulţi zic: „Omul de ce-i [place
De aceea se îngraşe"
Ş'acest proverb pe mulţi face
A cădea 'n vieţi pătimaşe.
Tânărul lesne se 'nşală,
De asemenea cuvinte,
Pe care el din greşeală,
Le judecă că's cuminte;
Căci multor le place dulce,
Dar întrebaţi, câţi mănâncă
Folos ceva de aduce,
Ori îi mai vatămă încă?
La un ce-i place beţia
Vedeţi, se 'ngraşe el oare?
Că pe lângă avuţia
Işi pierde şi viaţa, moare.
La câţi nu place frumuseţea?
Ai cui ochi ea nu 'ndulceşte?
Dar întrebaţi tinereţea
Cu ce ea îi foloseşte?
Ingraşe ea pe vre-unul?
Ii dă zile seninate?
Ori îi dărapănă bunul
Şi scumpa lui sănătate?
După un proverb ce zice:
„Dama frumoasă şi vinul
Pot pe cine-va să-l strice
Ca otrava şi veninul",
Precum de pildă ne este
Un tânăr ce voi a spune,
Care le-a urmat aceste
La furia lui de june:
El îndrăgi o fiinţă
Ce altul ş'o alesese,
Când la nunta-i spre privinţă
Ca prieten se dusese.
Dănţuind ca c'o mireasă
Se răni de dânsa foarte,
Şi d'aci spre acea casă
Incepu amor să poarte.
Vrând să-şi încerce norocul
Dragostea să-i dobândească
Cu 'ncetul îi crescu focul,
Neputând să isbutească.
Tânăra nevinovată
Lăsă să se amăgească
Şi-i zâmbi câte odată
Când se'ntâmpla s'o'ntâl- [nească.
Bărbatu-i văzând aceasta,
A putut să bănuiască,
Şi de aci pe nevasta
Incepu să o păzească.
Socotind el că ea poate
S'o fi înţeles cu dânsul,
Ofta în zilele toate,
Pedepsindu-se într'însul.
Ş'aşa d'o parte bărbatul
Pătimea s'o dovedească.
Şi de ceialaltă altul
Pătimea să-şi izbutească.
Ce-o fi urmat nu se ştie,
Decât n'au mai trăit bine,
Şi el de filotomie[1])

1) Ambiţie.

Muri tăcându-o'n sine,
Ca două ouă când s'aleargă
Şi a se ciocni apucă
Un' din ele o să se spargă
Şi trebue să se ducă.
Deci văduvind tinerica
Părinţii ei o luară,
Şi tocmai ca păsărica
'N colivie o băgară.
O păzea cu străşnicie,
Nicăirea a nu merge,
Vrând ei iar în căsnicie
Cu cineva să o lege.
Amorezul ei acuma
Neputând să o'ntâlnească
Lipsindu-i cu dânsa gluma,
Incepu să se topească.
Căci când nu vor fi mijloace,
Durerea se îndoieşte,
In piept mereu rana coace
Şi patima mai mult creşte.
Şi neputând altfel face
O luă cu cununie,
Dar nu ştim de au ei pace
Intr'ast'a lor căsnicie
Decât tânărul se vede
Prea apropiat de groapă,
Şi dacă vom putea crede,
Curând îi va cânta popa;
Aşa dar ş'ăst tânăr moare
Şi nevasta tot trăieşte,
Nici nicăiri nu o doare,
La altul acum se gândeşte.
Iată amorul ce face
Iată-i binele şi dorul
Iată de ceea ce-i place,
Ce fel se îngraşe omul.

XXXIX. Despre negoţ iarăş

Puţin folos de cel:
Prăvălie cu chirie şi marfă în datorie. — Că stăpânul
Cere să-i dai la soroc,
Parcă te pune pe foc. — Şi,
Dacă n'ai, din umeri dai. — Il vezi că'ncepe să zică:
Negustor mare de piei de cloşci.
Negustor greu ca fulgul pe apă.
Cu un ulcior de bragă negustorie întreagă.
An n'am câştigat, estimp am păgubit, la anul trag nădejde.
Trei lulele în două zimbile, [1])
Cumpără d'o para două şi le dă la o lescaie [2]) nouă.
Nu se alege câştigul din pagubă.
De azi până mâne numai pentr'o pâne, ca să-i zică [doar: jupâne. — Mulţi zic:

1) Coşniţe.
2) Monetă de cea mai mică valoare $^1/_{11}$ para.

Decât slugă mare, mai bine stăpân mic. — Dar,
Omul e născut ca să umble şi pasărea ca să sboare.
Chiria deşteaptă pe chirigiu şi drumul pe călător. — Insă,
Drumul soroc n'are, nici pe jos nici călare,
Baba călătoare n'are sărbătoare.
Mult umbli multe'nveţi, mult trăeşti multe vezi.
Găina care cloceşte niciodată nu e grasă. — Dar şi,
Piatra care se răstogoleşte din loc în loc, nu prinde muşchi
[— Că,
Cine schimbă stăpânii, slugă îmbătrâneşte.
Lac să fie, că broaşte multe.
Stăpân nu poţi ajunge, dar slugă când ei vrea. — Dar însă,
Cine păzeşte sofraoa (masa) mănâncă ceorbaoa. [1]) — Iar
Negustorul fricos nici nu câştigă, nici nu păgubeşte.
La multe cine gândeşte, nici una nu isprăveşte.
Cine aleargă după doi iepuri, nici unul nu prinde.
Omul vrednic se face luntre şi punte şi trebue să iasă la
[liman.
Din piatră seacă scoate banul. — Iar,
Omul nevoiaş se înneacă pe uscat.
Ţiganul când a ajuns la mal, atunci s'a înnecat.
Decât să dai cu mâinile şi să alergi cu picioarele, mai
[bine să te uiţi cu ochii la marfă. — Că,
Fă bine să-ţi auzi rău. — Mai bine,
Peşingea [2]) pe epingea. [3]) — Decât
Cu toptanul [4]) şi banii la anul.
Te tocmeşte duşmăneşte şi plăteşte omeneşte. — Iar nu,
Bună învoială, rea tocmeală. — Ci,
Pune aici, bagă aici. — Decât pe urmă,
Prinde orbul, scoate-i ochii.
Găina când îi vine, atuncea ouă.
Dacă risipeşti meiul, anevoie îl aduni.
Verşi cu pumnul şi culegi câte unul.
Din bun sănătos te faci bolnav.

1) Ciorba.
2) Cu bani numerar.
3) Ipingea — manta mare.
4) Engros—cu ridicata.

Te găseşte boala gălbinării şi frigurile pungii.
Ţi-a trecut baba cu colacii. — Şi,
Dacă cade omul, anevoe se îndreptează. — Ş'apoi,
La copacul căzut toţi aleargă să taie crăngi.
O boală dacă vine la om strigă către celelalte: — Săriţi
[că l-am prins. — Cu toate acestea curaj,
Barba lasă să se ducă, capul să trăiască.
Greu la deal, rău la vale. — Dar,
Nu mi-a nins ca să nu'mi degere, nici mi-a ploat ca să
[nu mă ud,
Cine are mult, de multe ori vine vremea să n'aibă nici
[de cum.
Unde a mers mia, meargă şi suta.
Orzul îl ară boii şi-l mănâncă caii.
Lupul mănâncă şi din oile numărate.
Unde e marfă trebue să fie şi pagubă.
Marfa gata bani aşteaptă. — Şi
Apa trebue să vie la matca ei, şi omul la teapa[1]) lui.
La toate urma alege.
Ştie Dumnezeu al cui e sacul cu făina şi podul cu slănina,
De câte ori se bolnăveşte, omul nu moare.
Ce-am avut şi ce-am pierdut,
Gol m'am născut, gol o să mă duc.
Cine nu e dator, e destul de bogat. — Insă,
Nu e după cum va omul, ci după cum va Domnul,
Necazurile sunt pentru oameni şi oamenii pentru necazuri.
Cu nădejdea omul nu moare. — Dar datornicul zice:
Slavă lui Dumnezeu, am să dau n'am să iau. — Eu,
Nu o să mă omor singur, ca Iuda.
Capul să trăiască, belelele curg.
Sărăcia la om e stană de piatră.
Decât bogat şi bolnav, mai bine sărac şi sănătos.
Cu un rac tot sărac, cu un lucru mic tot nimic. — Dacă,
Ciung nu sunt, olog nu sunt,
Cap, mâini şi picioare am,
Munca e comoară.

1) Rang—stare.

52. Povestea vorbii.

Unul, când a fost să moară, fiii săi toți într'un ceas
Viind patu-i înconjoară și-l întreabă de rămas,
Zicând: — Tată, ești slab foarte și diată căci nu-ți faci?
O să te apuce moartea și nimic nu ne spui, taci!
Noi mai întâi de iertare am venit să te rugăm,
Și așa și pentru stare îndrăznim să te 'ntrebăm.
Căci pe lângă aste toate câte ți-a dat cel de sus,
Să n'aibi și strâns nu se poate d'o parte-undeva pus,
Fiind-că aici prin casă știm prea bine că nu sunt,
Și e păcat să se lase să rămâie în pământ.
Noi, tată, nu-ți cobim moarte, ci pe Dumnezeu rugăm,
Sănătos să te mai poarte, să trăești ne bucurăm,
Dar a omului viață, după cum singur spuneai,
Se ține 'ntr'un fir de ață și se rupe când gând n'ai.
Cât mai vârtos când e'n boală i se poate prorocì,
Că or moare, or se scoală, nimeni nu poate ghicì,
De ți-e frică a ne spune nădăjduind să trăești,
Ca să scrie înc'ai spune aceia ce tăinuiești.
Nu poți zice că n'ai stare, căci știm că sărac nu ești,
Poate dovedi orcare de-i vrea să tăgăduiești.
Vestea e în țară sfoară că ești putred de bogat,
Și că ai găsit comoară o povestesc toți din sat,
Ei încă număr și anii când n'aveai para de ac,
Și acum te joci cu banii, turnându-i din sac în sac.
Dar or și cum nu ne pasă, zică lumea ce o vrea,
Fie-care 'ntr'a sa casă zice și bună și rea.
Noi știm că un bun părinte copiii nu'și va urî,
Să-i lase fără de minte, săraci a se amări.
— Copiii mei, le răspunse, bogat e numai cel sfânt,
Ș'are mii comori ascunse, pe fața ăstui pământ.
Și cel ce înnădușește tot. într'una căutând,
Acel negreșit găsește cu sârguință săpînd.
Mulți nerozi găuresc pământul, comori în el căutând,

Dar neştiind cum, pasc vântul, surda şi'n deşert umblînd.
Comoara nu se găseşte când ici, când colea săpînd,
Ci lesne se nemereşte, când iei pământul de rând.
Şi'n adânc nu e băgată pe om mult a-l obosi,
Ci d'o palmă e 'ngropată ca să o poată găsi.
De aceia, de vă place ca să vă îmbogăţiţi,
Cum am făcut eu veţi face, ş'ascultaţi, să auziţi:
Eu vrând să caut comoară şi'n deşert să nu muncesc,
Cumpărai o moşioară, dorinţa să-mi izbândesc.
Şi o apucai d'alungul să caut comoară 'n ea,
Când cu sapa, când cu plugul, o săpai cum trebuia,
Ş'adevărat astă treabă mă osteni 'n acel an,
Dar şi nu mi-a fost de geaba, că tot găsii un borcan.
Apoi cumpărai bucate şi locul cât îl săpai,
Il semănai jumătate şi 'ncolo viţă băgai.
Făcând ţarina şi via am luat grâu, orz şi vin,
Şi suta a adus mia, sau un borcan cu vârf plin.
Şi acum acea comoară fără nici un scăzământ,
O am tot pe moşioară îngropată în pământ,
De voi muri, împreună veţi merge s'o căutaţi,
Săpând cu 'ngrijire bună, moşia să nu stricaţi;
Ci faceţi, zic, cum e bine, adică derând săpaţi.
Ca să puteţi ca şi mine rod dintr'însa să luaţi,
Abia pân' aci el zise şi ostenind încetă,
Adormi, ochi-şi închise şi nu se mai deşteptă.
Feciorii lui s'apucară (după ce l-au îngropat),
Pretutindenea cătară, loc n'au lăsat nesăpat,
După ce se necăjiră că nici un borcan n'au scos,
Locul cel săpat porniră şi-l semănară frumos,
Din care cu 'mbelşugare în acel an rod luând
Făcură o sumă mare, cu preţ bun toate vânzând.
Atunci ei cu păreri bune frăţeşte banii 'mpărţind,
Le-a venit înţelepciune, şi zise unu zâmbind:
— Vedeţi, fraţilor, comoara de care tata a zis?
Borcanul e moşioara şi banii, cum ne-a descris.
Adică: lucrând pământul scoatem comoara din el,
De muncă i-a fost cuvântul, iar nu cum gândeam altfel.

Munca e comoară mare ce stă 'ngropată 'n pământ,
Care sfârșit nu mai are din porunca celui sfânt,
Și dacă nevoitorul cu nădejde va săpa,
El își va dobândi dorul comoara a desgropa.
Munca pe om niciodată nu-l lasă a flămânzi,
Când cu firea 'mbărbătată noaptea o va face zi;
Așa dar, d'aci 'nainte să nu ședem lenevoși,
Ci, cum ne-a dat tata minte, să muncim mai inimoși.

XL. Despre amor sau dragoste și ură

Mai bine varză acră cu 'nvoială,
De cât zahăr dulce cu cârteală. — Și,
Mai bine legumă puțină și dragoste multă. — Iar nu,
Mi-e drag ca tăciunele la nas. — Și,
De drag ce mi-e l-aș băga de păr în sân. — Și,
Se uită la el ca dracu la popă. — Și,
Îi stă ca un gunoi în ochi. — Zicând:
— Of! îmi vine rău de tine. — Și,
Mă mir ce parte ai avut, bărbate,
Că toți s'au înnecat și tu ai scăpat. — Și ea
Îl iubește ca ghiața în sân. — Și,
O iubește ca sarea în ochi. —
Două, trei coade de topor curg din dragoste. — Căci
Iubirea mojicească e ca gluma câinească. — Și,
Face chef de curcă beată. — Despre care e o zicală:
Dintr'o scântee se aține focul. — Și,
I-a căzut la inimă tronc,
Ca cloșca pe ouă clonc, — Ș'apoi,
Dragostele pre'noite
Ca bucatele 'ncălzite. — Este și dragoste:
Eu leșin, mor pentru tine,
Și tu habar n'ai de mine.

[STRAINUL INDRAGOSTIT]

53. Povestea vorbii

Un străin prost, într'o vreme, în România viind,
Şi două, trei româneşte ca să înveţe dorind,
Cătă şi îşi tocmi slugă, din sate, pe un român,
De calul lui să 'ngrijească, fiind el tare bătrân;
Şi 'ntr'o zi sluga văzându-l neîncetând de oftat:
— Pentru ce oftezi, stăpâne! îndrăznind l-a întrebat.
Străinul oftând, răspunse: — Ah! nu ştii tu bre, Ivan,
Era sa spunem la tine mult, el înca de an,
Este una Mariuţa, dincolo de Vadulat,
Eu mult iubeşte la dânsa şi me ranit na ficat.
— Dar ca te iubeşte oare? l-a 'ntrebat sluga cel prost;
El oftând iar, îi răspunse: — Ama eu 'ncolo n'a fost;
Tovaroş a spus la mine că este prea mult frumos,
Eu n'am vazut, dar văz poate, daca este sănătos.

XLI. Despre amor şi ură iarăş

Lelea joacă până'n noapte,
Iar bărbatu-i e pe moarte.
[— Şi
De focul bărbatului,
Joacă'n capul satului. — Şi,
Lelea joacă, dănţueşte,
Iar bărbatu-i pătimeşte. — Şi,
Cumetrii bărbatu-i zace
Şi ea face ce îi place. —
[Zicând:
Dacă m'am căsătorit,
Nu m'am şi călugărit.—Că
De drag ce îl vede,
Din ochi parcă-l pierde. —
[Şi,
Pân'a nu-i muri bărbatul,
Ea a dat mâna cu altul.—Şi,
In focul lui c'a murit,
Ingrab' s'a căsătorit.
A dat peste dracu. — Că,
Pe dracul a căutat, pe dra-
[gul a găsit.—Si acum,
Buna noastră gazdă,
Se dete pe brazdă. — Ca
[căluşaoa,
Se dă încoaci încolo, se lo-
[veşte de tânjale,
[ş'apoi vine singură la
[ham. — Şi,
Trage ca calul la grăunţe,
[— Că
Toate îşi au leacul. — Şi,
Arţagul [1] îşi găseşte pârţa-
[gul [2].

1) Mânie.
2) Furie.

54. Povestea vorbii

O văduvă'n vârstă, bătrână, zbârcită,
Cu doi dinți în gură, barba ascuțită,
Nas cât pătlăgeaoa, la vorbă'nțepată,
Cu ochii ceacâră[1]), gura lăbărțată,
Fruntea-i cucuiată, fața mohorâtă,
Peste tot negoasă și posomorâtă,
Umbla'ntunecată și tot înnorată,
Nu o vedea nimeni să râză vr'odată,
N'o puteai cunoaște, când e mulțămită,
Că ea'n toată vremea, era necăjită;
Cântă-ți lele cântecul, că mi-e drag ca sufletul:
(Neaga-Neaga, reaoa, sparge mahalaoa).
Nu putea ei nimeni să-i intre în voe,
Din zi până'n noapte, zbiera ca strigoae;
Cu nimenea'n lume, nu se avea bine,
Se certa cu sine, când n'avea cu cine;
Slugi, câine, pisică, bătea cu sudalme,
Și pentru o muscă[2]) își da'n obraz palme.
In scurt, nu ajunge omului viață,
Ca să-i spuie toate, din fir până'n ață;
De-ar fi (cum zicea lumea o zicală),
Cerul tot hârtie și marea cerneală,
Ca să se descrie, ar fi puțintele
Toată istoria, astei mueri rele.
Dar de și în astfel, era cum ziserăm,
Și cele mai multe, nu i le scriserăm,
Tot se măritase pân'aci odată
Și să se mărite iar era rugată,
Că era vestită și în stambă dată[3]),
De văduvă grasă, putredă bogată,
Și pentru avere, tocmai ca nebunii

1) Cu privire crucișă.
2) Supărare mică.
3) Dată pe față.

Se'mbulzeau s'o ceară văduvii şi junii:
Nu-i căuta chipul, nu-i căuta anii,
Toată frumuseţea îi era ei banii.
O văduvă însă, când va după lege,
Cu a doua nuntă capul său să-şi lege,
Ea atuncea zice, cum că se însoară,
Iar nu se mărită pentru-a doua oară,
Şi caută'n lume bărbat să găsească,
Ca pe o muere să-l îmbrobodească,
Ea să fie mare, ce o vrea să facă,
Bărbatu-i la toate ca mutul, să tacă;
Şi dacă găseşte vre un lă-mă-mamă,
Nu vede, n'aude şi nu-i bagă seamă,
De părere bună, pe care'ntâlneşte,
Işi laudă casa şi se fericeşte,
Că ea bărbat are bun peste măsură,
Ca pâinea a bună (cu pruna în gură).
Şi astfel de vorbe vorbind între ele,
Zmintesc şi stric casa unei tinerele;
O fac să-şi urască îndată bărbatul
Şi să îndrăgească în locu-i pe altul.
Pentrucă bărbatul un amorez nu e
Tot după plăcerea-i la mînciuni să-i spuie,
Şi tot s'o mângâe, să o giugiulească,
Cheful şi dorinţa, pân' să-şi isprăvească;
Ci el îi vorbeşte serios la toate,
Că tot chef să aibă omul, nu se poate;
Grijile vieţii, care îl apasă,
La plăceri şi chefuri rare ori îl lasă,
Şi ea, dacă vede că alt îi zâmbeşte,
Umblă după dânsa şi o curteneşte,
Ii face bizele, versuri îi citeşte,
O 'nalţă în slavă, zână o numeşte,
Socoteşte, cumcă'n toat'a lui viaţă,
Din gura-i nu curge de cât tot dulceaţă.
Şi se'nebuneşte, după el să meargă,
Lasă copii, casă, la altul aleargă,

Şi văzând c'acela i-a vorbit ei bune,
Tot cu dragă, dragă, pân'a o supune;
Lasă-l şi pe dânsul, la alt bărbat du-te,
Ca vinul cel stricat din bute, în bute. — Până rămâne,
Nici cu fetele la horă, nici cu nevestele la biserică. — Po-
[vestea cântecului:

Fost-ai lele când ai fost,
Dar acum eşti lucru prost,
Ai fost floare trandafir,
Dar acum eşti borş cu ştir,
Ţi-a mers vestea, când ţi-a
[mers,
D'acum lescaia-ţi s'a şters.
Geaba cochetării faci,
Că la nimeni nu mai placi.
Te-au lăsat toţi, ş'ai rămas
Ca un odorog de vas?
Cât să te dregi la obraz,
Te-ai trecut, nu mai ai haz.
Gândeai că chipu-ţi frumos
O să stea tot abanos.
Acum poate să plăteşti
Frumoasă să te numeşti.

Aşa şi această văduvă bogată,
Fiind pentru zestre de prea mulţi rugată,
Când venea'n peţite cineva s'o ceară,
Ca să se mărite, să-şi ia bărbat iară,
Ea la acei oameni bărbaţi sau neveste
Cu mândrie mare propunea aceste,
Zicând: — Mergeţi, spuneţi celui ce mă cere,
Că am să-i dau zestre destulă avere,
Bani, casă, moşie, cum şi ştie poate,
Scule, diamanturi în fiinţă toate,
Dar pe lângă astea, am şi din natură,
Un arţag, o pală, [1]) de cam cert din gură,
Şi nu totdauna aceasta îmi vine,
Ci numai de faţă, când e oare cine,
Sau când stau de vorbă, la vr'o adunare,
Din ceva atuncea, ţandăra îmi sare,
Şi încep îndată, ca să-mi cert bărbatul,
Să-l fac de ocară, faţă de tot satul.
Iar el, la necazu-mi, îl voesc să tacă,
Să-mi sufere toate, nimic să nu-mi facă;

1) Toană.

Ii cer dinainte condiţia asta,
De mă priimeşte, eu îi sunt nevasta.
Câţi auzea d'astea, fugea ca de ciumă,
Li se tăia pofta de astfel de glumă.
Mai pe urmă însă, îşi găsi ea unul,
Cam lovit cu leuca,[1]) făcând pe nebunul.
Şi-i trimete vorbă, că el o priimeşte,
In felul ce zice şi cum ea voieşte;
Dar îi dă să ştie că, din întâmplare
Şi el fără voia-i un pârţag mic are,
Care, în an, numai odată îi vine
Şi, ca şi un praznic, într'o zi, îl ţine.
Şi, el cum se leagă să-i rabde arţagul,
Şi ea să se lege să-i rabde pârţagul.
Spuindu-i aceste, zise ea 'ntru sine:
— Zău că nu se poate din aşa mai bine!
Nu e lucru mare, într'un an odată,
Un pârţag, cum zice, şi lui să-i abată.
Şi cu chipul ăsta, dacă se legară
Amândoi îndată se şi cununară.
Mireasa, acuma, găsindu-şi norocul,
De părere bună, nu o'ncăpea locul:
„Işi pierduse cumpătul,
Ca găina umbletul".
Şi luând la măsă, de coadă, purceaoa,
Cum era strâns satul, făcu şi safteaoa,
Vr'o câte-va vorbe trânti după lege,
D'ale nodoroase, ca nişte ciomege.
Ginerile l'astea trebuia să tacă,
C'aşa se legase, n'avea ce să facă,
Făcând ea safteaoa, îi păru mult bine,
Văzând că bărbatu-i, legătura-şi ţine,
A doua zi iarăş, urmă obiceiul,
A treia zi, încă şi mai cu temeiul.
Iar el la nici una, cheful nefrângându-i,
Le suferea toate, în gându-şi zicându-i:

1) Lemn încovoiat la car.

— Lasă să taie dracului bureți.
Lasă să se scalde în apele ei.
Lasă să-și alerge calul, cât o vrea.
Lasă să latre ca căţălele la lună.
Acum e la largul ei și la strâmtul meu,
Până mi-o veni și mie, palele nebune,
Ii tai cu de unghișoară,
Eu îi snt doftorul ei.
Cum își așterne așa va dormi.
Muerea, poale lungi, minte scurtă.
La baligă moale, puțintică apă trebue.
Cu vreme și cu paie mușmulele[1]) să moae.
O să-i iasă toate pe nas.
I s'a urât cu binele. — Deci,
A patra zi dimineața, pe loc cum se scoală,
Incepe să geamă ca un prins de boală,
Zicând: — E! nevastă, azi te-a călcat focul,
M'a găsit pârțagul, i-a venit sorocul.
Și zicând acestea o cam ia de coadă,
Și pe după mână frumos mi-o înoadă,
Și'ncepe să-i care mai în jos de spate,
Cam pe piele goală, gârbace 'ndesate.
Ea îi zicea: — Frate! bine, ce e astă?
El răspundea dându-i: — E pârțag, nevastă.
— Până când te ține? ea îi zice iară.
El dându-i răspunde: — Numai până'n seară.
Și rabdă nevastă, cum îți rabd eu ție.
C'astfel n'e legatul și mult n'o să ție.
— Mă rog, bărbățele? mai stai! conteneșteț
Stăi să ne'nțelegem, puțin odihnește!
Eu îmi întorc vorba, pui lacăt la gură,
Dacă e pricina, pentru legătură.
— Nu, dragă nevastă, năravul din fire,
Lesne nu se poate, s'aibă lecuire.
— Mă rog, bărbățele, dă puțin cu milă,
Că nu știu bătae, de mică copilă.

1) Nespilu—poamă.

Aoleo, ajunge! aoleo, mă lasă!
Văz eu că cu zapis, nu se ţine casă,
Mă leg, mă jur ţie, că d'azi înainte,
Nu-ţi voi mai răspunde nici două cuvinte.
— El bine, el zise, dacă-ţi laşi arţagul,
Iacă şi eu dară îmi opresc pârţagul.
Numai îţi păzeşte cum zici jurământul,
C'apoi iar îmi vine (să păzească sfântul).
Aşa ei d'atuncea, cu pace trăiră,
Şi singuri aceasta, o şi povestiră.

Aşa am cumpărat-o, aşa o vânz. — Ei mai ziceau că:
Toată pasărea, pe limba ei, piere. — Şi că,
Invăţul îl desbară bătul. — Pentrucă,
Gâlceavă fără 'ncăierare, nici un haz nu are. — Şi,
Eu fac, eu trag, p'altu'n belea nu bag. — De aceia,
Maţele în om se ceartă, dar om cu om!
Lasă-i să-şi scoaţă ochii, că ei o da seamă.
Cine ce face, lui-şi face.
Nu-ţi pune obrazul pentru altul,
Să nu te pomeneşti cu un Doamne-ajută pe spinare.
Ei se ceartă, ei se iartă. — Zicând că,
Câteva coade de topor curg din dragoste, — Insă,
Lesne a ierta, dar anevoe a uita.

[MĂHNIREA]

55. Povestea vorbii

Un bătrân odinioară de nouăzeci ani trecut,
Care aştepta să moară în orce ceas şi minut,
Intr'o zi cu pipa'n gură, cam pe gânduri el şezând,
Scoase o răsuflătură, lung din inimă oftând.
Feciorul său cel mai mare auzindu-l l-a 'ntrebat:
— De ce, tată, 'aşa tare şi desşirat ai oftat?
Iar tatăl său n'ascunse ce inima îi rodea.
Ci către dânsul răspunse, spuind ceia ce gândea:

— Mă gândii la vârsta-mi fragă,[1]) că eu când m'am însurat,
N'am găsit pe mă-ta 'ntreagă şi d'aceia am oftat.
— Te văz, îi zise el, tată, că ai minţi copilăreşti,
Dacă ce-a trecut odată stai de îl mai socoteşti.
Şi ce-a eşit dintr'aceasta? ce pagubă ai avut?
Nu cumva ţi-a fost nevasta cu vr'un mădular pierdut?
Cusurul mami-l ţii minte, îl zici şi îl pomeneşti,
Dar tu oare mai 'nainte, puteai sfânt să te numeşti?
Bătrânul, trăgând din pipă, şi la dânsul ascultând,
Cum tăcu tot într'o clipă, îi zise iarăş oftând:
— Nu mi-e, fătul meu, atâta de ceia ce sa 'ntâmplat,
Cât mi-e inima-amărâtă de ceia ce-a mai urmat.
Căci ea se jura pe soare, cu cel mai straşnic cuvânt,
Cum că este ca o floare, neatinsă nici de vânt,
Şi după ce fu săracă, zestre mai nimic având,
O făcură alţi să-mi placă, lăudând-o şi zicând:
Că: — Tu, dacă eşti cu stare, o fată săracă ia,
Că întâi, precum ne pare, îţi faci pomană cu ea,
Ş'al doilea iei soţie, să-ţi dea cinste la cuvânt
Şi credincioasă să-ţi fie, păn' va intra în mormânt,
Într'acestea oare cine ducându-se pe la ea,
Şi pomenind pentru mine de va de soţ să mă ia,
Ea înălţând ochii 'n grabă, că vede cerul gândind
S'a întors către oglindă ş'a zis asupră-şi privind:
— Ah! nu sunt eu norocită să iau astfel de bărbat,
Că m'aş ţinea fericită şi la el m'aş fi 'nchinat.
Crezând-o dar eu aceasta, că e cum am auzit,
O şi luai de nevastă, la altele n'am gândit,
Şi după nuntă în grabă, am înghiţit acel nod,
N'am vrut pentru aşa treabă, să fim de râs la norod,
Ci gândind că fac cuminte, uitând toate, o iubii,
Ii făcui îmbrăcăminte, frumos o împodobii.
Astfel, ea mergând odată şi 'n oglindă căutând,
Văzându-se 'nţoţonată, o auz p'ascuns zicând:
— Ah! acum mă cunosc bine! acum văz cine sunt eu!
Acest bărbat ce mă ţine, nu e de obrazul meu!

1) Fragedă.

Şi 'ncepu d'aci 'nainte, de tot a se desfrâna,
In urmări şi în cuvinte, a om nu mai semăna.
Până când, ca din cinstită, păşi şi 'n drumul urât,
Fu de lume povestită şi eu vecinic amărât.
— Cât pentru aceasta, tată, îi zice feciorul iar,
De ai avea judecată, nu te-ai necăji 'n zadar,
Căci cu o astfel de faptă, legea ea de a călcat,
Răsplătirea o aşteaptă, pentru'acest al ei păcat.
Ea singură va da seamă, nu tu, or altul, or eu;
Ea trebue să se teamă de faţa lui Dumnezeu.
Care cum îşi va aşterne, aşa se va şi culca,
Pe pământ gol, sau pe perne, capul său îşi va pleca.

Iată omul cel cuminte. iată cum cel înţelept,
Se sileşte prin cuvinte, ca să facă strâmbul drept.
Astfel cine-va împacă la mânie, p'un obraz,
Iar nu încă să-l mai facă, să turbeze de necaz.

XLII. Despre căsătorie

Mama şi fata.

Fata

— Mamă, bărbat îţi cer şi voiu să mi-l dai acum.
Că orzul în copt a dat
Şi trebue secerat. — Şi văz că:
La toată casa bate coasa,
numai la mine n'are cine. — Ş'apoi,
In loc să plângă fetele:
Se vaetă nevestele,
Care au avut luaţi
Câte doi şi trei bărbaţi.

Muma

— De! că te-om mărita. — Şi
Nu te uita chiondoruş[1]) la mine. — Că încă,
Nu ştii să torci, nici să ţeşi.
Numai la horă te'ndeşi. — Nu ştii că,
Calul bun din grajd se vinde
Şi mai bun preţ pe el prinde — Iar tu,
Păzeşti casa, cu praştia.—Şi,

1) Chiorîş.

Una, două la Marică,
Mucii tot la ea îți pică.—Și
[parcă
Sunteți două rudișoare,
C'ați uscat rufe, la un soare.
[— Și
Te-ai făcut cu dânsa rudă,
După mămăligă crudă.—Și,
Amândouă mâncați dintr'un
[ciob [1])

Fata

Puiul pene dacă face,
Tot ca să zboare îi place. —
[Că,
Știu și traiul de acasă. — Și,
Nu-mi plâng copii de foame.
[— Și,
Pe cine îl doare să-i pese. —
[Eu îți zic:
Or dă-mi bărbat, or că plec
Să mă duc să mă înec,
Und'o fi lacul mai sec,
Că astăzi se lasă sec.

Muma

— O să-ți vie mintea, mamă,
Când mi-o crește păr în
[palmă.—Tu ești aceia,
Plete lungi și minte scurtă.
[— Că
Gândești că e măritișul,
[păpușe. Că una cum a
[zis:
Bărbătul gândeam păpușe
Și el nu'ncape pe ușe. — Și
[nu știi că,
Măritișul te leagă de mâini
[și de picioare. — Că
Până la anul și găvanul. [2])
[Și pe urmă nu poți zice:
Ducă-se, n'am tors pe el.—
[Și,
Da-l-aș lui Satana
Plocon [3]) de pomană. — Că
Sunt sătulă, de așa scula. —
[Ci,
Dacă te prinzi în horă, tre-
[bue să tragi dantul.—Și
Cine intră în cușcă trebue
[să cânte cocoșește. —
De aceia e mai bine.
Nici drac să-ți iasă 'nainte.
Nici să stai să dai plăcinte,
[—Că încă ești mică, și,
Nu știi pe unde se udă găina
[— Și,
Câte zboară de sus încă,
Toate-ți par că se mănâncă.
[— Și,
Pe câți îi vezi cu nădragi,
Toți îți sunt frumoși și dragi
[— Ca și aceia,
Or unde vede muere,
Parcă îl lipești cu miere, —
[De aceia,
Nu grăbi cu Paștile. — Că
Nici un părinte nu-și înecă

1) Vas știrbit.
2) Strachină mare.
3) Dar făcut către un mai mare.

[copiii. — Iar de nu vei [asculta,
Poama bună porcii o [mănâncă. — Că

Ascultarea e viață, iar ne-[ascultarea moarte. — Și
Blagoslovenia părinților,
Întărește casele fiilor.

XLIII. Despre căsătorie iarăș

Tatăl și Fiul.

Fătul meu!

Omul o nevastă și o pisică trebue să aibă în casă. — Că
Toate sunt până la o vreme. — Și,
Dacă inima îți cere,
Te'nsoară și-ți ia muere. — Ca
Să-ți car la nuntă apă cu ciurul (zăpadă).

Scumpul meu tată!

Omului cu sila poți să-i iei, dar să-i dai nu poți. — Că
Lesne ea se 'nsura
Și greu a se dessura.[1]) — Că
Muerea are nouă guri și multe cere. — Și,
De cât să zic pe urmă, vai de noi, mai bine să zic vai [de mine: — Că.
Nevasta nu e cârpă, să o descoși și să o lepezi.
De unde știe omul, ce noroc va nemeri! — Că pe mulți îi văz,
Duminecă cununie
Și Luni la Mitropolie,[2]) — In adevăr,
Nevasta cu minte bună,
E bărbatului cunună. — Dar,
Rar la om așa noroc. — Cum a zis unul:

Fă-mă, de poți, prooroc, Dar nu știe'n el ce zace. —
Ca să te fac cu noroc.—Că, [Că te uiți,
Ce e frumos la toți place, Din afară măr frumos

1) Divorța.
2) La Mitropolie se făceau divorțurile.

Şi în lăuntru găunos. Şi.
De departe trandafir,
De aproape borş cu ştir. — [Şi,
De departe calu-ţi bate,
De aproape ochi-ţi scoate.— [Şi atunci,
Cu lăutari şi cu masă,
Aduci pe dracul în casă. — [Că
Până nu 'pui cu omul în plug,
Nu-i ştii boii cum trag la [jug.—Şi,
Până nu încaleci calul,
Nu-i poţi cunoaşte năravul.
[— Sau cum a zis unul:
Cu lăuta şi cu toaba,
Adusei în casă gloaba.—Şi,
Am gândit că iau pe Stana
Ş'am fost luat pe Satana.— [Că
E mică şi a dracului,
Sare'n capul bărbatului.—Că
Alăuta zice din strună:
— O, ce frumuşică june!
Iar toaba zice:—Lasă, lasă,
Ca s'o vedem şi mireasă.— [Ş'apoi,
Viespea, miere după ce nu [face,
Sare şi te 'mpunge cu ace.— [Şi,
Vai de mine, de urât
Sunt sătul până în gât!

[NECAZURILE CĂSĂTORIEI]

56. Povestea ălui a

N'a mai rămas frăţioare,
Cineva ca să se 'nsoare,
Că precum câştig nu este,
De vom lua şi neveste,
Pas' apoi de mai trăeşte,
Or în lume pribegeşte.
Că ele nu te întreabă,
D'ai negustorie slabă,
Ci: ad-o, dă-i, cheltueşte,
La mode mereu croieşte,
Dă bani pe pălărie,
De n'ai, ia în datorie.
Ele privesc la cocoane,
Şi la alte mari persoane,
Ce în toată săptămâna,
Să'şi croiască le dă mâna;
Astfel şi ele se 'mbracă,
Nu lasă modă să treacă,
Tot îţi cer, tot te frământă
Până văd că cucu-ţi cântă,
Apoi atunci or te lasă,
Or de tine nu-i mai pasă,
Cât trăeşti nu mai vezi pace,
Casa 'n iad ţi se preface;
De ocări şi de blesteme,
Imbătrâneşti fără vreme;
Perii în cap îţi albeşte
Şi obrazu-ţi încreţeşte,

Urești lumea, urești viața
Și nu-ți mai veselești fața:
Amărât îți privești groapa
Și mângâierea-ți e popa,
— El El? fătul meu!

Cine caută nevastă fără cusur, neînsurat rămâne. — Și,
Alege, alege până culege. — Și atunci,
Dacă n'are frumos, pupă și mucos. — Că precum
Bărbat bun și usturoi dulce nu se poate. — Așa nu se
[poate,
Lânoasă și lăptoasă și grasă
Să vie și de vreme acasă. — Că nu se poate iar,
Moarte fără bănuială
Și nuntă fără căială. — Și vine vremea să zică:
Din pricina lui Nicolai urâi și pe sfântul Nicolai. — Dar
[însă,
Rău este cu rău, dar e mai rău fără rău. — Că
Ceiace săvârșește muerea, nimenea nu poate săvârși. — Și
[prin urmare,
Cine 'ncalecă măgarul,
Să-i sufere și năravul. — Că
Unde sunt oi, acolo-s și foi. — Ci
Cu Dumnezeu înainte. — Și,
Cum ți-o fi partea. — Că
Ce e scrisa omului, trebuie să o pătimească,
Fă și tu ce face toată lumea. — Și,
Or te însoară, or te fă ostaș, or fă-te călugăr.

[PACOSTELE SINGURĂTAȚII]

57. Povestea ălluia

Mulți doresc singurătatea, dar eu de ea sunt sătul,
I-am cunoscut bunătatea, mi-a venit acră, destul.
Un om singur într'o casă, șade ca un surd și mut,
Mănâncă fără de masă, doarme fără așternut;
Când pleacă din cas'afară, drumu-i e fără soroc,
Umblă ca un pierde-vară, zăbovind din loc în loc.

Prânzeşte unde-i e foame, mănâncă ce o afla,
Unde înserează doarme, aşterne ce s'o 'ntâmpla.
In case familiare cu văz bun nu îl primesc,
E greţos la fiecare, de şi'n faţă îl cinstesc.
De s'ar purta cât de bine şi d'ar umbla ca un sfânt,
Tot îl defaimă orcine şi îi zice: paşte-vânt.
Fieştecare îşi teme nevasta, fata de el,
Şi se sfieşte să-l chieme, să petreacă 'n vre-un fel.
El cât de mult să postească şi să umble nemâncat,
Maţele să-i chiorăiască, tot îi zic că e 'mbuibat.
De se duce la vr'o treabă, mai des unde sunt femei,
Curtezan îl fac în grabă, şi-şi râd de el între ei.
De se duce la plimbare, umblă singur ca un cuc,
Şi priveşte cu jind mare, la câţi de braţet se duc.
Unde vede vr'o figură, vr'o tânără, vr'un pantof,
Stă, se uită, cască gura, şi se alege cu of!
Acasă, iar dacă vine, trăeşte cu totul prost,
Rareori mănâncă bine, mai mult urscături şi post.
Când e bolnav n'are cine, un păhar apă să-i dea,
Moare până când îi vine un cunoscut a-l vedea.
De-are bani tot mai găseşte câte un doritor
Şi vine de-l linguşeşte, să-l lase moştenitor;
Iar de este sărac, moare cu zile din necătat.
De patru, fără plânsoare, în groapă e aruncat
Şi se pierde de pe lume, ca o pulbere în vânt,
Neamul său şi al său nume, merge cu el în mormânt.
Nu-i rămâne în viaţă pomenire c'a trăit,
Trăeşte fără dulceaţă, se duce cum a venit.
Iată dar singurătatea, pe care mulţi o slăvesc,
Asta e, zic, bunătatea traiului filosofesc,
Fie, fie, dăruită, dintru tot sufletul meu,
Aibă-o cui e dorită, mai mult nu o voesc eu.
Cu Dumnezeu înainte îmi iau inima în dinţi,
Mă'nsor, cunună părinte, şi zică-mi toţi că n'am minţi;
Cunoscut şi ştiut este, c'am mai fost căsătorit,
Am ţinut două neveste şi nici una n'a murit,
Una mă lăsă pe mine, pe una o lăsai eu,

De am trăit rău sau bine, să ne ierte Dumnezeu.
Şapte ani trăii cu una şi mereu m'a judecat,
Gâra, mâra, totdeauna, dar în sfârşit am scăpat.
Cu a doua făcui casă şi la al zecilea an,
Vrând să se facă mai grasă, mă urî şi-mi fu duşman.
Sărace fuseră toate, săracă şi acum iau,
Cu doar, c'o fi şi cu poate peste mai bine să dau,
Dar însă de loc nu-mi pasă, or şi cum de-oi nemeri,
Unde o eşi să iasă, sunt deprins a suferi.
Ca un soldat în războaie, mai de multe ori a fost,
N'are frică şi nevoe ca acel recrut şi prost.
Cine n'a umblat cu armă, e frică 'n mâini să o ia,
In ochi îi e ca o spaimă, îl mănânc' câinii cu ea.
Iar cel învăţat, îndată, o ia şi-o are de joc,
Se aprinde şi stă gata, să intre cu ea în foc:
Il vezi cu fruntea semeaţă, peste armaţi tăbărît,
Pe moarte or pe viaţă, nu-i pasă, e hotărît.
Aşa şi cel ce se 'nsoară ş'a tras danţul căsnicesc,
L'a doua ş'a treia oară, frici, spaime, nu-l îngrozesc,
Gâra, mâra nu-l sfieşte, cântecele i se par,
Când se'nvaţă şi-i lipseşte, duce dorul l'alor har..
Omului de or ce bine îi vine îmbuibături,
De dulceţuri, greaţă-i vine, doreşte şi acrituri.
Pelinul amar ca fierea ca o doctorie-l ia
Şi mai cu gust de cât mierea, pe nemâncate îl bea.
Mângăerea, aşa iară, satură, des când o vezi
Şi'ncepe a fi amară, de n'o fi ceva sfezi,
Că unde sunt iubiri multe, sunt şi multe 'ntristăciuni,
Ca plânsurile la nunte şi râsul la 'ngropăciuni.
De când lumea, astfel toate au fost şi vor fi cum sunt,
Nici s'a putut, nici se poate, împotrivă-le cuvânt;
Cui dar pielea se'nfurnică, nevastă'n casă să-şi ia,
S'o lase, cui nu e frică, să tragă danţul cu ea;
Dar nici ne 'nsurat, în urmă să umble prin sat hârbar,[1])
Că-şi găseşte, de îi curmă, drumul din sat vreun par,
Pentru că'n sfânta scriptură e 'nvederat, şi citim,

1) foarte acru.

Unde dă învăţătură în lume cum să trăim;
Ca, una din trei la număr, să-şi aleagă cinevaş:
Or însurat, or călugăr, or să se facă ostaş.

Iubite tată!

Toate fomfoloagele [1])
Işi aştept noroacele, — Şi,
Măgarul se vinde tot în oborul armăsarilor. — Ş'acolo
Şi pentru calul şchiop, se găseşte surugiu. — Dar,
Cioara, în loc de privighetoare, nu se poate vinde. — Că
Unuia îi place popa, altuia preoteasa, şi altuia fata popii.—Şi,
Gustul dispotă n'are. — De-aceia zice:
Caută muere să-ţi placă ţie, iar nu altora. Şi.
Cu funia altuia nu te lăsa în puţ. — Că
Nu e frumos ce e frumos, ci e frumos ce mi-e frumos.—Şi,
Nu este bun ce este bun, ci este bun ce-mi place mie. —
[Dar însă,
Ce mi-e drag fuge de mine,
Şi uritul calea-mi ţine.. — Ş'apoi,
Cine cade de sine,
Să plângă îi e ruşine. — Că
Nebunul, pe mai marele său, nu-l cunoaşte.
Ţara piere de Tătari şi ea bea cu lăutari. — Şi
Totdauna gâra mâra, şi trai cu vătrai. [2])
Nu crede bărbate ce vezi cu ochii, ci crede ce-ţi spui eu. —
[Muerea
Iţi judecă pe dracul şi ţi-l scoate şi dator. — Şi,
Atunci îţi iei ale trei fuere şi lumea în cap. — Şi,
Te duci opt cu a brânzii. — Sau,
Te duci unde a dus mutul iapa şi ţiganul cârlanul. [3])—Că
Muierea a'mbătrânit pe dracu.

---

1) Ştirbele.
2) Viaţă cu ceartă.
3) Mânz de doi ani.

[INVOIALA DRACULUI]

58. Povestea vorbii

Un om de mult, de când [vacu
Se învecina cu dracu:
El avea o moşioară
Şi dracu o făşioară,
Ins'a omului lucrată
Ca o grădină curată,
Iar a dracului băltoasă,
Glodoroasă şi ghimpoasă.
Şi aşa, dracu ca dracu,
Vrând să-şi mai lărgească, lacu,
Păzeşte când nu e omul,
Ii smulge din margini pomul.
Câte puţin, puţin săpă,
Cade pământul în apă;
Vine omul în livede,
Tot răul făcut îl vede.
Intreabă, răspunde dracul:
Că 'pân'aici i-a fost lacul,
Şi că aci e hotarul,
Unde şi-a bătut el parul.
Bietul om iarăş îl lasă,
Merge necăjit acasă;
Dracul iarăş mută parul,
Şi-şi mai lărgeşte hotarul.
Vine omul, iar se ceartă,
Ii arată şi pe hartă,
Că i-a 'mpuţinat pământul,
Şi că-şi are tot cuvântul.
Intr'aceste zise dracul:
—Ce tot ceartă, în tot vacul?
Or tu să pierzi o moşie,
Or lacul al tău să fie;
Ai să facem învoire,
Cu zapis, cu întărire,
Ca să fiu fără simbrie
Să-ţi slujesc acasă ţie,
Dar însă numai atâtă,
Pe o vreme hotărâtă,
In care, să-ţi fac tot treabă
Una după alta'ngrabă,
Iar cât n'ai avea poruncă,
Ca să mă pui la vre-o [muncă,
Şi la mijloc timp va trece,
Până când să număr zece,
Atuncea a ta moşie,
Cu totul, a mea să fie;
Iar pe cât vei avea treabă,
Poruncită tot în grabă,
Atunci şi a mea făşie,
S'o iei drept a ta moşie.
Zise el:—Cât despre asta,
M'oi sfătui cu nevasta,
Stăi aici, până m'oi duce,
Şi răspuns îţi voi aduce.
Se duce dar şi vorbeşte,
Cu nevasta sfătuieşte,
Ce meşteşuguri să puie
Pe dracul ca să-l supuie,
Să-l facă'n năcaz să crape,
Şi de gâlceavă să scape.
Socotindu-se nevasta
Ii zise:— 'N pricina asta
Fă zapisul, te'nvoeşte,

Tocma după cum voește,
Că știu eu să-i dau lui [muncă,
Odată dintr'o poruncă,
Numai nu uita, ci scrie
Și mie supus să-mi fie.
Astfel dacă sfătuește
Și cu dracu se 'ntâlnește
Făcu zapis, în el scrise
Toate cele mai sus zise,
Ș'acasă dacă-l aduse
Să-i argățească îl puse,
Dracul, iar la tot cuvântul,
Se pornea iute ca vântul
Și îndată 'n mare pripă
Făcea lucrul ca 'ntr'o clipă;
Și isprăvind venea 'n grabă
Zicând: — Mai dă-mi ș'altă [treabă.
Ș'atât făcea ori ce iute,
In cât când îi zicea:—Du-te!
El răspundea: — Este gata,
Poruncește-mi acum alta.
Omul alta-i da să facă,
Neavând timp nici să tacă,
Că cum îi zicea din gură,
Il făcea 'ntr'o 'nvârtitură!
Omul tremura de frică,
Neștiind ce să-i mai zică,
Și cât pe aci, săracul,,
Era să-l încurce dracul;
Iar femeia lui, cum vede,
Vreme fără a mai pierde,
Merse 'n pripă, se ascunse,
Un păr de supțiori smulse,
Eși, i-l dete în mână
Și-i porunci ca stăpână,
Zicând:—Apucă 'ndreptează
Acest păr întins să șează,
Ori cum știi, mi-l descovoaie,
Dar de-l rupi dai de nevoie,
Dracul luând părul 'n grabă,
Zise 'n gându-și: — Ce mai [treabă!
Și 'ncepu să-l netezească,
Să-l întinză, să-l sucească,
Il bagă 'n gură, îl moaie,
El mai rău se încovoaie;
Il mai ia iar, îl mai linge,
Mereu în gură-l întinge,
Ia în dește 'l netezește,
Să-l întinză se muncește;
Dar geaba, nu se 'ndrep- [tează,
Mai mult se 'ncârlionțează;
Se necăjește, se sburdă,
Dar toate-i erau de surdă,
Parcă îi venea să crape,
Gândind moșia să-și scape.
Fierbea 'n el de ciudă fierea,
Cum să-l rămâie [1]) muierea?
Se făcu 'n acea zi seară,
Mâine îl apucă iară,
Ș'a treia zi înserează
Și el tot nu-l îndreptează.
Trecu săptămâna, luna,
Căsnindu-se tot într'una,
Femeia tot îl zorește
Strigând: — De, del ispră- [vește
Și du-te de adu apă,
Că fierea în mine crapă,

1) Invingă.

D'atâta multă zăbavă,
Fără să faci vr'o ispravă!
El merge apă s'aducă
Şi iar de păr se apucă;
Ea iarăş îl mai strigă:
— Hai de-mi fă o mămăligă!
El ş'aceasta isprăveşte,
Şi iar părul netezeşte;
Ea îl strigă, iar să saie,
Ceva lemne să mai taie;
Ş'abia iar ia păru 'n mână,
Ea la alt-ceva îl mână;
El neavând, cuvânt, tace,
Când una, când alta face;
Vai de el, dracul, sărmanul,
Căznind îi trecu şi anul!
Al doilea an porneşte
Tot cu părul se munceşte,
De necaz să se înnece,
Că şi al treilea an trece;
Anii trecea şir ca lanţul
Şi muierea-l juca danţul,
Tot mereu să-i împuteze,
Părul ca să-l îndrepteze;
Ş'atât se necăjea dracul,
Cu pustiul păr, săracul,
Cât începu să-i albească
Părul şi să 'mbătrânească,
Ba şi cocoşat rămase,
Neviindu-i să se lase,
O muere să-l supue
Şi moşia să-şi răpue;
Dar, în cele de pe urmă,
Moartea, care toate curmă,
Scăpă şi de dânşii dracul
Şi iar îşi stăpâni lacul.
Dar cocoaşa din spinare
Şi barba crescută mare,
I-au rămas ca moştenire,
Spre veşnica pomenire:
Că muierea de când veacul
A îmbătrânit pe dracul.
De-aceea zice proverbul:
Cine n'a văzut pe dracul, să
[se uite la tine. — Şi,
Eşti dracul împeliţat.—Dar
[şi,
Copiii oamenilor sunt draci
[goi.—Pentru care zice:
Nici dracului nu-i da în gând
[să o facă asta.—Unii
[zic:
Dracul m'o învăţă s'o fac
[asta. — Dar,
Şi dracul poartă ponos.

[INGHITE AUR]

59. Povestea vorbii

Un sgârcit odată când era să moară,
Se târî cu 'ncetul la strânsa-şi comoară,
Şi 'ncepu cu galbeni gâtul să-şi îndoape,

Ca, murind, cu dânşii în el să-l îngroape.
Când făcea aceasta vine fără veste,
Un nepot să-l vază, ce fel îi mai este,
Şi privind la dânsul cu mirare mare
Cum înghiţea aur ca pe o mâncare,
Incepu a zice şi cruce a face:
— Ucigă-te toaca, ce îl înveţi, drace!
Dar dracul răspunsul nevăzut îi dete:
— Ba, ucigă-l toaca pe unchiu-ţi, băiete,
Că nici chiar eu însu-mi, de-mi zic drac anume,
Şi aceasta încă n'am văzut-o 'n lume. — Prin urmare dar
Pe om la mai mari drăcii îl taie capul. — Insă,
Gunoiul din ochiul altuia îl vedem şi bârna din ochiul
[nostru n'o vedem. — Ş'apoi,
La unii unele şi la alţii altele. — Zice cineva că,
Muerea necertată e ca moara neferecată, nu macină bine.
[— Dar,
Toate ca toate, numai dragoste cu sila nu se poate. —
[Altele sunt iar,
Bărbatul să aducă cu sacul, muierea să scoată cu acul, tot
[se isprăveşte. — Pentrucă,
Omul de hoţul din casă nu se poate feri. — Ş'apoi vii
[la povestea cânteculuí:

Punga plină până-mi fuse,
Mândra pe mână mă puse,
Când veni la jumătate,
Mânda mă dete la spate,
Când de loc nu mai sunară,
Mă dete pe uş' afară.

[BANUL ŞI CUSURUL]

60. Povestea vorbii

Un tânăr din întâmplare rămâind la ochi beteag.
Se 'nsură ca fiecare, cu plăcere şi cu drag;
Işi luă de nevestică p'o fată care-l voi;

Pentru c'avea stăricică prea lesne se învoi.
El d'a doua zi de nuntă până'n şase, şapte ani,
Cu'ngrijirea lui cea multă, până când avu şi bani.
Or când pleca de acasă, şi 'napoi se întorcea,
Toate cele pentru masă cu braţ plin le aducea
Şi nevasta lui cea dulce de grab' la scară sbura,
Şi de cele ce aduce, mai curând îl uşura.
Până fu aşa bărbatul nu avea nici un cusur,
Cu adusul şi căratul fu frumos ca un răsur;
Când n'avu şi'ntr'o zi numai, cu mâna goală, veni,
Nevasta lui şi acuma când ieşi şi-l întâlni,
Văzând că'n mâini nimic n'are de cele ce o'ngrăşa,
Îi privi 'n ochi cu mirare, zicând către el aşa:
— Dar ce ai păţit bărbate? Ochiul cine ţi l-a scos?
Uite pocitură, frate! Ţi-ai sluţit ochiul frumos!
El privindu-i vreme lungă ochii ei cei drăgăstoşi,
Cunoscu că pentru pungă i-a fost căutat miloşi,
Şi legânând capul zise: — Dar ce, dragă, pân'acum,
Ţi-au fost vederile 'nchise de nu vedeai nici de cum?
Şapte ani trăii cu tine, cu acel slut ochiu al meu,
Ş'acum stai, te miri de mine, ca când nu-s tot acel eu?
Nu cumva avui perdele în ochi-mi de nu cătai,
Ci tot în mâinile mele şi în pungă te uitai?
Zise ea: — Cu de aceste nu poţi să te întreptezi,
Aceia ce zic eu este, vedeai, dar acum nu vezi;
Că dintru întâiaş dată de erai cum eşti acum,
Chiar să fi 'mbătrânit fată, nu te luam nici de cum.
Bărbatul scârbit în sine, de un astfel de cuvânt,
Mai vârtos cunoscând bine, că banii sunt unde sunt,
Pleacă pentru vreme lungă, fuge, lumea în cap ea,
Cafar când i-o suna 'n pungă, atunci să vie la ea.

Fătul meu!

Ariciul cu meşteşug se prinde şi vrabia cu mei. — Şi,
Copilul cu leagănul se amăgeşte şi tace. — Că,
Verdarea[1]) cearcă copaciul, şi mai slab unde găseşte, acolo

1) Gheonoaie cu pene verzi.

[ciocăneşte. — Şi,
Calul cunoaşte ce om îl încalecă, pe fie-cine nu trânteşte.
[— Dacă îl vede că este
Lă-mă mamă ti pă mine, că azi este tâmbătă. — Atunci,
Îl îmbrobodeşte ca pe o muiere. — Şi,
Ii pune ţestul[1]) în cap, mi-l întoarce ca'n dulap.[2]) — Ba
[încă,
Îl bagă sub pat şi-l pune să cânte cocoşeşte. — Iar,
Cine e vrednic scoate şi îmbucătura din gura omului. — Şi,
Muierea este vas slab, de nimic se necăjeşte, şi cu nimic
[se îmblânzeşte. — Şi,
Te joci cu ea ca cu o păpuşe. — Şi,
O faci de joacă înnainte-ţi pe taler. — Că
Cu binele de nu vei putea, iar cu răul nu faci nimica. —
[Iubite tată!
Bani de-aş avea m'aş însura. — Cum a zis unul:
Cu puşcă seacă la vânat să nu pleci. — Că
Osul gol nici câinele nu-l roade. — Şi,
La copaciul fără poame nimenea nu aruncă piatră. Cum
[a zis altul:
— De ce nu te 'nsori? — N'am bani. — De ce nu câştigi?
— N'am noroc. — De ce nu mori? — Dacă nu-mi vine
[moartea! — Să iau zestre mi-ar zice:
Se scaldă în zestrea muierii. — Insă,
Găina nu se poate cu două: cu pui şi cu ouă. — Că
Cine se bucură la avere, ia fără plăcere. — Ş'apoi vine la
[vorba ăluia:

Zestrea îmi şade în lacră
[(ladă)
Şi eu cu sluta pe vatră: —
[Şi,
De dorul bogatului
Luai fata dracului. — Şi,
Mă făcui pentru bani mulţi,
Olăcar[3]) de cai stătuţi[4]).—
[Şi,
Pentru bani luai bătrân
Şi mă băgai la stăpân.

1) Ţeasta.
2) Leagăn învălitor.
3) Ştafeta — curier.
4) Cai istoviţi

61. Povestea vorbii

Intr'o dimineață pe ceață, pe fum,
O cadână p'alta întâlnind pe drum,
O întreabă: — Soro! or pățiși cevași?
Astfel până'n ziuă încotro plecași?
— Ba, lele, răspunse n'am vre'un alt zor
Decât silesc iute s'ajung la obor,
Să găsesc să-mi cumpăr un măgar și eu,
D'o veni vre unul în norocul meu.
— Ce să faci cu dânsul? o întreabă iar.
— Iacă, ca răspunse, ca să-l am să car,
Când lemne, când apă, când alt-ceva greu,
S'am adică 'n curte ajutor și eu.
— O Doamne! îi zise, prietina ei,
De ce-ți trebuește măgar să-ți mai iei?
Mai bine 'ngrijește să-ți iei un bărbat,
Și fă și tu c'alte ce s'au măritat;
Că măgarul numai apa-ți va căra,
Lemne, ș'alte câte le vei cumpăra,
Iar bărbatu'n vreme hamal o să-l ai.
Din zi până'n noapte, bani fără să dai;
Incepi, săpun, sare ș'alte-i poruncești,
Pân' la lumânare cerând, îl speteși.
Și așa cădâna d'obor s'a lăsat
Și fără zăbavă și-a luat un bărbat.

Astfel dar săracul e ca un hamal,
Cară'n zi și noapte, cară ca un cal,
Că de nu aduce este vai de trai.
Nu poate să ție casa cu vătrai,
Ci să se gândească, când se va'nsura,
Ca să nu înceapă 'u urm'a fluiera,
Că nu este numai să te'nsori, să pupi,
Ci's mai multe care cer să le astupi. — Astfel dar

Cei mai mulţi astăzi se bucură la zestre. — Şi,
Când vor fi la mijloc banii
Nu se mai întreabă anii. — Zicând:
Găina bătrână face zeama bună. — Fiindcă,
Are în palmă să-i scuipe,
La ochişori d'ăi de vulpe (galbeni). — Şi,
Fie ca o naibă,
Numai bani să aibă. — Pentru că,
Miile şi sutele
Mărită slutele. — Că
Zestrea ţoate le astupă,
Ea şi pe dracu îl pupă. — Şi aşa nu rămâne,
Nici mărgea neînşirată,
Nici fată nemăritată. — Dar însă la firea mea,
De cât să mănânc mămăligă cu unt, şi să mă uit în pământ,
mai bine pâine cu sare şi să mă uit la el ca la soare.
— Pentru că,
Totdauna feţişoara, .
Mărită pe fetişoara. — De şi,
La vreme de nevoie fiece lătură stinge focul,
Dar şi rău împute locul. — Ci,
Mai bine un dram de nurițe
Decât un car de frumuseţe. — Că
Mai mulţi se uită la mireasă, decât la ginere. — Iar,
Bărbatul să fie puţintel mai frumos de cât dracul. — Cum
a zis un băiat:
— Mai mulţi întreabă de mama decât de tata. — Fie
care zice:
Ce folos de multă albeţe, dacă n'are un vino'ncoace?—Că
Piperul e negru şi-l pun d'asupra pilafului. — Şi
Zăpada albă o udă cânii. — Că
A venit sulemenită
Şi se duce terfelită. — Şi iar:
Ce folos de chip frumos, dacă nu e lipicios? — Că
Are chip frumos cu dar
Şi i-e vorba de văcar. — Fie,

N'am ochi să-l văz. — Şi,
Fie măcar aurit,
Nu-l voi, nu-mi este dorit.

[NOROCUL ŞI AMORUL]

62. Povestea ăluia

Amorul nu poartă'n lume
Ca norocul mare nume,
Dar de noroc nu duc dorul,
Mai bun găsesc pe amorul.
Bun ar fi fost şi norocul
D'ar fi c'amoru'n tot locul;
Dar el la rare părţi vine
Nu c'amorul la oricine.
Norocului îi e silă
De cei ce plâng şi-i cer milă.
Dar amorul, în tot vacul,
Mângâie şi pe săracul.
Că pe noroc câţi îl chiamă
N'aude, nu-i bagă'n seamă,
Dar amoru'n orce vreme
Vine şi fără să-l chieme.
Norocul din întâmplare
Ajută pe oarecare,
Dar amoru' lumea'ntreagă
O uneşte şi o leagă.
Noroc chiar şi să nu fie
Lumea poate să se ţie,
Dar amorul să lipsească
Toţi pot să se prăpădească.
Norocul unde se duce
Posacia cu el duce,
Dar amorul înzâmbeşte
Or pe unde se iveşte,
Căci norocul la câţi vine,
Dă şi griji pe lângă bine,
Ii bagă în neodihnă,
De nu le-i nimic în tihnă,
Le dă gânduri în tot ceasul,
Se tem, tremur în tot pasul,
Să nu-şi supere norocul
Şi să-şi întoarcă cojocul;
Că el de loc nu e dornic
Şi tot într'un loc statornic.
Pe loc binele îşi stoarce,
Şi fuge, nu se întoarce.
Dar amorul la câţi trece
Pân'la mormânt îi petrece,
Şi nici atuncea nu-i lasă,
Ca norocul ce nu-i pasă,
Ci şi pe ale lor oase
Varsă lacrămi dureroase,
Le rădică monumente,
Cele mai tari elemente,
Le zideşte chimitire
Spre veşnică pomenire,
Iar dacă din vre-o parte,
Incă trăind se desparte,
E'n amestec şi norocul,
Şi nu i-a fost întreg focul,
Că nu-l tratez cum se cade
D'aceia fuge, nu şade.
Căci cei mai mulţi prin tot
[locul

Mai mult cinstesc pe norocul.
Pentru bogăţii ş'avere,
P'amorul trec cu vedere,
Ba îi şi dau cu piciorul
Şi pe urmă îi duc dorul.
D'aceia în aşa locuri,
Unde îl iau în batjocuri,
E numai umbra-i cea rece
Cu întregimea-i nu trece,
Şi în mai mult timp nu ţine,
Ci minuturi prea puţine,
Că'ntr'a sa prietenie
Nu-i place făţărnicie,
Diplomatica ureşte,
Viclenia n'o voieşte,
El slăveşte în viaţă
Un adevăr cu dulceaţă,
Şi o dreptate cinsteşte,
Aceasta îl mulţămeşte.
La neam, l'averi nu se'nchină
(Lumea de pilde e plină)
La el săracul e una
Cu cel ce poartă cununa,
Inţeleptul şi nebunul
La el amândoi sunt unul.
Mândru de loc nu se ţine,
Petrece cu fiecine
Pe nimeni nu osibeşte
La toţi d'arândul zâmbeşte;
D'aceia uneori mintea
Işi apără de el cinstea,
Il ia'n râs, nerod îl face,
Zicând: de una nu-i place,
Că e copilăros foarte,
Şi nu ştie să se poarte
Jucăria prea e dragă,

Adesea la ochi se leagă
Şi la hori, la nunţi se duce
D'amijile[1]) să apuce,
Bun cu bun să'mpreune,
Prost cu 'nţelept să adune,
Danţul căsnicesc să tragă.
Fără să se înţeleagă,
Tot cu gâr, mâr să trăiască,
Veşnic să se amărească.
Bine zice, aşa este,
Amorul face aceste.
Ia chemaţi zic înnainte
Pe prea înţeleapta minte
Şi îi faceţi întrebare
D'a norocului purtare,
Cum umblă el? ce lucrează?
Ce face el şi să vază?
Au nu şi el tot orbeşte,
Alergă şi se roteşte?
Şi drumuri drepte nu ţine,
Ci merge pe unde-i vine,
Şi la 'nţelepţi nu alege,
De simţitori nu 'nţelege.
Ci'n fuga lui se izbeşte
De or şi ce întâlneşte
Ş'aci numai pe brânci cade
Peste buşteni şi stânci şade,
Carii nu ştiu să trăiască
Nici pe alţi să folosească.

. . . . . .

. . . . . .

Prea bine zice ţăranul,
N'are greşală, sărmanul!
Că norocu-i un prost mare.

1) Pe ascuns.

Ştiinţă de nimic n'are,
Cu hârca cu totul goală,
Ca un netrecut prin şcoală.
Ce n'a'nvăţat socoteala,
Ca să ştie împărţeala,
Să judece când împarte,
Să facă tuturor parte,
Şi azi vezi cumcă la unii
Dă nerozeşte cu pumnii.
Umple ladă peste ladă
Şi clae peste grămadă,
Iar pe alţi săraci îi lasă
De n'au nici pâine în casă.
Pe lângă aste cuvinte
Mai întrebaţi iar pe minte
De norocul să vă spuie:
Au el tiran cumplit nu e?
Au nu de el firea zbiară
Ca de o cumpliită hiară?
De cine a fost el dornic?
In ce loc a fost statornic?
Au nu joacă el o lume
Ca cu jucării de glume?
Aci să'nalţe, să suie,
In slavă pe tron s'o puie,
Aci iar jos s'o pogoare,
S'o răstoarne sub picioare?
Au nu din om în om trece,
Când un, când alt lăsând
[rece
Şi binele tot îşi mută,
Vremelnic îl împrumută?
De aceea nu-i duc dorul
Mai bun găsesc pe amorul.

Fătul meu!

Am auzit vorba. — Că,
Unde e dragoste multă e şi urâciune multă.
Cotoiul dacă 'mbătrâneşte şoareci mititei iubeşte. — Şi,
Bătrânul iubeşte pentru tânăr, iar tânărul pentru bani. —
[Şi aşa,
Te pupă în bot şi-ţi ia din pungă tot. — Insă,
Ne-am depărtat cu povestea. — Ci,
Să o lăsăm încurcată. — Şi,
Să venim iar la prochimen.[1]) — Aşa e omul,
El altuia dă povaţă
Şi pe sine nu se'nvaţă. — Că,
Cine e muşcat de şarpe, se păzeşte şi de şopârlă.
Cine cade în gârlă, de ploaie nu se mai fereşte. — Omului,
Nimenea nu poate să-i dea minte şi noroc. — De şi a zis
[oarecine
Fă-mă mamă cu noroc şi mă aruncă în gunoi. — Dar,

1) Subiectul de discuţie.

Nu e vorba aia, sau aia e vorba, e ştiut că
La o fată mare şi un măgar zbiară la uşe. — Insă.
Bărbatul temător îşi învaţă 'nevasta rea,
Şi stăpânul scump, sluga hoaţă. — De aceia zice:
Sărută pe oarbă, dar îi caută şi în ochi. — Ci când vrei
[să-ţi iei nevastă,
Uită-te la mumă-sa şi cunoaşte pe fie-sa. — Şi mai vârtos,
Precum îi este firea
Aşa şi năravirea. — Că
Toate femeile poartă rochii,
Dar le cunoşti după ochi. — Ş'apoi,
Cea din toate mai vestită
Cere să-i zică cinstită. — Ştie că,
Cinstea e mai scumpă de cât toate. — Dar,
Căţeaua pân' nu pleacă prin mahala,
Câinii nu se iau după ea.
Decât să-şi păzească cineva nevasta, mai bine crângul cu
[epurii, — Că ea e
Ca pisica, sapă şi înveleşte. — Insă,
Dumnezeu nu sparge două case. — Că
Işi nemereşte sacul petecul. — Şi,
Vine rânced lângă muced. — Şi,
Işi găseşte tingirea capacul. — Cine-i vede zice:
Şi ca şi el, amândoi,
Vai de ei, două nevoi. — Şi,
Trăiesc împreună
Ca pâinea a bună. — Toţi zic că:
Două mueri într'un loc
Nu trăiesc, se cert de foc. — Dar e vorbă,
Până nu ne potrivim
Amândoi nu ne'ncuscrim. — Căci
Prostul cu prost când trăieşte
Lesne se îngăduieşte. — Şi atunci,
Parcă i-a făcut un tată şi o mumă. — Şi.
Parcă a tunat şi i-a adunat.

63. Povestea vorbii

Oare unde iară, bărbaţi şi neveste
Au mers să peţească, obiceiu cum este.
Privire, văzură, vorbiră de fată,
Şi se învoiră cu mumă, cu tată.
Acuma rămase să bea aldămaşul
D'alde cuscru, socru şi de alde naşul
Aşa el şi zise: — Draga tatei fată,
Du-mi-te de scoate niţel vin îndată.
Ea luând o oală, o spală, o şterse
Şi îngrab' cu dânsa în pivniţă merse.
Dacă văzu tat-său că prea zăboveşte,
Mumi-sii îndată, zicând porunceşte:
— Du-te curând dragă, dumneata de scoate
Că pe cum bag seamă copila nu poate.
Mergând ea găseşte în plâns pe copilă,
Şi privind la dânsa, i s'aţâţă mila,
Se sperie, 'ntreabă: — Ce ai drăguliţă?
Ia spune-mi şi mie, spune-mi măiculiţă,
Atunci fata 'ncepe şi îi zice: Mamă!
Acum cum vezi bine, mă mărit se chiamă,
Aşa să zic dară, o şi făcui asta,
Ş'am rămas grea'ndată ca toată nevasta.
Am făcut acuma, să zic, şi pruncuţu,
Şi-i puse naşu numele Vlăduţu,
Il vezi gras la faţă, frumos ca un soare,
Creşte, se înalţă, merge şi'n picioare,
Umblă şi aleargă, se joacă prin curte
Cu izmene albe şi cu haine scurte,
Incalecă băţul, sare tăetorul,
Se duce îndată, apucă toporul,
Abia îl ridică, pe umăr îl pune,
Toporul greu foarte puterea-i supune,
Neputând să-l ducă, cade, îl doboară,
Ii retează gâtul şi aci-l omoară.

Aceasta când zise, începu să strige:
— Of! Vlăduțu mamii! moartea ta mă frige,
Inima-mi rănește, viața îmi scurtează,
Că n'o să mai poată mama să te vază.
Muma cum aude plânsul fiicii sale
Și ea se pornește să țipe cu jale:
— Of! vai! Duțu mamii! of! drag, nepoțele!
Prea avuși în lume zile puțintele!
Tatăl logoditei, văzând că acuma,
Cu vin nu mai vine, nici fata nici muma,
Pleacă după ele, 'n pivniță se duce,
Să vază ce este, vin dece n'aduce?
Și dacă le vede plângând p'amândouă
Începu să'ntrebe: — Ce vă este vouă?
De ce vă e plânsul? spuneți-mi și mie?
Minunea ta, Doamne, asta ce-o să fie!
Atuncea și muma și fata se puse
Și îi povestiră, cele de sus spuse.
Aceste cuvinte auzind și dânsul
Cu ele 'npreună porni și el plânsul:
— Of! of! vai de mine! cum ne călcă focul!
Of! cum nepoțele te omorî jocul!
Făcut, crescut gata, scos din tot necazul,
Cum nu trăiși încă să-ți mai văz obrazul!
Așa ei grămadă rămâind să plângă
Făcură pe oaspeți la ei să se strângă.
Dacă îi întreabă și le spun pricina,
Dau răspuns cu toții: — A voastră e vina,
Căci lăsați toporul încolo, încoace,
Ca să-l ia copilul, cu el să se joace,
Dacă tăieți lemne nu-l băgați în casă;
Plângeți dar acuma, nouă nu ne pasă.
Iar unul dintr'ânșii vrând să-i mai mângâie,
— Lăsați, zise, frate plânsul să rămâie,
Casa nu vă-i spartă, c'a murit băiatul.
Sunteți încă tineri ș'o să faceți altul.
Un vecin l'aceste ce prin gard privise

Şi auzind toate către dânşii zise:
— Unde a tunat de v'a adunat!
Dar însă,
Nu trebue să râdem de zidul lui Dumnezeu. — Că
Cine a făcut pe bunul,
A făcut şi pe nebunul.
Cine a făcut pe bogatul,
A făcut şi pe săracul. — De aceia să nu zicem:
Urât tată l-a făcut (sau á avut). — Şi,
După ce e prost îl chiamă şi Vladu. — Şi,
După ce e urât bea şi tutun. — Şi,
Parcă e lovit peste obraz cu leuca. — Şi,
L-a băgat mamă-sa în ladă şi l-a mâncat moliile. — Că
[adesea,
Mai multă înţelepciune găseşti în feţele cele urâte de cât
[în cele frumoase..—De aceia
Nu te uita'n pocitura-i,
Ci vezi ce iese din gura-i. — Dar,
Unde e minte multă e şi nebunie multă.

[FATA ISTEAŢĂ]

64. Povestea vorbii

Au plecat odată unii să peţească,
Ş'au mers la o fată ca să o privească!
Dacă se uitară ei în bătătură
Şi pe fată'n spate dacă o văzură,
Fără să vorbească cu toţi împreună,
Năvălind d'odată i-au dat ziua bună.
Fata, fără veste văzându-i grămadă,
Cu necaz în sine, zise 'n vânt cu sfadă:
— O fir'ar pustie casa fără toacă. [1])
. . . . . .
Ei o întrebară: — Maică-ta ce face?
Fata le răspunse: — Şade'n dos şi tace

1) Casa fără câine.

Şi din două rele, face una bună.

. . . . . .

— Dar tată-tău unde-i? — S'a dus ca să vie.
— Vine curând oare? — Eu nu ştiu, el ştie!
De va da d'a dreptul, o să zăbovească,
De va da d'ocolu 'ngrab, o să sosească.
— Dar lelea-ta unde-i? Ea răspunse iară:
— Işi plânge'n cămară râsul d'astă vară.
Auzind acestea ceia ce venise,
Fără să'nţeleagă fata ce le zise,
Pe muma-i căutând-o, de dânsa dădură,
Stând cârpind supt umbră la o vechitură.
Ii dau bună ziua, îi spun pentru fată,
Cum că la răspunsuri, le fură ciudată,
Şi că nu putură vorba-i să'nţeleagă,
Ce răspuns le dete, nu pot să-i aleagă.
Muma ei răspunse: — O ştiu, aşa face,
Ei tot cam în pilde, să vorbească-i place.
Deci ei o rugară să le tălmăcească:
Vorbele copilei ce-o să'nchipuiască ? [1])
Muma fetii zise: — Dacă vă mirare,
De a vi le spune nu e lucru mare.
Casa fără toacă, copila ce zise
E că n'avem câine, care trebuise
Să latre, să spuie din poartă, d'afară,
Să ne dea de ştire, că străini intrară.
De tatăl său iară, v'a zis că pe semne
Fiindcă dus este cu carul la lemne,
Şi d'o da de-a dreptul, e un noroi mare,
Ş'o să zăbovească aci, prin urmare,
Iar ocolind drumul, atuncea se ştie,
Că n'are zăbavă, curând o să vie.
Ceia ce vă zise de soru-sa iară,
Că-şi plânge 'n cămară râsul d'astă vară,
E că, ca mireasă din râs şi din glume

1) Să 'nsemne.

Se pomeni groasă, ca toate din lume,
Ş'acum vrând să nască, că i-a sosit ceasul,
Plânge şi se vaită şi îşi suflă nasul.
De vorba iar care v'a zis pentru mine,
Mă căznesc aicea, precum vedeţi bine,
Din aceste două cămăşi rupte, rele,
Să fac una bună, d'oi putea, din ele.
Aşa dar acelor, din aste cuvinte,
Mult le plăcu fata că este cu minte
Şi fără zăbavă îi şi pomeniră,
Cum că ei pe dânsa s'o ceară veniră.
Atunci muma fetii, lucru din mâini lasă,
Să le facă cinste, îi poftește'n casă.
Apoi şi îndată pe fată o mână,
Cum e obiceiul, să sărute mâna.
Mergând dar copila, pe loc cum se pleacă,
Să sărute mâna, mătănii să facă,
Un'ce deodată sună, din greşeală,
Din care îndată ieşi miroseală.
Muma-i de ruşine'ngrab scoţând şervete,
Tutulor prin mână câte unul dete,
Zicând: — Iertaţi oameni, greşeala făcută
Ponos[1]) nu ne puneţi, faceţi-o tăcută.
Fata stând de faţă ş'aceasta cum vede
Cu o supărare pe loc se repede,
Le zmulge din mână şervetele toate
Şi fără să-i pese, aste vorbe scoate:
— E! vouă vă-i lesne că gata vă vine,
Dar ia să mă 'ntrebe cinevaş pe mine,
Câte greşeli d'astea, mari şi mititele,
Am scăpat eu până le ţesui pe ele!
Eşind ei pe poartă, cum le-a luat darul,
S'a 'ntâlnit cu tat-său ce venea cu carul,
Şi îi povestiră din fir până'n aţă,
Pentru ce veniră ei de dimineaţă.
El văzând în june ce prostie zace,

1) Nume rău — urât.

Nu-şi mai spuse gândul, să zică nu-i place,
Ci'ncepu de fată multe să vorbească.
Şi rele şi bune, vrând ca să-i gonească. — Zicând:
Nu crez ç'o fi Stana noastră
Cum o cereţi dumneavoastră. — Că
Umblă noaptea ca liliecii. — Şi
E nebună, lunatică,
Umblă ca o zănatică [1]). — Şi
De rea, câmpii nu o 'ncap,
Işi ia poalele în cap. — Iar lelea-sa
A mâncat astă vară prea multă miere
Şi acum are la inimă durere. — Şi
Eri se juca între fete
Ş'astăzi şade 'ntre neveste. — Că
A fost la mure odată
Ş'a venit cu rochia spartă. — Şi
Acum plânge în cămară
Râsul ei de astă vară. — Că
A poftit la ardei prăjit
Şi negustând, s'a stăpânit.—Insă despre dumneavoastră,
De gata toate sunt gata
Numai nu voieşte fata. — Se vede că
Nu i-a venit ceasul poate,
Dar se fac prea lesne toate. — Că
Vaca răstoarnă găleata după ce o umple cu lapte. — Iar
Dacă o fi de la Dumnezeu
Şi-o vrea fata şi muma, voi şi eu. — Că
Nu e pentru cine se găteşte,
Ci pentru cine se nimereşte. — De aceia
Decât în faţa arii, mai bine în capul locului. — Că,
Decât să porţi pe omul cu vorba, spune-i mai bine că nu
se poate.—Sau
Albă, neagră asta e, cum se vede. — Şi
Cui voiu plăcea să mă ia, cui nu, să mă lase. — Adică
Bate samarul să priceapă măgarul. — Şi

1) Nebună.

Intâi să se gândească şi apoi să o croiască. —Să n'ajungă
[treaba
Singur cu paraua să-mi găsesc beleaua. — Şi să se plângă:
Casa mi-e în trei părefi şi cu uşa prin pod. — Şi
Să se facă de poveste'n ţară, şi din om ne-om.

[OM ŞI NEOM]

65. Povestea ăluia

Un tânăr, voinic, în vârstă, în anii înflăcăraţi,
Când mergea la adunare între oameni însuraţi,
Şi când le da bună ziua, ei de mult ce le plăcea,
— Iţi mulţumim, împărate, toţi d'arândul îi zicea:
„Junele ne'nsurat, e ca un împărat". — Că
Umblă cu floarea la urechi. — Şi
N'are copii să-i plângă de foame. — Şi
N'are căţel, n'are purcel.
Aşa tânărul se 'nsoară, după cum şi trebuia,
Şi o nevastă prea bună, soţie în casă-şi ia.
După aceia el iarăş mergând între adunaţi
Şi dându-le bună ziua, răspunde cei însuraţi:
— Iţi mulţumim dumitale om ca oamenii de rând,
Pus în catastihul nostru ca însurat decurând. — Că aşa
[zic şi astăzi la însuraţi:
— Eşti în catastihul nostru. — Şi,
Te-am scris în rândul bărbaţilor.
Te-a strâns în chingi bietele opinci. — Şi
Ţi s'a scurtat potecile. — Că
Ce ai vânat ai prins. — Şi
Ai dat un ban să te prinzi în danţ
Şi nu poţi scăpa să dai un sfanţ.
Tânărul dar mulţumirea văzând că i-a micşorat
Părându-i rău pân' la suflet, se căi că s'a însurat,
Din împărat om să-l facă derând cu alţi nu-i veni,
Şi cu vină, fără vină, mergând nevasta-şi goni.
Apoi iar, ca pân'acuma, ducându-se între bărbaţi

Şi dându-le bună ziua,, i-au răspuns cei însuraţi:
— Iţi mulţumim dumitale din om neom ajuns.
Care pe dânsul aceasta ca săgeată l-a înpuns;
A cunoscut că pe talpă putredă a fost călcat
Şi ducându-se îndată cu nevasta s'a 'mpăcat. — Că el
A judecat numai faţa, iar nu şi inima. — Aşa dar, fătul
[meu!
Am vorbit şi verzi şi uscate. — Dar însă
S'a vorbit ce e de vorbit. — Eu sânt acum bătrân,
An scuipam în iarbă
Şi estimp în barbă. — Şi
Când este luna veche
Nu auz de o ureche. — Şi
Când este lună nouă,
Nu auz de amândouă. — Şi
Uit îmbucătura
De la mână pân' la gură. — Cum am zice:
Am venit în doaga copilăriei. — Şi
Umblă cu coliva în piept. — Şi
Ca mâne o să-mi mănânci coliva. — Şi
Aştept în tot vacul
Ca mortul colacul. — De aceea zice:
Dacă începe să iasă barba fiului tău, tu arde pe a ta.—
[Şi tu dar,
Nu eşti copil fără dinţi,
Să te ia omul de minţi. — Ci,
Eşti om în toată firea. — Iţi zic încă,
Insoară-ti până nu-ţi trece vremea. — Că
Toată pasărea îşi are odihna în cuibul ei. — Şi de vrei
[să trăeşti bine,
Totdauna la colţ de ţară, să-ţi faci casă
Şi să-ţi alegi loc la mijloc de masă. — Că almintrelea,
Unul te lasă de ostenit
Şi altul te ia de odihnit. — Zicând:
Până vei odihni să ardicăm la gard. — Nu căuta că
Nu vine vorba la cădelniţă. — Ci
S'o lovi, nu s'o lovi, iacă el biet ţi.o vorbi. — Insă,

Omul şade lângă un gard şi tot mătură împrejur. — Dar
Să venim iar la vorba noastră. — Tu vezi bine că
Unul trage să moară
Ş'altul joacă, se însoară. — Dar,
Însurătoarea de tânăr, e ca gustarea de dimineaţă. — Şi
Mâncarea de dimineaţă e ca 'nsurătoarea de tânăr. — Că
Ce e întâi, nu e pe urmă. — Cum a zis unul:
Dacă aduci întâi terciul[1]),
Pe urmă aduci de surdă,
Oaspetelui ou şi urdă. — Atunci vine vorba,
După ce nu erau tineri,
Se logodiră şi Vineri. — Şi
După ce toate-s în cercuri (în învârteli),
Şi nunta o avem Miercuri. — Şi
Toate lucrurile ne sunt pe dos. — Că
Unul gustă, zice: dulce; altul gustă, zice: acru!

[LAPTE AFUMAT]

66. Povestea ălui a

Povestesc că unui nevasta murind
Şi plin de 'ntristare văduv rămâind,
Se însură iarăşi ca un om sărac,
Socotind la jalea-i să-şi găsească leac:
Luă o fetică, care îi plăcu,
Şi cu ea întâia casă îşi făcu:
Ei trăiau prea bine, că ea îl iubea,
Şi el, pentru dânsa, prea mult se robea;
De cât despre alte câte îi făcea,
De-l mulţumea una, alta nu-i plăcea;
Mai cu seamă lapte dulce când mânca
De loc, nici odată el nu se 'mpăca,
Cî oftând adesea în sunet vorbea:
— Nu ştiu răposata ce fel îl fierbea,

1) Fiertură de mălaiu cu apă.

Că de când, sărmana, o am îngropat,
Lapte fiert o dată, cu gust n'am mâncat!
Biata lui nevastă, astfel de cuvânt
Auzind adesea răsunând în vânt,
Se mira săraca, cu ce îngrijiri
Să-l fiarbă mai bine s'aibă mulțumiri!
Spăla, freca vasul, punea, îl fierbea,
Păzind să n'afume și 'n foc să nu dea;
Dar geaba, bărbatu-i, la gust nu-i venea,
Tot pe răposata, oftând pomenea.
Așa dar, nevasta văzând și văzând
Că pe plac nu-i este or și cum făcând,
In cele din urmă îl puse pe foc
Și-l năpusti'n vatră, ne'ngrijind de loc.
Laptele dar singur fierbând l-a uitat,
Dacă-l bătu fumul și în foc a dat,
Turnând îi aduce, și el cum sorbi
Plin de mulțumire către ea vorbi:
— Ah! draga mea! astăzi m'ai îndatorat
Cu laptele dulce, de când te-am luat,
Că uite întocma acest gust avea,
Biata răposata, orcând îl fierbea.
Dar, cum făcuși, dragă? ce ai uneltit?
Și așa de bine astăzi l-ai brodit? [1])
Vezi dar ține minte, tot așa să-l faci,
Apoi totdauna să știi să mă'mpaci.
Auzind nevasta zicându-i astfel:
— Apoi, bărbățele, zice către el:
Eu după părerea-mi am greșit acum,
Că nu purtai grijă să nu ți-l afum,
Fiindcă cu treaba, pe foc l-am uitat,
Și gustând în urmă îl văz afumat:
Ba îmi era încă că o să mă certi,
Și vream de greșeală, să cer să mă ierți.
Bărbatu-i răspunse: — Nu știu ce-ai făcut,
Decât știu atâta, că azi mi-a plăcut;

1 Nemerit.

Şi cu aste vorbe mă faci nătărău,
Că la ce mi-e gustul să zici că e rău;
Nu voi niciodată să m'aibi de nebun,
Ci ce zic că-mi place, zi şi tu: e bun,
Şi nu-mi spune mie c'ai făcut greşeli,
Că cu aşa vorbe nu poţi să mă'nşeli:
Gându-ţi nici o dată nu l-oiu sfinţi eu,
Ca să nu-mi fierbi lapte după gustul meu;
Aşa îl voiu tocma cum fuse acum,
Şi curs în foc fie, şi cum zici, cu fum.
Biata lui nevastă pe loc o sfecli,
Gândind că cu pumnii o va năvăli:
Decât cu tăcerea care o făcu
Il aduse 'nstare şi el de tăcu. — Zicând:
Lasă să ningă, să plouă, numai vreme rea să nu se facă.
[—Dar tu copilul meu,
Să-ţi iei nevastă de casă,
Nici urîtă, nici frumoasă. — Că
Nu o să o pui cadră'n perete. — Nici
Nu o să o atârni cercel la ureche. — Nici,
Nu o să o scoţi în târg de vânzare. — Ci,
Să-ţi iei nevastă de potriva ta. — Precum am mai zis adică:
Cum e sacul şi peticul. — Şi
Cum e tingirea şi capacul. — Că,
Ce nu-ţi este de potrivă,
Iţi va fi tot împotrivă. — Nici,
După gustul altora să nu-ţi alegi nici materie nici nevastă.
[Ci
E destul să-ţi placă ţie. — Iar nu ca acela,
In hatârul dumneavoastră,
Iacă m'arunc pe fereastră. — Ca ţiganul care:
In hatârul prietenului său s'a spânzurat.—Cum a zis unul:
Că a greşit croitorul,
S'a spânzurat spoitorul. — Ci tu,
Eşti stăpân pe capul tău,
Or pe bine or pe rău. — Că
Voia este la tine

Ca să faci cum îţi e bine. — Cum zice vorba:
Mie nici nu-mi intră în pungă, nici nu-mi iese. — Eu [ştiu că,
Silita căsătorie e frigură de livie[1]). — Numai
Nu face din capul tău calendar. — Şi când vrei să te'nsori,
De eşti viţă de jos să nu iei neam de sus, ca să nu-ţi zică: [scoal' tu, să şez eu.—Şi
De n'ai bani nu lua cu zestre, ca să nu-ţi zică: — Taci [tu să vorbesc eu. — Şi
Ia-ţi nevastă săracă ca să-ţi zică: Fă ce ştii tu.—Şi atunci
Trăiţi ca în sân de rai.

[ORAŞUL ŞI SATUL]

67. Povestea ăluia

Ferice şi iar ferice!
O mie de ori poţi zice!
De viaţa ţărănească,
Care este prea firească;
El într'adevăr trăieşte,
Că orcum se mulţumeşte;
El pe lângă de mâncare
Şi haină simplă de are,
Işi face pre pământ raiul,
Nimenea nu-i are traiul.
El n'are grije în lume,
Să grămădească banii sume.
Or vreun lux să 'mplinească
Şi vr'o modă să-şi croiască.
La mult iar ca să câştige
Nici o dată nu se 'nfige,
Şi pe cât s'agonisească,
Dajdia ca să-şi plătească.
Grija-i e numai să-şi facă
Orânduita lui clacă,
Să-şi dea dijma[2]) cuvenită
Şi să-şi cumpere vr'o vită.
Dacă le-a făcut aceste,
Lumea seninată-i este,
Umblă sănătos ca fierul
Faţa i se luminează,
Cântă şi se desfătează,
Nu-l înfiorează gerul;
Pe viscol, pe vânt, pe ploae
Nu simte nici o nevoie.
Se îngraşe mâncând ceapă
Şi se îmbată bând apă.
El când vrea să-şi ia soţie,
Nu caută bogăţie,
Ci de vrednicie 'ntreabă,
Cum şi să fie de treabă;
Dacă o aduce 'n casă,
Apoi de haine nu-i pasă,

1) Boală infecţioasă de care nu scapi.
2, Bir — zeciuială (decima).

Ea peste tot îl îmbracă,
Ingrijind şi ei să-şi facă;
Iarna toarce, coase, ţese,
Vara la câmp cu el iese.

Cu dânsul şi ea munceşte,
La toate îl însoţeşte;
Copil dacă dobândeşte,
Cu lucru 'n mână îl creşte,
Il leagănă cu piciorul
Şi din brâu toarce fuiorul,

Cu o mână îi dă ţâţă,
Cu alta focul aţâţă.
Când vine bărbatu'n casă
Şi fiertura e pe masă,

Şed, mănâncă cu gust mare,
Fără nici o supărare;
Ei de nimic nu se ceartă,
Cred unui alt şi se iartă.
Se înţeleg în cuvinte,
Se unesc în duh şi'n minte,
Voia unui alt nu-şi strică
Cu 'mpotrivire să-şi zică.
Iubirea 'ntre ei domneşte,
Şi fericirea străluceşte;
Iată într'adevăr viaţă
Şi 'nsoţire cu dulceaţă.
Iar noi orăşeni născuţi
Şi civilizaţi crescuţi,
Ce mâncăm nu ne hrăneşte,
Ce bem nu ne foloseşte,
Căldura ne bolnăveşte,
Frigul cel mic ne răceşte,
Umbletul ne oboseşte,
Şederea ne moleşeşte;
Or cum, neted nu ne vine,
De orşice nu ne-i bine;

In zadar suntem pe lume,
Trăim numai cu un nume,
Fel de patimi ne'mpresoară
Şi mii de griji ne omoară.

Nimic nu ne mulţumeşte,
Luxul pe toţi stăpâneşte,
Trăind în filotimie,
Dăm cu neiconomie;

Când ne vedem cu parale:
Azi mâncăm zaharicale,

Şi când ne căutăm mâine,
N'avem cu ce lua pâine.

Ne îmbrăcăm în mătase,
Facem mobile în case,
Croim mode peste mode,
Iar sărăcia ne roade.

N'avem la nimic măsură,
Nici la haine, nici la gură;

Mica-ne agoniseală
O întrece cheltuiala,
Un ban pe zi de nu vine,

Cheltuim cinci şi mai bine,
Pe unde nu se ajunge
Ştim şi cu vorbe a unge.
Ne facem la mulţi drum
[neted
Şi luăm orce în credet;
Facem datorii grămadă,
Şi ne'mbrăcăm de paradă.
Nu ne cătăm neaverii,
Ci ne îmbrăcăm ca boierii,

Carii or cum să le placă,
Le dă mâna ca să-şi facă.
Or cât să dea, le ajunge
Şi le rămâne şi 'n pungă,

Nu-şi scurg ca cel ne nu [poate
Buzunăraşele toate,
Cum ne-i proverbul dovadă:
Ce e pe noi şi în ladă.
Când umblăm după 'nsurare,
Căutăm cu zestre mare,
Gândind c'o să ne ajungă
Zestrea spre trai vreme [lungă.
Şi ea d'ar fi cât de multă,,
O cheltuim chiar la nuntă,
Cumpărând lucruri galante,
Ca şi cei de trepte 'nalte,
Tocmim pe loc jupânese
Slugi, slujnici, bucătărese,
Şi nu lăsăm pe stăpâna
La nimic să puie mâna.
Punem alte s'o găteaască,
S'o 'mbrace, s'o păpuşească,
Iar ea alt să nu lucreze,
De cât să se oglindeze.
După ce o gătim bine
Şi droşca de birje vine,
Pleacă după vizitare,
Galantă cu înfocare,
De nu ştii ca ce persoană,
Ce doamnă şi ce cocoană!
Şi ea 'n orce să se suie
Şi orce haine să puie
Tot o cunoaşte orcare,
Că e de treapta cutare,
Şi nu-i adaogă cinstea
Droşca şi îmbrăcămintea.
Pe jos iar cum o să meargă?
Cu haina podul să şteargă?

Căci jurnalele de mode,
Sunt lungi, la spate cu coade
A se târî sunt croite,
Pentru trăsuri potrivite;
Aşa dar cu trăsuri toate,
Că în alt chip nu se poate.
E! bine, dar vezi că iacă,
Punga din zi în zi seacă,
Şi mergând din sus, la vale,
Rămânem iuft[1]) de parale,
Că banul, cum vedem bine,
Asudăm până ne vine.
Cam cu greu se dobândeşte
Şi uşor se cheltueşte;
Dar d'astea, nu va să ştie
Iubita noastră soţie.
Copil dacă dobândeşte,
Şi o doică-i trebueşte;
Că ea ce fel o să-l crească,
Haina cu el să-şi mânjească;
Şi mai vârtos cum să lase,
Jurnalele de mătase.
Şi corsetul ce o strânge.
Să-i scoată în obraz sânge
Şi mijlocul să-i subţie,
Mai delicată să fie.
Şi cum să şează în casă
La petreceri să nu iasă?...
Copilul în casă o leagă,
Tocmai când i-e lumea dragă
Şi când inima îi cere
Să guste orce plăcere;
Că de se căsătoreşte,
Nu se şi călugăreşte.
De la cluburi să lipsească,
Să şează să jinduiască[2])

1) Lipsit.
2) Dorească.

Şi mai vârtos pildă are,
Pe cutare, şi cutare,
Că nu e vreo neroadă,
Ci vede cum e la modă.
In zadar ei îi vei spune,
Aste ş'aste nu sunt bune.
C'a luat ea bine seama,
Că aşa făcea şi mama;
Şi cu tata trăgea danţuri,
Ca să numere la sfanţuri.
Deci fiind ea învăţată,
Să trăiască răsfăţată,
In belşug şi veselie,
C'altele fără să ştie,
Când ajungem în rea stare
Şi în vre o scăpătare
Şi slujnicile din casă
Negonite, fug, din casă,
Atunci numai cu neveste,
Vai şi amar de noi este!
Că ea nu ştie să toarcă,
Rufe nu poate să stoarcă,
Bucate nu ştie face,
Vase să spele nu-i place,
Copilul nu ştie creşte,
Decât stă şi se jeleşte:
— Vai de ea, nenorocită!
Arsă, friptă şi pârlită
Că i-a fost triştile[1]) sparte
Şi n'avut de bărbat parte!
D'alde aceste şi alte
Înşiră cu glasuri 'nalte,
Zi şi noapte nu mai tace,
Un minut nu gustăm pace.
Apoi iată orăşanul,
Cum ofticează sărmanul!
Iar cumva de îi dă mâna,
Şi îi cam sgârceşte vâna,
Nefăcându-i pe plăcere,
Orce după cum ea cere,
Atuncea ea oftează
Şi zilele îşi scurtează.
De aceea, dar, voi zice:
Ferice şi iar ferice!
De viaţa ţărănească,
De şi-i zicem mojicească.

XLIV. Despre neunire şi neînţelegere

Boii uniţi la păşune
Lupul nu-i poate răpune. — Şi
O nuia în mână lesne se 'ncovoaie,
Dar când sunt mai multe, se frâng anevoie. — Şi
Oaia retrasă din turmă
Lupii o iau după urmă. — Şi,
Vai de acea însoţire
Unde nu este unire! — Că
Nu poate fi 'nălbitorul
Tovarăş cu văpsitorul. — Nici care

1) Soarta.

Ca s'o 'negrească din albă,
Ca şi mâini albe să aibă—Şi
Muierea să plămădească
Şade cerne până mâine
Şi tot nu frământă pâine.
De va fi să nu voiască
[— Şi,
Se munceşte s'amărăşte
Şi nimica nu-i sporeşte. —

[Şi,
Il joacă cu viclenie,
In ciur fără văcălie.[1] —
[zicând:
— O amărâţii de noi,
Nu ne unim amândoi! — Că,
Eu zic tunsă şi el rasă,
Nu ştiu la ce o să iasă. — Şi,

Eu strig în cât capul mi se descleeşte
Şi bărbatu 'n lene abia mormăeşte. — Unul zice:
Nu ne putem înţelege,
Un fel nu ni se alege. — Altul
M'a înzăbălat muierea
Şi mă joacă cum i-e vrerea. — Şi,
Mă fierbe în oală seacă,
Zi, noaptea nu va să tacă. — Of!
Mă ciocăneşte cu covaciul [2])
Şi ca ghionoaia copaciul. — Când se necăjeşte,
Strigă şi ţipă ca din gură de şarbe,
De mă iau fiori din creştet până'n talpe. — Şi,
Zbiară tocmai ca o proastă,
Parcă-i pune sula 'n coastă. — Blestemând:
— Doamne ia-mi moartea, şi zilele bărbatului meu.—Că
Nu pot scăpa de el, ca de dracul.—Şi eu nu-i zic decâtă:
Ci mai zi, zice-ţi-ar popa la cap. — Şi ori unde mă duc:
Se ţine după mine (n'ar fi să mai zică)
Intocmai ca dracul după copilul mic.
S'a lipit de mine ca scaiul de câine. —
De prea mult ce mă iubeşte,
Ca cocoşul mă cbiorăşte.
Mă cbiorăşte parcă vrea să mă împuşte.—Cum zice vorba:
Nici nu te lasă să te prăpădeşti,
Nici nu te lasă ca toţi să trăeşti. — Că

1) Cercul de lemn în jurul ciurului.
2 Potcovarul — faurul.

M'a îmbătrânit, mi-a scos peri albi. — Şi ea
Şade tot abanos, ţapăn şi vârtos. — Că
Dracul cât trăeşte, nu îmbătrâneşte. — Şi
Drac mort n'a văzut nimenea vrodată. — Se vede că
Are nouă suflete ca pisica. — Iar mie,
Ziua şi noaptea, îmi roagă moartea. — Iacă,
Nişte zile amărâte,
Necăjite şi târîte. — Dar într'o zi
Era să lepede potcoavele. — Şi,
I-a avut Dumnezeu de ştire
Şi puţintică norocire. — Că
A zis hopa şi a sărit groapa,
Dar de mult era să-i cânte popa. — Şi,
A dat mâna cu moartea. — Dar
N'a dat zapis lui Dumnezeu. — Eu ştiu însă,
Dacă moare nevasta mea, se duce lumea jumătate.
Dacă mor şi eu se isprăveşte lumea. — De aceia
Rabdă inimă şi taci, că n'ai alta ce să faci.

[MÂNGÂEREA RĂBDĂRII]

68. Povestea cântecului

O răbdare sfântă, baz mântuitor,
Liman de scăpare tu eşti tutulor!
Din copilărie tu mă 'mbrăţişaşi,
La toată nevoia lupta-ţi protejaşi.
D'or ce 'mprejurare tu mă izbăvişi
Ş'or ce veninare tu mi-o îndulcişi.
Multele-mi necazuri a ţi le descri,
Îţi sunt cunoscute, nu mă părăsi.
Tu şi la 'nsurarea-mi cu mine venişi
Şi multele valuri mi le stăvilişi.
Râuri de necazuri, ce vrea a m'a'neca,
Le puseşi hotare a nu mă călca!
Furtuni când băturâ, mă adăpostişi,
Vrăjmaşi se sculară şi îi risipişi;

M'ai trimes cu gându'n veacu bătrânesc,
Ca să-l iau de pildă, să mă răcoresc:
Mi-ai pus de icoană, pe câți te-au urmat,
Câți te 'mbrățișară și au triumfat:
Scorpii, șerpi, balauri ei au biruit,
Tu le-ai dat putere și s'au izbăvit.
Răbdare! răbdare! zid sprijinitor,
Imi cunoști consoarta, vezi că îmi dă chin,
Vino și mă scapă de cumplit suspin,
Nu-mi zugrăvi plata, desfătări cerești,
Nu pot să mai sufer zile tiranești.
Pentru ne'nțelegeri amărât trăesc,
Ah! viața-mi scurtă, rău o cheltuesc!
Vezi dacă se poate stavilă să pui,
Să-mi ridici nevoia, că 'ndreptare nu-i,
Soarta-mi împilează viața la pământ,
N'am trai, n'am odihnă n'am nici crezământ,
O răbdare sfântă! dă-mi a imita
Ș'a lua de pildă chiar numirea ta.
Solomoane drepte, tu pilda ne-ai scris,
Tu cu 'nțelepciunea ai cântat și-ai zis:
Leii și balaurii tot se îmblânzesc,
Iau de 'nvățătură, se domesnicesc,
Iar a relii hoală n'are nici un leac,
N'are îmblânzire, ea e crudă 'n veac:
Ca vierme ce roade pomi verzi și copaci,
Ca rugina fierul, și n'ai ce să-i faci;
De consoartă bună câți sunt norociți,
Le sunt cununi scumpe, viez liniștiți.
Eroă[1]) răbdare, dă-mi un bun răspuns,
Nu-mi curma viața, vezi cum am ajuns!
Nu mai am putere, viața nu-mi răpi
Și petec de petec, nu mi-o tot cârpi.
Știe cel puternic, cât d'amărît sînt,
Care soarta 'mparte la toți pe pământ.
Știe ce consoartă e pe capul meu,

1) Eroică.

Care îmi răspunde ca un Dumnezeu:
Prin răbdare, zice, vă veţi mântui,
Despre câte rele vă veţi bântui.
Vino dar, Răbdare, vino, nu 'nceta,
Vino că prin tine voi înainta.
Trista mea viaţă tu o sprijineşti;
De orice ispite tu mă mântueşti,
Tu mi-ai fost şi şcoală, tu învăţător,
Te-am avut în patimi, ca un protector.
Ale tale sfaturi mi-au fost de folos,
Mi-ai dat mângâiere'n timpul dureros,
Tu pe câţi te-ascultă aşa-i încununezi,
Nu'n flori împletite ce se vestejesc
Şi putrezitoare, lucru pământesc,
Ci de raze sfinte luminând mereu,
Drept răsplată bună de la Dumnezeu.
O maică Răbdare! nu mă părăsi,
Tu îmi eşti sperarea, sprijin a-mi găsi,
Sunt perit atuncea, când mă vei lăsa,
Fii-mi mie razim şi nu-mi va păsa.
Voi să mor cu tine, să mă 'ncununez,
Cu tine'n braţ viaţa-mi voi să încetez.—Aşa e omul.
El de boală pătimeşte
Şi p'alţi de leac sfătuieşte. — Insă
Găina 'ntr'un loc cotcorogeşte
Şi'ntr'alt loc oul se găseşte. — Şi
El într'un fel o ursea
Ş'altfel eşi la vopsea. — Căci
Urşii c'ursul ursăresc
In danţuri nu se lovesc. — Vorba e că,
Joci cu tichia chelului,
Ajungi şi tu'n felul lui. — Adică
Cu cel ales, ales vei fi, şi cu cel îndărătnic te vei
[îndărătnici.

(Psalm David).

XLV. Proverburi turcesce cu românesce

(Să se ştie că la cele mai multe vorbe, Turcii tonul îl au la sfârşit).

„Ectiini bicersin, etiini [bulursân.

„Damlaiia, Damlaia gheol [olur.

„Fudul olan diuşchiun calâr.

„Işten artmase dişten artsân.

„Danişan daa aşar.

„Uslu olan rahatlanâr.

„Az caz, uz caz, boiungiac caz.

„Az sadaca cioc belea [savdârâr.

„Gailesiiz vaş bostanda biter.

„Chemicsis dil chemic cârar.

„Coruntan petmez olur, [neilen? sabârâlen.

„Sabâr selemettâr.

„Tuzlan ecmec hazâr emec.

„Musafir umdunu iemes [bulduunu ier.

„Işin iocse şeit ol, paran [ciocse chefil ol.

„Dud iapraândan atlaz oluri.

„Ceeace semeni seceri, [ceeace faci găseşti.

„Picând, picând, baltă se [face.

„Cine se mândreşte rămâne [scăpătat.

„Din lucru de nu-ţi prisoseşte, din diinţi mai [opreşte.

„Cine întreabă, munţi, sare.

„Cine este liniştit, se odihneşte.

„Puţin sapă, neted sapă, [după statu-ţi sapă.

„Puţină milostenie de multe nevoi scapă.

„Cap fără de griji la bostan creşte.

„Limba fără oase, oase [sfărâmă.

„Din aguridă miere se face, [cu ce? Cu răbdarea.

„Răbdarea e mântuire.

„Pâine cu sare e gata [mâncare.

„Oaspetele nu mănâncă ce [gândeşte, ci mănâncă ce [găseşte.

„De n'ai treabă fă-te martor, [de ai bani mulţi, fă-te [chezaş.

„Din frunză de dud, atlaz se [face.

„Muft sirche baldan tatlâdâr

„Iochiuze boinuz, ve cuşa [canat iuc deildâr.

„Chiopec chiopei iemes.

„Iatan ilana basmă.

„Chendi iazâsânâ ocumaian [eşee benzer.

„Ichi reiz bir ghemii battârâr.

„Bacşiş ia verese icoen ichi [cheret sarhoş olur.

„Chioriun istedii nedâr? [(ichi gheoz),

„Dişin ardâi erdei dil docanâr

„Iriuzgheara tiuchiuren iuzi [une tiuchiurur.

„Acâllâ duşman acâlsâs [dostan eidâr.

„Insan eti ve dirisi hici bir [şee iarâmas.

„Annaiana, bir Sivi-sinec [sazdâr, annamaiana, daul [zurna azdâr.

„Oţetul de geabă e mai dulce [decât mierea.

„Boului coarne, păsării aripi [povară nu sînt.

„Câine pe câine nu mănâncă.

„Nu călca şarpele care [doarme.

„Cine nù-şi poate citi scri- [soarea lui, măgarului se [aseamănă.

„Doi cârmaci o corabie o [îneacă.

„Cine bea în cinste ori în [dator, se îmbată de două [ori.

„Cererea chiorului ce este? [(doi ochi),

„La măseaua care doare, [limba atinge (totdeauna).

„Cine scuipă în vânt, în [obrazul său scuipă.

„Vrăjmaşul înţelept e mai [bun decât prietenul fără [minte.

„Carnea şi pielea omului nu [sunt bune de nimic.

„Celuia ce înţelege, un ţânţar [îi e trâmbiţă, celuia ce [nu înţelege, tobe surle [sunt puţine.

XLVI. Despre vizite sau cercetări

Vizitele mai plăcute,
Sunt cele mai rar făcute.— [Mulţi zic:
— Mai şezi, că nu şezi pe [ghimpi,
Ce te grăbeşti ca 'n alţi [timpi? — Că
Omul dintr'un copaci cade

Şi vr'o trei zile tot şade. — [Şi că
De iubit ce ne iubim,
Tot la anul ne 'ntâlnim,—Să [ştii însă că,
Astea sunt numai nişte [vorbe. — De vreme ce
Mai rara vedere
Este mai cu miere. — Şi
Rara întâlnire
E mai cu iubire.

[SOACRA]

69. Povestea vorbii

Soacra unuia intrând
Pe uşă, zâmbi, zicând:
— Bună ziua, fătul meu!
Ia vezi cum te iubesc eu!
Că tot des te cercetez!
Răspunse el: — văz şi crez,
Dar de vrei, în felul meu,
Ca să te iubesc şi eu,
Mai rar să mă cercetezi,
Că prea mult mă 'ndatorezi.

Altul, iar trăind rău, a zis
—Soacră, soacră poamă acră,
De te-ai coace cât te-ai coace,
Poamă dulce nu te-ai face.
[De aceea dar,
Rărişor să cercetezi
Şi mai puţintel să şezi.—Să [n'ajungă vremea să-ţi zică:
A căşunat ca baba la mor- [mânt.—Şi,
Parcă l-a ţintuit de scaun.— [Sau
Parcă-l ţiu în spinare. — Şi,
Parcă casă, masă, n'are—Şi,
De nu l-aş vedea, parcă aş [mai trăi.—Că,
Nai să te 'ntorci, din pricina [lui. Şi parcă e
Vătăşel de mahala,
A plecat a colinda.—Zicând [că,
Lupul împrejurul lui nu [strică,—Şi,
Şade ca lupu 'n răspântie— [Şi,
Unde sunt doi, cu el se fac [trei.—Adică:
Martie din post nu lipseşte.
— Îl întrebi:
— De unde vii?—D'acasă.— [Unde te duci?—Acasă,
Geaba vii, geaba te duci,
Geaba rupi nişte papuci.
A plecat prin mahalale,
Să umble cu haimanale (va- [gabonzi). Adăogând că,
Dacă şade el de geabă,
Gândeşte că toţi n'au treabă. [Şi,
I se urăşte şezând,
Nici o treabă neavând.

70. Povestea vorbii

Un țăran mergând odată 'n casa unuia poet.
(Ca îngrijitor al viei ș'al livezei cu pomet).
Și cu cărți, hârtii găsindu-l, — Domnule, îi zice el:
Eu mă mir cum totdeauna poți ședea tot singurel!
Iar poetul îi răspunse: — Eu sunt singur num'acum,
Că cu tine șez de vorbă, însă numai eu știu cum.

Vizita sau cercetarea unuia nepedepsit, [1])
Este mare greutate 'n casa celui procopsit. — Sau
Numai atunci este singur cel ce este procopsit,
Când stă de vorbă în casă cu omul nepedepsit. — De
[aceea a zis unul:
De frate, frate să-mi fii,
Dar la noi mai rar să vii. — Că,
Câți merg mai des să se vază,
Cinstea li se 'mputinează. — Cum a zis un prost:
— De câte ori la biseric'am mers,
Popa salcie mi-a dat,
Dacă am început să merg mai des,
La mine nu s'a uitat. — Fiindcă el,
La biserică a mers
Prea de multe ori și des,
Din Florică în Paștică: — Că,
Ii era frică să nu-l ia sfinții la goană.

XLVII. Despre conversații sau petreceri și glume

Vreme e a râde, vreme e a plânge. (Eclesiastul).
Când se vorbește de râs, nu se spune pentru plâns,
Și când se spune de plâns, nu se vorbește de râs. — Iar nu,
Râs amestecat cu plâns. — Cum a zis una:

1) Neînvățat.

— Bărbatul meu zace mort în casă şi mă făcuşi de râsei.
[—Cu toate că,
Moarte fără râs şi nuntă fără plâns, nu se poate.—Dar încă,
Glumele nevinovate
Sunt ca sarea în bucate. — Că
Cu râsul şi cu glumele
Se culeg toamna prunele
Şi rachiu-l bea zapciul. — Iar nu,
Inima-mi crapă de foc
Şi lui îi arde de joc. — Şi
Inima mea plânge şi el râde. — Ci cum am zis:
Toate îşi au vremea lor. — Şi când glumeşti,
Glumeşte numai cu gura
Iar nu şi cu 'mbrâncitura. — Că
Când joc măgarii 'mpreună
Se strică vremea cea bună. — Şi
Pe mulţi prieteni în lume,
Ii facem duşmani prin glume. — Că
Unul ardică la glumă
Ş'altul te 'njură de mumă. — Şi atunci,
Şi de e glumă dar nu e bună. — In adevăr,
L'adunare cine tace
El la nimenea nu place. — Dar şi,
Cine tot mereu vorbeşte,
El la multe şi greşeşte. — Insă,
De multe ori la 'ntrebare
Şi tăcerea răspuns are. — De aceea zice un înţelept:
— Or zi ceva mai bun de cât tăcerea, or taci. — Ca să
[nu-ţi zică:
Pân'acuma a vorbit, iar acuma a tuşit.
O vorbi pe negândite
Şi ieşi cam pe brodite. — Şi
Parcă o scoase din buzunar. — Şi
N'a deslegat sacul încă,
Dar să vezi vorbă adâncă. — Tot ce este,
Nu vorbi peste măsură,
Ci pune-ţi lacăt la gură. — Dintre toate,

Vorba de rău mai lesne se crede. — Şi pe urmă,
Dintr'o vorbă îţi aprinzi paie în cap. — Ci e mai bine
[să-ţi zică:
Este grădină de om. — Şi
De vorba lui nu te saturi: — De cât să-ţi zică:
Este cam după prânz. — Şi
Are sămânţă de vorbă. — Iar,
Când la adunare multă
Spui ceva şi nu te-ascultă,
Dă-le pace tuturora
Şi îţi zi că eşti la moară. — Că atunci,
Parcă gârâiesc gâştele
Şi sbârnăiesc muştele. — Mai vârtos,
Când pornesc toţi să vorbească,
Parcă-i havră ovreiască.

[SURZII]

71. Povestea vorbii

Un surd caprele păzind
Şi la umbră adormind,
După ce s'a deşteptat
Şi împrejur s'a uitat,
Nici o capră c'a văzut,
A crezut că le-a pierdut.
A le căuta plecând
Şi din loc în loc umblând,
Zări p'un plugar cioplind
Şi la un gard împletind.
Se duse a-l întreba,
De i le-a văzut sau ba?
El iarăşi tot surd fiind
Şi ce zice neştiind
Socoti că l-a 'ntrebat
De mai are de lucrat
Şi nasu 'n sus ardicând
Arătă cu el zicând:
— Iată mai am puţintel,
Pân' la acel copăcel,
Apoi isprăvesc, mă duc
D'amiază ceva să îmbuc.
Aşa dar el a plecat,
Spre unde i-a arătat,
Socotind că i-ar fi spus
Că p'aci turma-i s'a dus,
Zicând: — De le voi găsi
Şi tu te vei folosi,
Că e în ele un ţap,
Cu cornul drept frânt în cap.
P'acel îţi făgăduiesc
Că pe loc ţi-l dăruiesc.
Deci acel loc ocolind
Şi turma în crâng găsind,

S'a 'ntors către lucrător,
Zicând cu chip zâmbitor:
— Iacă, mă ţiu de cuvânt,
Ia ţapul cu cornul frânt.
Plugarul cum s'a uitat
Ii răspunse supărat:
— Să ferească Dumnezeu!
Nu, nu i-am frânt cornul eu,
Ciobanul îi zise iar:
— Te necăjeşti în zadar,
Nu-ţi dau altul sănătos,
Dar p'acesta bucuros.
Plugarul ţapu'npingând
Se uită urât zicând:
— Mă! o, omule nătâng
Cum eram cornul să-i frâng?
Când eu nici nu l-am văzut.
Nici să mă uit am şezut.
Fiind acestea acum
La marginea unui drum,
Văd pe o fată trecând
Şi la cânepă torcând,
O opresc, o chiem pe loc
O aduc aci 'n mijloc,
Şi unul ş'altul se pun.
Şi cearta 'ntre ei îşi spun.
Ea întâmplându-se iar,
Surdă, ca şi dânşii chiar,
Gândi că o 'ntreb pe ea
Pe cine-i place să ia,
Şi le zise: — De vreţi voi
Eu iau pe unul din doi,
Apoi fii tu, fie el,
Mie-mi plăceţi tot un fel.
Pe când acestea spunea
Iacă ş'un popă venea,
De bătrân se cocoşea
Şi călare făr' de şea,
Ei pe loc, cum l-au zărit
Şi pe dânsul l-au oprit.
Şi ca să-i spuie s'au pus,
Toţi, cum ziserăm mai sus.
Preotul, surd fiind iar
Şi ce zic ne-având habar,
Când la unul asculta,
Când la altul se uita,
Şi sărind jos după cal,
Zise: — De e al tău, na-l,
Că la treaba mea mergând
Il găsii colea păscând.
Şi pe el m'am aruncat,
Să mă duc pân' la ăl sat.
Deci ei cum s'o fi 'nţeles,
Nu pociu să vă spun ales,
Că cu toţii au plecat
Ş'au mers la zapciu în sat,
Să-i împace la un fel,
Că doar n'o fi surd şi el.
Zapciul în acea zi,
Când a vrut a-i auzi,
S'a 'ntâmplat a-l nemeri
Când nu-i putea suferi
Şi vorbă când nu-i plăcea,
Fiindcă cură făcea;
Că umblase cam zarif [1])
Şi era puţin zaif [2]).
Venise atunci la el
Ş'un meşter c'un cojocel
Şi se necăjise foc
Că nu-l încăpea de loc.

1) Elegant.
2) Indispus — bolnav.

Surzii grămadă intrând,
Fără a-şi aştepta rând,
Toţi de-odată s'au pornit,
Ii spun la ce au venit,
De părea că urlă lupi
Şi albinele în stupi.
Plugarul jura pe sfânt,
Că el cornu nu i-a frânt;
Ciobanul striga înalt,
—Ăst ţap îi dau, nu-i dau [alt!
Fata arăta şi ea,
Că pe unul din doi ia;
Preotul spunea de cal,
Arătându-şi al său hal,
Cum că el nu l-a furat,
Ci numai l-a 'ncălecat,
Zapciul privind uimit,
La lucru nepomenit,
Find şi supărat foc,
De cură şi de cojoc,
Se desbrăcă 'n acel ceas
Şi zise strâmbând din nas:
— Să n'am parte d'ăst cojoc,
(Şi îl aruncă în foc),
Să se prefacă'n cărbuni,
De nu sunteţi voi nebuni!

L'aşa oameni pătimaşi,
Poate crede cinevaşi
Când îi taie vr'un cuvânt
Şi-i rămâne vorba 'n vânt,
Dar ţi-e ciudă foarte mult,
Când aud şi nu ascult.

XLVIII. Despre iuţeală, mânie şi posăcie

El chiar singur e stricat
Şi iar el s'a luminat. — Şi apoi,
Dă şi cu coasa şi cu gresia. — Nu judecă,
Unde o ieşi să iasă,
Or că tunsă, or că rasă. — Că
Focul când se încinge,
Anevoie se stinge. — Insă,
Cine se iuţeşte, curând osteneşte. — Şi,
Cine să oţeteşte, să bea oţet să-i treacă, — Că
Cela ce se pripeşte, adesea se poticneşte.—De aceea.
Să nu te pripeşti că o greşeşti. — Totdauna,
Măsoară de multe ori şi croieşte odată. — Insă
Sunt firi între firi, de nu ştii cum să te miri. — Unul
Şade posac şi tăcut,
Parcă este surd şi mut.
Parcă i-am fript şerpi pe burtă;

Parcă i s'au înecat corăbiile;
Parcă toată lumea îi e datoare;
Parcă mi-a tors şi nu i-am plătit;
Parcă i-a murit curca cu ouă 'n cuib;
Parcă tot îi plouă şi-i ninge;
Parcă i s'a tăiat lefeaua;
Parcă i-am luat apa de la moară;
Parcă i-am tăiat iapa de la gard;
Parcă îşi jeleşte părinţii.
Când râde, soarele răsare.
Când se necăjeşte, tună şi fulgeră.
Işi pierde şi cumpătul şi umbletul.

[NECAZUL]

72. Povestea vorbii

Unul trecând un râu mare, când vru carul a-şi suci,
Cu 'ntâmplare deodată, rupe oiştea aci.
El necăjit stă, se uită, fluierând şi înjurând,
Işi dă palme, bate boii, dă'n car şi 'n toate de rând;
Dup'aceea ca s'o lege, o funie de tei ia
Şi începe să o scuipe, s'o poată ceva muia.
Dar din contră şi l'aceasta înjura, se necăjea,
Că cum vrea el să o moaie, scuipatul nu-i ajungea,
Iar un om ce sta d'o parte şi la dânsul se uită,
Incepu de el să râză, zicând: — Vai de mintea ta!
Măi omule, dar nebun eşti?...' Moaie funia în râu,
— Da, bine zici, el răspunde, că mai ştiu ce fac şi eu!
Parcă-mi lipseşte o doagă, acum la necazul meu.

Unii de necaz când dau,
Pierd şi mintea ce o au:
Iar alţii, de el nu mai scap
Şi tot au simţiri în cap.

XLIX. Despre iuțeală și mânie iarăși

Omul îndărătnic toate d'andaretele le face.
Tu umbli să-l îmblânzești
Și mai rău îl îndrăcești. — El,
Pentru o muscă își dă palme. — Și
Ce tot stai și scuipi din gură când ți-e apa pân' la brâu?
Pentru un purice, își arde plapoma. — Pentru un șoarece,
Lasă să arză și moară,
Numai șoarecii să moară. — De aceea zice:
Răul ce și-l face omul singur, nimeni altul n'ar putea să
[i-l facă. — Că
Oțetul tare, vasul său și-l strică. — Omul îndărătnic
Ce apucă se usucă. — Și,
Toate d'andaratele îi merg. — Adică:
După ploaie chepeneag.[1]) — Și
După moarte cal de ginere. — El nu știe că
Toată graba strică treaba. — Și,
Cine se grăbește curând ostenește. — Iar
Incet, încet, departe ajungi: — Că
Lucrul bun anevoie se dobândește. — Și
Cu încetul se face oțetul. — Și,
Copaciul mare dintr'o aşchie nu se taie. — De aceea,
Nu te grăbi ca fata mare la argea[2]) și ca văduva la măritat.
[— Ci,
Cu răbdare și cu tăcere
Se face agurida miere. — Că nici odată
Două pietre tari nu pot măcina bine. — Iar,
Cine se iuțește la mânie pentru orice fie, e dobitocie. —
[De aceea
Nu fii iute ca piperul în toată vremea. — Și
Nu umbla cu țâfna în nas. — Nu fii ca
Văcarul care s'a mâniat pe nevastă și nasul și-a tăiat.

---

1) Haină cu glugă.
2) Caier în care țărancele țes vara.

[POSTUL PROSTULUI]

73. Povestea vorbii

Un văcar adesea se tot mânia,
De care sătenii nimic nu ştia.
Aşa el odată iar s'a mâniat
Şi o zi întreagă, nimic n'a mâncat.
Seara dacă vine la nevasta sa,
Cu părere'n capu-i că lumii păsa,
O 'ntreabă zicându-i — Ce zicea prin sat?
Le păsa de dânsul, că el n'a mâncat?
Nevasta lui, care era ca şi el,
Prea cu minte mare ca de copăcel,
Ii zice: — Zău nu ştiu, ei nu mi-au vorbit,
Poate şi pe mine s'or fi necăjit,
Că orcâţi cu carul pe la noi treceau,
Asupra-mi nici ochii nu şi-i întorceau,
Ci-şi biciuiau caii, boii îşi băteau,
Ca când de la dânşii necazu-şi scoteau.
— Fie-atunci el zise, tot nu mă împac,
Nu mănânc nici mâine, ca să văz ce fac.
Aşa el se duse ca un sec şi prost
Şi ţinu săracul ş'a doua zi post.
Seara iar întreabă ce au zis de el?
Şi ea îi răspunde tot în acel fel.
El iar se 'ntărâtă cum o auzi,
Şi: — Nu mănânc, zice; nici a treia zi,
Dar răzbindu-l foamea n'a mai întrebat,
Ci îi părea miere, codrul cel uscat.—Prin urmare dar,
S'a mâniat rău pe sat
Şi trei zile n'a mâncat. — Şi,
Le-a făcut-o pe piele. — Că
Nu mai putea de dânsul. — Insă,
Omul îndărătnic şi pismaş ca racul îşi mănâncă carnea
[singur. — Il auzi strigând:
Nu mă plec d'aş şti că m'aş târî cu inima pe pământ. —
[Omul răutăcios şi necăjicios,

De nu poate strica altui, își strică luișl. — Ca
Ursul când n'are de mâncare, își mușcă din labe.
Muierea rea singură își dă palme și-și bate capul de pereți.
[— De vreme ce pe
Muierea înțeleaptă o bate cineva și-i e rușine să plângă, iar
[muierea rea numai dintr'o vorbă ardică mahalaua 'n cap.
Țipă ca și când o belește cineva de vie. — Și
Ca și când îi frige cineva șerpi pe inimă. — Și,
In necaz că i-a zis neroadă, și-a tăiat din rădăcină coada.

[ARȚAGOASA INECATA]

74. Povestea vorbii

Unui sătean, odată, muierea i s'a 'necat,
Când la râu împreună cu altele s'a scăldat.
El cu o prăjină 'n mână, în vârfu-i cu cârlig pus,
Se ducea tot căutând-o, pe cursul apei în sus.
Altul trecând îl întreabă, ce tot umblă căutând?
El spunându-i tot odată își ceru și sfat zicând:
— Mi s'a 'necat, frățioare, nevasta colea mai jos
Și cum să o găsesc nu știu că caut fără folos;
— Bine, acela răspunse, ce cauți pe râu în sus?
Că apa, încolo la vale, trebue să o fi dus.
— Nu crez, frate, 'el îi zise, să fi mers pe apă'n jos?
Că ea cât trăia în viață, toate le făcea pe dos
Și socotesc că și moartă d'andăratele s'a dus,
Și trebue prin urmare s'o caut pe apă'n sus.

L. Despre amicie sau prietenie

Timpul trece cu azi cu mâine,
Iar vecinul rău tot rămâne. — Insă,
Cine a aflat în lume prieten adevărat,
El o comoară bogată 'n viața sa a câștigat. — Căci
Pe câți îi credem de prieteni
Ne sânt ca niște cunoscuți,

Numai din vedere văzuți; — Iar
Pe câți îi numim cunoscuți,
Ne pot fi vrăjmași nevăzuți. — Cei mai mulți sunt,
Prieteni ai mesii, iar nu ai nevoiei. — Care zice:
Îl cunosc ca pe un cal alb,
Ș'aleargă să te-afunde 'ngrab, iar nu cari
Se răspândesc ca potârnichiile, — zicând:
De-l voi mai vedea odată se face de două ori. — Zice un
[proverb
Cuiul cel nou scoate pe cel vechi, afară. — Insă,
Nici odată pentru un prieten nou câștigat, nu lepăda pe
[cel vechi. — Că
Prietenul vechi este ca vinul, care pe cât se învechește, atât
[mai cu gust se bea.
Prietenul adevărat este acela care te sfătuiește spre bine, iar
[nu care îți laudă nebuniile, — Precum zice alt proverb:
Dacă din nenorocire ai prieten nerod, tu fii înțelept. —
[Iar de este,
Bun, ca pâinea a bună, îi ei îmbucătura din gură. — Zice
[alt proverb:
Dacă prietenul tău este miere, tu nu umbla să-l mănânci
[tot. — Cum a zis unul:
— Tu zici că-mi voești binele și mă 'nghimi ca albinele.
Prietenul la vreme de nevoie se cunoaște.

[URSUL ȘI CĂLĂTORII]

75. Povestea vorbii

Doi prieteni împreună pe un drum călătorind,
Un urs le ieși 'nainte, cu groază spre ei venind.
Unul dintr'ânșii de frică, văzând ursul furios,
Se sui și se ascunse, sus într'un copac stufos;
Celalt într'acest pericol singur dacă s'a văzut,
S'a 'ntins la pământ îndată și în mort s'a prefăcut.
Ursul dar, toldeodată asupra lui cum sosi,
Pe la nas, pe la ureche, se plecă a-l mirosi;

Iar el îşi ţinu suflarea să nu simtă că e viu,
Că ursul mort nu mănâncă, după cum zic cei ce ştiu.
Şi aşa de mort gândindu-l, cum sta nesuflând lungit,
Nici de cum ne-atingându-l, l-a lăsat şi a fugit;
Iar prietenul său, care sta în copacul stufos,
— Ia spune-mi, măi frăţioare ursul ce lucru-ţi şopti,
După ce se duse ursul, l-a 'ntrebat dându-se jos:
Când se puse la urechea-ţi? (Şi 'ncepu a hohoti.)
— Mi-a poruncit, el răspunse, să ţiu minte să păzesc
Şi cu'n prieten ca tine să nu mai călătoresc.

LI. Despre pizmă, vrăjmăşie şi ură

Am mai zis că,
Mai bun e un vrăjmaş înţelept, decât un prieten nerod.— [Că
La casa aprinsă şi vecinul vrăjmaş aleargă să o stingă. — [De aceia,
Nu da nimănuia loc
Să te blesteme cu foc. — Şi
Nu te lua cu nimenea 'n pizmă.
Că pizma scoate băşici,
Ca picioarele de opinci. — Totdauna,
Cine va umbla cu pizma,
Işi va şterge singur cizma. — Şi
Cu pizma nu o scoate nimenea la căpătâi. — De aceea
Nu te juca cu coada ursului. — Că
Intre o mie de prieteni, un vrăjmaş de vei avea, e destul [ca să-ţi facă pe toţi vrăjmaşi.—Şi apoi,
Zece gâşte când se pornesc
Pe un câine-l biruiesc. — Şi
Zece mârţoage, pot duce pe un armăsar,
Iar un armăsar nu poate
Ca să le ducă pe toate. — Ci te fereşte şi
Nu da ciomag cui nu eşti drag,
Să nu ţi-l întoarcă în cap. — Şi
Nu da sabie în mâna celui vrăjmaş,

Că pe altul după ce taie
Şi asupră-ţi o să saie. — Şi vii la proverbul:
Vino lupe de mă mănâncă de-a gata. — Insă
De pizmă şi vrăjmăşie, atârnă şi zavistia. — Şi atunci,
Cari ochi văd mai bine?... Ai zavistnicului. — Că
Ochii zavistnicului văd şi cele ce nu sunt. — Zavistnicul
Are văz de lup şi auz de vulpe. — El
Este ca un câine de uşi multe. — Că
Pe câţi nu-i poate muşca, îi latră. — Dar,
Insă pe unde îl ştie
Nu-i dă meşii [1]) să mai vie. — Că
De multe ori, unde nu se ajunge pielea de leu, împlineşte
[cu pielea vulpei.

LII. Despre ceartă şi neînvoire

Lupii se cert pe unde vin,
Pentru dobitoc străin. — Şi,
Vrăbiile se gâlcevesc
Pentru meiul omenesc. — Că
Oamenii proşti se ceartă ca ţiganii şi se bat ca orbii,
Stau între nicovală şi ciocan. — S'a pomenit că
L-a trăznit ca diu senin. — Vai de ei!
Trăiesc ca câinii cu porcii. — Că
Se ceartă de-şi mănâncă capetele. — Omul gâlcevitor,
Caută gâlceavă cu lumânarea. — El este:
Tu-i dai buna dimineaţă
Şi el de păr te înhaţă. — Şi,
Tu-i ceri să-ţi numere toate
Şi el dator te mai scoate. — Ş'apoi
Nu se 'mpacă când se 'ncurcă,
Să-i dai şi urdă de curcă. — Dar
Işi găseşte uneltioară
Să-i taie din unghişoară. — Că
Il dete afară îndată,
Ca pe o măsea stricată. — Sau:

1) Nu cutează.

Il luă pe loc de bete (brâu)
Ş'afară pe uşă-l dete. — Şi
De bătăi şi loviluri,
Scăpă printre picături. — Şi
Scăpă ca din ghiarele ursului, cu părul vâlvoi. — Şi
I-a dat pân' s'a săturat
Ş'atunci l-a făcut scăpat. — Ca câinele
Se pomeneşte din cale
De coadă tocmai în vale. — Ş'apoi,
S'a spart pricina 'n sbor,
Tot iarăşi în capul lor. — Fiindcă a fost,
Cu învăţul altuia şi cu părul său. — Că,
Altui ce-i pasă de păsul tău. — El zice:
N'o să cânte cocoşul meu pe gardul lui. — Deşi
După nor şi ploaie răsare şi soare. — Deacea
Ţine minte în tot vacul
Şi nu-ţi băga 'n cârd cu dracul. — Ci
Lasă-l să-şi împarţă părul,
Cu furca (bătut ca mărul). — Şi
Pe cine-l mănânc'o spinare,
Lasă-l să-i dea scărpinare. — Şi
Lasă-l să-i ia părul foc. — Că nesupusului,
Mai bine odată, na!
Decât tot, stăi că ţi-oi da. — Şi decât
Ţi-o fac eu ţie, ţine minte. — Şi
Ţi-o coc eu ţie, stăi mă. — Ş'apoi,
Dumnezeu să te ferească,
De bătaia cea orbească,
Şi picioranga[1]) schiopească. — Povestea ţiganului:
Care cum venea,
Tot Udrea-l chema. — Zicând:
Lasă-l să-l moşesc eu. — Altul,
Lasă-l pe seama mea, eu sânt naşul lui. — Şi altul iar:
Lasă şi eu să-l ating,
Spatele să-i mai încing. — Bunioară,

1) Cârja.

Au venit sălbaticii
Să 'mpace domesticii. — Insă
Cine are mintea 'ntreagă,
In cearta altor nu se bagă.

[CREERII ȚARANULUI]

76. Povestea vorbii

Doi ostași odinioară stând cu săbii la duel,
Un țăran prost, cum îi vede, se vâră'ntre ei și el,
Strigându-le: — Stați, măi frate, ia stați pentru Dumnezeu.
Nu vă omoriți cu zile, ascultați cuvântul meu!
Dar ei când să se lovească, sabia unuia pică
Drept în capul țăranului și 'n două i-l despică.
Comisia, luând știre cu doctori, a alergat
Ca să vază pe săracul de este de vindecat;
Intr'aceasta comisarul când zise: — Ia vă uitați
Dacă creerii în capu-i sânt de sabie stricați,
Țăranul: — Ia lăsați, zise, că eu creeri de aveam
Nu m'amestecam în ceartă, ci drumul îmi căutam.

LIII. Despre pricini de judecăți

Judecata e în capul omului. — De aceea zice:
Pune-ți căciula înainte și te judecă singur. — Că,
Judecătorul când ți-e protivnic, cu cine o să te judeci? —
[Dacă va și
Face hatârul corbului, ca să învinovățească porumbul.—Și,
Cine plânge înaintea judecății își pierde lacrimile. — Că
[de e vinovat,
Il întinde ca pe-o opincă scurtă. — Și
Il poartă pe la icoane. — Sau,
Il poartă de nas, pe unde îi place. — Că
Șchiopătura oilor e bucuria lupilor. — Pentrucă,
Lupii totdeauna se bucură în timp de furtună. — Că
Două ouă când se tot ciocnesc, unul trebue să se spargă.
[— Insă,

Gardul, cu proptele bune,
Nu cade 'n timp de furtune. — Şi
Cine dă din mâini nu se îneacă. — Că
Darea trece marea. — Şi
Aurul deschide raiul. — Şi
Sabia de aur taie mai mult decât cea de fer. — Ci,
Bate-te cu săgeţi de argint, de voieşti să birueşti. — Că,
Banul e ciocoi de uşi multe,
Are trecere 'n ori ce curte. — De aceea,
Or să fii cu miere 'n gură, or cu mâna 'n buzunar. — Că
[totdeauna
Bogatul greşeşte şi săracul cere iertăciune. — Deşi
Dreptatea iese ca undelemnul d'asupra apei. — Dar,
Mai bine o învoială strâmbă decât o judecată dreaptă.—Căci
Dreptul totdeauna umblă cu capul spart. — Ş'apoi,
Cine ţi-a scos ochii? — Frate-meu. — D'aceea ţi i-a scos
[aşa adânc! — Povestea ăluia,
Ţiganul, când a ajuns împărat,
Intâi pe tată său l-a spânzurat. — Că
Prieteşugul judecătorului e pe genunche. — Dar însă,
Corb la corb nu scoatee ochii. — Şi,
Dacă vrei să nu scârţâe roata, unge osia. — Că,
Dacă o ungi merge mai bine. — Cum a zis unul:
Carte nu ştie, dar calcă popeşte. — Cum a zis altul:
Ştie bine vlădica
Pe cine ia de chică. — Că,
Dacă pui untdelemn în candelă, îţi va lumina. — Şi,
Când pui piemn mai mult, se face mămăliga mai mare.
[— Pentrucă,
Boul nu treieră cu gura legată. — Şi,
Cine slujeşte altarului, din altar mănâncă. (Apost).
Cine va să se roage sfântului, duce lumânare şi tămâie.—
[Şi atunci,
Olarului unde-i place, acolo pune mânuşa. — Că rareori
Buturuga mică răstoarnă carul mare. — Ci mai bine
Fă-te cu dracu tovarăş, până treci puntea. — Şi
Zi că e laptele negru. — De cât să strigi,

Cu judecata, nu cu lopata. — Adevărat,
E ştiut că pricina nu ajută. — Dar,
In ţara orbilor, cel cu un ochiu este împărat. — De multe
[ori,
Rămâi bătut, ocărît şi cu banii daţi.

[CUCUL CÂNTĂ ZAPCIULUI]

77. Povestea vorbii

Primăvara, într'un nuc,
Stând şi cucuind un cuc.
Doi proşti cum îl asculta,
Porniră a se certa,
Pe unu-l chema Pălmuş
Şi pe celalt Ciomăguş.
Pălmuş privind la cuc sus
Şi văzându-l spre el pus,
Zise: — Or văzuşi tu mă
Că cucu mie-mi cântă?
Ciomăguş zise: — Minţi tu,
Că cucu'n nuc cum stătu
La mine 'ntâi se uită
Ş'apoi atunci cântă.
—Dar nu vezi, Pălmuş a zis,
Cu ciocu 'ncotro e 'ntins?
Dacă ţie ţi-ar cânta
La tine s'ar şi uita.
Ciomăguş se 'ntărâtă
Şi bâta îi arătă,
Zicându-i:—Nu-mi tot vrăji
Că de mă voi necăji,
Cu asta în cap te pocnesc,
Ai auzit ce-ţi vorbesc?
Ţi-am spus că când a cântat
Intâi în ochi mi-a cătat
—Ce e? tu să mă baţi, zici?
Tu pe mine?... Na dar, plici!
— Ce dai tu în mine, mă?
(Şi ciomagu-ş întremă).
Na, poc!—mă! plici, şap?
[na buf
— Aolio! — stăi — mă, uf?
— Ho, ho, ce aveţi de gând?
Strigă Bunea alergând,
Ş'apucând îi descâlci,
Pe un pe alt îmbrânci,
Pe amândoi ocărând,
Judecându-i şi zicând:
— Firea-ţi porci-de câini
[să fiţi!
V'aţi pornit să vă sluţiţi!
Pălmuş, aprins grozav foc,
Merge la zapciu pe loc,
Şi spuind cum s'a certat,
I-a dat bani şi l-a rugat,
Ca, când îi va înfăţişa
Să zică ca el aşa.
Că cucul lui i-a cântat
Şi să certe pe celalt.
Ciomăguş p'ascuns şi el
Mergând în acelaş fel,
Pe zapciu unse pe bot,
Dând cât avea 'n pungă tot,

Şi să zică l-a rugat,
Că cucu lui i-a cântat.
Deci când i-a înfăţişat
Şi jalba a ascultat,
Zapciul puţin mişcând
Şi genunchiul ardicând,
Supt saltea le-a arătat,
Banii ce i-a fost ei dat,
Zicând: — Şi unu' ş'altul
[minţiţi
Şi ca nebuni vă sfădiţi,
Că cucul, să ştiţi curat,
Numai mie mi-a cântat;
Şi voi, zic, vă împăcaţi.
Să n'auz că vă certaţi,
C'apoi iau gârbaciul meu
Şi vă împac cum ştiu eu.

Vezi aşa,
Cine face ca mine, ca mine să paţă.
Capul face, capul trage.
Unde nu e cap, vai de piciore. — Mulţi zic că.
Banul e ochiul dracului. — Şi că
Banul te bagă afund, banul te scoate în und. — Dar,
Culcă-te pe urechia aia. — Şi,
Ai fi bun cât ai fi. — Căci
Bolnavul multe zice şi sănătosul face ce ştie. — Că
A băga mâna în miere şi a nu-ţi linge degetele, nu se poate.

[COTOIUL ŞI CAŞUL]

78. Povestea vorbii

Două surori într'o casă, surori, fraţi cum vrei să zici,
In cămară după masă intrând ca nişte pisici,
Mirosiră, cotilură[1]) din taler în tăleraş
Ş'între altele găsiră şi o felie de caş.
Sar amândouă d'odată, asupra-i se grămădesc,
Pentru el vor să se bată, fac gură, se gâlcevesc.
Şi una şi alta rele, mârâia şi miuia,
Să-l împartă între ele nici de cum nu se 'nvoia,
Şi ca să nu se mai certe, merg la cotoi, cer la el
Ca prin dreaptă judecată să le'mpace la un fel.
Cotoiul ca un cuminte, le-a zis: — Nu vă mai certaţi,

1) Linseră.

Ce folos mii de cuvinte? eu știu cum vă împăcați.
Care le împacă toate: e cumpăna pe pământ
Și împotrivă-i nu poate nimeni să zică cuvânt,
Zicând aceste apucă și cumpenele pe loc,
Ceru caşul să-i aducă, îl rupe drept în mijloc,
Pune într'o parte ş'alta caşul cel în două frânt.
Înalță cu mâna 'ndată cumpăna de la pământ.
Dacă vede că 'ntr'o parte atârnă mai greu niţel,
Ia din cealaltă parte și muşcă ceva din el.
Îl pune iar, iar ridică, acum dincoaci greu văzând,
Muşcă și d'aci niţică ca să potrivească vrând.
Apoi iar, și iar și iară, când aci când colea greu,
Vrând lor rău să nu le pară,, el a muşcat tot mereu,
Pân' se săturâ pe sine și lăsă părţile mici,
Atunci se potrivi bine și le dete la pisici.
Ele dar silite fură astfel a se mulţumi,
Dacă minte nu avură singure a-l împărți.

LIV. Despre ruşinare și neruşinare

De oameni cine nu se ruşinează,
Nici de Dumnezeu nu se 'nfricoşează. — Insă
Să aibă cineva ruşine
Până unde se cuvine. — Adică:
Să aibă omul ruşine
Când face rău, iar nu bine.—Și către neruşinoşi a zice:
Parcă mi-e ruşine mie,
Că nu ţi-e ruşine ţie. — Și
Imi crapă obrazul de ruşine.
Mi se pare de ruşine
Că cade cerul pe mine. — Dar nici să fii de aceia,
Parcă n'are nas să ne dea obraz. — Căci
Omul cu ruşine piere. — Că
Nimeni nu dă pân' nu-i cere. — Și,
Toate-s cu timp și soroc
Și ruşinea la al ei loc. — Foamea și ruşinea

Nu se pot do loc uni
Intr'un loc a locui. — Sunt ruşinoşi şi d'aceia cari,
S'a învăţat desbrăcat
Şi i-e ruşine 'mbrăcat. — Sau,
Ii este ruşine să mănânce bine. — Insă
A mânca nu e ruşine,
(Când mănânci cum se cuvine). — Căci
Omul la masă când şade,
Să mănânce cum se cade. — Iar nu cum zice:
Şi-a plecat gura şi nasul,
Ca, când o să îmbuce vasul. — Nici iar
Nu sta ca un nemernic,
Dacă te cunoşti vrednic. — Adică:
Nu sta departe ca să nu fii uitat,
Nici te vârî ca să nu fii pe brânci dat. — Căci
Obrasnicul are ceas, când să ia ruşinea'n nas. — Şi,
Cine are adunare cu cei fără ruşinare, e tot într'o defăimare.
[Indată îi zic:
Cioară lângă cioară trage,
Alte păsări nu-i sunt drage. — S'a văzut că,
Celui fără ruşinare,
De-i dai ceva obraz, sare
Să ţi-se urce în spinare. — El,
De certare, nu se ruşinează,
De bătaie, nu se înfricoşează. — Dar însă
Işi găseşte fără voie
Lungul nasului să-i moaie. — Zicând:
I se moaie niţel nasul, cel de oţel. — Şi
Găsi om meşteşugos a-i ciopli obrazul gros.

LV. Despre obrăznicie şi calicie

Ce-mi este mojicul,
Ce-mi este calicul?
Unul ş'alt obraznic
Şi în zi de praznic. — Că,
Omul calic şi obraznic
Merge nepoftit la praznic.—
[El
Ca porcul, dă năvală. — Dar

[şi Ajunge după uşe. — Obraz-
Duce la tăvăleală. — De [nicul este:
[multe ori, Lasă-mă sub pat, lasă-mă în
Ca oala de mânuşe, [pat.

[OBRAZNICUL]

79. Povestea vorbii

Un călător într'o vreme, lângă un sat înserând,
Trase aci la o casă, femeii sălaş cerând.
Femeia însă răspunse, zicând: — Nu poci dragul meu!
Că bărbatu mi-e la moară şi-s singură numai eu.
— Şi ce vatămă, el zise, să primeşti un drumaş,
Care nu-ţi cere alta, de cât numai un sălaş?
— Adevărat, ea răspunse, aşa e după cum zici,
Că te-oi primi în casă, nimica nu o să-mi strici;
De cât nu e cu cădere unei tinere femei,
Să doarmă cu altu 'n casă, când e dus bărbatul ei.
— Nu, nu dragă, el îi zise, nu cer cu tine 'ntr'un loc,
Mă mulţumesc ici în tindă şi la ziuă plec pe loc.
Se înduplecă femeia, auzind acest cuvânt,
Şi zise: — Aşa se poate, tot eşti l'adăpost de vânt.
El aşezându-se 'n tindă, ca un foarte mulţumit,
Ea se închise în casă şi mai mult nu i-a vorbit.
Pe la miezul nopţii însă, el neliniştit de gând,
Se sculă, bătu în uşe: — Lele, lele, 'ncet strigând,
Fă bine şi îmi deschide, te rog pentru Dumnezeu,
Că vântul bate prea rece şi mor tremurând mereu,
Ci lasă-mă după uşe, că tot e'n casă oricum.
Nu-ţi face păcat cu mine, să mă duc bolnav pe drum.
Femeea fiind miloasă, deschizând, îl primi;
Ca aci, precum ceruse, după uşe a dormi.
Nu trecu două minute şi începu iar a striga,
Zicând: — Lele! lele, dragă! îndrăsnesc a te ruga,
Că tot ţi-ai făcut pomană şi în casă m'ai băgat,
Fă bine 'ncai de mă lasă să viu acolo sub pat,

Că prin crăpătura uşii, vine vânt săgetător
Şi m'a înghe|at cu totul de tremur par-că să mor.
Femeea cea 'ndurătoare iarăşi se milostivi
Şi sub patul ei să doarmă nu i se împotrivi.
Trecând astfel pu|in încă, iar îl auzi strigând:
— Lele! leli|oară dragă! şi aci mor tremurând,
Că vine vânt şi mai rece din părelele crăpat,
Ci fă bine de mă lasă într'un col|işor din pat.
Pân' aci, văzând femeia că i-a vorbit tot cinstit
Şi într'un col| aci, în patu-i, să doarmă l-a 'ngăduit
Dar el neastâmpăratul, în pat dacă a trecut
Şi văzând-o că ea toate voin|ele i-a făcut,
Işi lungi nasul şi zise: — Dragă lele! tot mi-e frig,
Aici încă mai rău tremur, uită-te cum mă 'ncovrig,
Ci tot |i-ai făcut pomană, te rog fă-o 'ncai deplin
Şi mă lasă lângă tine să mă încălzesc pu|in.
— Omule! femeea zise, dar prea obraznic ai fost,
Intâi ceruşi numa 'ntindă să te las la adăpost,
Apoi ceruşi după uşe, şi de acolo sub pat,
Până în cea după urmă cerând 'n pat te-ai urcat;
Eu iar |i le 'mplinii toate, gândind că eşti om cinstit,
Dar tu, că |i-am făcut bine, de proastă m'ai socotit.
Şi în loc de mul|umire, ca un om neruşinos,
Te 'ntinzi cât nu |i se cade cu obrazul tău cel gros.
Zicând astfel eşi 'ndată, strigă să vie Grivei,
Ii arată pe străinul cel lungit în patul ei,
Şi asmu|indu-l asupră-i, şi el iar cum îl zări,
Il făcu 'ngrab' să nu ştie, uşa cum o nemeri;
Auzindu-i lătrătura şi fra|ii lui din vecini,
Sărind şi ei deşteptară că|el, purcel şi găini;
Şi aşa to|i cu paradă, cu muzică de lătrat,
Cu subţiri şi groase glasuri, îl petrecură din sat. —
[Obraznicul însă
Orce o fi nu-i pasă,
Unde o ieşi să iasă. — Că
Porcului aci îi dai bice,
Şi el se întoarce şi zice:

Anțerț[1]) mă bătea p'aice. — Omul obraznic,
Cineva or de-l cinstește,
Or cu vorbe-l ocărăște,
El una le prețuiește. — Il vezi numai,
Iți stă înainte cu cracii,
Ca ursu 'n spinarea vacii. — Și
Nu-ți mai caută în obraz,
Iți dă cu luleaua 'n nas. — Și
Ingroașe obrazul.
Ia rușinea în nas în fie ce ceas. — Că este
Cu obrazul gros și semeț
Și cu gură de orbeț. — Incă
Orșice obrăznicie
Curge tot din mojicie. — Și
Tot cam după neam merge toate.
Din ce este, nu-l poți scoate. — Căci,
Calicul împărat să ajungă,
Cât de mulți bani să aibă în pungă,
El până când nu va cere,
Nu mănâncă cu plăcere.

[IMPARATEASA CERȘETOARĖ]

80. Povestea vorbii

Auzim din alte veacuri, că un fecior de 'mpărat
Preumblându-se prin țară îmbrăcat în port schimbat,
A văzut cu 'ntâmplare 'n marginea unui oraș,
O prea frumușică junĕ, cu chip ca de îngeraș:
Care într'atât de dânsa inima i s'a rănit,
Cât asupra-i de odată gândul i s'a pironit:
Ș'astfel, cu desăvârșire la amorul ei căzând
Incepu să pătimească, somnul, liniștea pierzând;
Se afla în toată vremea fel și chip a se gândi
Cum și ce mijloc să facă el spre a o dobândi!
Si de neamu-i vrând să știe a trimis cercetător,

1) Acum doi ani.

Care 'i-a şi spus că este fata unui cerşetor:
— Fie, zise el, nu strică, slobod este la sultani
Ca să-şi ia soţii chiar roabe, cumpărându-le cu bani;
Legea văz că nu ne 'nvaţă ca să căutăm la neam,
Dacă toată lumea 'ntreagă este de la un Adam,
Astfel el după ce zice, o aduse în serai (palat).
Unde ca o 'mpărătească trăia că în sân de rai;
Dar însă acele bunuri nu o mulţumeau pe ea,
Ii părea că cu cerşitul cu mult mai bine trăia
Acele mâncări lucsoase nu o puteau împăca,
Când le mânca îi părea că după umeri arunca,
Mai de multe ori ea încă la masă dacă şedea
Se scula mai mult flămândă, de dânsa nu se prindea;
Dar însă şi nemâncată vre-odată nu umbla,
Ci după masă în urmă se 'ndopa când se scula,
Că mergea pe la dulapuri, se ducea pe la cămări,
Unde se afla în vremuri feluritele mâncări
Şi 'nchizându-se înăuntru mâna la ele 'ntindea,
Zicând: — Faceţi-vă milă! Şi cerşea, ca când să-i dea;
Şi-apoi lua rămăşiţele d'ale mesii şi mânca,
Până se sătura bine, şi astfel se împăca.

LVI. Despre mojicie

Mojicul e tot mojic chiar şi în ziua de Paşti,
E un bogat şi calic, şi un dobitoc să-l paşti. — Că,
Fie 'n zarpale[1]) de aur,
Nu este decât un taur. — Şi,
Pe măgar cât să-l 'mpodobeşti
Armăsar tot nu poţi să-l numeşti. — Că
Pe mojic îl cunoşti după ochi
Ca pe măgarul după urechi. — E ca un borcan,
Din afară zmălţuit
Şi din lăuntru mânjit. — Şi,
Atât de treabă ce este,

1) Haine scumpe de brocat.

Numai jujeu[1]) îi lipseşte. — Că
Tu obrazul îţi întorci
Şi el dosul, ca la porci. — Pentrucă
Porcul or încotro face, —
Lui tot noroiul îi place,
Din ce e nu-l poţi preface. — Că
Gardurile dă ocol
Şi se trânteşte 'n nomol. — Adică:
Zi cu un cuvânt, neam rău,
Zgârios ca un herăstrău. — Că,
Dac'a fost mojic întâi,
E şi păn' la căpătâi. — In zadar,
Salcia cât să căzneşti,
Pom nu poţi s'o altoeşti. — Şi
Cioarei cât să-i cânţi măcar,
Ea tot îţi va zice gar!

[NICI SALCIA POM NICI MOJICUL OM]

81. Povestea vorbii

Spun c'un nobil oare-care,
Ce avea coprinsuri, stare,
Insurându-se ia fată,
Nobilă, iar şi bogată;
Şi trăind ei împreună
In iubirea cea mai bună,
Dumnezeu voind le dete
Vreo câţi-va prunci tot fete.
Şi dintr'aceste 'ncepură
Certe între ei şi ură,
El făcându-o cu vină
Cum că ea de pricină,
Printre fete să nu nască
Şi o parte bărbătească.
Ea iar ne tăcând ca mută,
Amândoi stând la dispută,
El în cele după urmă
Vorba hotărât îi curmă,
Că cu dânsu n'are pace
Un fecior de nu-i va face.
Şi fiind ea 'ngreunată,
Zice: — Iar de-i face fată
Zic o vorbă ca o mie
Că nu-mi vei mai fi soţie.
Auzind ea cu 'ntristare
Hotărâtu-i de lăsare,
Plânge şi se amărăşte,
Neştiind iar ce va naşte.

1) Jug de lemn ce se pune la gâtul porcilor sau câinilor, ca să-i împiedice a face stricăciuni.

Se gândea tot cum va face
Pe bărbatul său să'mpace,
Şi se ruga c'umilinţă
Celui ce i-a dat fiinţă,
Ca 'ntr'un chip s'o lumineze
Şi spre bine s'o 'ndrepteze.
Trebuind dar să sosească
Ziua, ceasul, ca să nască,
El îşi ia tovărăşie
Şi se duce la moşie,
Ca să facă vânătoare
Pe la munţi, de căprioare,
La plecarea sa zicându-i,
Ş'acel tot cuvânt lăsându-i
Că de-o face iarăş fată,
Să ştie că e lăsată,
Iar fecior de îi va face,
Toată'n berlant[1]) o s'o
['mbrace.
Deci după a lui plecare
Ea fiind la întristare,
Zice către moaşă: Mamă!
Foarte mult îmi este teamă
Nu cumva să fac iar fată,
Ci să mor mai bine 'ndata
Moaşa ei prin cercetare,
Auzind a sa 'ntristare,
Zise: — Lasă, fii în pace,
Supărare nu-ţi mai face,
Să te văz eu uşurată,
Fie chiar măcar şi fată,
Că avem noi meserie,
S'o facem fecior să fie,
Că aseară p'o sărmană,
Am moşit-o de pomană
Ş'a făcut un băiat care
E frumos de soţ nu are.
Bărbăţelul ei, săracul
Este slugă în tot vacul,
La o proastă meserie,
Adică la olărie,
Care d'stăzi până mâine
Biet munceşte pentr'o pâine,
N'a putut la ea să yie,
Nici ce a născut să ştie;
Şi uşor cu ea vom face
Cum vom vrea şi cum ne
[place;
De voi vedea că naşti fată,
Mă repez la dânsa 'ndată,
Fac schimb, le luăm feciorul
Şi ne împlinim tot dorul.
Ast-fel moaşa cea cuminte
Mângâind-o cu cuvinte,
Fu cucoana uşurată,
Cu 'ntâmplare iar c'o fată.
Moaşa cum o vede pleacă
Tocmai la acea săracă,
Duce fata, se 'nvoeşte,
Cu ceva o dărueşte,
Şi cu elocventă limbă
O înduplecă şi schimbă.
Cum făcu această treabă,
Ia băiatul mai îngrabă,
Aleargă cu el, se duce
Şi la nobila îl duce:
Care toate într'o noapte,
Se făcură numa 'n şoapte
Intre moaşe şi lăuză,
Altul fără să auză

1) Briliant.

Şi cuvânt fără să iasă
Nici la sluga cea din casă.
Dimineaţa se aude
Prin vecini, prin ncamuri, [rude,
Şi se risipi cuvântul
Pretutindenea ca vântul,
Că cutare născu june,
Cu frum'seţe de minune,
Şi ştafeta gata fuse,
La bărbatul ei se duse;
(Pentru că el când plecase
Vorbă către alt lăsase
Ca îndată să-l vestească
Or ce s'o 'ntâmpla să nască.)
El citind scrisoarea 'ndată,
Cu inima bucurată
Dă amicilor o masă
Şi se 'ntoarce în grab acasă,
Pe doritul prunc îl vede
Şi mai bine se încrede,
Astfel dar a lor sfădire
Se preface 'n păciuire
Carii şi cu vorbă bună
Sfătuindu-se 'mpreună,
Cum şi moaşa cea isteaţă
Trebuind să fie faţă,
Cu nobleţe o rugară
Şi o şi îndatorară,
Ca vre-o doică să găsească
Pruncul cel iubit să-l crească,
Să o caute să fie
Cum cunoaşte ea şi ştie,
Moaşa ce era 'nţeleasă
Ca o mehenche[1]) aleasă,
— Bucuros, zicând se duse,
Chiar la care îl născuse;
S'a făcut c'o cercetează,
Ş'a venit numai s'o vază,
Ea cum vede moaşa 'n grabă,
Ce face băiatul 'ntreabă,
Dar bătrâna cea cu dracul
Pe loc îi găsi capacul,
Şi îi zise: — Mămuşoară
Fie-i ţărâna uşoară,
C'a murit şi-l îngropară
Încă de alaltă-seară:
Zău! tu eşti de fericire!
Ţ'a avut Dumnezeu de ştire,
Căci cum lipsa te apasă
De-ţi murea şi el în casă,
Tu ai fi avut ce pune
Ca să-i faci îngropăciune?
Ştie Dumnezeu ce face.
El mângâie pe sărace.
Tu dar ca o norocită
Eşti cu două folosită,
Una că ai şi fetiţă
Ş'al doilea ai şi ţâţă,
Care d'aci înainte
O să te aducă 'n cinste,
Că eu ca o moaşă iară
Am moşit chiar şi aseară
P'o cocoană prea bogată,
Şi de dânsa sunt rugată,
Cu bărbatu-i împreună,
Să-i găsesc o doică bună,
Şi plecasem a mă duce
Spre a le o şi aduce,
Dar mi-a fost în gând de [tine
Ca să-ţi fac acest mult bine,

1) Şireată.

Să te duc la aşa casă,
Să trăieşti ca o crăiasă.
— Mamă! zise ea, sunt gata,
Merg, dar nu mă'ndur de [fată,
Că şi chiar bărbatu-mi zise,
Pe la mine când venise:
—După ce vei naşte, dragă,
Mergi vre-o doică de te bagă.
Decât nu mă lasă mila
Ca să depărtez copila.
Moaşa care vrea chiar asta,
A răspuns către nevastă:
— Şi de fată fii în pace,
Că vom face ce vom face;
Sunt femei sărace multe,
Care chiar aci în curte
Vom putea aduce una
Cu puţin plătind pe lună,
Ş'astfel o să aibi prin mine
Şi copila lângă tine;
O să zic că-mi eşti nepoată.
Şi ce vrem o să se poată.
Moaşa dar cu câte-i spuse
La prochimen o aduse,
Şi o duce să doicească,
Chiar copilul ei să-l crească,
Cu iconomii c'aceste,
Făr'a şti că al său este,
Să se afle şi fetiţa
Tot pe lângă cuconiţa.
Deci crescând băiatul mare,
Şi'ntâi şi după 'nţărcare,
Şi de când umbla ca broasca
Incepu să se cunoască:
„Că este o floricică
Nasul care îţi băşică";
„C'alta e mirosul floarei
Ş'alta este al putoarei;"
„Alt miros dă florăria
Ş'alt miros dă bălăria".
Astfel dar şi copilaşul,
Ce-l numea toţi coconaşul,
S'a văzut de vârstă mică
C'o să iasă o urzică,
Sau o floricea de laur,
De şi cheltuiau ei aur.
Dându-l să înveţe carte,
Ş'a urma ştiinţi înalte
Ii era de surdă toate,
Nu putea la cale scoate;
„Că prostia din născare
Niciodată leac nu are;"
Nu putea nimic să'nveţe
Nici din vorbă, nici din [beţe;
Dar năravurile rele
Era eminent la ele;
Mişeliile din lume
Le ştia el toate-anume;
El ştia să'njure bine
Şi cântece de ruşine;
Invăţase şi la fluier,
Incă şi din buză şuier,
A se tăvăli 'n gunoaie.
Ş'a se juca cu noroaie.
D'alde aste ş'alte multe
Şi mai mari şi mai mărunte,
Nobilei fiind văzute
Nu i se păreau plăcute;
Se amăra, ofta 'n sine,
Neamul lui ştiindu-l bine,
Insă ce era să facă,
Taina trebuia s'o tacă!

Dar când își vedea copila,
Ii rănea ficații mila!
Căci fiind c'a doicii fată
Mai prost era și tratată;
Insă oricum, trandafirul
De și il cuprinde știrul,
Fața-i tot se osibește
Și frumos tot mirosește.
Intr'acest chip și fetița
Ii arăta chipul, vița,
Toat'a ei delicatață,
Ii adeverea nobleță,
Mai vârtos înțelepciunea,
Spiritul și iertăciunea,
O făcea la toți iubită
Și cu dragoste privită!
Nobilul chiar din cuvinte
Cunoscându-o cu minte,
Și că, când s'o face mare,
O să fie de mirare,
Nu o depărtă din curte,
De și avea fete multe,
Ci la 'nvățături o dete
Ca și p'ale sale fete;
Doica iar rămase 'n casă,
A sluji pe jupâneasă.
Fata dar învățătura,
Cartea cum și cusătura,
Prin silința ei cea multă
Le trecu în vreme scurtă,
Și se procopsi în toate
După cât natura poate!
Care și cu osebire
Se făcu mai de iubire;
Muma-i cea adevărată,
Ca pe însă-și a ei fată,
O purta 'mbrăcată bine
Ș'o avea ttot lângă sine,
Căci pre celelalte fete
Pe la casa lor le dete;
Cum și nobilul ei tată
O iubea chiar c'a sa fată;
Pentru a ei înțelepciune
Și urmarea 'n purtări bune.
Dinpotrivă pe băiatul,
Il mustra tot cu certatul,
Se mira cu ce cuvinte,
Să-i mai bage în cap minte.
Și se necăjia în sine
Cum să facă răul bine;
Dar toate-i erau de geaba,
Nu-l putea face de treabă.
Abia pân' se făcu mare
Trecu școlile primare,
Care 'n cele de pe urmă,
Toată 'nvățătura curmă
Și rămâne prost în lume,
Purtând de procopsit nume,
De la cei ce îl văzuse,
Că de mic prin școli crescuse
Deci acest fecior și fată
Cu doică, mumă și tată,
Intr'o zi de vară bună,
Se duseră împreună
La moșie să se plimbe,
Aerul ca să-și mai schimbe;
Sătenii toți cum aflară
Cu mari, cu mici alergară,
Să se plângă fiecare
Spuind păsul său ce-l are,
Cerând dreptăți a le face
Și 'ntre dânșii să-i împace
De pagube, de ispasuri,
De pierderi și de pripasuri.

Intre alţi vine de faţă
Şi un biet cioban c'o caţă,,
Cu un săţean din moşie,
Care avea a sa vie
Şi oile 'n ea intrase
Peste tot de o stricase;
Pentru carele săţeanul,
Apucase pe ciobanul,
Paguba să-i împlinească
Şi tot rodul să-i plătească.
Nobilul l'acea pricină
Socotind cui să dea vină,
Fiul său răspunse 'n dată,
Făcându-le judecată.
Şi hotărârea le curmă
Ca să-i ia săţeanul turma
Pentru via cea păscută
Şi păgubirea făcută;
Care, auzind ciobanul,
Incepu-a plânge, sărmanul,
Ş'a se văita că rămâne
Stins, săracu, făr' de pâine!
Dar faţă fiind copila,
Nu-şi putu stăpâni mila,
Ci cu mintea sa pătrunse
Şi într'acest chip răspunse:
Cum că nu este cu cale
Ca să-i ia oile sale,
Căci ele alt nu stricară,
Ci numai rodul mâncară;
Prin urmare şi ciobanul,
Rodul să-l dea la stăpânul,
Adică: cu fătăciunea
Să plătească stricăciunea;
Iar turma să nu-i atingă,
Pe bietul cioban, să-l stingă.

La această judecată,
Ascultând nobilul tată,
Se coprinse de mirare,
Pentru mintea ei cea mare
Şi hotărî judecata,
După cum o făcu fata.
Dup'aceasta 'n multe rânduri
Pentru dânsa stând pe gân-
[duri
Zise către a sa soţie:
Dragă cum îţi place ţie?
Fata asta mult îmi place;
Nu vom putea oare face
Să o însoţim cu tot rostul,
Cu feciorul nostru, prostul?
Că precum e ea cu minte,
In purtare şi'n cuvinte
Şi pe el capul nu-l taie.,
La doi boi să'mpartă paie.
Ea o să-l chivernisească [1]),
In lume cum să trăiască:
Că de-l vom uni cu altă,
De o viţă mai înaltă,
Păcat cu dânsa vom face
Că n'o să trăiască 'n pace\
Soţia sa. cum ştim bine,
Că păstra secretu 'n sine,
Zise: — Fă cum e cu cale
Că eu mă plec voii tale.
Astfel după ce vorbiră,
Pe loc îi şi însoţiră,
Cu nuntă, cu cununie
A trăi în căznicie.
Sfârşind nobilul aceasta,
Zise către el nevasta:
- Noi ăstor copii acuma,

1) Procopsească.

Le sântem tata şi muma,
Şi fără deosebire,
Ii avem la o iubire,
Or fata asta crescută,
De va fi de noi născută,
Or că în locu-i feciorul,
Care ne-a împlinit dorul,
Acum tot atâta face,
S'a făcut, nu se desface.
De cât fata, să ştii bine,
Că e născută de mine,
Iar băiatului e muma
Doica ce-o avem ş'acuma,
Care însăşi ea nu ştie
Această iconomie.
Zicând aceasta se puse
Şi toate pe larg îi spuse.
Ascultând el cu mirare
A soţiei sale-urmare,
Incepu cu vorbă mică
Pentru băiatul să zică,
Nobilei sale neveste
Proverburile aceste.—Adică:

Nici salcia pom, nici mojicul om. — Şi
Nici talpa casii cerc de bute
Nici mojicul boier de frunte. — Că
Raţa sălbatecă nu se domesticeşte. — Şi
Pe porc nu-l faci să bea apă din fedeleş. [1])

LVII. Despre mojicie iarăş

Pasărea după ce se cunoaşte? — După cântec. - Şi
Mojicul după ce se cunoaşte? — După vorbă. — Că
E politicos ca gardul, îţi jupoaie obrazul. — Mojicul
Nu-şi cunoaşte lungul nasului. — Că,
De unde ştie ciobanul, ce lucru e şofranul? — Că
Omul neslujit e ca lemnul necioplit. — Te pomeneşti că,
Îţi trânteşte vorba, ca ciomagul. — Zicând:
Nu căuta ce am fost, ci te uită ce e subt cojoc.—De aceea.
Nu te băga în tărâţe, că te mănâncă porcii. — Insă
Dumnezeu să te păzească de ţiganul turcit şi de mojicul
[greşit. — Şi
Dumnezeu să te ferească de bătaia cerească, de urgia
['mpărătească şi de pâra mojicească.

1) Butoiaş de apă.

[PĂRA MOJICEASCĂ]

82. Povestea vorbii

Un împărat prea cuminte, rugile când își făcea,
Pe lângă alte cuvinte și aceste el zicea:
Dumnezeul sfânt să păzească
Toată firea creștinească,
De bătaia cea cerească,
De urgia 'mpărătească,
Și de pâra mojicească.
Fiul său, ce totdauna la rugi cu el pus era,
Toate le zicea, dar una nu-i plăcea, îl supăra;
Nu-i venea să se zmerească să zică acest cuvânt:
„Și de pâra mojicească să-l păzească Cel-prea-sfânt".
Zicând: — Ce putere are un mojic, prost, nătărău,
Unuia împărat mare, prin pâre să-i facă rău?
Împăratul dacă vede că nu îl poate muia,
Să-l facă pe el a crede ceea ce-l povățuia,
Gândindu-se făcu planul, zicând: — Voi să-l pedepsesc!
Și chiemă 'ngrab' pe țiganul, potcovaru 'mpărătesc,
Căruia din întâmplare atunci dintr'un foișor,
Căzuse și îi murise copilul său cel micșor:
Îi poruncește în taină ca, cu cârdul țigănesc,
Să se scoale să dea jalbă de fiul 'mpărătesc,
Cu dovezi s'aducă pâră, or cum vor ști mai urit,
Că el de sus îmbrâncindu-l cu zile l-a omorît.
Deci îngropând pe copilul potcovaru 'mpărătesc,
Ridică dovezi, aduce tot sălașul țigănesc,
Dau jalbă către 'mpăratul, cu jurăminte pârâsc,
Că i-a îmbrâncit copilul, feciorul împărătesc.
Împăratu 'nfățișează pe fiul său în divan,
Dovezile-l fac să crează că a 'mbrâncit pe țigan;
Pentru care împăratul chiar singur a hotărît,
Să-l dea să-l aibă țiganul, în loc celui omorît.
Așa dar fără de voie feciorul de împărat,
A trebuit să se ducă tatăl său precum l-a dat;

Şi'n deosebi împăratul pe potcovarul chemând,
Ii dă straşnică poruncă pentru fiul său zicând:
— Iţi poruncesc ca îndată cum te vei duce cu el,
Să-l îmbraci în haine rupte, să nu-i faci hatâr vr'un fel
Şi să-l pui la foi să sufle tocmai ca pe un ţigan;
Când vezi că nu te ascultă îngrozeşte-l din ciocan
Şi cu praftoriţa [1]) udă mai adesea să-l loveşti,
Dă în el, numai păzeşte unde-va, să nu-l sluţeşti;
Că voiu pentru o greşeală în astfel să-l pedepsesc,
Decât cum zic, tu ascultă cele ce îţi poruncesc.
Deci ducându-se ţiganul cu porunca înarmat,
Le-a urmat toate întocmai cu feciorul de 'mpărat;
Il îmbrăcă 'n nişte sdrenţe, ca p'o slugă de ţigan,
Negre 'n cărbuni tăvălite, de nu făceau nici un ban;
Ii puse la foi să sufle şi cu barosul să dea,
De nu putea: vai de dânsul! cu praftoriţa-l lovea;
De câte ori stropea focul cu dânsa îl atingea
Şi, obrazul, nasul, gura îi umplea şi îi mânjea.
Pedepsele aste toate trebuind să ia sfârşit,
După trei zile 'mpăratul iertă pe fiul greşit;
Şi trimeţând îl aduse iar cu cinste la palat,
Spălat şi îmbrăcat bine ca un fecior de 'mpărat.
Apoi seara împăratul mergând să se roage iar,
A rostit ca mai 'nainte aceleaşi cuvinte chiar.
Fiul său, ce împreună sta 'ngenunchiat pre pământ,
Zise: — Tată! mai va încă să zici şi acest cuvânt:

Dumnezeu sfântul să te păzească
Şi de praftoriţa ţigănească.

Atunci împăratu 'n sine de vorbele lui râzând
Şi isprăvind rugăciunea plecă în iatac, zicând:
—Omul până nu pătimeşte nu se învaţă. — Şi
Până nu dă cu capul de pragul de sus, nu vede pe cel
[de jos. — Şi tocmai,
Când îi dă cuţitul de os.

---

1) Stropitoare de udat fierul ars în foc.

LVIII. Despre frică şi vitejie

In vremea războiului e mai scump fierul de cât aurul.—Şi,
Cine e viteaz, în urma războiului se cunoaşte. — Că
După război se vede capul viteazului şi urma fricosului.
Lupului de i-ar fi frică de ploaie, ar purta ipingea. — Şi
Leoaica numai un pui face, şi bun. — Şi
Omul voinic nu se sperie de toate muştele. — Mulţi se
[laudă, zicând:
— Deslega-voiu sacul, vedea-vei pe dracul.
O să cauţi în gaură de şarpe să te ascunzi.—Şi o să strigi:
Ieşiţi morţi să intrăm noi, că e vremea de apoi. — Dar,
După război mulţi viteji se găsesc. — De cei
Cu curaj de găină moartă. — Ş'apoi,
Nu ţi-e necaz când te izbeşte vre'un armăsar, ci când te
[trânteşte un măgar.—Dar,
Când geme mortul, şi dracul moare de necaz. — Insă
Vulpea nu se sperie de ăl de se laudă seara, ci de ăl de
[mănâncă dimineaţa.—Sunt mulţi
La plăcinte înainte şi la război înapoi. — Sau
La război în coadă şi la fugă în frunte: — Zicând:
— Fuga e ruşinoasă, dar e şi sănătoasă. — Şi
Işi face spaimă singur, ca calul de vânt. — Şi,
Fuge ca dracul de tămâie. — Strigând:
Apropie-te crâng, depărtează-te câmp. — Şi
Fuge ca când îl goneşte cu biciul de foc. — Şi
Stă pitit ca iepurile şi ciuleşte urechile.
I se face 'n cap părul măciucă. — Şi,
Tremură de parcă-l găsesc toate năbădăile.[1]) — Şi,
Parcă 'i-a dat cineva mătrăgună. — Şi,
I se face faţa ca turta de ceară. — Că
Omul fricos umblă cu ghiaţa 'n sân. — El,
Se sperie de toate buruienile. — Şi
Părul în cap i se zbârleşte,
De frică când povesteşte. — Şi

1) Furiile.

De frică inima'n mine,
Se lasă în jos pe vine. — Şi,
Se sperie de umbra lui
Şi se uită 'n urma lui. — Fricosului,
De o gânganie mică,
Păru'n cap i se ardică
Şi pielea i se furnică. — Când vede groaza,
Fuge ca câinele cu coada 'ntre picioare. — Că
De o umbră, d'o nălucă
Frigurile îl apucă. — Numai când -
Este la largul lui şi la strâmtul altuia. — Zice:
Infricoşează-ţi cusurul să nu-ţi umple c... — Şi,
Dacă n'ai bătut c... mic
Nu'nfricoşa p'ăl voinic. — Că numai,
Babele cu sânge bătrân,
Se sperie şi-şi scuipă 'n sân. — Iar când
Îl ei la trei parale — Atunci,
Mai multe din c... b...
Decât la tabaci meşini. — Şi,
Bea niţică apă rece,
De sperietură-i trece. — Şi altă dată, ca şoarecii când cântă [jucând hora:
Sus de mână, jos de vână şi mai aproape de gură. — Cu [toate acestea,
Frica păzeşte pepenii. — Şi
Câinii sunt paza oilor. — Că
Mai rău se sperie cineva din auzit, decât din văzut.

[INSURĂTOAREA COTOIULUI CU VULPEA]

83. Povestea vorbii

O vulpe odinioară, (povestea strămoşii mei),
Mergea seară să vâneze, dupe obiceiul ei.
Şi mai cu seamă adese se ducea la moară 'n sat,
Unde găsea găşte, raţe şi găini pentru vânat.

Aşa şi un cotoi iară venea pe lângă taraşi, [1])
Că găsea să prinză şoareci şi mari şi mititei, graşi.
Aci vulpea cu pisoiul întâlnire des având,
Amândoi se'ndrăgulirâ, unul altuia plăcând.
Intrară şi în tocmeală de a se lua amândoi,
A trăi în căsnicie ş'a se mângâia 'n nevoi.
Aci făcură şi nunta, puind masă de vânat,
Mâncând, se înveseliră şi să joace s'au sculat.
Pisoiul îşi drese struna şi răsună grosul bas,
Iar vulpea cântă cu vorbe, slobozind ascuţit glas:

Bine este doi cu doi
Şi noi, neică, amândoi,
Bine era mai demult,
Dar, noi, neică, n'am ştiut...

Când era ea să mai zică, un câine îi auzi
Şi'ndată şi el la nuntă pe fugă se repezi,
Dorind şi el să se prinză cu aceşti tineri la danţ,
Şi să joace vre-o polcă, vr'un vals sau vr'un contradanţ,
Dar cotoiul pierdu cheful îndată cum l-a zărit.
Vulpea tăcu cântecelul, îl lăsă neisprăvit;
Şi croind-o la fugă, spre pustie amândoi,
Tocmai în crâng se opriră a se uita înapoi.
Ocărând aci pe câine vulpea cu glas înţepat,
Nu vrea nici de cum să-l ierte (de şi el era în sat).
Zicând: — Ai văzut mojicul cu obraz gros necioplit?!
Cum venea fuga la nuntă, fără bilet, nepoftit?
Ce? Te-ai speriat bărbăţele? Răspunse el: — Aş! nimic!
Nu se prea sperie lesne o inimă de voinic;
Dar n'am vrut să fac gâlceavă la nunta mea cu-un netot,
Că ţi-l făceam să se lingă de cinci-gheara mea pe bot;
Şi rezimându-mă 'n grabă mă suiam în vreun loc,
Stam aci fără să-mi pese şi-mi băteam de dârsul joc;
Dar îmi era pentru tine, că din mână te pierdeam,
Şi-atunci, cu inima frântă rămâind, mă prăpădeam.
Mireasa la aceste vorbe, negreşit că ar fi plâns,

1) Pari.

Dar nu-i putea veni jalea de gâdilituri şi strâns,
Ci cu hohote şi râsuri, fiind departe de câini,
Ca să piarză supărarea îl luă iarăş de mâini
Şi cu el hora sărit-a vizuina 'nconjurând,
Răsuna cu glas din gură, acest cântecel, zicând:

Bărbăţelul meu
Voinicelul meu,
Mult e inimos,
Mult e nefricos.
De şi am fetit,
Dar am nemerit;
Luai pui de drac,
Tocmai după plac.
N'am frică de fel,
De nimeni cu el.

Cumătrul lup, care 'n vreme, umblă ca un vătăşel,
Trecând p'aci cu 'ntâmplare ş'auzind joc, cântecel,
Cu raport despre aceasta degrab în fugă s'a dus
Şi la leul, împăratul dobitoacelor, l-a dus.
Leul, cum citi raportul, pe lupul a întrebat;
— Dar n'ai aflat tu pe cine, a luat ea de bărbat?
— Nu ştiu, îi răspunse lupul, că în casă n'am intrat,
Dar fără să văz îmi pare, că pe dracu a luat;
— Cum aşa! zise 'mpăratul, după ce ai cunoscut?
— După cântec, el răspunse, că cam nu prea mi-a plăcut.
Când vorbea acestea, iacă cuviosul urs veni
Şi cu zmerenia toată 'nainte-i se ploconi.
Mistreţul grof[1]) după dânsul îndată intră şi el,
Gras, gros, umflat ca cu ţeava, şi se închină la fel.
Porunci leul îndată să le dea câte un jeţ,
Puind pe ursul în dreapta şi'n stânga porcul mistreţ.
Apoi le citi raportul, de rând în jos şi în sus,
Pentru măritişul vulpei, care lupul l-a adus.
Se uitară toţi la dânsul şi cruciş şi curmeziş
Şi se zbârliră de groaza acestuia măritiş,
Zicând: — D'o fi luat vulpea chiar pe dracul de bărbat,

1) Nobil — dela graf (german).

Ne-a făcut pe toți papară, suntem pieriți, ne-a mâncat;
Dar, după povestea vorbii, nici un lucru să nu crezi,
Așa din auzit numai, cu ochii până nu vezi;
Insă altfel nu se poate decât un prânz să gătim
Și pe vulpea cu bărbatu-i la măsă să o poftim;
Și de va fi chiar și dracu, cum sântem noi grămădiți,
Luptându-ne 'mpreună, tot putem fi mântuiți;
De cât câte unul-unul, prin păduri a ne afla,
Și cu noi prea cu 'nlesnire pântecele a-și umfla;
Iar de nu va fi bărbatu-i drac, după cum auzim,
Atunci îl facem prieten și împreună prânzim.
Zice leul: — Prea bun este acest sfat care mi-l dați,
Dar și așa ciudat vine ca să fim asigurați;
Căci pe dracul vreodată din noi cine l-a văzut?
Și ca să-l putem cunoaște este prea de necrezut.
De unde știm alb e, negru, galben, roșu, or altfel
Și cum l-om zări îndată, să zicem că este el?
Noi auzim că'n orașe, prin acest mare pământ,
Ar fi multe dobitoace și nu știm ce fel sânt;
Că noi la ele nu mergem, nici ele la noi nu vin,
Nu ne-am văzut unii p'alții, nici odată cel puțin;
Asemenea și de dracu numai doar cât auzim,
Că ar fi cea mai rea fiară, s'ar fi făcând mari cruzimi.
Dar pân'într'acest ceas sfântul, ne-a ferit ca să-l vedem.
Fie de ăst loc departe, d'al vedea lipsă n'avem.
Dar dacă vrăjmașa vulpe, legea cumva a călcat,
Ca numai rău să ne facă cu dracu s'o fi 'ncurcat,
Trebue cu chibzuire să facem toți vreun plan,
Ca să ne ferim de răul acestui cumplit dușman:
Cu toate aceste, lupul să se ducă a-i pofti
Și îngrabă să se 'ntoarcă cu răspuns a ne vesti.
Apoi vom vedea ce-om face, atuncea vom hotărî,
Vom găsi fieștecare loc capul a ne vârî.
După ce se sfătuiră în felul de mai sus zis,
Gătind masa. fu îndată vătășelul lup trimis,
Ca să poftească pe vulpe la prânzul împărătesc,
Cu soțul ei dimpreună, să vie că îi doresc.

Se repezi lupu 'ndată ca un grabnic curier,
Ardicând pulbere 'n urmă-i, ca norii până la cer.
Şi tocma drept ghizunia[1]) tinerilor când veni,
Începu'ncet să păşească, corajul îi conteni;
Nici nu îndrăzni să intre, ci tăcerea-şi dezlegă
Şi cu sfială d'afară, din depărtare strigă:
— Cumătră!... Cumătră vulpe!...—Cine e? ea a raspuns.
— Ia poftim până afară, îi zise el stând ascuns.
— Dar ce vrei? întrebă vulpea, până la uşe ieşind.
— Sânt trimis, răspunse lupul, de prin stuf capul ivind.
A auzit împăratul cum că te-ai căsătorit
Şi prea mult îi pare bine că soţ bun ţi-ai nemerit.
De aceea vă pofteşte ca să veniţi mai apoi,
Fiindcă azi are masă, să prânziţi şi amândoi.
Zise ea: — Cât pentru masă din parte-mi bucuros eu,
Dar să 'ntreb să văz voieşte să meargă bărbatul meu?
Auzi bărbate! ne chiamă, spune-mi ce răspuns să dau,
Mergi la masa'mpărătească?... Răspunse el: — Mârâmiau!
„Mârâmiau;" auzind lupul, i s'a părut prea ciudat
Şi dete înapoi fuga cu totul înspăimântat.
Ajungând la împăratul şi de frică tremurând,
Ostenit cu limba scoasă sufla şi spunea zicând:
— Impărate! nu e bine,, să ştiţi că ne-am prăpădit.
Il întrebă leul: — Spune-mi ce ţi-a făcut? Ce-ai păţit?
— E! d'aş fi stătut, el zise, ce ştii ce mi se'ntâmpla,
Crez că mă învăţa minte, curier a mai umbla.
— Ei bine, îi zise leul, l-ai văzut? ce fel era?
— Nu l-am văzut, el răspunse, dar glasu-i mă 'nfiora.
Vorbea o limbă pocită, pentru care eu mă leg
Şi mă prinz pe capu-mi cum că, numai dracii o 'nţeleg,
Decât ea bucuros prinse, dar nu ştiu de vor veni;
Şi mai bine ar fi dacă bărbatu-i nu va voi.
Auzind leul aceste, ceru de la ceilalţi sfat,
Zicând: — Spuneţi ce să facem? că nu e de amânat,
Ci trebue mai îngrabă vr'un fel a ne folosi,
Că ei o fi plecat poate şi îndată vor sosi;

1) Vizuinea.

Eu găsesc de cuviinţă că aici să nu şedem,
Ci mergând să ne ascundem care pe unde putem:
Şi pe ascuns cu ochianul în drumul lor să privim,
Ca din cale depărtată, uitându-ne să-i zărim:
Şi de va fi cum se zice, bărbatul vulpii vr'un drac,
Să nu faceţi vr'o mişcare, ci să taceţi şi să tac,
Că ei negăsind pe nimeni o să şează ce-o şedea
Şi o să plece acasă, de treaba lor a-şi vedea.
Astea vorbindu-le leul, toţi ziseră 'ntr'un cuvânt:
— Câte le-ai zis, împărate, toate înţelepte sânt.
— Dacă e aşa, el zise, faceţi-vă toţi în părţi,
Că eu m'ascunz dup'o stâncă, pe marginea astei bălţi.
— Eu iar, îi răspunse ursul, sus în ăst copac mă sui
Şi prin frunza lui cea deasă, orce voi vedea vă spui,
Porcul zise: — Şi eu iarăş, jos în frunzet, mă 'nvelesc,
Să scoţ o ureche numai, ca să-i auz ce vorbesc.
Lupu-şi găsi şi el locul, vârîndu-se într'un stuf,
Ca să poată fugi lesne când va vedea vr'un zăduf.
Vulpea dacă intră 'n casă şi cotoiului i-a spus,
Zise el: — Dragă nevastă! Eu pân'acum nu m'am dus
Să văz împăratul cum e, precum şi pe mine el,
Nu ne ştim unii pe alţii, cum sântem şi în ce fel;
Ba nici nu ştiu înaintea-i, cum să mă înfăţişez,
Nici cum să mănânc la masă-i nici pe scaunu-i să şez,
Ci ia să şedem mai bine în căscioara-ne aici
Şi de va fi vreo întrebare, doar vei şti tu ce să zici.
Cineva cu o minciună scapă de alte nevoi,
Dar încă de la o masă, să nu putem scăpa noi?
Ii zise ea: — Ba bărbate, ai să mergem să mâncăm,
Că se mânie împăratul, hatârul dacă-i stricăm;
Chiar şi politica cere să mergem să-l salutăm,
Să-i facem închinăciune şi mâna să-i sărutăm,
Necum să fim poftiţi încă şi să urmăm în altfel,
Să ne purtăm mojiceşte şi să nu mergem la el!
— Dacă e aşa, răspunse bărbatul ei, bine dar,
Apucă de te găteşte, ştergeţi ăl cojoc murdar.
Se sculă vulpea îndată şi în cel mai grabnic pas,

Se scuturâ de ţărână, se linse pe bot, pe nas.
Cotoiul iar ca şi dânsa, scuipă în labă pe loc
Şi la cap se netezeşte, la coadă şi într'alt loc;
Apoi luându-şi nevasta, de braţet ca un bărbat
Plecară pe potecuţă să se ducă la palat.
El însă zglobiu la fire tot în jocuri se ducea,
Sărea şi glumea cu dânsa, mii de comedii făcea,
Leul cum sta după stâncă, tot adesea întreba,
Pe urs zicând: — Cuvioase, vede-se ceva au ba?
Ursul răspunse că vede cu vulpea un ce viind
Cu mult mai mic decât dânsa şi ca un drac tot sărind,
Ii zise lui împăratul: — Poate îţi pare aşa,
Unde îl vezi de departe, dar nu te înfricoşa;
Intinde ochianul bine şi te uită mai frumos,
Ţine-l tot spre acea parte, nu-l lăsa din mână jos,
Ca nu cumva făr' de veste cu ei să ne pomenim,
Cum vorbim să ne audă şi ceva să păţimim.
— Curaj! Curaj! Să n'ai frică, strigă porcul către leu,
Căci, când vor veni aproape, paşii lor îi auz eu.
Deci, precum am zis, mâţoiul cu vulpea pe drum viind
Şi într'o parte şi 'n alta făcând zglobii şi sărind,
Văzu pe o coţofană sus într'un copac cântând
Şi se opri aci 'ndată către mireasă zicând:
— Nevastă! Iacă ploconul, îngăduieşte niţel,
Să ţi-l prinz ca să ne ducem la împăratul cu el.
Aceasta zicând îndată se urcă în copac sus
Şi 'ntr'o clipă cu iuţeală ghiara pe dânsa a pus.
Ursul, care aste toate cu ochianul le-a văzut,
Că ar fi chiar necuratul desăvârşit a crezut,
Şi de spaimă cu cutremur, zise 'mpăratului leu;
— Sântem pieriţi toţi, stăpâne, după cele ce văz eu;
Dacă el o zburătoare o prinse din vârf de sus,
De m'o vedea şi pe mine, apoi ait! Atunci m'am dus;
A avut dreptate lupul într'atât de s'a speriat,
Dar si-i! staţi în tăcere că iacă s'a apropiat.
Stând ei astfel în tăcere şi ascunşi, cum am zis, toţi,
Ajunseră şi intrară în casă tinerii soţi;

Carii văzând masa 'ntinsă și pe nimenea aci,
Fu pricina ca să iasă la uşe, d'a se suci
Şi a privi când de-o parte, când de alta ne 'ncetat,
Că doar vor vedea să vie marele lor împărat;
Dar şezând cu amânare pe verdeaţă ş'adăstând,
Un ţânţar din întâmplare dintr'un loc în alt zburând,
Viind s'a pus pe urechea mistreţului cel ascuns
Şi fără ceva să-i pese înfigând botul l-a 'mpuns.
El tot scutura urechea să fugă, a nu-l pişca,
Până când zări pisoiul frunzele care mişca,
Şi gândind că şoareci umblă, de odată s'a sculat,
Zicând către vulpe: — Dragă! o să mai prinz un vânat.
Să te uiţi acuma numai, cum ţi-l mănânc viu, nefript
Şi în loc sărind cu ghiara dinţi 'n urechea-i şi-a 'nfipt.
Mistreţul îngrozit foarte, gândind că n'o mai scăpa,
In rău ca nebun, dând fuga din puteri strigând, ţipa:
— Fugiţi! Fugiţi! vă mănâncă, pe mine m'a şi răpus!
Cotoiul de spaimă sare să scape în copac sus,
Ursu părându-i că vine şi pe el a-l nimici,
Din copac jos se aruncă şi se lungeşte aci,
Făr'a putea alt să zică decât numai: Mor! Mor! Mor!
Lupul cum auzi iarăşi alergă la leu ca'n zbor,
Strigând: — Ce stai, împărate, că mâncă pân'acum doi
Şi acum îndată vine să ne piarză şi pe noi!
Leul, auzind pe lupul, dându-i astfel de raport,
Zise: — Decât viu în ghiara-i, mai bine în apă mort.
Şi închizând ochii'ndată în valuri s'a aruncat.
Lupul şi el după dânsul asemenea a urmat.
Cotoiul în acea clipă pe ursul sus când văzu
De spaimă sărind îndată ca o minge jos căzu.
Şi se'nfipse în ţandăra, unui copac rupt de vânt,
Care era ca o ţeapă ardicată de pământ.
Vulpea iar în aceă groază de spaimă fierea-i plesni,
Somnul cel lung o cuprinse şi nu se mai pomeni.

LIX. Despre vicleniс

In faţă una-ţi vorbeşte
Şi în dos alta-ţi voieşte. —
[Şi
In ochi cu gura te unge
Şi'n dos cu ac te împunge.
[—Şi
In faţă dinţi-ţi albeşte
Şi inima îşi negreşte. — Şi
In faţă te netezeşte
Şi în spate te ciopleşte. —
[El este
C'albina în gură cu miere
Şi'n coadă cu ac şi fiere. —
[Vicleanul,
Fălâe coada ca vulpea în toa-
[te părţile.—Il vezi numai,
Bună ziua, toată ziua, şi din
[cap, la toţi, mereu moţ.
[— Şi
Te mângâe cu ghimpi. — Şi
Te atinge cu bumbac. — Pe
[vicleanul,
Cât să umbli sa-l pipăeşti,
Nici în piuă nu-l nemereşti.
[— Cum a zis unul:
— De scund este scund
Dar nu-i dai de fund.—Cu
[un cuvânt,
Este taler cu două feţe.

[TALERUL CU DOUĂ FEŢE]

84. Povestea vorbii

Oarecare meşteraş
A trimes un băcţaş,
Cu un taler rudaresc [1])
Cu două feţe, prostesc,
Ca să ia dela băcan,
Icre roşii de un ban,
Ii mai dete şi alţi doi,
Să ia icre negre moi.
Băiatul cam prosticel
Cerând icre de un fel,
Le-a pus pe taler aci
Şi altele porunci.
Băcanul dacă i-a dat,
—Unde le pui? l-a 'ntrebat.
El talerul întorcând
Şi icrele răsturnând
Pune-le aici, a zis.
Ş'a mers d'unde l-a trimis.
Acolo când s'a arătat,
Stăpânul său l-a întrebat:
— Celelalte unde sânt?
Or nu 'nţelegi de cuvânt?
Copilul iar întorcând,
— Şi iacătele, zicând,
Căzură ş'acele jos,
Nimica fiind d'n dos.
Stăpânul său necăjit,
Indată l-a pălmuit,

1) Grosolan — ţigănesc.

Zicând:—Vezi minte să ţii
Şi păzeşte să nu fii,
Cu două feţe şi tu,
C'ast taler ce te bătu.

LX. Despre pocăire sau făţărnicie

Mănâncă sfinţi şi scuipă draci, — Şi
Cu trupul în biserică şi cu gândul la dracul.—Făţarnicul,
Este o floricică, cine-l miroase nasu-i pică. — Că
Nici dracul mai întâi,
Nu îi dă de căpătâi. — Că
Mâna care n'o poate muşca, o sărută. — El este
Ca cărbunele stins, care te mânjeşte
Şi ca cel aprins care te pârleşte.
Ochii porcului caută tot la pământ,
Geme ne bolind şi caută ne pierzând. — Dar,
Boala lui e sănătatea noastră. — Ipocritul este,
Mâţă blândă, zgârie rău. — Şi
Cărbune cu cenuşe acoperit. — Că e
La unii mumă şi la alţii ciumă. — Umblă,
In gură cu Dumnezeu, şi în inimă cu dracu. — Şi
Ziua fuge de bivol şi noaptea apucă pe dracu de coarne.
In cuibul zmeritului locuieşte dracul. — Şi
Cu lingura îţi dă dulceaţă şi cu coada îţi scoate ochii.
Lup îmbrăcat în piele de oaie.
Umblă să sperie lupul cu pielea oii. — Dar,
Baba bătrână nu se sperie de drugă groasă.

[CALUL NAMILĂ]

85. Povestea vorbii

Un împărat oarecare
Având un cal bătrân tare,
Care piciorele sale
Abia le târa pe cale,
Ş'abia putea roade fânul,
Ca şi cojile bătrânul;
Dar pentru că îl iubise,
De bine ce îl slujise
Şi-l scăpase în războaie,
De oarecare nevoie,
Se milostivi 'mpăratul
Să-şi slobozească soldatul,

Ca să umble 'n bună pace
Singur pe unde i-o place.
Şi ca să-l cunoască bine,
Când îl va vedea oricine,
Că'n slujba împărătească,
A fost ş'a luat ostafcă,[1])
Ii făcu o haină 'n spate,
Cu petici, feţe schimbate.
Albastre, verzi, galbene, roşii,
(Cum se îmbrac comicoşii).
Ş'aşa după ce-l îmbracă,
Porunci ca să-i mai facă
Şi potcoave în picioare,
De oţel (scânteietoare),
Ca mai mulţi ani să trăiască,
Pietre să nu le toceasică.
Făcându-se aste toate,
Porunceşte de îl scoate,
Afară 'n câmp ca să pască
Ş'unde-o vrea să locuiască.
Umblând dar în astfel calul
(Precum îi spuserăm halul),
Când cobora pe o vale,
Se 'ntâlni cu el în cale,
Un leu, care în viaţă,
Nu văzuse de cal faţă.
Pe loc, el cum îl zăreşte,
Se spăimântă, se 'ngrozeşte
Şi de frică 'ntr'o suflare,
Se 'ntoarce 'n fuga mare,
Strigând: — Fugiţi, fugiţi toate,
Fiare, care 'ncotro poate,
Că vine fără zăbavă,
O jiganie grozavă.
Şi de-i vom intra în ghiare,
Vom pieri cu mic cu mare.
Un lup care-l auzise
Şi cu totul se 'ngrozise,
Vine la dânsul îngrabă:
Şi tremurând îl întreabă:
— Ce e? Ce strigi? O minune!
Cine te goneşte!... Spune?
Leul abia se opreşte
Şi răspunzând, îi vorbeşte:
— Lupule, nu este bine,
Vine peste noi, ce vine,
Nu ştiu să o spui p'anume,
Că n'am mai văzut pe lume.
— Ce fel e? Intreabă lupul,
Cum şi'n ce chip îi e trupul?
Leul începu să zică:
— Iţi spui pe scurt, că mi-e frică,
Zăbovind cu vorbă lungă,
Nu cumva să ne ajungă;
Nu departe colea'n vale,
Tocma'n potecile tale,
Este o namilă mare,
Tot pestriţă pe spinare;
Capu-i este lung, şi botul,
Gura-i te 'nghite cu totul,
Pielea-i e împestriţată,
Până la coadă bălţată.
Numai băgai seamă l'alte,
Dar picioare are 'nalte
Şi din ele fulger scoate,
In pasurile lui toate;
C'un cuvânt e o nălucă,
S'o vezi groaza te apucă.
Lupul zise: — Fii în pace,

1) Concediu din armată.

Nimica nu ne va face,
Lucru de spaimă nu este,
Că namile de aceste,
Multe în zilele mele,
Am petrecut prin măsele.
— Te 'nșeli, lupule, el zise,
Ție-ți pare că spui vise,
Dar vei vedea tu acuma
Cum ți-se'nfundează gluma.
— O Doamne! îi zise lupul,
Nu-i pot vedea d'aci trupul!
(Și se 'nălța din picioare,
Să vază-l va zări oare?)
Leul zise: — Vin la mine,
Să te'nalț ca să-l vezi bine.
Și ardicându-l în brațe,
Il strânse'n ghiare de maț.
Lupul având urdinare,[1])
Il trecu, biet, de strâns tare.
Leul aceasta văzându-i
Il trânti'ndată zicându-i:
— Tu nici nu-l văzuși bine
Și 'ncepu să dea din tine,
Dar de îl vedeai ca mine?..
Atunci mureai, vai de tine!
Zicând acestea îl lasă
Și fuge 'n pădurea deasă.

Mulți se sperie de nimica,
Ș'apoi și'n alți bagă frica;
Te miri de ce-și fac nălucă
Și frigurile îi apucă.
Astfel de oameni în lume
Au născocit spaime sume:
Strigoi, stafie, Murgilă,
Miază-noapte și Zorilă,
Ș'alte multe de aceste,
Care nici au fost, nici este.

LXI. Despre lăcomie și necconomie

S'a ospătat până'a crăpat. — Și
A lins până a pus vasu cu fundu 'n sus. — Și
Peștele din eleștiu
Umblă să-l înghițe viu. — Și
Stă, îmbucă lăcomește
Ca un lup când se pripește. — Zicând:
Sunt de unde n'are mărul coaje și cireașa sâmbure. — Și
El mănâncă un purcel
Ș'altui dă un puricel. — Ș'apoi cere
Și din coș grăunțe
Și din postavă[2]) tărâțe. — Insă
Cloșca, care cuprinde ouă multe, nici un pui nu scoate.—Că
Mierea în gură e plăcere,

1) Diaree.
2) Copaie de moară.

Dar la inimă durere. — Lacomul,
La gustare cât cal mare.
Şi la prânz nici cât un mânz. — Neeconomul este
Ca feciorul lui bani gata,
Risipeşte cu lopata. — Şi,
Banii din mână îi scapă,
Ca ciurul cum ţine apă. — Şi,
Azi întinde pân'o rupe, mâine n'are s'o astupe. — Că,
A îmbrăcat pe dânsul haine noi
Ş'a ţinut de Joi până mai apoi. — Şi pe urmă,
Ajunge din cal măgar
Şi catâr din armăsar. — De aceea a zis cineva:
Cumpănă, nepoate,
E bună la toate. — Şi
Cheltuieşte române
Şi vezi ce-ţi mai rămâne. — Caci,
Câinele de este câine,
Şi tot opreşte pe mâine. — Iar
Cine se biruieşte,
De orşice poftеşte,
Dobitoc se numeşte. — Pentrucă
Cu cele puţine
Acel mult să ţine. — Totdauna,
Or la unul or la trei, tot o lumânare arde. — Că
Celui cu economie,
Suta îi este lui mie. — Poate zice:
Sunt bogat, de cât
Pe cât am, p'atât. — Iar,
Cine îşi mănâncă sămânţa de in, îşi mănâncă cămaşa.

LXII. Despre iconomie

Cât ţi-e pătura, atât te întinde. — Căci,
Cum îţi vei aşterne, aşa vei dormi. — Şi,
Cine cheltueşte peste ceea ce câştigă n'are 'n casă mămăligă.
Cum e ţara şi obiceiul.
Cum e sfântul şi tămâia.

Să ne cârpim că nu putem tot să ne înnoim.
Spărtura până e mică trebue cârpită.
Omul nu iese cu dosul la oameni, ci cu obrazul. — Dar încă,
Hainele nu fac pe om mai de treabă.
Brânză bună în burduf de câine.
Mărgăritar atârnat de gâtul porcului. — Sau,
Belciug de aur atârnat la râtul porcului. — Că
Alta e floarea de grădină şi alta e floarea de câmp. — Că,
Obrazul subţire cu multă cheltuială se ţine. —
Fiecare îşi ştie păsul său.
Tot obrazul îşi are necazul.
Fiecare singur ştie unde îl strânge opinca,
Corabia mare şi valuri mari o bat. — De aceea,
Nu te măsura cu cei mari. — Că,
Cine are piper mult bagă şi în terci. — Şi
După ce e carnea grasă mai pune şi seu. — Dar,
Invăţul are şi desvăţ. — Că,
Nu e totdeauna Paştile. — Şi
Cui nu-i place să trăiască ca găina la moară! — Insă,
Nevoia îl învaţă să trăiască ca viţelul la oraş! — Că,
Nu e după cum vrea omul, ci după cum vrea Domnul.
Şi moşului îi plac toate, dar să le roază nu poate.
Rău la vale, rău la deal.
E anevoie când ajungi să cumperi orz de la gâşte.
Strânge mişină [1]) de cu vreme.
Gunoiul de vară e piper de iarnă.
Omul înţelept îşi cumpără vara sanie şi iarna car. — Şi
Leagă sacul până e rotund, nu când ajunge la fund. — Că
Banul e făcut rotund, lesne se rostogoleşte.
Anevoie se câştigă şi lesne se cheltuieşte.
Ici câte unul şi dai cu pumnul. — Şi
Nu risipi meiul, că anevoie se adună. — Că
Soarele şi iar nu poate să le încălzească pe toate. — Ci,
Când înseteză curtea ta, apă 'n drum nu lepăda. — Şi
Apa limpede până nu vei vedea
Cea turbure n'o lepăda. — Şi

1) Provizii de iarnă.

Până nu vei vedea pe cel bun, nu lepăda pe cel prost Că
Cine o ia prea lată, rămâne cu ea ne crăpată.
Il găsesc frigurile pungii. — Şi apoi,
Nu e mai grea boală decât punga goală. — Că
Omul fără de bani e ca pasărea fără aripi, când dă să zboare
[cade jos şi moare.—De aceea,
Nici să te îmbolnăveşti, nici să aibi trebuinţă de doctor. Ca
Cine trăieşte nădăjduindu-se, moare jinduindu-se.
Ruda omului e punga cu bani şi sacul cu mălaiul.
Sătul la flămând nu crede.
Până vine cheful bogatului iese sufletul săracului,
In nădejdea tati moare mama,
Nu e nimic ca sănătatea şi banii. — Că
Sănătatea face banii şi banii sănătatea.
Când ai bani trebue să ai şi duşmani. — Dar şi
Omul fără duşmani nu-i plăteşte pielea nici un ban.
Banul muncit nu se prăpădeşte.
Omul face banii şi banii pe om. — De aceea,
Strânge bani albi pentru zile negre.
Când îţi intră paraua în mână, leag'o în nouă noduri.
Să mă iei când mă găsesc,
Să mă aibi când îţi lipsesc. — Că,
Fiece nebun ştie să câştige bani, dar nu ştie să-i păstreze.
Cine nu cruţă paraua, nici de galbeni nu-i e milă.

[PARAUA RIDICATĂ]

86. Povestea Vorbii

Un sultan odată umblând prin cetate,
Pe jos cu vizirul în haine schimbate,
Văzu înaintea-i o para scăpată,
Şi-o ridică singur plecându-se 'ndată.
Vizirul această urmare văzându-i
Şi păzindu-i vreme, l-a 'ntrebat zicându-i:
— Mă iartă, stăpâne, pentru îndrăznire
Că îmi stă în cuget o nedomirire:

Mi-a fost de mirare că o para mică,
Care şi nimica poate să se zică,
Un sultan ca tine, bogat cu haznale,
Să te pleci la dânsa să o iei din cale!
Sultanul răspunse: — Acel ce din fire
Va lua paraua în dispreţuire,
Din puţin să 'nvaţă întru nepăstrare
Ca să nu se uite nici la banul mare;
Omul care ştie a trăi cu păstru [1]),
Paraua o are la galben căpăstru:
Zise şi că paraua nu e lucru mare,
Dar cât de greu este omul când n'o are!
Paraua e mică, dar loc mare prinde,
Că, când îţi lipseşte pâinea nu ţi-o vinde,
D'aceea paraua omul cel cu minte,
Trebui ca pe galben s'o aibă 'nainte,
Că joc cine-şi bate şi-i dă cu piciorul,
Cu vremea ajunge ca să-i ducă dorul.
Eu nu zic că omul cumplit să se facă
Şi până 'ntr'atâta argintul să-i placă,
In cât să ajungă la el să se 'nchine
Şi să îngrijească numai pentru sine;
Ci zic că la păstru firea să-şi deprinză
Şi când dă, să vază banul loc să prinză;
Ca să strângă, s'aibă atât pentru sine,
Cât să poată face şi altuia bine.
De ce pentru sine?... Pentru vremuri grele
Pentru niscai boale, pentru 'ntâmplări rele.
Când se cheltueşte şi câştig nu este
Pentru neputinţe ş'alte ca aceste;
Iar pentru alţi cum?... Ca milă să-i fie,
Să aibă să scape oameni din robie,
Să-şi dea pentru suflet şi bine a face
Scăpătaţi s'ajute, sărmani să îmbrace,
Pe câţi prada focul, pe câţi apa 'nnecă
Pe câţi îi las hoţii în stare săracă,

1) Economie.

Văzând, să nu-i lase'n lacrimi să rămâe,
Ci să aibă'n mână cu ce să-i mângâie;
Imi aduc aminte despre o poveste,
Care ca o pildă pentru păstru este.

87. Povestea împăratului

Au plecat odată câţiva după milă,
Ca să strângă zestre pentru o copilă,
Care prea săracă era şi sărmană
Şi să o mărite işi făceau pomană.
Umblând dar ei astfel prin case a cele
La oameni mai nobili şi mai cu avere,
Intrară'ntr'o curte, unde nemeriră
Că stăpânul casii un bănuţ pierduse,
Ocări, ceartă, gură, 'n care auzirà
Şi slugile toate erau de el puse;
Unii aşternutul scutura din case,
Alţii cerneau praful care-l măturase,
Alţii iar, prin curtea cea mare ca hanul,
Ciuruia gunoiul să-i găsească banul.
Văzând ei aceasta prea mult se mirară,
Şi-au zis întru sine că'n zadar intrară,
Şi neagră sau albă fără să-i vorbească
Deteră să plece l'alţi să năzuiască.
Dar el cum îi vede că'ndărăt porniră,
Chiemă să-i întrebe pentru ce veniră?
Ei sta 'n chibzuire cum să-i pomenească,
(Văzându-i scumpetea, să nu-i ocărască).
Dar el tot zorindu-i i-au spus cam de silă
Că strâng să 'nzestreze p'o fată cu milă.
El cum îi aude nu-i lasă să iasă,
Ii chiamă îndată cu cinste în casă,
Intră'n cercetare, ce-au strâns pân'acuma,
Cât mai trebuieşte să'mplinească suma?
Şi spuindu-i, scoase punga lui îndată
Şi'nzestră pe fată cu sumă'nsemnată,

Zicând: — Nu vă pară lucru de mirare,
Că fac pentru un ban atâta cătare;
De n'aş fi fost astfel cu bună 'ngrijire,
Să-mi păstrez averea cu nerisipire,
N'aş fi avut astăzi, nici chiar pentru mine,
Necum s'am prisosuri să fac cuiva bine.
Ei plecând pe poartă, destul se mirară
De aşa vedere ciudată şi rară.
De şi unul zise, din minte puţină
Că, „scump la tărâţe, ieftin la făină".

LXIII. Despre cumplitate sau zgârcenie

Omul nu trebue să fie nici prea prea, nici foarte foarte.
Nici carnea să arză, nici frigarea. — Adică:
Nici prea econom, nici prea galanton. — Că
Cine strânge, nu mănâncă.
Banii strângătorului în mâna cheltuitorului.
Lopata grămădeşte şi sapa risipeşte.
Bogăţia rămâne la nebun. — Care
Nici pe sine nu se procopseşte, nici pe altul nu foloseşte.
Nu ştie cum se câştigă paraua. — Pentru că,
Cine dumică [1]) ştie, cine mănâncă nu ştie. — Dar şi,
Dac'o socoti cineva câte foi intră în plăcintă, niciodată
[nu mănâncă.
Omul cumplit, de toţi e clevetit. — Şi,
Când nu tace o gură, nu tace o lume întreagă. — Zicându-i
[frige linte.
Işi mănâncă de sub tălpi, (de subt unghii).
Pentru o para işi pune ştreangul de gât.
Pentru bani işi vinde sufletul.
Ii tremură mâna de milostenie (care nu o face).
Ar da tămâie lui Dumnezeu şi nu se 'ndură să dea parale.
Punga-i mare şi gură n'are. — Insă el zice:
A cui e punga mai mare? — A cui se vede.

1) A împărţi (pâinea).

Scumpului nici odată să nu-i zici: „Dă-mi", ci totdeauna
[„Na".
Zgârcitul, numai stângă are, (care ia), dreapta-i este uscată
[(care dă).
Scumpul cu înșelătorul lesne se'nvoiesc.
Ii făgăduește marea cu sarea și-i dă ce nu curge pe apă.
Vulpea în pădure și el îi vinde pielea 'n târg.
Il face să umble după potcoave de cai morți.
Și-a găsit icoană să se 'nchine.
Scumpul cumpără stafide și cere să-i adaoge piper.
Pune brânză 'n strachină și 'ntinge p'alături.
Umblă să scoată două piei după o oaie. — Dar totdeauna,
Scumpul mai mult păgubește și leneșul mai mult aleargă.

[CINE SE SCUMPEȘTE MAI MULT PĂGUBEȘTE]

88. Povestea vorbii

Un ovrei odată, în negoț umblând
Și'n Constantinopol la marfă mergând,
Mai mult decât toate ce îi trebui,
La cești și filgene întâi târgui;
Și'ntr'un zimbil mare după ce le-a pus,
Umplându-l grămadă, cu vârf până sus,
Chiemă să i-l ducă un hamal la han
Și îi ceru plată de opt lei un ban.
Chemând el pe altul și mai mult ceru,
Or pe câți aduse nici unul nu vru.
Văzând dar ovreiul, stând să socoti,
Cu înșelăciune dulap a 'nvârti,
Apucă și zice unui alt hamal:
— Voinice, mi-e milă că ești în ăst hal!
Dar de îmi vei duce ăst coș pân' la han,
Fără să-mi ceri plată de sus nici un ban,
Numai trei cuvinte să te'nvăț să știi
Și-ți ajunge'n viață procopsit să fii.
Auzind hamalul pe ovrei zicând,

C'o să-l procopsească așa de curând,
Zise întru sine: o fi. ce știu eu!
Ai să fac ș'o slujbă în norocul meu.
Ș'ardicând îndată zimbilul cel greu,
— Ai, ardică-l, zise, pe umărul meu,
Se cocoșă, duse pân' la un soroc,
Și să odihnească puind la un loc.
— Jupâne! îi zise, ia spune-mi acum.
— Hai la han, răspunse, nu pot aci'n drum.
— Spune'ncai o vorbă, hamalul a zis,
Ca să merg gândind-o pe drumul întins.
Deci văzând ovreiul că în loc ședea
Și pân' nu i-o spune să plece nu vrea,
— Așa, îi răspunse, să-ți spui una dar
Și o ține minte, să nu mă 'ntrebi iar!
Cine îți va zice că e mai bine călare de cât în căruță, să
[știi să nu crezi.
Asta este zisă de un înțelept
Și 'n adevăr, bravo! a vorbit prea drept.
Auzind hamalul iarăși se sculă,
Cu zimbilu'n umăr și drumu-și urmă,
Merse iarăși merse, pe drum cât putu
Și să odihnească la un loc stătu.
— Jupâne! iar zise, una îmi spuseși
Și de pricopseală, văz, mă umpluseși.
Ia mai spune încă, unica măcar,
Să merg cu ea 'n gură procetind'o [1]) iar,
Văzând iar ovreiul că nu vrea altfel
— Și a doua este, zice către el:
Cine ți-o zice că e mai bine pe jos de cât călare, iarăși
[să nu crezi.
Ține-o și pe asta 'n minte ca'n scris,
Că iar de un mare înțelept s'a zis.
Cu aceste vorbe întru al său gând,
Pleacă iar hamalul și ceva mergând,
Iar să odihnească puse la pământ

1) Repetind.

Şi 'ntrebă să-i spuie şi celalt cuvânt.
Cam cârmi ovreiul, dar chiar şi nevrând
Trebuia să-i spuie şi urmă zicând:
--- Şi cine ţi-o zice că e bine slugă de cât stăpân, să nu
[crezi iar niciodată.
Ai mai auzit tu astfel de cuvânt?
Cine l-a zis, bravo! a fost un om sfânt.
Văzând dar hamalul că l-a înşelat,
Ardicând zimbilul iarăşi a plecat
Şi mergând cu dânsul acolo la han,
Il trânti odată de un bolovan,
Şi-i zise: — Jupâne, şi tu, chiar să vezi
Că-s aci filgene, eu zic să nu crezi.

Scumpul cu galantomul sunt doi vrăjmaşi neîmpăcaţi.—Şi
Bumbăcarul nu se uită cu ochi buni la câinele alb.
Zgârcitul, nici el nu mănâncă, nici pe altul nu va să vază
[mâncând.—Insă
Cine se culcă nemâncat, se scoală fără vreme.
Stăpânul vinde şi telalul nu se 'ndură să-l dea.
Câinele osul nu-l roade şi nici pe altul nu lasă să-l roază.
Scumpul nu e stăpân pe banii lui, ci banii îl stăpânesc pe el.
Şade dracul cu c... pe banii lui.
Tot el la masa altuia şi la masa lui nimeni. — Adică:
Orbul de la toţi şi de la orb nimeni.
Caută tot să răpească. — Zicând:
Nici lupul flămând, nici oaia cu doi miei.
Va să ia şi lâna şi pielea.
Bucatele de la masa altuia sunt mai cu gust.
Găina vecinului e mai grasă.
Punga altuia e mai mare. — In sfârşit,
Mai bine trăieşte un sărac lipit, decât un bogat sgârcit.

[BANII ZGÂRCITULUI].

89. Povestea vorbii

A fost un zgârcit odată, care mereu grămădea,
Zi şi noapte, totdauna pe bani dormea şi şedea:
Şi de cumplitate multă trăia singur, singurel,
Nu ţinea'n casă nici slugă, nici pisică, nici căţel.
Nu putea să se îndure să cheltuiască un ban,
Să mănânce şi el bine măcar odată'ntr'un an;
Ci trăia tot caliceşte, mâncări proaste cumpărând,
Privind cu jind cele bune, ca şi un sărac de rând.
Aşa el la o zi mare, când la peşte deslega,
Văzând că fieştecare la pescării alerga,
Se duse şi el să vază d'o găsi vr'un cosăcel, [1])
Să-şi cumpere, să mănânce, ca să se spurce şi el.
Ajungând la pescărie începu a se plimba,
De la un loc pân'la altul şi de preţuri a'ntreba.
Umblă vr'o două, trei ceasuri pretutindenea cercând
Şi nu-i venea să-şi cumpere, mai ieftior căutând.
Deci, când sta în două gânduri, ca să ia or să nu ia
Şi când scumpetea cu pofta în el nu se învoia;
Vede viind un fin al său, carele dulgher era,
Cu bani câştigaţi din muncă vrând peşte a-şi cumpăra;
Şi fără să zăbovească, or să întrebe de preţ,
Alese un peşte mare şi-i trânti banul semeţ.
D'acolo trece îndată alături l'alt pescar,
Alege alt neam de peşte şi îl pune în cântar.
Scumpul privind cu mirare la finul cumpărător,
Care îşi târgui peşte ca fiece negustor,
Când plecă ca să se ducă, după dânsul s'a luat,
Ş'ajungându-l după urmă, — Ce faci fine? l-a întrebat.
Cum văz ţi-ai cumpărat peşte?... — Da, îi zise, am luat.
L-a întrebat iar: — Pentru tine, or altui l-ai cumpărat?
— Ba, pentru mine, el zise, şi pentru casa mea chiar.
— Dar ce o să faci cu atât mult? Scumpul l-a întrebat iar.

1) Peşte alb, mic.

— O Doamne, naşule! zise, pentru mâncare, te miri?
Pe lângă copii, nevastă, se găsesc şi mosafiri;
Şi la o zi ca aceasta, mai dai şi la un vecin,
Ce nu i-a dat mâna să-şi ia, or şi l'alt sărac strein.
Dar dumneata-ţi luaşi peşte, or eşti la alţii poftit?
— Ba, nu sunt poftit, îi zise d'aceea am şi venit;
Şi era şi eu să-mi cumpăr, dar iarăş am judecat
Că, cine să mi-l gătească!... Şi aşa nici n'am luat.
— Ai dar la noi, finul zise, împreună să serbăm,
De şi nu avem gătire, pe un naş să ospătăm;
Şi vei avea să vezi astăzi cum trăiesc nişte mojici,
Dar ne vei ierta cusurul, ca la nişte fini mai mici.
Finul vorbe d'alde aste şi altele îndrugând
Şi cu naşul împreună la casa sa ajungând,
Cu destulă bucurie pe oaspet au primit,
Până una, alta, fuse şi prânzu 'ndată gătit.
Aşezându-se dar masa şi bucate aducând
Şezură, o 'mprejurară, puind şi plosca în rând.
S'apucară să mănânce, vorbe vesele spuind
Şi cu înzâmbite[1]) feţe unii la alţii privind;
Plosca încunjura masa de la un la alt mergând
Şi 'ndemna să se mângâie pe toţi în guri sărutând.
Îi îndupleca îndată pe ea a o asculta
Şi ca să-i facă pe voie, începură a cânta:
Unu în coarda sub'ire, altu băzoiul ţinea,
Mic şi mare îşi da glasul, la care cum îi venea.
Zgârcitul care 'n tăcere era 'nvăţat a mânca,
Şi carele cu plăcere la aceşti gura căsca,
Prea mult minunata ploscă sărutându-l tot des, des
Şi la curaj îndemnându-l, fără nici un interes,
Il aduse şi pe dânsul în stare d'o asculta
Şi 'ncepu şi el cu toţii împreună a cânta.
Şi 'ntr'atât se simţi vesel, şi'ntr'atât s'a mângâiat,
Incât toată zgârcenia îndată i s'a muiat;
Şi 'ncepu să zică: — Fine, tu văz că ştii să trăeşti,
Tu dar voiesc şi pe mine ca să mă chiverniseşti.

1) Vesel.

Toată a mea bogăţie, de la moşi, strămoşi rămas,
Câtă o fi ţi-o dau ţie, astăzi chiar în acest ceas.
Na cheile, mergi acasă şi în pivniţă intrând,
Vei vedea stând zece chiupuri [1]) tot de galbeni puşi în rând;
Şi cu dăsagi, sac, or traistă, cu ce ştii şi cu ce poţi,
Cară-i aicea la tine până diseară pe toţi:
Fă tu ce vei vrea cu dânşii, fii şi economul meu,
Cheltuieşte cum îţi place, nici să'ntrebi, nici să nu văz eu;
Că moşii mei şi părinţii să trăiască n'au ştiut,
Nici vr'odată în viaţă, aşa chef n'au făcut;
Ci s'au chinuit să strângă şi să grămădească bani,
Când au murit îmi lăsase nouă chiupuri sau borcani,
Sfătuindu-mă'n diată ca să urmez lor şi eu,
Iar de nu să mă ajungă blestemul lui Dumnezeu;
Adică; din nouă chiupuri zece la rând să le fac
Ş'am trăit ca vai de mine, mai rău decât un sărac;
Umblai pe uscat, pe ape, m'am căznit ca un tiran,
Am răbdat foame şi sete, închinându-mă la ban;
Nu m'am îndurat odată un sărac să miluesc.
Numai şi numai borcanul să-l umplu, să-l vârfuesc;
Ast rău mi s'a făcut fire, nu pot alt să mă prefac,
Nu-mi vine să dau paraua, nici mie un prânz să-mi fac.
De aceea, dar acuma, du-te unde te-am trimis,
In traistă, sac, or ce-ţi place şi fă după cum ţi-am zis.
Bietul fin cu bucurie pe loc desagii luând,
Alergă tot într'un suflet, şi în pivniţă intrând,
Cum s'apropie de chiupuri mâinile a-şi împlânta,
Auzi un glas deodată, d'aiurea a-l spăimânta,
Strigându-i: — Nu te atinge, teme-te a nu greşi,
C'apoi d'aicea zdravăn să ştii că nu vei ieşi.
Răspunse el către glasul care îl înfricoşa:
— Apoi naşul mă trimise, n'am venit singur aşa.
Glasul îi răcni d'odată atât de înfricoşat,
In cât pivniţa şi casa parcă s'au cutremurat,
Strigând: — Ieşi, zic, mă'nţelege, n'aştepta şi alt cuvânt,
N'are treabă el aicea, aceşti bani ai lui nu sunt,

1) Borcan.

Ci ai diaconului Badea, el e pe dânşii stăpân.
Bietul om fugi afară, speriat, scuipând în sân,
Merse la naşul să-i spuie, cum s'a'ntâmplat şi ce fel
Şi cum că diaconul Badea este stăpân, iar nu el.
Naşul său cum îl aude se necăjeşte pe loc,
Plosca-l aţâţă mai tare, de se făcu numai foc.
Că ea are multe daruri, aci face pe om bun,
Şi aci îl întărâtă de-l preface în nebun.
Se scoală tot deodată şi răcneşte ca un leu:
— Dar cum se poate, el zice, să nu fiu stăpân pe-al meu?
Cine e diaconul Badea, şi ce treabă are el
Cu banii mei, pentru cari m'am trudit de mititel,
Stăi mă!... Să văz acuma dacă eu stăpân nu sunt!
Şi plecă acasă iute înspulberat ca un vânt,
Intră'n pivniţă îndată, se uită, îi dă în gând
Şi, spre negoţ, o grămadă pive[1]) de cireş având,
Băgă aurul prin ele şi cu alt lemn le'ndopă,
Până către miezul nopţii l'acestea se ocupă;
Şi pe dinaintea porţii fiind un râu spumegat,
Aruncă pivele toate şi a mers de s'a culcat.
Şi astfel din bogat putred, a sărăcit de s'a stins,
Işi vindecă cumplitatea şi zgârcenia-i s'a 'ntins.
Iar pivele toată noaptea după ce au înnotat,
S'au oprit într'o vâltoare la marginea unui sat,
Unde avea locuinţă, un slujbaş bisericesc,
Anume diaconul Badea, om cu totul sufletesc.
Acesta prea dimineaţă totdeauna se scula
Şi'n marginea acei ape, se 'nchina şi se spăla.
Aşa 'n acea dimineaţă, ca şi alte dăţi mergând
Şi pivele în vâltoare învârtindu-se văzând,
Le-a tras câte una, una, până când toate le-a scos
Şi văzându-le 'ndopate şi prea grele mai vârtos,
Se apucă cu toporul, despică una pe loc
Şi ca să vază în ea ce e şi ca să puie pe foc,
Dar câtă mirare fuse, cât s'a bucurat văzând,
Acea mulţime de galbeni cu strălucire curgând!

1) Vase groase.

Vă las să judecați singuri ce i s'a mai întâmplat,
Și din celelalte pive lucrul când îl a aflat!
De cât să vă spun acuma, ce fel a 'ntrebuințat
Acea avuție multă și cu dânsa ce-a lucrat;
Câți săraci știa în satu-i câte unu l-a chemat
Și în taină fiecărui, a dat și l-a ajutat;
Unuia-i cumpără vacă, altuia-i dărui boi,
P'alt scăpă de datorie și p'alt scăpă de nevoi;
Apoi zidi un han mare, de săraci priimitor
Și găzduia fără plată pe fiece călător:
Incât ducându-se vestea, prin cei mângâiați în plâns
A putut ca să audă și zgârcitul ce i-a strâns,
Cum că un diaconul Badea, acel nume c'un cuvânt,
Ce i l-a fost strigat glasul, că acei bani ai lui sunt.
Care și plecă îndată ca să se ducă la el,
Cu o trăistioară 'n umăr și 'n mână cu'n toiegel,
Din sat în sat cu 'ntrebarea și hrană cerșind mergând
Și'n sfârșit, l-acel diacon cu încetul ajungându-l.
Ceea ce-l făcu pe dânsul mai tare, de se 'ncrezu,
Fu o piuă ce drept treaptă 'n ușă-i care-o văzu.
Stând și lung privind la dânsa și din cap tot legănând,
A ieșit diaconul Badea și îl întrebă zicând:
— Ești un străin cum se cade, și cauți să-ți dau sălaș?
— Așa este, el răspunse, sunt un străin și drumaș;
Dar mă uit la piua asta, și-mi căesc capul cel prost,
Că cu altele 'mpreună ea'n pivnița mea a fost.
Care 'ntr'o zi, beat, pe toate cu galbeni le îndopai
Și gândind că fac rău altui, toate'n râu le aruncai.
După ce zise aceasta, săracul zgârcit s'a pus
Și cu amănuntul toate, cum s'a întâmplat i le-a spus.
Ascultând diaconul Badea la povestea lui tăcut,
De loc a nu-i înțelege vorbele s'a prefăcut,
Dar în inima sa foarte mult l-a căit și l-a plâns,
Că s'a pedepsit atâta, în cumplitate[1]) d'a strâns;
Și fiindu-i de el milă, îi răspunse: — Fătul meu!
Eu am îndestulă stare, dar mi-e de la Dumnezeu

1) Sgârcenie.

Şi fac pomană cu dânsa, eu dracului nu o dau.
Ajut cu economie pe toţi câţi cunosc că n'au;
Prin urmare şi tu dară do te plângi că sărac eşti,
Rămâi în curte la mine, hrana să-ţi agoniseşti;
Nu ai să-mi faci nici o treabă, ci de urât să nu şezi,
Să 'ngrijeşti de una alta, de argaţi şi slugi să vezi.
Cuvântul bun şi blândeţea, ăstui diacon cuvios,
Induplecă pe zgârcitul şi priimi bucuros.
Rămâind, cum zic, în curtea-i era ca şi stăpân,
Fiindcă diaconul Badea era de vârstă bătrân;
El sta pentru fiecare socotelile să dea,
In care cu prisosinţă zgârcenia-i se vedea;
Dreptul de la unul ş'altul tot să rupă îi plăcea
Şi fără să cheltuiască, iar strânsoare îşi făcea.
Diaconul Badea văzându-l făcând acestea de rost,
S'a 'ncrezut fără 'ndoială că banii ai lui au fost,
Şi gândindu-se 'ntru sine de cugetul ce-l mustra,
Că cel ce-l îmbogăţise acum slugă îi era,
Socoti să-l depărteze cu oarecare mijloc,
Supt ascuns ceva bani dându-i să trăiască într'alt loc;
Şi 'ntr'o zi porunci 'n casă să facă câte-va pâini,
Insă de făină neagră şi albă, de două mâini;
Şi coca pâinilor albe cu un cuţit despicând,
A băgat în taină galbeni, câte-o sută numărând;
Şi astfel după ce-o coapse şi le scoase din cuptor,
Il chemă ca să-l trimeaţă la un sat mai depărtşor,
Zicându-i: — Ia şi înşală calul cel iubit al meu,
Cu care din sărăcie m'a ridicat Dumnezeu;
Insă cu ale lui toate, deşi nu sunt aşa noi,
Dar poate din norocirea-i să-ţi vie banii 'napoi:
Şi na aste trei pâini albe să le mănânci tu pe drum,
Na de prisos ş'una neagră, că nu strică orşicum.
El dar cum înşelă calul, după cum i-a poruncit
Şi a plecat să se ducă la satul cel rânduit,
Dacă merse o bucată, aproape de un alt sat,
S'a rupt chinga, fiind veche, şi şaua s'a răsturnat;
El zgârcit fiind din fire, să nu dea din mână-i ban,

A luat o pâine albă ş'o dete unui sătean,
Cerând să-i dea pentru dânsa o chingă vechişoară iar,
Care şi'n dată îi dete, bucurându-se de dar;
De aci 'ncălecând iarăşi şi la drumul său plecând
I s'a rupt pofilu'ndată, pe o cale coborând.
Cu destulă greutate ajungând iar la un sat,
Să cumpere de la hanuri, cu bani nu s'a îndurat;
Ci luă iar altă pâine, din albe, care avea
Şi unui sătean o dete, un pofil mai vechi să-i dea.
De acolo plecând iarăşi şi mergând pân' la un râu,
I s'a rupt în bucăţele şi putregaiul de frâu;
Acum scoase din desagă şi acele două pâini,
Una neagră ş'alta albă şi stând le privea în mâini,
Zicând: — De voi da pe neagra ca să cer un frâu cuiva,
Nepreţuind-o atâta, pentru dânsa nu-mi va da,
Dar dându-i aceasta albă ştiu că prinde bucuros;
Şi mergând o dete 'ndată pentru un frâu ruginos.
Sătenii aceia însă pâinile albe luând
Şi de ele fiecare întru sine judecând,
Cel dintâi zise în gându-şi: „Ce jimblă, ca cozonac!
Cine ştie din ce parte o avu acel sărac!
E bună să o mănânce binefăcătorul meu,
Că ce folosesc c'o pâine, să stau să o mănânc eu?"
Zicând el aceasta 'ndată pe un căluşel s'a pus
Şi la moş-diaconul Badea, să o dea plocon s'a dus.
Al doilea sătean iarăş, la pâinea albă privind,
Zise şi el întru sine, ca şi cel dintâi gândind.
Şi mergând îngrab, se duse cu pâinea de căpătat,
Tot la moş diaconul Badea carele l-a ajutat.
Al treilea astfel iarăş, în gându-şi a hotărît
Şi lui moş diaconul Badea, o duse numai decât.
Care câte una, una, aceste trei albe pâini,
După cum le-a dat întocmai, viindu-i iarăşi în mâini
S'a mirat diaconul Badea, zicând: „I na gândeam eu
Şi altele împotrivă văz că face Dumnezeu!"
După trei zile zgârcitul, când s'a 'ntors din acel sat,
Chemându-l diaconul Badea pâinile i-a arătat,

Spuindu-i cum şi în ce chip sătenii i le-au adus
— Şi iată (despicând pâinea) galbenii care i-am pus;
Aşa dar nu-s ai tăi banii ce zici că i-am găsit eu,
Ci poţi mărturisi singur că mi-a trimis Dumnezeu.

LXIV. Despre cumplitate iarăş.

Ca să desbrace un sfânt să îmbrace pe altul. — Şi,
Cu coliva omenească ca morţii să-şi pomenească.
Face pomană fără voia lui.

[CĂCIULA POMANĂ]

90. Povestea vorbii.

Un ţigan, cam pe la munte,
Vrând să treacă pe o punte,
Din întâmplare îi scapă
Căciula din cap în apă.
Şi neputând să se 'ntinză,
Cu iuţeală să o prinză,
Se uita la ea cu jale,
Cum sălta pe râu la vale,
Zicând:—Du-te dar mai tare
Că tot aveam gând îmi pare,
Ca să dau tati o cană
Ş'o căciulă de pomană.
Aşa facem şi noi poate,
De unde nu putem scoate,
Zicem vorba cea obştească:
Dumnezeu să priimească. —
[De la zgârcit,
Nici dracul nu fură tămâie
[de la el. — Că,
Tremură după un nap
Ca de ochii săi din cap.—Şi,
Săracului în loc să-i dea,
Inchide ochii a nu-l vedea.
[—Că,
Punga i-a făcut păiajen la
[gură.—Şi,
In casa-i pimen nu găseşti
Un şoarece să orbeşti.—Şi,
Rabdă parcă e de fier
Şi-i crapă ochii de ger.—Că:
Se 'nveleşte cu ipingeaua
Şi se scarpină cu surceaua.
[—Insă,
Cine-şi ţine hainele

Ale lui sunt numai pe jumătate. — Că ale sgârcitului,
Cele drepte sunt jumătate ale dracului, iar cele nedrepte cu
[stăpân cu tot. Şi,
In casele zgârcitului nici şoarecii nu se duc,

Căci, el dacă nu mănâncă nici ei nimic nu apuc'. — Că
Câinele şade pe fân. — Şi
Nici mănâncă, nici va să lase
Calul măcar să-l miroase. — De aceea
Să n'ai îndurare de omul călare, când vezi că-i atârnă
[picioarele la vale.
De la bogatul calic,
Nu poţi apuca nimic. — El
Se plânge că n'are dinţi
Ş'apoi roade la cojiţi. — Căci,
Lupului îi necaz încă
Chiar şi singur ce mănâncă. — Dar,
Porcul tot strânge, se 'ngraşe bine,
Dar pentru alţii, nu pentru sine. — Şi,
Măgarul cară pentru alţii povară. — Dar însă,
Porcul tocmai după ce moare,
Pe toţi satură de unsoare. — Şi atunci,
Unii sapă şi plivesc,
Alţii beau şi chiuiesc.

[DISPUTA INTRE MÂINI, PICIOARE ŞI PÂNTECE].

91. Povestea vorbii.

Picioarele ostenite
Şi mâinile obosite
Stând, pe pântece certa
Zicând:—Tu pântece crude
Nu ştii muncă, nu ştii trude
Decât a te desfăta.

In lene şi 'n trândăvie,
Aştepţi d'a gata să-ţi vie,
Noi să-ţi dăm să te hră-
[nim.
Tu nu cruţi nici tinereţe,
Tiran eşti pe bătrâneţe,
Nu laşi să ne odihnim.
Ziua 'ndată cum se face,
Incepi să nu ne dai pace,
Să ceri să mănânci, să bei,
Ne mâi pe noroi, pe ploaie.
Pe ger, vânt, viscol, nevoaie,
Noi să muncim, tu să iei.

Dar stăi, d'acum înainte,
Vom face noi mai cuminte
Şi nu-ţi vom mai da mer-

[tic,
Precum iată şi îţi spunem,
Că d'azi hotărâre punem
Şi de loc nu-ţi dăm nimic.

La aceste rase, tunse,
Pântecele le răspunse,
Sfătuindu-i cu cuvânt,
Zicând: Fraţi, vă rog cu bine,
Nu vă mâniaţi pe mine
Că eu vinovat nu sunt.

Voi aşa sunteţi ursite,
Chiar de când sunteţi croite,
De veşnicul Ziditor,
S'alergaţi pe văi, pe munte,
Peste mări, să faceţi punte
Ş'aripi prin vânt şi prin
[nor.

Să munciţi pe rău, pe bine,
S'agonisiţi pentru mine,
Să-mi daţi să mănânc, să
[beau,
Şi geaba-mi ziceţi aceste,
Că iarăş pentru voi este,
Aceea ce eu vă iau.

Pentrucă voi făr'de mine
Nu veţi putea fi în bine,
Eu vă împuternicesc,
Făr' de mine a-ţi fi moarte,
N'ar fi cine să vă poarte.
Eu pe voi vă cârmuesc.

Mâinile iar necăjite,
Supărate, îndârjite,
Pântecelui au răspuns:
— D'aste vorbe d'ale tale,
Gogoşele, trancanale,
Suntem sătui de ajuns.

Nu-ţi bate capul de geabă,
Că nu mai faci cu noi treabă,
Ţi-am spus-o dintru'n-
[ceput;
Că-ţi vorbeşti la interesuri
Şi-ţi faci ale tale dresuri,
Avem cap de priceput.

Noi hotarât îţi mai spunem,
Că piciorele'n prag punem,
Şi vorba nu ne schimbăm,
Nici un cuvânt nu mai poate,
Din pepeni, a ne mai scoate;
Supunere ca să-ţi dăm.

Ia-ţi dar praştia şi hamul,
Pune-ţi în cumpănă dramul,
Şi măsurile îţi ia.
Du-te şi tu de munceşte,
Câştigă şi te hrăneşte,
Cu vorbe nu 'ntârzia.

Nu sta să ne dai povaţă,
Că nici cât un fir de aţă
Nu-ţi dăm prin gură să
[tragi.
De tine nu ne mai pasă,
Unde o eşi să iasă,
Măcar în tun să ne bagi.

Cu asemenea cuvinte

Şi judecăţi fără minte,
Pe pântecele certând,
Indată îl părăsiră
Şi la treaba lor porniră,
De necaz tot ocărând.

Deci astfel dacă umblară
Şi'ncoace, încolo mişcară,
Fără a 'ngriji de el,
Incepură să se moaie,
De leşin să se 'ncovoaie
Şi să miște 'ncetinel.

Intr'acea zi, se târâră,
După cum şi hotărâră,
Cu vai, cu chiu şi abia.
A doua zi, opintiră
Şi iar se mai bizuiră
Cu a muri şi-a'nvia.

A treia zi când văzură,
Că de loc nu mai putură,
A umbla şi a mişca,
Cunoscură că-s greşite,
Şi de tot ticăloşite,
De nu i se vor pleca.

Şi lepădând àcea ură,
Cu dragoste începură
A-i da iară merticel,
Ş'acuma de multe ori încă,
Ii dau mai mult de mănâncă,
Până când dă şi din el.

Ii îndeasă, vârf îi face,
Numai ca să aibă pace
Şi a nu-l mai necăji,
Oasele lor parcă-s coapte,
Muncind din zi până'n
[noapte,
De dânsul a îngriji,

Zicând:—Aşa e cuvântul,
De când lumea şi pământul
Că, omu'n fiece zi,
Trăeşte cu băutură
Şi cu ce bagă în gură,
Şi noi dar îl vom păzi.

Mai zice o vorbă încă:
—Cine strânge nu mănâncă,
Grămădeşte pentru alţi,
Că dăcă mor strângătorii
Şi rămân risipitorii,
Ei ştiu să fie galanţi.

Nu grămădi dar, creştine,
Ci muncind, trăeşte bine,
Că cu bani n'o să te 'n-
[gropi.
Nu-ţi trebue să-ţi rămâie,
Decât numai de tămâie,
De trei scânduri şi de
[popi.

Până trăeşti fă-ţi pomană,
Nu zgârci mâna-ţi duşmană,
Intinde-o la sărac;
Că singur ce dai de sine,
Aceea vine cu tine,
Nu alţii ceea ce-ţi fac.

Pregăteşte-ţi pe plăcere
Şi sufletul cum îţi cere

Să găseşti unde te duci,
Că precum îţi vei aşterne
Şi cum îţi vei pune perne,
Aşa o să te şi culci.

Păzeşte-te şi de rele
Ca să nu dai de belele
Şi de vreun necaz greu;
Legea, pravila cinsteşte,
Urmează şi le păzeşte,
Că aşa va Dumnezeu.

LXV. Despre lăcomie iarăş şi nemulţumire.

Lăcomia de multe ori strică omenia. — Că,
D'aia n'are ursul coadă.
Ochii omului sunt din mare că se bucură tot la mare. — [Dar ce folos de o fi,
Lacom la bogăţie şi sărac la minte. — Că,
Musca pentru puţină dulceaţă îşi răpune viaţa. — Şi,
Şoarecele nu'ncape pe gaură şi şi-a legat ş'o tigvă de coadă. [— De multe ori,
Cine îmbrăţişează multe, puţine adună. — Căci,
Doi pepeni într'o mână, nu se pot ţinea.
Cu c... 'n două luntri nu poţi şedea. — Deşi,
Ochii văd, inima cere, dar e rău când n'ai putere. — Şi,
Ţi-e drag cu doi peşti în oală şi coadele afară.
Lacomului cât să-i dai, el nu zice ba.
Mănâncă până dă din el.
Dela cinci pâini miezul şi de la nouă colaci coaja.
Se închină pântecelui. — Zicând:
— Două bătăi strică, dar două mâncări nu strică.
Lacomul de puţin nu se mulţumeşte. — Dar,
Cine nu se mulţumeşte de puţin, pierde şi cel mult. — De [aceea,
Cel nemulţumit trăeşte nefericit. — El
Nu se mulţumeşte nici în car, nici în căruţă, nici în sanie, [nici în teleguţă. — De multe ori însă,
Vrând să aibă armăsar, ajunge de la cal, la măgar.

[MĂGARUL DĂ DE GOL]

92. Povestea vorbii.

Unul având poftă să meargă la țară,
După trebuință într'o zi de vară,
Ducându-se'ndată la un oarecare,
Ceru armăsarul, știindu-l că are.
Acel îi răspunse: — Frate, rău îmi pare,
C'ați sluji l'aceasta, nu-s acum în stare,
Că nici trei minute nu sunt încă bine
De când l-am dat altui, prieten ca tine.
El îl rugă iară, zicând: — Dă-mi dar calul.
— E! frate, răspunse, când i-aș spune halul,
De milă i-ai plânge și nu mi l-ai cere,
Că stă'n grajd săracul numa'n trei picere.
El îl rugă iarăș: — Dă-mi încai măgarul.
— Apoi l-am dat, zise, tot cu armăsarul.
Când zise aceasta, în grajd dobitocul
A zbierat îndată, viindu-i sorocul,
El auzind zise: — Cum nu e aice?
Uită-te, el singur, că e în grajd, zice.
— Frate îi răspunse, n'am cinste la tine,
Dacă crezi măgarul, mai mult decât mine!
Tu nu știi că'n lume e zicala asta:
Că, să nu-ți dai altui calul și nevasta?
Și pe lângă asta mai e o poveste:
Frate, or nefrate, brânza pe bani este. — Așa dar,
Omul la nevoe miroase și' ce nu-i voia.
De dorul fragilor mănâncă frunzele. — Sau,
Inghite la răbdări prăjite. — Căci,
Lucrul străin nu ține de cald. — Că,
Tocma când îți pasă, fără dânsul te lasă. — Și,
Dacă nu ți-se trece vorba, nu-ți mai răci gura.—Că,
Dacă nu ești vrednic la o treabă,
Nu-ți bate capul de geaba. — Precum zice:
Nu-ți este puterea, cât îți este vrerea.

[BARBA CĂRUNTĂ]

93. Povestea vorbii.

Un turc care n'a mai fost,
Intru nici un fel de post,
Ducându-se a cerut
Un post, care i-a plăcut.
Cadiul l-a cercetat,
După jalba ce a dat
Şi văzându-l tinerel,
Ne având păr alb de fel,
Cunoscându-l şi cam prost.
Nevrednic de acest post,
Ii zise lui:—Fătul meu!
Voia ţi-aş împlini eu,
Dar de postul ce-l voieşti,
Incă foarte tânăr eşti,
Ci un altul să-ţi alegi,
După ale noastre legi,
Iar în acel post poţi fi
Barba când îţi va albi.
Insă prea mult dorind el,
A-l orându-i 'n acel,
Cu mintea lui cea de prunc,
Răspunse marelui turc:
— Efendim, sânt ihtiar,[1])
Barba-mi este albă, var,
Dar drept să-ţi mărturisesc,
Eu o cănesc şi-o 'negresc;
Iar de cere acel post,
Ca să fiu alb cum am fost,
Pot fără să zăbovesc,
Să o spăl şi s'o albesc.
Deci dar astfel el minţind,
(Că o va albi gândind),
Voia dacă şi-a luat,
După leacuri a plecat;
Şi'ncoaci încolo umblând,
Pe unii alţi 'ntrebând,
Câţi îl auzeau, râdeau
Şi că e nebun credeau.
Dar el seamă nu băga,
Vrea să se facă aga.
Şi umblând din uşi în uşi,
Intreba babe, mătuşi,
Cu făgăduieli de bani,
Să-l facă de mai mulţi ani.
Şi aşa când obosi,
O şarlatană găsi,
Care i-a făgăduit
Că-l va albi negreşit,
Numa'ntâi să-i puie ei,
In mâini cinci sute de lei.
Şi îl va face de grab'
Ca colilia de alb.
El auzind. bucuros,
Puse banii 'ndată jos
Şi spre a o mulţămi,
Incă o mai dărui.
Mătuşa banii luând,
Il opri aci, zicând:
— Şezi până să târguiesc
Acelea ce îmi lipsesc.
Şi mergând în acel ceas,
Ii aduse într'un vas
O apă ce a vrut ea,
Numai banii ca să-i iea

1) Bătrân.

Şi 'ncepu a-l învăţa,
Cum a o 'ntrebuinţa,
Zicând:—lacă! (vai de el!)
Şi să faci într'acest fel:
Acasă acum mergând
Şi astă apă luând,
Să torni într'un vas din ea
Şi 'ncepi barba a-ţi muia,
Frumos de jur împrejur
Să nu rămâie cusur;
Şi în trei zile de rând,
Tot aşa cum zic făcând,
O să te vezi cum albeşti,
Tocmai după cum doreşti.
Aşa dar el ascultând
Şi la casa sa mergând,
Cu-acea apă a fost dat,
După cum l-a învăţat;
Şi'n loc barba a-i albi,
Începu a năpârli,
Încât într'un sfert de ceas,
A rămas ca de brici ras;
Ş'atunci cunoscu c'a fost,
Nevrednic de acel post.
Prin urmare,

Cămila vrând să dobândească coarne şi-a pierdut şi urechile.
Omul nemulţumit fuge de bine şi dă peste mărăcine.
Sare din lac în puţ. — Şi,
Ajunge de la moară, la râşniţă.

LXVI. Despre laude.

Vedo binişor în pungă,
Are ochii ce să-ţi ungă. — Că
A dat cu mâinile în foc. — Şi
E gros la ceafă, are de ros.
Are chiag la inimă '(chimirul). — Şi,
E ca un stup neretezat. — Şi,
Trăeşte din seul său.
Are de moară, nu-i e frică să moară. — Dar
La părul lăudat, cu sacul mare să nu te duci.
Când eşti poftit la vr'o masă, pleacă sătul de acasă. — Dar,
Nepoftitul scaun n'are. — Şi,
Găina care cântă seara, dimineaţa n'are ouă.
Lauda de sine pute. — Că
Cine se laudă singur, se ocărăşte pe sine. — Ci,
Lumea să te laude, câinii lasă să te latre. — Vorba ăluia,
Pe mine câţi câini m'au lătrat, toţi au turbat. — Insă,

Cine are vecini răi, se laudă singur.
Ia-l după mine că-l omor. — Şi,
Laudă-te gură, că pumnii cură. — Cum se lăuda,
Când eram la mama şi eu ştiam să cos, că mama împungea
[şi eu trăgeam acul.
Tot ţiganul îşi laudă ciocanul.

[ŢIGANUL ŞI GEAMBAŞUL]

94. Povestea vorbii.

Mergând la bâlci, un ţigan
Se'ntâlni cu un ţăran,
Şi stând se rugă de el,
Zicându-i: — Măi romănel!
Tot mergi la ăl bâlci în deal,
De ce nu-mi lauzi ăst cal!
Fă-l tânăr, fă-l mânzuleţ,
Ca să-l poci vinde cu preţ;
Fă-mi ăst bine romănel,
Că ţi-oi drege vr'un ciurel. [1])
Or ţi-oi pune vr'un potlog; [2])
Laudă-l, aşa mă rog!
Ţăranul fiind iar un
Dăi de palavre cam bun
Ş'altă treabă neavând,
Cu ţiganu'n bâlci mergând,
Stătu cu el în obor, [3])
Să-i fie lăudător.
Şi zăbovind ei câtvaş,
Iacă vine ş'un geambaş,
Care era iar ţigan,
Geambaş fără nici un ban.
Privi calul colea, ici.
Ii dă de încerc un bici
Şi la dinţi dacă-l cătă:
— Ce îmi ceri, îl întrebă,
P'astă mârţoagă de cal,
Ca să-l arunc după mal?
Românul ce aci sta
Şi la dânsul asculta,
— Ce! jupâne, zise el,
Nu te uita că-i astfel,
Uite, zboară ca un zmeu,
N'am bani că l-aş lua eu!
Întrece pe armăsarul,
N'are ce-i face ogarul.
Să-ţi spun drept, păcat că-l
[vinde,
Dar nici cu dânsul nu-l
[prinde,
Că nu îi ştie merchezul [4])
Şi să-i pipăe lui mezul;
El e stăpân, cum vezi bine
Şi nu îl ştie ca mine:
Mergi cu el la vânătoare
Şi uite, îţi fac prinsoare,

1) Diminutiv dela ciur — sită.
2) Bucată de piele pentru cârpitul ghetelor
3) Târg de vite.
4) Rostul.

Iepurile 'n părlitură, [1])
Dai cu el pân'arătură
Şi în fuga lui a mare,
Il prinzi cu mâna călare.
Ţiganul ce l-a adus
Şi să-l laude l-a pus,
Cum căsca gura la el
Şi îl auzi astfel,
Zise: — Zău! uite aici,
D'ar fi calul meu cum zici,
Că e armăsar şi mânz,
Pre legea mea nu-l mai vânz.
Dar geambaşul, neaoş hoţ,
Deprins la aşa negoţ,—
— Stai, zise, să-l încerc eu,
Să-mi dau şi cuvântul meu.
Şi cum l-a încălecat,
Drept la Giurgiu a plecat.
Ei au rămas aşteptând,
Cine ştie până când,
(Lăudărosul râzând
Şi vânzătorul plângând).
Şi săracul păgubaş
Tot căutând pe geambaş,
Il găsi dupa un an,
In cârciuma unui ban;
Şi ducându-l în obezi, [2])
La ispravnic cu dovezi,
Pentru calul cel furat:
Ispravnicul l-a întrebat:
— Ce eşti ţigane?—Geambaş.
— Dar calul cum îl furaş?
— Să mă bată Dumnezeu,
D'oi fi furat calul eu,
Calul, zău, e vinovat,
El pe mine m'a furat.
— Auzi, auzi cal mişel!
Cum te-a putut fura el?
—Coconaşule! să-ţi spui,
Eu vrând pe el să mă pui
Să fac împrejur un cerc,
Să văz cum e, să-l încerc,
El, cum l-am încălecat,
Spre Giurgiu a apucat;
Şi fugi! fugi! pogoară, urci
Ca să mă vânză la Turci.
Când la Giurgiu ne-am văzut
El turceşte n'a ştiut,
Ci cât ştiam eu niţel,
Ciat, pat, l-am vândut pe el.
— Dar banii ce i-ai făcut,
Dacă zici că l-ai vândut?
Mă temui de niscai hoţi
Şi-i băui de loc pe toţi.

LXVII. Despre împrumutare şi plată.

Cine bate la poarta altuia, o să bată şi altul la poarta lui.
[— Şi,
Cine cumpără în dator, plăteşte de două ori.—Deşi unii zic:
Scrie pe lumânare pentru neuitare. — Sau,
In loc de plată spatele ţi-arată.

1) Urmărire vajnică.
2) Fiare, lanţuri.

Ai carte? ai parte; n'ai carte? n'ai parte.
Nici usturoi am mâncat, nici gura nu-mi pute. — Sau,
Nici n'am mâncat miere, nici la inimă n'am durere. — Că,
Dai, n'ai. — Şi,
Lesne e a da şi-anevoie a lua. — Că,
Când îi dai, îi fată iapa, şi când îi ceri, îi moare mânzul.
[— Şi,
Tu umbli după el cu mila
Şi el după tine cu pila. — Şi,
Fă bine, să găseşti rău. — Povestea ăluia:
Ai dat un cazan mare ş'ai luat o căldare. — Sau,
Dedeşi şi luaşi din secure toporaş. — Insă,
Odată vede naşul buricul finului. — De aceea:
De cât să-ţi dau şi să ne sfădim,
Mai bine tot prieteni să fim. — Că,
De frate îmi eşti frate, dar brânza e pe bani. — Că,
S'a băgat brânza în putină. — Şi,
A'nţărcat Murgana.
S'a isprăvit de moară.
Am văzut în târg de vânzare. — Că,
Milă îmi e şi de tine, dar de mine mi se rupe inima,
Cămaşa e mai aproape de piele. — Că,
Pe altul cine plânge, ochii lui îşi scurge. — Şi,
Câinele îmbătrâneşte de drum, iar nebunul de grija altora.
[Cum zice un proverb turcesc:
Eu dator şi tu grije duci? — Adică:
Arde lumânarea noastră,
Pe socoteala voastră. — Ci,
Cu rudele să mănânci, să bei,
Daraveri să nu aibi cu ei. — Că,
Imprumuţi pentru dobândă şi pierzi capetele.[1]) — Adică:
Pentru un cui pierzi potcoava. — E mai bine când,
Iei c'o mână şi dai cu alta. — Iar,
Cine n'are cal, să urce pe jos la deal. — Şi,
Dacă n'ai treabă fă-te martor, iar dacă ai bani, fă-te
[chezaş. — Dar însă,

1) Capitalurile

Datoria nu moare niciodată. — Că,
Te împrumuți nuele, gardul se prăpădește, datoria nu
[putrezește.—Și,
O ceri rasă ș'afânată,
O dai cu vârf și'ndesată.
Tăgârță [1]) ruptă te 'mprumută, și cere la soroc să-i dai
[sac nou în loc. — Zicând:
Cum era, bună rea, îmi făceam treaba cu ea. — Și,
Sacul finului e tot nou.

[SACUL IMPRUMUTAT]

95. Povestea vorbii.

Unul se împrumutase dela finul său un sac
Rupt, prăpădit, plin de petici, ca al unuia sărac.
După ce-și isprăvi treaba înapoi nu i l-a dat,
Ci, ca pe o treanță veche, într'un colț l-a aruncat.
După ce a trecut vreme, finul său la el mergând,
A cerut ca să-i dea sacul, cam cu rușine zicând:
— Nașule, nu cumva mai ții acea ruptură de sac,
Că uneori și cu dânsul câte-o trebișoară fac?
Nașul, care nu'ngrijise de un astfel de sac rău,
Căutând și negăsindu-l, zise către finul său:
— E-ei! fine, cine știe unde o fi aruncat!
Că până mai deunăzi îl vedeam colea sub pat.
Finul pe loc schimbă vorba, zicând: — Ce fel?... Ei sărac!
S'a pierdut!... Și era uite, o bunătate de sac!—De aceea dar
Cine are barbă să-și cumpere și pieptene. — Căci,
De la un rău platnic și cu cenușa după vatră sau un sac
de paie să te mulțumești.

LXVIII. Despre cei ce plâng de copii.

Decât să fii bogat (de copii) și să n'ai ce mânca, mai bine
să fii sărac și să aibi bani mulți.—Sau,

1) Traistă ruptă.

Să fii cât de sărac numai să aibi bani mulţi.
De copii, de barbă şi de coate goale să nu te plângi niciodată.
Decât să zici: „Vai de noi!" mai bine: „Vai de mine!"
Decât orb şi călare, mai bine şchiop şi pe jos.
Chelului ce-i lipseşte? Tichie de mărgăritar.
Zamfirica toate le avea, numai ţopi[1]) îi lipsea. — Dar
De copii case sparte, nu s'a văzut.
Creşte pui de şarpe, să te muşte.

[CELE TREI SFATURI]

96. Povestea vorbii.

Un bătrân odinioară sfârşitul său cunoscând
Şi văzând că o să moară, bani, avere nelăsând,
Chiemă să vie la sine, pe fiul său cel iubit
Şi cu cuvinte puţine, în astfel l-a povăţuit:
— Fătul meu, eu mor acuma şi alt nimica nu-ţi las,
Decât trei cuvinte numai, în cel mai din urmă ceas.
Care ca p'o bogăţie să ţi-le păstrezi de mic,
Să le aibi la bărbăţie, aceste ce ţi-le zic:
P'al tău stăpân sau mai mare cu dreptate să-l slujeşti,
Dar bani s'au vreo împrumutare să nu-i dai, să te păzeşti.
Pe nevasta ta în viaţă din inimă s'o iubeşti,
Dar nici cât un fir de aţă, taina-ţi să nu-i desvăleşti.
Pe copiii tăi, fireşte, o să-i iubeşti de-or trăi,
Dar fiu de suflet nu creşte, că 'n urmă te vei căi.
Aste ale luí cuvinte ca o diată fiind,
Le ţinu fiul său minte, ce 'nchipuesc neştiind.
Omul însă din natură este făcut curios,
Cât să-i dai învăţătură îi este făr' de folos;
Căci el până nu încearcă orşice va auzi,
Neted lui nu-i vine parcă odihnit a le păzi.
Să-i spui c'o să pătimească, să-i spui că se va jertfi,

1) Coade de păr

El va să le pipăcască, să vază aşa vor fi?
De aceea dar ferice dela cel ce va primi,
Ceea ce lui i se zice până a nu pătimi!
Aşa ş'acest, prin urmare, lângă un stăpân fiind
Şi cu buna sa purtare mai multă vreme slujind,
Crescu, veni'n bărbăţie, fu cuminte, bani făcu,
Se însură, luă soţie o fată care-i plăcu.
Se iubeau cu osebire, unu p'alt se mângâiau
Şi'n cea mai mare unire, în viaţa lor trăiau;
Ii venea în multe rânduri, să-i spuie câte ceva,
Dar se oprea, stând pe gânduri, să nu greşească cumva.
Intr'acestea, vine vreme, fără el a cugeta,
Ca stăpânul său să-l cheme să cear' a-l împrumuta.
Zicând că-i trebui acuma o mie de lei să-i dea,
Ca să împlinească suma, pentru graba ce-o avea:
Şi că, dela oare unde nişte bani cum i-o veni,
Indată îi va răspunde, fără a mai pomeni.
El îşi iubea pe stăpânul, cum şi pe loc a gândit,
Cum că tatăl său bătrânul să nu dea l-a sfătuit.
Dar socoti iar în sine că, poate, n'o fi nimic,
„Ia să-i dau eu lui mai bine, că bătrânii multe zic."
După ce-i dă, stă se uită, să-i răspunză banii daţi,
Stăpânul său iarăş uită că bani are 'mprumutaţi.
Dacă vede că tăcere de banii lui s'a făcut,
Merge într'o zi şi-i cere să-i dea acel împrumut.
Stăpânul său auzindu-l bani împrumutaţi cerând,
Il ocărî izgonindu-l cu înjurături zicând:
— Ce bani sunt dator eu ţie?... Om viclean şi prefăcut!
De unde ai tu bogăţie să-mi dai mie împrumut?
Nu-mi eşti tu, slugă mie de atâţia ani trecuţi?
Eu îţi dau ţie simbrie, ş'apoi tu să mă 'mprumuţi?
— Ţi-am dat, săracul de mine! dar se vede c'ai uitat,
Ia adu-ţi aminte bine şi nu intra în păcat.
— Auzi! auzi! vicleşuguri! să nu ştiu eu ce lucrez!
Ia vezi cu ce meşteşuguri va să mă facă să crez!
Ieşi afară de mă lasă, nu mă face să turbez
Şi să nu-mi mai calci în casă că mă pui de te pisez.

Eşti un hoţ, un porc de câine, nu voi să te văz mai mult.
Nu eşti vrednic d'a mea pâine, fugi, piei dintr'acest minut!
Ieşi bietul om îndată necăjit şi amărît,
Să nu sară să-l şi bată, că destul l-a ocărît.
Pe drum zicând întru sine: „Iacă una s'a 'mplinit,
Din cele trei ce pe mine tatăl meu m'a sfătuit" —
Trecând ceva dup'aceasta şi copiii lui murind,
Luă un sărman nevasta să-l crească c'al ei dorind;
Vrând şi el ca să nu plângă, pentru care i-a născut,
Nu vru voia să-i înfrângă, o lasă şi l-a crescut.
După ce făcu aceasta, cugetul tot îl muncea:
„Acest copil şi nevasta, ce mi-o face, el zicea
Nu o fi de geaba zisul şi sfatul cel părintesc.
Voi încă 'ngrab să-mi văz visul, ş'apoi să mă odihnesc".
Aşa 'ntr'astă cugetare fură el un copilaş,
D'ai stăpânului, pe care îl duce în alt oraş;
Apoi după ce îl lasă, o cămăşuţ'a lui ia,
O sângerează, ş'acasă se 'ntoarce în grab cu ea.
Zicând: — Dragă nevestică! o taină să-ţi spui aş vrea,
Dar mult mă sfiesc de frică, că n'o vei putea ţinea.
Răspunse ea: — Vai de mine! De astfel mă socoteşti?
Aşa cinste am la tine? Şi'ntr'atâta te fereşti?
— Mă iartă dar, el îi zise, tu ştii că stăpânul meu,
Când i-a trebuit, trimise de l-am împrumutat eu
Şi în loc să mi-i plătească m'a 'njurat, m'a necinstit,
Ca p'o albie porcească m'a făcut şi m'a gonit;
D'acel necaz şi eu dară sâmbetele i-am purtat
Şi tocmai în astă seară, cum am vrut mi-am răsbunat,
Că 'ntâlnind din întâmplare pe al său copil urît,
Il momii şi'n depărtare ducându-l l-am omorît;
Numai astă cămăşuţă, având pe el, o luai,
Ca să prinz vr'o părăluţă, cu dânsa nu-l îngropai.
Dar să taci dragă nevastă, să nu-ţi iasă vre-un cuvânt.
C'apoi ait! din lumea asta cum vei spune, pierdut sânt.
Nevasta începu să zică: — Vai! cum pot eu să crâcnesc?
Nu vezi că tremur de frică, numai unde mă gândesc?
Ba să tăcem, zău, ca zidul, că nu-i lucru să-l vorbim,

De se va afla ucidul[1]) cu toţii ne prăpădim.
Lăsându-o dar bărbatul în făgăduiala ei,
Aştepta să vază sfatul de va avea vr'un temei.
Stăpânul prin tot locul copilul îşi căuta,
Mumă-sa-l jelea cu focul şi'n destul se văita.
Intr'aceste ucigaşul, ca să zic acum astfel,
Ce omorî copilaşul, cum a spus nevestei el,
Nu ştiu pentru ce pricină cu nevasta s'a certat
Şi la acea a ei vină câteva palme i-a dat.
Ea pe loc ieşind afară inima'n gură îşi ia,
Şi ţipă, răcneşte, zbiară: „Aoleo şi vai de ea,
Săriţi, mă junghe bărbatul, hoţul, tâlharul de crâng.
Cum omorî şi băiatul stăpânilor săi, ce-l plâng"
Oamenii cum auziră, au alergat de l-a spus
Şi îndată, străji veniră de îl duseră pe sus.
Ducându-l la judecată după cum a fost pârît,
Fără prelungire 'ndată la moarte fu hotărât.
Care văzând vinovatul ce ruga'l îngădui
Ca diata, sau legatul, pe scurt a-şi orândui:
Şi 'ncepu 'n vileag să zică:—Eu am treizeci mii de lei,
Dragii mele nevestică îi las zece mii din ei;
Cinci mii las la băiatul ce-l crescui neavând prunci
Şi ceilalţi îi las la gâdea, ce m'o agăţa de furci.
Auzind băiatul suma ce gâdii o hotăra,
Uită mila, ca şi muma, şi sări a-l spânzura:
Ii aruncă streangu 'ndată zicând: — Gâde mă fac eu,
Am drept l'această diată, ca la a tatălui meu,
Deci după ce 'n pază mare pe vinovatul l-au dus,
La locul cel de pierzare şi îl înhăţară 'n sus;
Şi când tocmai se suise gâdea cu streangul de gât
Atunci gura îşi deschise cel de moarte hotărît:
Şi'ncepu o cuvântare la auzul tuturor,
Pe care o strigă tare în chipul cel următor:
— Staţi, creştini, nu mă răpuneţi ş'ascultaţi al meu cuvânt,
L'altă pedeapsă mă puneţi, c'atât vinovat nu sânt.
Dau stăpânului meu veste şi-l rog să-mi fie milos,

1) Crima

Că copilul mort nu este, ci e viu şi sănătos;
El este în depărtare dat de mine 'n pansion
Şi'n prea bună căutare se află ca un cocon.
Decât asta a mea faptă numai cercare a fost,
Pentru povaţa'nţeleaptă a tatălui meu celui prost,
Care mi-a zis să ţiu minte, sfatul său cel părintesc
Şi aceste trei cuvinte cât trăiesc să le păzesc;
Adică: „p'al tău mai mare sau stăpân nu 'mprumuta.
Taina îţi păzeşte tare de către nevasta ta
Şi să nu iei în viaţă, copil de suflet să creşti;
Păzeşte a mea povaţă, de vrei să nu te căieşti",
Dar eu nu m'am putut teme c'oi păţimi vreun rău,
Ci le 'ncercai după vreme, ca un prost şi nătărău!
Mi-a zis tatăl meu, bătrânul, şi eu nu l-am ascultat,
Imprumutai pe stăpânul şi ură mi-am câştigat.
Spusei în urmă nevestei o taină ce o făcui
Şi după pâra acestii, iată, viaţa îmi răpui.
Crescui copil, uite-l, gâde: el îmi e spânzurător,
Lumea plânge şi el râde că îl las moştenitor.

LXIX. Despre făgăduieli şi daruri.

Ce e'n mână nu e minciună,
Decât o mie de vrăbii pe gard, mai bine una în mână.
Decât la anul un bou, mai bine azi un ou. — Că
La anul or armăsarul, or samarul.
De cât doi „ţi-oi da", mai bine un „na".
Tragi nădejde ca spânul de barbă. — Cum a zis o fată:
— Până nu m'oi vedea cununată, nu mă ţiu că sunt
[măritată. — Că,
Eu de făgăduieli am o ladă îndesată cu genunchele. E o
[vorbă:
Caprelor, mugurul ăla voi o să-l mâncaţi. — Şi,
Trăeşte, murgule, la Paşti, iarbă verde să paşti.
Decât în faţa ariei, mai bine în capul locului. — Că
Făgăduiala dată e datorie curată. — De aceea,
Nu făgădui ce nu poţi împlini. — Că,

Pe unde iese cuvântul, iese şi sufletul. — Să nu fie vorba
[aia:
Un înţelept făgăduieşte şi un nebun trage nădejde. — Că
Un nebun aruncă o piatră în gârlă şi o mie de înţelepţi
[nu pot să o scoată.
Numai miere zicând, gura nu se îndulceşte.
Vorba asta e de când cu moşii putrezi.
Dar la' dar merge şi cinstea împrumut.
Ce ţie nu-ţi place, altuia nu face. — Însă,
Măgarul de dar nu se caută pe dinţi. — Iar,
Darul nemulţumitului se ia.

[PESCARUL ŞI SULTANUL].

97. Povestea vorbii.

Spun că un sultan odată care des tiptil[1]) umbla,
Ieşind la marginea mării, spre a se mai preumbla,
A văzut aci pe unul şezând şi peşte undind
Şi de curiozitate aproape de el viind,
Începu să-şi facă vorbă şi ceva a-l întreba,
Zicând: — Prietene, prins'ai vreun peştişor au ba?
Răspunse el: — „Slabă viaţă, târţa, vârţa, mai nimic,
Vr'o câteva fâţişoare, după proverbul ce zic:
Oaspetele nu mănâncă ce gândeşte, ci mănâncă ce găseşte.
[— Şi
Cine n'are frumos pupă şi mucos.
In pofida fragilor mănâncă frunzele.
Mănâncă giorginele[2]) şi îngână măslinele.

Văzându-l sultanul golan şi cu curaj răspunzând,
Ii plăcu să mai vorbească şi îl întrebă zicând:

SULTANUL

De unde eşti?

1) Pe ascuns
2) Daliile.

PESCARUL

De unde mi-e nevasta.

SULTANUL

Din ce țară? Care ți-e patria?

PESCARUL

Patria omului este acolo unde i-e bine.

SULTANUL

Ai copii?

PESCARUL

Unul în poale și altul în foale.

SULTANUL

Ai vr'o stare?

PESCARUL

Proverbul îmi e dovadă:
Ce e pe mine și'n ladă.

SULTANUL

De ce ești sărac?

PESCARUL

Sunt sărac pentru că nu sunt bogat.

SULTANUL

Cum trăiești?

PESCARUL

Te uită în față și mă 'ntreabă de viață.

SULTANUL

Ești nenorocos?

PESCARUL

Norocul se ține după mine ca pulberea după câine.

SULTANUL

Mai ai acasă vreun ajutor?

PESCARUL

Numai eu sunt topor de oase.

SULTANUL

Sărac eşti de fel, or scăpătat?

PESCARUL

Dacă tatăl meu a fost domn şi eu nu sunt om, ce folos!

SULTANUL

Te văz scăpătat şi nu te plângi.

PESCARUL

Cine cade de sine, nu plânge.
Omul singur ceea ce-şi face nimeni nu-i poate desface.

SULTANUL

Copilul până nu plânge, muma ţâţă nu-i dă.

PESCARUL

Până vine cheful bogatului, iese sufletul săracului. — Că
Sătul la flămând nu crede.

Atunci zâmbind sultanul şi haz de dânsul făcând,
Scoase din sân portofelul şi scriind, i-a dat zicând:
— Na acest bilet şi du-te la vizirul mai curând,
Ca să-ţi dea lei una mie şi nu sta vreme pierzând.
Luând pescarul biletul, atuncea el a văzut,
Că a vorbit cu sultanul şi nu l-a fost cunoscut.
Sărmanul de bucurie rămâind în loc uimit,
Târziu şi-a adus aminte, că nici nu i-a mulţumit.
Deci alergă într'un suflet inima în el săltând,
Numaidecât la vizirul a ajuns nepricepând,

Intră, îi dete biletul și vizirul îl citi;
Și numărând lei cinci sute ca să și-i ia îl pofti, — Că
Cine împarte, parte-și face. — Și
Din gura lupului, anevoie scoți întreg.
Văzând că nu-i dă pe toți îi zise: — Apoi ce fel?
Nu scrie să-mi dai o mie? De ce-mi dai mai puțintel?
Vizirul cu necaz zise: — Și ce nu te mulțumești?
Ia-i dat cu împrumutare și nu vrei să-i primești?
Și porunci să-l împingă pe ușe cum a venit,
Zicând: — Nu-ți dau nici pe ăștia dacă nu te-ai mulțumit.
Și cu câtă bucurie când venea a alergat,
Cu atâta întristare la casa lui a plecat.
Intâi îi părea că zboară și de pământ n'atingea.
Ș'acum parcă-l încărcase cu plumb așa'ncet mergea:
Se ducea și drumul parcă tot mereu i se lungea,
Ca când cineva de spate-i se atârna și-l trăgea.
Dacă ajunge acasă se trânti, șezu oftând,
Și nevestii sale spuse toată 'ntâmplarea pe rând.
Ea cum auzi îndată asupra-i s'a necăjit
Și'ncepu să-l ocărască la gură cum i-a venit,
Zicând: — O, om făr'de minte! o, om ticălos și prost?
Cum lăsași darul din mână, măcar or cât să fi fost!
Nu vezi că n'ai cinci parale, la copii pâine să iei
Și n'ai avut mulțumire că-ți da cinci sute de lei?
— Nevastă! lasă-mă, zise, mi-ajunge necazul meu,
De-mi va ajuta norocul acei bani tot îi iau eu.

NEVASTA

Departe griva (nume de câine) de iepure.
A zburat odată de la mână, s'a dus.
Tragi nădejde ca spânul de barbă.
Săracul, de ce e sărac? că n'are minte în cap.

PESCARUL

Nevastă! taci să tac.
La cuptorul cald puține lemne trebuesc.
Nu atâta foc peste foc. — Că

Imi ajunge mie necazul care îl am.
Nu-mi tot îndruga la verzi şi uscate.
Ce tot dai dracului bureţi?
Joacă ursul la cumătru, vezi să nu vie şi la noi.
Vezi-ţi de furcă şi de cârlţi.
Nu-mi aprinde paie în cap. — Că,
Omul zice şi isprăveşte. — Iar nu
Toată ziua clanţa-clanţa din gură.
Ce-am avut şi ce-am pierdut?
Din vânt a venit, în vânt s'a dus. — Cu toate aceste
Am nădejde la Dumnezeu.
Dumnezeu nu lasă pe om,
După întristare vine bucurie.
După ploaie, trebue să răsară soare.
Necazul e de la dracu.

Pescarul d'alte aceste după ce multe a spus,
A doua zi dimineaţă, iar să undească s'a dus.
Deci când trecu vreme multă şi când toate s'au uitat,
Iată dar, tiptil, sultanul a eşit la preumblat;
Care văzând pe pescarul şi zicându-i: — Merhaba! [1])
Iarăş ca şi mai 'nainte începu a-l întreba:

SULTANUL

Ai prins, prietene, ceva?

PESCARUL

Pe câţi i-am prins nu-i am, pe câţi nu i-am prins îi am.
[(El vorbia de păduchi).

SULTANUL

Ce ai zis?

PESCARUL

Pentru o babă surdă, popa nu toacă de două ori.

SULTANUL

Scump eşti la vorbă.

1) Fii bine venit.

PESCARUL

Vorbă puțină și mâncare puțină niciodată nu strică la om
[— Că
De multe ori, tăcerea e mai bună decât răspunsul.

SULTANUL

Socoteam că ai fi murit.

PESCARUL

Banul roșu nu se pierde lesne. — Și,
Câinele de stârvuri nu moare.

SULTANUL

Mă cunoști?

PESCARUL

Nu e numai un câine scurt de coadă.

SULTANUL

Așa vorbești cu un om de treabă?

PESCARUL

Gura mai lesne vorbește adevărul, decât minciuna.
Numai cu un găinaț de cioară marea nu se spurcă.

SULTANUL

Nu ții minte că am mai vorbit noi amândoi?

PESCARUL

Ochii care nu se văd, se uită.

SULTANUL

Nu-mi dărucști un pește?

PESCARUL

Cine cere nu piere, dar nici nume bun nu are. — Insă,
Ceri la văduvă bărbat și ea îi duce dorul.
De geaba n'a dat nici mama tatei.

SULTANUL

Să ţi-l duc acasă?

PESCARUL

Nu dau eu izmene pe călător.
Nu-mi spune la palavre de aste.
La grădinar castraveţi să nu vinzi, că inima lui e acră de ei.
Tu unde aduni surcele, eu am tăiat nuiele.

SULTANUL

Mă faci duşman.

PESCARUL

Ce mai jaf în ciuperci. — Ce?
O să-mi iei boii, să mă laşi cu caru 'n drum?
Ştiu că n'o să beau bragă cu tine. — Şi
N'o să cânte cocoşul meu pe gardul tău.

SULTANUL

Poate să mori de mâna unui duşman.

PESCARUL

Odată o să mor, n'o să mor de două ori.
Şi d'oi muri n'o să dea cu tunul pentru mine.

SULTANUL

Nu-ţi place să trăieşti?

PESCARUL

Nici n'am la ce muri, nici la ce trăi.
Mângâierea săracului e moartea.

SULTANUL

Omul cât de rău trăiască, tot nu se îndură să moară,
Se hârşeşte cu necazurile. — Şi
Se învaţă ca viermele în hrean.

PESCARUL

La oraşul ce se vede călăuză nu trebue.
Mi-am văzut visul cu ochii.

Mi-a trecut făina prin traistă.
Ce-a fost verde s'a uscat, ce-a 'nflorit s'a scuturat.
De acum înainte n'o să mai fac boi bălțați.
Tot alba (călușa) în doi bani.
Tot două oale-mi fierb: una seacă și'alta goală.
Destul am fost topor de oase.

SULTANUL

Vrei să te dăruiesc cu ceva?

PESCARUL

Intrebi pe bolnav: — Vrei să-ți dau pernă?
Numai bolnavii se'ntreabă. — Dar,
E rău când aștepți de la mâna altuia. — Că
Bogatul mai tare se plânge ca săracul.
Până a geme boii, scârțâie carul.

SULTANUL

Numai un cerșetor de ar fi, toți cu zahăr l-ar hrăni.

In sfârșit, văzând sultanul că nu-l cunoaște de fel,
Scrise un bilet și iarăș dându-l, a zis către el:
— Na această hârtiuță, mergi la vizirul cu ea
Și de la dânsul acuma lei tocma două mii ia.
Săracul pescar atuncea, pe sultanul cunoscând
Căzu, sărută pământul, multe mulțumiri zicând.
Sultanul însă cu vorbe d'aste era 'ndestulat
Și nici stătu să-l auză, ci îndată a plecat.
Deci plecă iarăș pescarul biletu'n mână ținând,
Făcând în capul său planuri și întru sine vorbind;
„Acum pe toți banii iarăș nedându-i de voi vedea,
O să'ncep cu rugăciune să-l înduplec să mi-i dea.
C'atunci, i-am cerut cu zorul și d'aia s'a supărat
Și gândind d'alde astea a și ajuns la palat.
Dând vizirului biletul, el tăiă iarăș din ei
Și-i numără înnainte, numai o mie de lei.
El văzând că îi oprește jumătate banii iar,

Incepu ca să se roage să-i mai dea ceva măcar,
Să-i facă Dumnezeu parte de or ce se va ruga,
Să-i dea sănătate, zile, şi altele îndruga.
Vizirul vorbe d'aceste nevrând a auzi,
L-a dat pe bete afară ca şi în cealaltă zi.
Zicând: — Pe sărac d'aceea nu-ţi vine să-l milueşti,
Să-l scoţi din noroiu afară, ci încă să-l îmbrânceşti.
Ii dai lui banii cu pumnul şi nu poţi să-l mulţumeşti,
Din pepenii tăi te scoate de îţi vine să plezmeşti.

Pescarul iarăş, săracul, văzându-se izgonit,
Ii venea să se omoare ca un desnădăjduit.
Merse, spuse iar nevestii, ea iarăş a început
Să-l certe, să-l ocărască cu câte s'a priceput,
Nerod, nătărău făcându-l, nătăfleţ, guguman, prost,
Şi că vorba bătrânească adevărată a fost. — Adică:
Cu puţin cine nu se mulţumeşte,
Nici de mult nu se învredniceşte. — Şi
Nemulţumitului i se ia darul.
Ii zise el: Nevastă!
Nu mă călca pe colţul işlicului,[1])
Cinste la cinste merge şi darul împrumut.
O mână spală pe alta şi amândouă obrazul.
Imi zici hârb, îţi zic ciob.
Imi zici urită, îţi zic slută.
Tu nu ştii pe unde se udă găina.
Sfatul muierii, muierilor foloseşte.
Maimuţa tot maimuţă, de i-ar fi sfatul aurit.
Am eu glagore[2]) în cap.
Nu mă 'nvăţa să-mi înnec copiii.
Inveţi pe dracu să dea cu puşca.
Toată ziua gâra, mâra.
Eşti un drac împeliţat. — Dar
Asta e boală cu leac, am eu de cojocul tău ac.
Deschide ochii că,

1) Căciulă boerească..
2) Minte.

Cât sunt de necăjit, să dau cu cuțitul în mine, sânge nu [iese.

MUIEREA

Fierbe sângele în tine ca într'o coaje de rac.
Bun de gură, rău de lucru.
Cu suflet viteaz și cu trup leneș.
Viermii te mănâncă de viu. Nu-ți vezi casa?
Când mălai are, sare n'are; când sare are mălai n'are.
Îți chiorăesc mațele de foame.
N'ai o para chioară și lenea te doboară.
Am ajuns de poveste 'n țară.

BĂRBATUL

Cine râde gura își întinde.
Gura lumii numai pământul o astupă.
Nu o să îndreptez eu lumea cu umărul.
De poale ridicate nu râde nimeni ci de poale călcate.

MUIEREA

Întreabă pe leneș să te învețe minte.
Ți-ai întins vrejul [1]) ca dovleacul ș'ai umplut lumea de [castraveți.

BĂRBATUL

Tronc Marico! (așa o chiema).
Lovește-mă lele în spate să-ți dau un bulgăre de iască.
Se lovi ca nuca în perete, ca mireasa la moară și ca musca'n [lapte.
Unde dai și unde crapă!
Na-ți-o frântă, că ți-am dres-o.
Vorbă să fie, dă-mi o lulea de tutun, că bâlci se face.
Ai vorbit de te-ai prăpădit.

MUIEREA

Și eu acătare poamă nu sunt, dar nici fiece pasăre nu [mă mănâncă.

1) Cotor de plante.

Soarele să-ți fie bun, luna s'o mănânce vârcolacii.
Câinele nu fuge de codru, ci de ciomag.

BĂRBATUL

Mi se aprind călcâile de doru-ți.
De dragă ce-mi ești, te-aș băga de păr în sân.
Lac să fie, că broaște multe.
Mumă și tată nu găsesc, dar muieri câte voiesc.
Pe muiere toată viața să o porți în spinare și odată s'o
[lași jos, iar ea se vaietă că a ostenit. — Povestea ăluia:
Câte belele, câte bube rele, tot pe capul nevestii mele.

Aceasta zicând, îndată, undișoara lui își ia
Și ca și până acuma, pleacă la mare cu ea,
Zicând: — Asta mi-a fost soarta, geaba umblu eu să scap,
Trebui să trăiască omul, cum i-o fi scrisă la cap!
Așa undind totdeauna și vreme multă trecând,
Ieși iar tiptil sultanul, și 'ncoaci și 'ncolo umblând,
Zări aci pe pescarul și iar veni lângă el,
Stând: Cola-igele[1]) îi zise el: — Colai se senda gel![2])

SULTANUL

Au nu e lesne?

PESCARUL

Lesne, pune viță și bea vin. — Sau,
Ară, macină, mănâncă.

SULTANUL

Vrednic ești!

PESCARUL

Apa o beau pe picior ca o pasăre din zbor.
Gândești că e floare la ureche. — Să
Cauți acul în carul cu fân. — Adevărat,
Lesne e a băga în urechile acului când vezi.

---

1) Lesne vie.
2) Dacă e lesne, vino și tu.

SULTANUL

Nu ne potrivim la vorbă.

PESCARUL

Cei ce se potrivesc, lesne se împrietinesc.

SULTANUL

Mi se pare că te cunosc.

PESCARUL

Mi se pare, poate, o fi şi vom vedea, sunt toate sor cu minciuna.

SULTANUL

De nu te cunoşteam, nu veneam la tine.

PESCARUL

Adevărat,
Fiecare unde cunoaşte, acolo trage. — Adică:
Omul trage la om şi dobitocul la dobitoc.

SULTANUL

Iţi sunt prieten.

PESCARUL

Prietenul omului este punga cu bani şi sacul cu mălaiul. — Povestea ăluia:
Cu rudele să bei şi să mănânci, daraveră să n'aibi.

SULTANUL

Poate că ai gândit că o să-ţi cer vreun peşte?

PESCARUL

Şi pisicii îi place peştele, dar când trece puntea, închide ochii.

SULTANUL

Să n'ai grije, nu-mi place.

PESCARUL

Pisica unde n'ajunge, zice că pute.

SULTANUL

Cum văz, eşti sărac!

PESCARUL

Bani au şi ţiganii. — Dar şi
Vasului gol toţi îi dau cu piciorul. — Şi,
Nu e mai grea boală, decât punga goală.

SULTANUL

Eu îţi sunt voitor de bine. — Şi
Imi vorbeşti una de la răsărit şi alta dela apus.

PESCARUL

Cunosc de care poamă mă îngraş eu.

Deci văzând iarăş sultanul că necunoscut a fost
Şi îi vorbea după haine, cum şi era 'mbrăcat prost;
I se făcu iarăş milă, văzând că e tot golan,
Fără a şti că vizirul nu i-a dat măcar un ban;
Gândea în sine că poate o fi fost cumva dator,
Or a întâmpinat alte, ca un sărac muncitor.
Socotind acestea scoase o hârtie din sinet [1])
Şi scriind într'însa zise: — Na, îţi mai dau un bilet,
Aici scriu către vizirul ca să-ţi dea trei mii de lei,
Aleargă acum îndată şi numaidecât să-i iei;
Dar să nu te văz ş'alt'dată trenţăros ca pân'acum,
Ingrijeşte de te 'mbracă că nu-ţi mai dau nicidecum.
El văzând că e sultanul, căzu iarăş la pământ
Şi i-a fost frică să zică de vizirul vr'un cuvânt,
Ci ducându-se la dânsul să tacă a hotărît,
Să nu-i zică nici o vorbă, de îi va da or şi cât.
Intră, îi dete biletul, stătu căutând zmerit.
Vizirul îşi ştia treaba, că după ce l-a citit,
Ii opri, ca şi înainte, jumătate din ei
Şi îi dete, adică numai o mie cinci sute lei.
Pescarul cu bucurie bani în căciulă trăgând,

1) Chitanţă—poliţă

Incepu să-i mulţumească, vorbe multe îndrugând.
Dar când se gătea să iasă vizirul l-a întors din drum,
Zicând: — Vezi aşa te 'nvaţă, iar nu ca până acum;
O para chiar să-ţi dea omul de pomană, eşti dator
Să o iei cu bucurie şi să fii mulţumitor;
Cât scria 'ntâiu să-ţi dau ţie? El: — Una mie de lei.
Vizirul: — Cât al doilea? El iar: — Două mii de lei.
— Aşa! Vizirul îi zise, ş'acum trei mii, şease fac,
Un capital cum se cade pentru'n om cât de sărac;
Na-ţi-i pe toţi, pân' la unul şi du-te cu Dumnezeu
Să nu fii prost, ţine minte învăţul ce ţi-am dat eu.
Luând el banii grămadă şi cu mulţumiri plecând,
I se părea că visează, către casa lui mergând,
Tot îi pipăia cu mâna, cu ne'ncrederi se uita,
Se temea că îi va pierde, dacă se va deştepta.
Ajungând ca 'n sbor acasă şi ca din simţiri ieşit.
— Ce fac eu nevastă, zise, dorm or sunt învălmăşit!
— Vai de mine! ea îi zise, doar nu vei fi înebunit?
Vino-ţi în simţiri, ce ai? Ce nevoi iar te-au găsit?
— Uită-te la mine bine, către ea vesel a zis,
Am scăpat de sărăcie, de nu va fi cumva vis;
Că de multe ori în somnu-mi cu bani în mâini m'am visat
Şi când mă sculam la ziuă, rămâneam iar întristat;
De aceea tocmai mâine, o să mă văz ce fel sunt.
Zicând aceasta îndată, turnă banii pe pământ.
Nevasta cu bucurie repezindu-se îi ia,
Se 'mbată de păreri bune, mai ca-şi dânsul şi ea.
Nu-i prinde somn toată noaptea, tot şedea şi-i număra
Şi cu grije să nu vie vre-un duşman a i-i fura.
A doua zi dimineaţa, apucând din căpătâiu,
Merge la telal îndată, se 'mbracă pe sine 'ntâiu;
Cumpără nevesti roche şi zmochine la copii,
Zicându-i ea: — Dar lor haine? El îi zise: — Tu nu ştii,
„Copilul numai ce mănâncă e halal, ce îmbracă e haram,
Lasă-mă în boii mei.
Aşteaptă întâiu să vedem albu în căpistere.
Copilului dă-i cu palma peste c. să-i vie minte la cap.

Muma unde loveşte carnea creşte.
Decât să plâng eu; mai bine să plângă ei.
Cui i-e milă nuiaua să nu-şi frângă, mai pe urmă copilul
[o să-şi plângă. — Atât îţi zic.
Cum îţi cânt aşa trebue să joci.
Ajungă un ciomag la un car de oale. — Dar,
Surdului de geaba îi cânţi de jale.
Orbului de geaba îi spui că s'a făcut ziuă.
După ce pescarul nostru se 'mbracă curat de rând,
Işi mai ia ş'ochesea[1]) bună, ş'un ciubuc mare zicând:
„Decât toată vara cioară, mai bine într'o zi şoim.
Boierul e tot boier, măcar d'ar fi încins cu tei,
Apa curge, pietrele rămân.
Când vrea Dumnezeu cu omul, vine şi dracu cu colaci".

Zicând d'alde astea plecă către mare,
Cu ciubucu 'n mână ca în preumblare,
Unde cu sultanul se tot întâlnise,
Ca îmbrăcat să-l vază, cum îi poruncise.
Şi, cum să-i vorbească când el făcea planul,
Tot într'acea vreme, iată şi sultanul.
El cade înaintea-i, se face jos broască,
Sultanul nu poate acum să-l cunoască.
Se uită la dânsul... — Ce vrei? îl întreabă:
— Eu sunt, eu pescarul, răspunde îngrabă.
„Lupul pe unde a mâncat măgarul, tot dă ocol câteodată.
[— Eu sunt acela,
Dă-mi, Doamne, ce n'am gândit să mă mir ce m'a găsit!
Caprii îi pică coada de râie şi ea tot sus o ţine"
Îi zise sultanul: — Vezi aşa se cade,
Ai văzut acuma ce bine îţi şade?
Aş vrea să ştiu numai, dacă tu de mine
Ai vr'o mulţumire că ţi-am făcut bine?

PESCARUL

„Găina bea apă şi se uită la Dumnezeu.
Sunt gata în foc şi în apă să mă arunc.

1) Pungă de tutun.

Nu sunt vrednic să mulțumesc.
A vrut norocul cu mine".

SULTANUL

Lasă aste vorbe, s'a isprăvit gluma;
Cer și eu o slujbă la tine acuma.
Tu știi mi se pare ostrovul cutare,
Care un puț are adânc foarte tare.
Să te duci îndată acuma, la dânsul,
Să te pui la gura-i și să strigi într'însul:
— Care e norocul sultanul ce-l are?
Și eșind la vorba-ți să facă 'ntrebare,
Tu să zici: — Noroace, m'a trimis sultanul,
Să-ți fac întrebare de ce-i ești dușmanul?
Ce te-ai pus în pizmă și-i tot dai avere?
Se roagă prin mine și milă îți cere
Să-ți conteneșți ura, d'ai da bogățic,
Că loc nu mai are unde să o țic.
Pescarul îndată în luntre se puse
Și drept la ostrovul acela se duse;
Găsind pe loc puțul și strigând într'însul,
Ieși o fantomă îndată la dânsul,
Cu sceptru în mână ca o 'mpărătească,
In chipu-i frumusețe de cea mai aleasă:
Hainele, porfira-i cu totul galante
Și împodobite numai cu berlante,
De părea că este o rază sorească,
Astfel nu putea om, la ea să privească,
Această fantomă, zic, sau nălucire,
Făcu întrebare c'o dulce zâmbire,
Zicând: — Ce e vrerea? Pentru ce o chiamă?
Pescarul, sărmanul, tremurând de spaimă,
Ii zise: — Noroace, m'a trimis sultanul,
Se roagă prin mine să nu-i fii dușmanul;
Ce-i tot dai avere? Că el sărac nu e,
Nici loc nu mai are unde să o puie.
Fantoma îi zise: — Du-te de îi spune

Că el dator este a mi se supune
Şi să nu se 'ncerce a-mi da supărare,
Cu aşa cuvinte de îngreţoşare,
Că mă pui în pizmă încă şi mai tare
Şi îi mai dau încă de trei ori cât are.
Auzind pescarul astfel de cuvinte,
Speriat peste fire şi ieşit din minte,
Se'ntoarce, se pune în luntre şi pleacă,
Vreo întrebare fără să-i mai facă.
Când plutea pe mare, îi veni 'n gândire:
— Nu întrebai, zise, d'a mea norocire?
Şi cât mai în grabă înapoi se 'ntoarce,
Merge la puţ, strigă: — Noroace! Noroace!
Care e norocul lui Udrea Pescarul,
Care pe sultanul făcu să-i dea darul?
Şi îndată-i iese — un negru ca arapul,
C'o tambură 'n mână şi sărind ca ţapul.
El cum îl zăreşte, groaza îl apucă,
Se întoarce în fugă grăbind să se ducă;
Iar norocul negru zornăind tambura,
Începu deodată la dânsul cu gura,
Strigându-i: — Fugi! du-te! să nu-ţi văz obrazul.
Că nu mi se stinge nici acum necazul!
Ţi-am slujit, sărace, ţie mititelul,
Că mi se rupsese la tambură telul, [1])
Şi-mi perdui cu dânsa, atuncea eu ceasul,
De-i îndreptai tonul şi-i ascultai glasul:
Dar de n'aveam treabă, cum nu am cu anii,
Tu dela vizirul tot nu pupai banii,
Dar îţi coc eu turta, nu te las în pace,
Am de furcă încă cu tine, sărace!
Şi fugind pescarul pe mare cu vasul,
I se părea încă că-i aude glasul.
— Săracul de mine, zicându-şi în şoapte,
Mult îmi este frică că-l visez la noapte!
Când gândea acestea de spaimă, sărmanul

1) Strună.

Şi era aproape să ajungă limanul,
Iese totodată o furtună mare
Şi-i împinge luntrea înapoi pe mare;
Valuri mari cât munţii se ardic de spume,
Se turbură cerul, nu mai vede lume.
Luntrea lui ca paiul săltând peste valuri;
Când se trăgea 'n mare, când se da de maluri;
Se legăna omu 'n biata lui luntriţă,
Cum legeni copilul într'o copăiţa;
Sta, când aci valul în ea să se toarne,
Când pe dincoaci altu'n mare s'o răstoarne.
El văzând că este'n primejdie mare
Şi de mântuire nădejde nu are,
Incepu cu jale peirea să-şi plângă,
Să se tânguiască, mâinile să-şi frângă;
Şi când el cu luntrea lupta în apa cea rece,
Vine un val mare tocmai cât un munte,
Ii repede luntrea, o sparge de-o stâncă
Şi el se afundă în marea adâncă.
Inghite la apă, 'ncepe să se umfle,
Incât nu mai poate de loc să răsufle;
Şi când el cu luntrea lupta în apa cea rece
Se afla în chinuri ca să se înnece,
Se deşteptă 'n dată, din aceste vise,
Şi gândind la ele întru sine'şi zise:
„Dracu 'şi bate joc de om la bătrâneţe!"

LXX. Despre sănătate şi boale.

E mai bună sănătatea,
Decât toată bogătatea. — Că,
Când eşti sănătos, bărbat,
Eşti îndestul de bogat. — Dar şi,
Când nu-ţi sună 'n buzunare,
Pătimeşti de gălbinare (galbeni n'are).
Şi de friguri grele'n pungă,
Cu scuturătură lungă. — Căci

Nu-i altă mai grea boală
Decât când este punga goală. — Atunci
Este bolnav foarte greu
Şi ar mânca tot mereu. — Că,
Cu toată'a lui gemătură,
Duce lingura la gură. — De aceea
Bolnavul credinţă n'are,
Când geme cerând mâncare. — Dar însă
Nu 'ntreba pe om la boale:
— Voieşti să-ţi dau pernă moale? — Sau
Numai bolnavul se 'ntreabă:
Vrei să-ţi dau cutare treabă? — Cum a 'ntrebat ţiganul
[pe fiul său:
— Ce-ai mânca, tată? spune!
— Of! cum aş mânca căpşune!
— Lungeşte-i, Doamne, zilele
Pân'o creşte căpşunele! — Asta se potriveşte cu,
Trăieşte murgule pân' la Paşti,
Ca sa-ţi dau iarbă să paşti. — Căci
Toate la vremea lor date
Sunt ca şi o sănătate. — Şi,
Lucrul la timp dăruit
Preţueşte îndoit. — Că
Geaba binele cu sacul,
După ce moare săracul! — Precum zice el:
După ce 'nchiz ferestrele
Joace-mi măcar măiestrele.[1]) — Că
Ce foloseşte orbului obrazul frumos? — Ci,
Când mi-e foame să-mi dai pâine,
Iar nu-mi zice: „vino mâine"
Şi când mi-e sete să-mi dai apă,
Iar nu după ce firea-mi crapă. — Unii însă zic:
Bolnavul zice o mie,
Doftorul face ce ştie. — Iar babele
Nici nu-l scoală după boală,
Nici nu-l lasă ca să moară. — Ele mai zic că

1) Zânele

Boale să dea Dumnezeu, că leacuri sunt destule. — Insă,
Leacul fie or nu fie,
Colacul babii să fie. — Şi pe urmă,
A murit că i s'a isprăvit zilele. — Că,
Cămaşa veche umbli să o cârpeşti şi mai rău o spargi.—
[De aceea la orce,
Intreabă pe pătimaş,
Nu întreba de drumaş. — Insă,
La orşice bolnav greu,
Doftorul e Dumnezeu. — Dar orcum,
Nimenea n'o să trăiască,
Lumea să o stăpânească. — Şi
Nimeni n'a dat zapis cu Dumnezeu, cât o să trăiască.—Că,
Lumea e înşelătoare,
Moartea hoaţă, răpitoare. — Şi
In deşert sunt toate
Dacă este moarte! — Că,
Astăzi câţi mâncăm şi bem
Şi mâine nu mai suntem! — Şi
Vremea toate le mistueşte! — Că,
Mulţi copaci pe dinafară se văd frumoşi
Şi pe dinăuntru sunt putrezi, scorburoşi. — Şi apoi,
E mult de la mână pân' la gură, dar de astăzi până
[mâine? — Rar găseşti
Om tare de sfânt. — Şi cum zice vorba:
Arde două suflete ca pisica. — Sau să poţi zice:
Moşul traiul şi'a nimerit
Şi ca vulturu a 'ntinerit! — Şi
S'a lungit firu'i de aţă,
Pentru puţină viaţă. — Şi
Avu zile grămădite,
Cât carul cu patru vite. — Şi
Era să-i cânte popa,
Dar a sărit groapa. — Şi
Târâş, grăpiş bietul moş
Sări afară din coş (cosciug). — Sau,
Cam târâş, cam grăpiş

Ajunse la suiş. — Şi
Picioarele îşi împiedica,
Dar sărind rupse piedica. — Şi
A fost până în calea întoarsă. — Că
I-a avut Dumnezeu de ştire
Şi l-a păzit de peire. — Dar mai mulţi sunt cari,
A umblat, tot a umblat,
Până când pe brânci a dat. — Şi
Când a dat fuga, atunci s'a isprăvit pământul. — Şi
N'a zăcut de geaba, deşi nu muri 'n grabă. — Că
Nu i-a fost boala sănătoasă. — Cum a zis un băiat:
Nu-i este prea bine vacii,
(I-a trecut baba cu colacii)
Că vine tata îmi pare
Cu pielea ei în spinare. — Şi
S'a îngroşat gluma,
C'o să-i plângă urma. — Că
I-a cântat popa aghiosul. — In sfârşit:
Nimic nu e ca sănătatea. — Că,
Boala intră ca prin roata carului
Şi iese ca prin urechea acului. — Şi atunci,
Ce foloseşte bolnavului patul de aur! — Dar este
Parigorie[1]) de om bolnav. — Zicând că,
Omul şi din necătoare,
Moare şi zile când are.

[GÂLCEAVA BOALELOR].

98. Povestea vorbii.

Frigura[2]) tremură'oarea,
Lingoarea[3]) aprinzătoarea
Şi Ciuma cea rea, cu ele,
Fiind surori câte trele,
Plecară toate nălucă,
Prin oraşe să se ducă
Şi pe drum între vorbire,
Neputând sta la 'nvoire,

1) Vorbă lungă.
2) şi 3) Boale infecţioase

Ajunseră la gâlceavă
Şi la sfădire grozavă,
Cerând drept fieştecare,
Spre a se numi mai mare;
Şi după multe cuvinte:
— Staţi, zise cea mai cu-
[minte,
Rău ne putem înţelege,
Alţi de nu ne vor alege.
Aideţi să-l curmăm din cale
Şi să mergem colea 'n vale,
L'acel cioban ce se vede
Păscând turma în livede;
Dar însă nu toată ceata,
Să ne arătăm d'odată.
Ci pe rând fieştecare,
Stând să-i cerem de mâncare,
Să vedem de cine-i pasă
Şi cui dă mai bună masă,
Ş'o ospăteze cum cere,
Cu mâncări după plăcere.
Şi de care, prin urmare
Şi gâlceava să lipsească.

Deci, după ce sfătuiră
Şi în astfel se 'nvoiră,
Merse Frigura îndată,
In cerşetoare schimbată,
Trăgându-se celelalte,
Supt nişte măguri înalte,
De departe stând să vază,
In ce chip se ospătează;
Şi pe loc dacă se duse,
La ciobanul ce-l văzuse,
Fără să se milogească,
Ceru să 'o găzduiască,
Numindu-se călătoare
Şi pe aci trecătoare.
Ciobanul ca pe 'o babă
O şi priimi în grabă
Şi cu plăcute cuvinte,
Ii aduse înainte,
O glugă[1]) în loc de masă
Şi mămăligă rămasă;
Puindu-i şi brânzişoară,
Zise: — Poftim, mămuşoară
De vei vrea îţi voi aduce
Şi puţintel lapte dulce.

Frigura de masa dată
Ii răspunse supărată:
— Geaba puseşi aci brânza,
Că nu mi-o sufere rânza
Şi lasă, nu-mi mai aduce,
Nici lapte acru, nici dulce,
Care pe om nu-l hrăneşte,
Ci mai vârtos îl slăbeşte;
Un miel nu e lucru mare
Să tai, să-mi faci demâncare!

Ciobanul îi zise: — Lele!
Eu sunt stăpân p'ale mele
Şi alt' când îmi porunceşte,
Necinstit se izgoneşte...
— Şi ce eşti tu? Ia îmi
[spune,
De-mi ceri mie mâncări
[bune?
—Eu sunt Frigura, răspunse,
Şi îmi plac mâncări tot unse
Nu fac haz nicidecum [postul,

1) De făcut brânză.

Il las să-l mănânce prostul.
Zise ciobanul:—Ei! dragă!
Şi cine în seamă te bagă?
Fii tu or slabă, or grasă,
Mie nicidecum nu-mi pasă;
Ci ia cară-te cu bine,
Pân' nu'ncarc cața pe tine.

Frigura 'nsălbătăcită,
Sare pe el necăjită
Şi îndată se porneşte
Să-l scuture vrăjmăşeşte.
El iar fără a se teme,
De loc nu mai pierde vreme,
S'aruncă gol să o 'nnece,
Supt un jghiab de apă rece.
Şezând muiat păn' la guşe,
Bând şi câte-va căuşe, [1])
Frigura îşi pierdu rostul
Şi 'ndată lăsând pe prostul
Incepu 'n fugă să saie,
Ca un scăpat din bătae,
Prin crâng, prin câmpie lungă
Silind mai curând s'ajungă.
Nu vedea nici mărăcine
Uitându-se după sine,
Frica intrase într'însa
Că s-o lua după dânsa.
Ş'o goneşte s'o apuce
In apă s'o mai arunce.

Ajungând la celelalte,
Supt măgurile înalte,
Ele pe loc o 'ntrebară:
— Soro, cum te ospătară?
Ea tot sufląnd ostenită,
Le răspunde necăjită:
— De unde ştie ciobanul,
Mojicul şi bădăranul,
Ce fel să te priimească
Şi ce fel să te cinstească?
Lingoarea începu să zică:
— Cunoaşte-te dar de mică;
Ia să mă duc eu la dânsul
Şi să vezi ce scoț dintr'însul.

Zicând astfel, merse 'ndată,
Intr'o bătrână schimbată
Şi ceru s'o găzduiască
In coliba-i ciobănească.
El o priimi în grabă
Şi pe dânsa ca p'o babă
Ş'aceiaş masă îi puse,
Aceleaşi mâncări îi duse.
Dar Lingoarea şi ea iară,
Incepu alte să ceară
Şi mai vârtos să-i înfigă,
Un ieduleț şi să-i frigă.
Ciobanul îi zise: — Bine,
Dar ce rudă eşti cu mine?
Orce coconiță mare,
De-mi ceri astfel de mân- care?
— Eu sunt Lingoarea, îi zise,
Care vântul mă trimise,
Să dau boale grele foarte
Şi să chinuiesc de moarte.
— Şi ce? urmă el să zică,
Vrei să te am eu de frică,
Ca să-ți dau orce-mi vei cere

1) Vas de băut apă.

Şi masă după plăcere?
Ia cară-te mai în grabă,
Dacă vrei să fii de treabă,
C'apoi mă vei înţelege,
Cu vreo câteva ciomege.

Lingoarea iar supărată,
S'arunc' asupra-i îndată,
Şi 'ncepând să-l biciuiască,
Aci moartea să-l găsească,
In dureri, junghiuri băgân-
[du-l,
Să răsufle nelăsându-l.
El iarăş ştiindu-şi leacul,
Aproape fiind şi lacul,
Intră sub jgheabul cel rece
Şi începu să se frece,
Făcând acestea ciobanul,
Işi înspăimântă duşmanul;
Că ne mai putând Lingoarea
Să-i sufere răcitoarea,
Işi apucă 'ndată drumul
Şi pieri 'ngrabă ca fumul.

Ajungând la celelalte,
Sub măgurile înalte,
Indată o întrebară:
— Pe ea cum o ospătară?
Lingoarea le zise: — Geabă,
Ne-am găsit omul de treabă,
Cine suntem să 'nţeleagă
Şi umblăm să ne aleagă!
Cunoaşte el dobitocul
Cui de ce îi e cojocul?
Ia aideţi voi mai 'nainte
La oameni zdraveni, cu
[minte,
Prin cetaţi şi prin oraşe
Să vedeţi case, sălaşe,
Să vedeţi aşternut moale,
Iar nu fân şi burieni goale;
Să vedeţi acolo mese
Şi mâncări bune, alese,
Iar nu post; pâine cu apă
Şi 'n loc de bucate, ceapă.
— Ba! ba! sunteţi militele,
Zise Ciuma către ele,
Şi de voi puţin îi pasă
Să vă cinstească cu masă;
Dar ia să vedeţi acuma
Cum tremură el de Ciuma.

Zicând aceasta îndată
Către cioban se arată
Ca o babă furioasă
Ţiind în mână o coasă,
De se 'ngrozea om de dânsa
Când scotea vorba dintr'însa.
Care văzând'o ciobanul
Se cutremură sărmanul
Şi o 'ntrebă zicând:—Mamă!
Unde mergi şi cum te
[chiamă?
—Ciuma-mi zic, zise, anume,
Ş'am plecat să cosesc lume,
Numai, dragul meu, fă bine,
Până odihnesc la tine,
De-mi pune puţină masă
Şi-mi fă o friptură grasă,
Că am foarte mare grabă
Să merg să-mi caut de
[treabă.
Ciobanul pe loc se duse
Şi aşternut îi aduse,

Zicând: — Şezi puţintel, [mamă,
Să-ţi frig, să-ţi fac şi o [zeamă.
Apoi îndată aleargă,
De frică, tremurând vargă,
Făcu slugilor strigare
Fu şi friptura 'n frigare.

Deci pe când se frigea [mielul
Şi fierbea în oală felul,
Stând el cu neîndrăzneală
Ii zise ei cu sfială:
— Mamă! te rog de se poate
Până vor fi gata toate,
Ia deschide acea carte
Să vezi sunt eu în vr'o parte
Scris anume Ion Bucur,
Ca să plâng or să mă bucur?
Indată, el cum îi zise,
Ea catalogu-şi deschise
Şi 'ncepu pe toţi din lume
Să-i spuie de rând anume;
Şi sfârşind, zise: — Nepoate!
Astea sunt numele toate;
Şi precum auzişi bine
Tu nu eşti trecut la mine.

El vrând spre încredinţare
Să vază de nu îl sare,
Ii zise ei iarăş: — Mamă!
Eu nu prea am băgat [seamă;
Ia mai citeşte odată
Să-mi stea inima 'mpăcată.
Vrând ca să-i facă pe voie
Ii citi iar foaie, foaie,
Şi isprăvind zise: — Iată,
Nu eşti scris, ţi-am spus [odată.

Auzind, el, ia frigarea
Şi-i arde cu ea spinarea.
Zicând:—Scoal'boală urâtă
Ca să nu-ţi trag şi vr'o bâtă.
Dacă nu sunt scris la tine,
De ce ai venit la mine?
Du-te, cere de mâncare
Unde de frică te are!
Atunci ea înspăimântată
Plecă şi fugi îndată.
De ruşine ce îi fuse
Pe alte drumuri se duse
Lăsând d'atunci pe acele
Ca să umble singurele.
Prin urmare dar,
Omul boala singur şi-o caută. [—Ş'apoi,

O boală când vine la om, strigă către celelalte: „Săriţi [că l-am prins".—Insă,
A dat Dumnezeu şi boale, dar a lăsat şi leacuri.

LXXI. Despre timp şi vârstă.

Frumuseţea vestezeşte,
Dar înţelepciunea creşte. — Că,

Când n'avem în gură dinți,
N'avem atunci în cap minți. — Că
Nu se poate omul să fie cu două, și tânăr și cu minte. —
[— Dar însă,
Este tânăr între tineri și bătrân între bătrâni. — Și
Cine n'are bătrân' să-și cumpere.

[SOACRA DE IPSOS].

99. Povestea vorbii.

Unul auzind aceasta, prin povești a se vorbi,
O gândea în toți de obște fără a mai osebi.
Pentru că nu auzise p'ast proverb zis de Români:
„Că sunt tineri între tineri și bătrâni între bătrâni."
Intr'acestea se însoară și cu întâmplare ia,
O copilă prea de treabă și-orfană ca el și ea;
Dar moralul și virtutea ce asupră-i se vedea
S'arăta că se silise muma-i, creștere să-i dea;
Că blândețea în cuvinte și unirea 'ntre bărbat,
Eră pildă 'n alte case, și amorul neschimbat.
Totdeauna ea pe dânsul într'acest chip îl trata,
Chiar ca'n ziua cea de nuntă, când cu drag se mărita.
El în toat'a ei purtare, mulțumirea ce-o simțea,
Pe răposata ei mumă 'n inima sa o sfințea,
Zicând: — Ah! cum n'avui parte soacra mea să fi trăit,
Să mă 'nchin ei ca la sfântă și 'n suflet s'o fi iubit!
Care într'a ei viață, acest înger mi-a născut
Și o astfel de consoartă, pentru mine a crescut;
Dar orșicum chiar tot omul, de familie stăpân,
Este bine ca să aibă în casa sa, un bătrân. — Așa dar:

Mulțumit tânăru 'n sine,
Că trăia tihnit și bine,
Dorea s'aibă soacră numai,
S'o iubească ca pe muma-i;
Insă, din reaua lui soartă,
S'a 'ntâmplat să fie moartă.
Dar când vrea omul să facă,
Lesne inima-și împacă
Și'n dragostea soației sale,
Puse îndată la cale

Şi mergând dete arvuna
Să-i facă de ipsos una;
Care după ce fu gata,
El cu faţa bucurată,
Ia şi'n dulap o aşează,
Unde mai des să o vază.

Deci într'o zi, cu 'ntâmplare.
D'a casii cutremurare
Cade soacra, îl loveşte
Şi capul îi ameţeşte.
El atunci de usturime
Zise soacrei cu asprime;
— Tu n'ai suflet şi-mi spargi [capul;
Nu te-a mulţumit dulapul?
Dar vai! de erai şi vie,
Ce-mi făceai, Dumnezeu [ştie! —
In adevăr,
Este bătrân să te 'ntinzi,
Cu patru mâini, să-l coprinzi,
E şi de care să fugi,
Opt cu a brânzii să te duci.
Cum a zis unul:
Soacră, soacră
Poamă acră.
De te-ai coace,
Cât te-ai coace,
Poamă dulce
Nu te-ai face. — Că
Umblând să mă prind în [danţ,
Dând un ban intrai în lanţ [(horă)
Şi de voie dau cinci, şase,
Ca să scap şi să ma lase.

Babele încă zic:
Am ajuns să ne ia copiii în [picioare,
Zicând:
N'are dinţi să roază pâine
[şi-i cere inima mere acre,
[— Şi
Nu se lasă nici o babă,
Căci e bătrână şi slabă,
Ci pentru că îi zic: mamă
Şi n'o mai bagă în seamă. — [Şi că,
Pruncul şi bătrânu 'n toate,
Fără doică nu se poate.—Şi
Când ai pisică bătrână,
Şoarecii'n casă-ţi fac stână. [— Că
Parcă are orbul găinilor. — [Dar,
D'ar avea şi baba ca oamenii [barbă,
Atunci iar zice: — „Ce mai [moş de treabă!"
Insă,
Ştiu d'aci 'nainte bine,
Că n'o să facă doi din mine! [— Sau,
D'acu 'ncolo bine vezi
Că n'o să fac eu boi brezi! [— Şi
Lasă să latre 'n spatele mele,
Ca căţelele seara la stele. — [Că,
Ursul de lătratul câinilor nu [se sperie.
Ei nu ştie că,
Ceasul umblă şi loveşte,

Iar vremea se odihneşte. — Trebue să vie şi ei,
[Şi Ca mâine la anii mei.

[TOATE TREC].

100. Povestea cânteculuí.

Un timp c'unele se duce,
Câte le-a adus cu el,
Ş'alt timp altele aduce,
Osebite şi 'n alt fel.

Unul vine şi desface,
Câte celalt a făcut
Ş'altul vine, iar preface,
Din plăcut în neplăcut.

Totdeauna fiecare
E c'unelte încărcat
Şi se află în lucrare,
Zi şi noapte ne'ncetat.

Noi dormim şi el veghiază
Şi lucrează când şedem,
Din zi 'n zi ne 'nfăţişează,
Câte-un ce nou, să vedem:

Vezi p'un tânăr în putere,
Cu cuvânt viu şi cu ton,
Azi bătrân fără vedere,
Rezemat p'al său baston.

Vezi pe unul, ce în lume,
Era 'n sărăcie stins,
Astăzi între alţi cu nume,
Cu misii şi cu coprins.

Vezi pe unul ce 'n mărire
Era groaza celor mici,
Azi căzut în fericire,
Ocolit şi de amici.

Deci dar toate sunt departe.
Ale lumii c'un cuvânt,
Câte timpul le împarte,
Unui ş'altui pre pământ.

Lumea este ca o roată,
Ce se 'ntoarce tot de rost,
Fără cineva să poată
Să rămâie 'n ce a fost:

Frumuseţea—cea mai sfântă
Nu stă 'n punctul fericit,
Azi frumoasa ce se 'ncântă,
Mâine, vezi că s'a zbârcit.

Multe lucruri trecătoare,
Griji, necazuri de nimic,
Sunt la om vătămătoare,
Frumuseţea care-i stric.

Astfel tu dar, prin urmare,
Câte-ţi zic de nu le crezi
Şi frumuseţea-ţi în ce stare
Va ajunge, o să vezi.

LXXII. Despre timp şi vârstă iarăş.

De ani e mare şi minte n'are. — De care
A învăţat carte până la glezne. — Şi e
Trecut prin ciur şi prin dârmon[1]). — Povestea ăluia,
Moş Ion ştie, el să vie să vă spuie. — Că
A fost odată la moară şi de două ori la râşniţă. — Că
A învăţat alţii ce a uitat. — De aceea,
Din tigvă amară în zadar iei sămânţă. — Că
Nu cine trăieşte mult ştie multe, ci cine umblă mult
[învaţă multe. — Iar nu,
A lipsit de acasă doi ani şi s'a întors cu doi bani. — Că,
Fierul care nu se 'ntrebuinţează, rugineşte. — Prin urmare
[şi răul rămâne,
Om bătrân şi cu minte de copil. — Adică,
Vrabia e totdauna pui. — Că
Copilul ce vede cu ochii, cere. — El este:
Vino, tată, să-ţi arăt pe mama. — Şi,
Mintea lui nu plăteşte o ceapă degerată. — Că
Pomul dacă 'mbătrâneşte,
Pune-i paie şi-l pârleşte. — Şi,
Calul bătrân, un maestru
Nu-l poate 'nvăţa 'n buestru. — Şi,
Armăsarul când îmbătrâneşte,
I.a râşniţă ajunge de râşneşte. — Că
Şi măgarul e bătrân, dar îl încalecă copii. — Însă
Lupul când îmbătrâneşte, toate javrele îl latră. — Că
Valea e tot aia, dar nu e poteca aia. — Şi.
Dacă la patruzeci n'am putut, la optzeci ce-o să pot?
D'aici înainte sapa şi lopata. — Şi,
Viaţă cârpită cu aţă. — Că
Vorbeşte cu duşii de pe lume. — Totdauna
Şade, dormitează
Şi deştept, viscază. — Când îl întrebi raspunde:
Curând şi de grabă, a treia zi după înfierbinţeală.—Căci e

1) Sită mare.

Cu un picior în groapă şi cu altul afară. — Şi,
N'a apucat să-i iasă sufletul şi-i dă cu Dumnezeu să-l ierte.
[— Işi chiamă singur moartea.
Treci zi treci noapte, apropie-te moarte. — Dar,
Omul cât să 'mbătrânească, tot cere să mai trăiască.

[BĂTRÂNUL ŞI MOARTEA].

101. Povestea vorbii.

Un sărac, bătrân cu totul, cocoşat, încovoiat,
Abia umblând pe picioare, de moarte fiind uitat,
Plecă odată în pădure, să-şi adune uscături,
Vârfuri de lemne tăiate şi de vânt dărâmături;
După ce cu osteneală alergă, işi adună
Şi după ce în spinare cu ele se 'ncrosnă,[1])
Când a vrut să se ardice, se plecă, se opinti,
Dar părându-i-se grele pe spate, jos se trânti;
Se mai opinti odată, şi încă de câteva ori,
Şi de geaba n'avea cine să-l scoale de subsiori;
El, atuncea cu oftare, începu a se ruga,
Zicând: — Moarte, moarte, vino!... Cum şi altele 'ndruga,
Moartea nefiind departe, numele-şi cum auzi,
Ca 'ntr'o clipă 'n acea oară, la dânsul se repezi
Şi îl întrebă să-i spuie, pentru ce o a chemat?
Iar el văzând-o grozavă îi răspunse cu oftat,
Zicându-i: — Mă iartă, mamă! şi de-i vrea să te supui,
Fă bine şi mă ardică, mână d'ajutor să-mi pui,
Că, cum vezi. neam de om, nu e aici într'acest ocol,
Ca să vie să-mi ajute cu lemnele să mă scol!
Asta e asta,
Stau să-i pice potcoavele şi tot cere să mai trăiască. —
[Dar însă,
Moartea nu vine la om atuncea când o chiamă,
Ci aleargă la dânsul de ea când nu-i e teamă. — De aceea,

1) Luă în spinare.

Cine sapă groapa altuia, intră el întâi într'însa, — Că,
Mai multe sunt pîei de miei decât de oi bătrâne. — E
[știut că
Tot omul are moarte și viață, — Cum zice un proverb:
N'am omorît eu pe tata și pe mama, ci au murit că n'au
[avut zile. — Și,
Tot omul trăește pentru sine. — Cu toate acestea,
Cinstește pe bătrâni, căci și tu poți fi bătrân. — Și,
Bătrânețele nu vin singure, ci cu multe nevoi. — In sfârșit
[trebuie a ști că
Științele sunt uși, iar cheile lor sunt cercetările. — Și,
Omul la tinerețe trebue să se păzească de desfrânare,
La bărbăție de trândăvie și la bătrânețe de filargirie (iubire
[de argint).—După toate acestea,
Sfătuește-te cu cel mic și cel mai mare și pe urmă hotărăște
[tu însuți.